Q. HORATII FLACCI

OPERA OMNIA.

AD

OPTIMORUM LIBRORUM FIDEM EDITA

CUM

VARIARUM LECTIONUM DELECTU.

CURAVIT

CAROLUS ZELL,

PHILOSOPHIAE DOCTOR ET ANTIQUARUM LITERARUM
IN UNIVERSITATE FRIBURGENSI PROFESSOR.

TOMUS PRIOR.

STUTTGARTIAE,
SUMTIBUS CAROLI HOFFMANN.
MDCCCXXVII.

PRAEFATIO.

De huius editionis consilio et ratione non est cur denuo exponam, cum id iam in primi voluminis praefatione factum sit. Sed de Horatio, qui nunc curis nostris denuo prodit, hoc tantum teneri velim. In variarum lectionum delectu eos interpretes singulis locis indigitavi, qui mihi aptissime de lectionis diversitate iudicare visi sunt; quod quidem in eorum gratiam feci, qui pluribus editionibus stipati aut ipsi accuratius auctorem legunt, aut aliis legentibus explicant, ut continuo et uno quasi obtutu, qui potissimum editores consulendi sint, in tanta librorum copia perspiciant. In odarum et epodon argumentis id maxime spectavi, ut totius carminis consilium apte et brevissime significaretur; in satiris argumenta ab Heindorfio conscripta, elegantissimi iudicii viro, quem olim audire mihi contigit, latine verti; epistolarum argumenta ipse confeci.

EXPLICATIO NOTARUM,

QUIBUS CODICES ET EDITIONES IN LECTIONIS VARIETATE SIGNIFICANTUR ORDINE ALPHABETICO DISPOSITARUM.

A.) CODICES.

Bentl. A Bentlio collati viginti sex, quos ut omnes reliquos, qui hic nominantur, accuratius recenset Mitscherlich. pag. VII. seqq.

Bersm. Bersmanni.

Blandin. Codices Blandiniani a Cruquio adhibiti.

Brod. Brodaei, cuius collationem adscriptam exemplo Torrentianae editionis habuit Gesnerus.

Coll. Sax. Variantium lectionum sylloge a Christophoro Saxio descriptarum, quam adhibuit Gesnerus.

Comb. Codices Musei Britannici a Combio collati.

Fabr. Codices a Georgio Fabricio collati.

Gotting. Codex Gottingensis in bibliotheca academica asservatus, quem in usum suum contulit Gesnerus.

Hanov. Codicum duorum Hanoveranorum fragmenta a Gesnero adhibita.

Ian. Codices, quibus Ianius in editione sua usus est.

Lambin. Codices a Lambino collati.

Oberl. Codices Oberlini.

Pulm. Codices a Theodoro Pulmanno adhibiti.
Talb. Talboti.
Torr. Torrentii.

B.) EDITIONES.

Ald. Editio Aldina, quae primum prodiit Venetiis 1501.

Ascens. Ascensii commentariis instructa, prima prodiit 1503. Parisiis, pluribus vicibus repetita.

Antwerp. Antwerpiensis cum Theod. Pulmanni notis. 1557 et 1564.

Basil. Basilienses ex officina Valentini Curionis 1524. 1527. 1531.

Baxt. Willielmi Baxteri 1701. 1725.

Bentl. Richardi Bentlei. Prodiit prima eius editio 1711. emendatior repetita Amstelodami 1713. 1728. item Lips. 1764.

Bersm. Greg. Bersmanni, quae primum prodiit Lipsiae 1602. pluries repetita.

Both. Editio Gesneriana a Bothio curata Lips. 1822. Sed Both. Annotatt. sunt annotationes, quas editioni Feae Heidelbergensi addidit.

Burm. Petri Burmanni, qui edidit Horatium primum 1699. Trai. Batav. cum Rutgersii lectionibus Venusinis; deinde 1713.

Cruq. Iacobi Cruquii 1578. Antwerp. deinde 1602. 1611, quae optima est.

Cuning. Alexandri Cuningamii. 1711. Hagae Comit. et Londin.

Doer. Doeringii. Vol. I. Lips. 1824. Ed. 3. Vol. II. Ibid. 1824.

FAB. Tanaquilli Fabri. 1671.

FABRIC. Georgii Fabricii. Lips. 1570. post saepissime repetita.

FEA. Editio Feae. Rom. 1811. Repetita Heidelb. 1819. et 1822.

GESN. Io. Matth. Gesner. 1752. nuper admodum repetita a Bothio.

GLAREAN. Glareani. Friburg. Brisg. 1523. saepius repetita.

HEIND. L. F. Heindorfii Editio Satirarum. Vratisl. 1815.

HENRICOPET. Henricopetrina Basiliensis 1545.

IAHN. Ioa. Christiani Iahn. Lips. sumtib. Teubneri. 1824.

IAN. Christ. Dav. Iani. Lips. Tom. I. 1778. Tom. II. 1782.

IUNTIN. a Philippo Iunta expressa 1503.

LAMBIN. Dionysii Lambini 1561. 1567. certatim repetita, in quibus optima est. an. 1605.

MEDIOL. Mediolanensis per Antonium Zarottum. 1474.

MITSCHERL. Christian. Guil. Mitscherlich. Lips. 1800.

OBER. Ier. Iac. Oberlin. Argentor. 1788.

PRINC. Editio princeps, sine editoris, loci, temporis notatione anno 1470 plerumque assignata.

PULM. Theodori Pulmanni. Antwerp. 1557.

RUTGERS. Vid. Burmann.

SANAD. Sanadoni. Paris. 1728.

STEPHAN. Henrici Stephani. 1577. novissima an. 1600.

TORRENT. Torrentii. Antwerp. 1608. aliquoties repetita.

VALART. Ioseph. Valart. Paris. 1770.

WAD. Georg. Wadii. Lond. 1731.

WAKEF. Gilb. Wakefieldii. Lond. 1794.

Q. HORATII FLACCI
VITA
A SUETONIO TRANQUILLO
CONSCRIPTA.

Q. Horatius Flaccus, Venusinus, patre, ut ipse tradit, libertino et exactionum coactore, ut vero creditum est, salsamentario, quum illi quidam exprobrasset in altercatione: quotiens ego vidi patrem tuum brachio se emungentem? Bello Philippensi, excitus a M. Bruto imperatore, tribunus militum meruit; victisque partibus, venia impetrata, scriptum quaestorium comparavit, ac primo Maecenati, mox Augusto in gratiam insinuatus, non mediocrem in amborum amicitia locum tenuit. Maecenas quantopere eum dilexerit satis testatur illo epigrammate:

Ni te visceribus meis, Horati,
Plus jam diligo, tu tuum sodalem
Ninnio videas strigosiorem.

sed multo magis, extremis judiciis, tali ad Augustum elogio: Horatii Flacci, ut mei, esto memor. Augustus epistolarum quoque ei officium obtulit, ut hoc ad Maecenatem scripto significat: Ante ipse sufficiebam scribendis epistolis amicorum; nunc occupatissimus et infirmus Horatium nostrum te cupio adducere. Veniet igitur ab ista parasitica mensa ad hanc regiam, et nos in epistolis scribendis adjuvabit. Ac ne recusanti quidem aut succensuit quidquam, aut amicitiam suam ingerere desiit. Exstant epistolae, e quibus argumenti gratia pauca subjeci: Sume tibi aliquid juris apud me, tanquam si convictor mihi fueris: recte enim et non temere feceris: quoniam id usus mihi tecum esse volui, si per valetudinem tuam fieri potuisset. Et rursus: Tui qualem habeam memoriam poteris ex Septimio quoque nostro audire; nam incidit, ut illo coram fieret a me tui mentio. Neque enim, si tu superbus amicitiam nostram sprevisti, ideo nos quoque *ἀνθυπερφρονοῦμεν.* Praeterea saepe eum inter alios jocos putissimum penem, et homuncionem lepidissimum appellavit, unaque et altera liberalitate locupletavit. Scripta quidem eius usque adeo probavit, mansuraque perpetuo opinatus est, ut non modo saeculare carmen componendum injunxerit, sed et Vindelicam victoriam Tiberii Drusique privignorum suorum; eumque coëgerit propter hoc tribus carminum libris ex longo in-

tervallo quartum addere: post sermones vero quosdam lectos nullam sui mentionem habitam ita sit questus: Irasci me tibi scito, quod non in plerisque ejusmodi scriptis mecum potissimum loquaris. An vereris, ne apud posteros infame tibi sit, quod videaris familiaris nobis esse? Expressitque eclogam, cujus initium est:

Quum tot sustineas et tanta negotia solus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes: in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora, Caesar.

Habitu corporis brevis fuit atque obesus, qualis et a semetipso in Satiris describitur, et ab Augusto hac epistola: Pertulit ad me Dionysius libellum tuum, quem ego, ne accusem brevitatem, quantuluscunque est, boni consulo. Vereri autem mihi videris, ne majores libelli tui sint, quam ipse es. Sed si tibi statura deest, corpusculum non deest. Itaque licebit in sextariolo scribas, ut circuitus voluminis tui sit ὀγκωδέστατος, sicut est ventriculi tui.

Vixit plurimum in secessu ruris sui Sabini aut Tiburtini, domusque eius ostenditur circa Tiburni luculum. Venerunt in manus meas et elegi sub eius titulo, et epistola prosa oratione, quasi commendantis se Maecenati. Sed utraque falsa puto. Nam elegi vulgares, epistola autem obscura; quo vitio minime tenebatur. Natus est VI Idus Decembres, L. Cotta et L. Torquato

Coss. [anno U. C. 688]. Decessit V Kal. Decemb. C. Marcio Censorino et C. Asinio Gallo Coss. [U. C. 745] post septimum et quinquagesimum annum, herede Augusto palam nuncupato, quum urgente vi valetudinis non sufficeret ad obsignandas testamenti tabulas. Humatus et conditus est extremis Esquiliis juxta Maecenatis tumulum.

Q. HORATII FLACCI
CARMINUM
LIBER PRIMUS.

Carmen I.
AD MAECENATEM.

Alios aliis studiis, se poëseos unice delectari, in eoque genere Maecenatis iudicium plurimi aestimare ostendit.

Metrum Asclepiadeum primum, versum Asclepiadeum minorem usque repetens.

Maecenas, atavis edite regibus,
O et praesidium et dulce decus meum,
Sunt quos curriculo pulverem Olympicum
Collegisse juvat, metaque fervidis
Evitata rotis palmaque nobilis
Terrarum dominos evehit ad Deos;
Hunc, si mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus;
Illum, si proprio condidit horreo,
Quidquid de Libycis verritur areis.
Gaudentem patrios findere sarculo
Agros, Attalicis conditionibus
Nunquam demoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta secet mare.

I. v. 7. Cod. Gesn. et Vanderb. *nobilium.*

Luctantem Icariis fluctibus Africum
Mercator metuens, otium et oppidi
Laudat rura sui: mox reficit rates
Quassas, indocilis pauperiem pati.
Est qui nec veteris pocula Massici,
Nec partem solido demere de die
Spernit, nunc viridi membra sub arbuto
Stratus, nunc ad aquae lene caput sacrae.
Multos castra iuvant, et lituo tubae
Permixtus sonitus, bellaque matribus
Detestata. Manet sub Jove frigido
Venator, tenerae coniugis immemor,
Seu visa est catulis cerva fidelibus,
Seu rupit teretes Marsus aper plagas.
Me doctarum hederae praemia frontium
Dîs miscent superis; me gelidum nemus
Nympharumque leves cum Satyris chori
Secernunt populo, si neque tibias
Euterpe cohibet, nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere barbiton.
Quodsi me lyricis vatibus inseris,
Sublimi feriam sidera vertice.

Carmen II.

AD AUGUSTUM CAESAREM.

Varias calamitates Urbis et Orbis Romani insecutas post mortem Julii Caesaris describens spem omnem restituendae salutis in Augusto repositam dicit.

Metrum Sapphicum.

Jam satis terris nivis atque dirae
Grandinis misit Pater, et rubente

---

v. 17. Acidalius Gronovio, Bentl. Both. probantibus coniecit *tuta* pro *rura*. Cf. Bentl. et Both. Annotatt. — *v.* 29. *Me*. Hare, Wakef. Fea, F. A. Wolf (Analect. litt. I, 2. p. 262) alii *Te*. — *v.* 36. *Sublimis*. Fea.

Dextera sacras iaculatus arces
Terruit urbem,

Terruit gentes, grave ne rediret
Saeculum Pyrrhae, nova monstra questae,
Omne quum Proteus pecus egit altos
Visere montes,

Piscium et summa genus haesit ulmo,
Nota quae sedes fuerat palumbis,
Et superiecto pavidae natarunt
Aequore damae.

Vidimus flavum Tiberim, retortis
Litore Etrusco violenter undis,
Ire deiectum monumenta Regis
Templaque Vestae,

Iliae dum se nimium querenti
Iactat ultorem, vagus et sinistra
Labitur ripa, Iove non probante, u-
xorius amnis.

Audiet cives acuisse ferrum,
Quo graves Persae melius perirent;
Audiet pugnas vitio parentum
Rara iuventus.

Quem vocet Divûm populus ruentis
Imperi rebus? prece qua fatigent
Virgines sanctae minus audientem
Carmina Vestam?

Cui dabit partes scelus expiandi
Iupiter? Tandem venias, precamur,
Nube candentes humeros amictus
Augur Apollo;

II. v. 10. *palumbis* Ita Codd. Bentl. et Valart. Vetus Scholiast. Edd. Sanad. Cuning. Fea. In reliquis *columbis*. Cf. Bentl. et Fea. — *v.* 31. *candentes.* Fea e suis aliisque aliquot MSS. et veteribus Edd. *candenti.*

Sive tu mavis, Erycina ridens,
Quam Jocus circumvolat et Cupido;
Sive neglectum genus et nepotes
Respicis auctor

Heu! nimis longo satiate ludo,
Quem juvat clamor galeaeque leves,
Acer et Mauri peditis cruentum
Vultus in hostem;

Sive mutata juvenem figura
Ales in terris imitaris, almae
Filius Maiae, patiens vocari
Caesaris ultor:

Serus in coelum redeas, diuque
Laetus intersis populo Quirini,
Neve te nostris vitiis iniquum
Ocior aura

Tollat. Hic magnos potius triumphos,
Hic ames dici Pater atque Princeps,
Neu sinas Medos equitare inultos,
Te duce, Caesar.

Carmen III.

AD VIRGILIUM.

Virgilio Athenas proficiscenti faustam navigationem precatur.

Metrum Asclepiadeum secundum, in quo primus versus Glyconeus, alter choriambicus Asclepiadeus.

Sic te Diva potens Cypri,
  Sic fratres Helenae, lucida sidera,
Ventorumque regat pater,
  Obstrictis aliis praeter Iapyga,

---

v. 39. Ita tantum non omnes Codd. et Edd. vett. Sed recentiores plurimae *Marsi* ex coniectura Fabri Bentleio probata.
III. v. 4. *obstrucutis* Cod. Bersm. Cod. Vanderb.

Navis, quae tibi creditum
  Debes Virgilium finibus Atticis;
Reddas incolumen, precor,
  Et serves animae dimidium meae.
Illi robur et aes triplex
  Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem
  Primus, nec timuit praecipitem Africum
Decertantem Aquilonibus,
  Nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti,
Quo non arbiter Hadriae
  Major, tollere seu ponere vult freta.
Quem Mortis timuit gradum,
  Qui siccis oculis monstra natantia,
Qui vidit mare turgidum et
  Infames scopulos Acroceraunia?
Nequidquam Deus abscidit
  Prudens Oceano dissociabili
Terras, si tamen impiae
  Non tangenda rates transsiliunt vada.
Audax omnia perpeti
  Gens humana ruit per vetitum nefas.
Audax Iapeti genus
  Ignem fraude mala gentibus intulit:
Post ignem aetheria domo
  Subductum Macies et nova Febrium
Terris incubuit cohors;
  Semotique prius tarda Necessitas
Leti corripuit gradum.
  Expertus vacuum Daedalus aëra
Pennis non homini datis.
  Perrupit Acheronta Herculeus labor.

---

v. 8. *Ut* pro *et* Fea e 2 Codd. — *v.* 18. *rectis oculis* Bentl. coni. Doering. *fixis ocul.* — *v.* 19. *turbidum* Codd. Bersm. alii, Bentl. — *v.* 20. *alta Ceraunia* Baxter. e Codd. Lactantii, a quo hic locus laudatur. Cf. Bentl. — *v.* 22. *dissociabilis* Bentl. *dissociabiles* Fea. Cf. Mitscherl.

Nil mortalibus arduum est:
Coelum ipsum petimus stultitia, neque
Per nostrum patimur scelus
Iracunda Iovem ponere fulmina.

Carmen IV.

AD L. SEXTIUM.

L. Sextium vere ineunte ad carpenda gaudia hortatur.

Metrum Archilochium quartum, compositum ex versu Archilochio maiore et versu iambico trimetro catalecto.

Solvitur aeris hiems grata vice veris et Favonî,
Trahuntque siccas machinae carinas.
Ac neque jam stabulis gaudet pecus, aut arator igni;
Nec prata canis albicant pruinis.
Iam Cytherea choros ducit Venus, imminente Luna,
Iunctaeque Nymphis Gratiae decentes
Alterno terram quatiunt pede; dum graves Cyclopum
Vulcanus ardens urit officinas.
Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto,
Aut flore, terrae quem ferunt solutae.
Nunc et in umbrosis Fauno decet immolare lucis,
Seu poscat agna, sive malit haedo.
Pallida Mors aequo pulsat pede pauperum tabernas
Regumque turres. O beate Sexti,
Vitae summa brevis spem nos vetat inchoare longam.
Iam te premet nox, fabulaeque Manes,
Et domus exilis Plutonia: quo simul mearis,
Nec regna vini sortiere talis,
Nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet juventus
Nunc omnis, et mox virgines tepebunt.

IV. *v.* 8. *visit off.* Rutgers. e MSS. Bersm. item Bentl. e Codd. et 5. Codd. Vanderb. — *v.* 12. *agnam - haedum.* Fea e Codd. suis, aliisque. — *v.* 19. Emendavit Bentl. e Codicibus *Lycidan*, cum priores Edd. ferrent *Lycidam.*

CARMEN V.

AD PYRRHAM.

Miseros esse, qui illius amore infido teneantur; se ex eo tanquam naufragio enatasse.

Metrum Asclepiadeum quartum. Duo priores versus sunt Asclepiadei minores, tertius Pherecraticus, quartus Glyconeus.

Quis multa gracilis te puer in rosa
Perfusus liquidis urget odoribus
Grato, Pyrrha, sub antro?
Cui flavam religas comam

Simplex munditiis? Heu! quoties fidem
Mutatosque Deos flebit, et aspera
Nigris aequora ventis
Emirabitur insolens,

Qui nunc te fruitur credulus aurea:
Qui semper vacuam, semper amabilem
Sperat, nescius aurae
Fallacis. Miseri, quibus

Intentata nites! Me tabula sacer
Votiva paries indicat uvida
Suspendisse potenti
Vestimenta maris Deo.

Carmen VI.

AD AGRIPPAM.

Se iocosis versibus natum, bellicis virtutibus celebrandis minime parem esse.

Metrum Asclepiadeum tertium, constans ternis versibus Asclepiadeis minoribus cum Glyconeo.

Scriberis Vario fortis et hostium
Victor, Maeonii carminis aliti,
Quam rem cunque ferox navibus aut equis
Miles te duce gesserit.

Nos, Agrippa, neque haec dicere, nec gravem
Pelidae stomachum cedere nescii,
Nec cursus duplicis per mare Ulixei,
Nec saevam Pelopis domum

Conamur, tenues grandia: dum pudor
Imbellisque lyrae Musa potens vetat
Laudes egregii Caesaris et tuas
Culpa deterere ingenî.

Quis Martem tunica tectum adamantina
Digne scripserit? aut pulvere Troico
Nigrum Merionen? aut ope Palladis
Tydiden Superis parem?

Nos convivia, nos proelia virginum
Sectis in iuvenes unguibus acrium
Cantamus, vacui, sive quid urimur,
Non praeter solitum leves.

VI. *v.* 2. vulgo *alite*, recentiores tamen Edd. fere omnes *aliti*; Passeratio et Lambino auctoribus. Cf. Gesner. et Jahn. — *v.* 7. Veteres quique codices *duplicis* habent, recentiores plerique cum Ed. pr. *duplices*. Cf. Bentl. — *v.* 14. *Troïo* coni. Heinsius ad Ovid. Her. 1, 28. idque adsciverunt Jani, Mitscherl. Fea alii. — *v.* 18. *Strictis* pro *sectis* coni. Bentl. assumsit Doering. Cf. Iahn.

Carmen VII.

AD MUNATIUM PLANCUM.

Munatium Plancum, postquam Augusti gratia excidisset, prae animi moerore voluntarium exilium minitantem a consilio revocare conatur, laudato Tibure prae omnibus Graeciae civitatibus.

Metrum Alcmanium, in quo hexametrum heroicum subsequitur dactylicus versus tetrameter catalectus.

Laudabunt alii claram Rhodon, aut Mitylenen,
  Aut Epheson, bimarisve Corinthi
Moenia, vel Baccho Thebas, vel Apolline Delphos
  Insignes, aut Thessala Tempe.
Sunt quibus unum opus est, intactae Palladis arces
  Carmine perpetuo celebrare,
Undique decerptam fronti praeponere olivam.
  Plurimus in Iunonis honorem
Aptum dicit equis Argos ditesque Mycenas.
  Me nec tam patiens Lacedaemon
Nec tam Larissae percussit campus opimae,
  Quam domus Albuneae resonantis,
Et praeceps Anio, ac Tiburni lucus, et uda
  Mobilibus pomaria rivis.
Albus ut obscuro deterget nubila coelo
  Saepe Notus, neque parturit imbres
Perpetuos: sic tu sapiens finire memento
  Tristitiam vitaeque labores
Molli, Plance, mero, seu te fulgentia signis
  Castra tenent, seu densa tenebit

VII, v. 5. *arces.* Ita Bentl. quem vide, dedit e Codd. aliquot Lambini et suo Reginensi, quibus accedunt Vandd. 2. *arcem* Cod. Bersm. *urbem* plerique Codd. et Edd. Cf. Fea. — v. 7. Erasmus, Lambin. alii invitis Codicibus *decerptae frondi.* Schrader. coni. *Indeque,* recepit Mitsch. Dœring. Cf. Bentl. — v. 9. *dicet* magnus Codd. numerus; recepit Bentl. quem V.

Tiburis umbra tui. Teucer Salamina patremque
  Quum fugeret, tamen uda Lyaeo
Tempora populea fertur vinxisse corona,
  Sic tristes affatus amicos:
Quo nos cunque feret melior Fortuna parente,
  Ibimus, o socii comitesque.
Nil desperandum Teucro duce et auspice Teucro;
  Certus enim promisit Apollo,
Ambiguam tellure nova Salamina futuram.
  O fortes, pejoraque passi
Mecum saepe viri, nunc vino pellite curas:
  Cras ingens iterabimus aequor.

Carmen VIII.

AD LYDIAM.

Monet eam, ne Sybarin adolescentem amore suo penitus perdat.

Metrum Sapphicum maius. Habet versum Aristophanicum sive Choriambicum dimetrum catalecticum in amphibrachyn aut bacchium; et Sapphicum versum maiorem, qui constat ex epitrito secundo, duobus choriambis et bacchio.

Lydia dic, per omnes
  Te Deos oro, Sybarin cur properes amando
Perdere; cur apricum
  Oderit campum, patiens pulveris atque solis,
Cur neque militaris
  Inter aequales equitat, Gallica nec lupatis
Temperat ora frenis?
  Cur timet flavum Tiberim tangere? cur olivum

---

v. 27. *auspice Teucri* quidam Codd. Lamb. Bentl. Jan. Feae, qui in textum recepit. Cf. Bentl. et Jahn. — Ceterum inde a vers. 15. plures Codd. novum carmen ordiuntur. Cf. Bothe.

VIII, *v.* 2. *Hoc deos* Cod. Gotting. Graev. Vandd. tres. — *properes* Cod. Graev. et Vandd. fere omnes, Edd. Venet. Lamb. Bentl. Cf. Both. — *v.* 5. *militares* duo Codd. Bersm.

Sanguine viperino
  Cautius vitat; neque jam livida gestat armis
Brachia, saepe disco,
  Saepe trans finem jaculo nobilis expedito?
Quid latet, ut marinae
  Filium dicunt Thetidis sub lacrimosa Trojae
Funera, ne virilis
  Cultus in caedem et Lycias proriperet catervas?

CARMEN IX.

AD THALIARCHUM.

Hortatur ad hiemem hilare transigendam.

Metrum Alcaicum. Duo priores versus sunt Alcaici, qui constant e penthemimeri iambica et duobus dactylis: tertius dimeter iambicus hypercatalecticus; quartus Pindaricus dactylicus e duobus dactylis et duobus trochaeis constans.

Vides, ut alta stet nive candidum
Soracte, nec jam sustineant onus
  Silvae laborantes, geluque
    Flumina constiterint acuto:

Dissolve frigus, ligna super foco
Large reponens, atque benignius
  Deprome quadrimum Sabina,
    O Thaliarche, merum diota.

Permitte Divis cetera, qui simul
Stravere ventos aequore fervido
  Deproeliantes, nec cupressi
    Nec veteres agitantur orni.

---

v. 15. *tempora* pro *funera* Cod. Vanderb.

Quid sit futurum cras, fuge quaerere, et
Quem Fors dierum cunque dabit, lucro
Appone, nec dulces amores
Sperne puer, neque tu choreas,

Donec virenti canities abest
Morosa. Nunc et Campus et areae,
Lenesque sub noctem susurri
Composita repetantur hora;

Nunc et latentis proditor intimo
Gratus puellae risus ab angulo,
Pignusque dereptum lacertis
Aut digito male pertinaci.

Carmen X.

AD MERCURIUM.

Mercurio, deo suo tutelari (Od. II, 17, 29.) ex imitatione Alcaei hymnum canit.

Metrum Sapphicum.

Mercuri, facunde nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formasti catus, et decorae
More palaestrae,

Te canam, magni Iovis et Deorum
Nuntium, curvaeque lyrae parentem;
Callidum, quidquid placuit, iocoso
Condere furto.

Te, boves olim nisi reddidisses
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetra
Risit Apollo.

IX. *v.* 16. *tu* abest a duobus Codd. Bentl. quem V.

Quin et Atridas, duce te, superbos,
Ilio dives Priamus relicto,
Thessalosque ignes et iniqua Troiae
Castra fefellit.
Tu pias laetis animas reponis
Sedibus, virgaque levem coërces
Aurea turbam, superis Deorum
Gratus et imis.

Carmen XI.

AD LEUCONOEN.

Ab artibus eam divinatoriis deterret, monetque ut laete vivat.

Metrum Asclepiadeum maius, constans spondeo, tribus choriambis et iambo vel pyrrhichio.

Tu ne quaesieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi
Finem Dì dederint, Leuconoë; nec Babylonios
Tentaris numeros. Ut melius, quidquid erit, pati!
Seu plures hiemes, seu tribuit Iupiter ultimam,
Quae nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum. Sapias, vina liques, et spatio brevi
Spem longam reseces. Dum loquimur, fugerit invida
Aetas. Carpe diem, quam minimum credula postero.

Carmen XII.

AD AUGUSTUM.

Splendidissimo carmine Caesaris Augusti laudes celebrat.

Metrum Sapphicum.

Quem virum aut heroa lyra vel acri
Tibia sumis celebrare, Clio?

XII, *v.* 2. *sumes* Cod. Leid. Graev. Vand. Cf. Bentl.

Quem Deum? cuius recinet jocosa
Nomen imago,
Aut in umbrosis Heliconis oris,
Aut super Pindo, gelidove in Haemo?
Unde vocalem temere insecutae
Orphea silvae,

Arte materna rapidos morantem
Fluminum lapsus celeresque ventos,
Blandum et auritas fidibus canoris
Ducere quercus.

Quid prius dicam solitis Parentis
Laudibus? qui res hominum ac Deorum,
Qui mare ac terras, variisque mundum
Temperat horis;

Unde nil maius generatur ipso,
Nec viget quidquam simile aut secundum;
Proximos illi tamen occupavit
Pallas honores.

Proeliis audax, neque te silebo,
Liber, et saevis inimica Virgo
Belluis, nec te, metuende certa
Phoebe sagitta.

Dicam et Alciden, puerosque Ledae,
Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem; quorum simul alba nautis
Stella refulsit,

---

v. 3. *recinit* Gotting. plerique Codd. Feae, aliquot Vand. et Edd. vett. — *v.* 13. Ita Bentl. e Codd. optimae notae. Sed plerique Codd. habent *parentum.* Cod. Pulmanni *parentem,* eamque lectionem recepit Fea transposito interrogationis signo inter *prius* et *dicam* Cf. Jahn. — *v.* 14. Codd. quidam Lambin. *rex hominum* Cf. Bentl. — *v.* 15. *terram* Cod. Vand. — *v.* 19. *occupabit* coni. Puteani, ab Heinsio aliis, in quibus et Fea recepta Cf. Bentl. — *v.* 28. *refulget* Fea e Cod. Eiusdem duo Codd. et quaedam Edd. vett. *Sidera fulgent.*

Defluit saxis agitatus humor,
Concidunt venti, fugiuntque nubes,
Et minax, dì sic voluere, ponto
Unda recumbit.

Romulum post hos prius, an quietum
Pompilì regnum memorem, an superbos
Tarquinî fasces, dubito, an Catonis
Nobile letum.

Regulum, et Scauros, animaeque magnae
Prodigum Paullum, superante Poeno,
Gratus insigni referam Camena,
Fabriciumque.

Hunc, et incomtis Curium capillis,
Utilem bello tulit, et Camillum,
Saeva paupertas et avitus apto
Cum lare fundus.

Crescit, occulto velut arbor aevo,
Fama Marcelli; micat inter omnes
Julium sidus, velut inter ignes
Luna minores.

Gentis humanae pater atque custos,
Orte Saturno, tibi cura magni
Caesaris fatis data; tu secundo
Caesare regnes.

Ille, seu Parthos Latio imminentes
Egerit justo domitos triumpho,
Sive subiectos Orientis orae
Seras et Indos,

Te minor latum reget aequus orbem;
Tu gravi curru quaties Olympum,

---

v. 31. Ita Fea ex uno suorum Codd. et Cod. Laurentiano Torrentii. Bentleius dedit *sic Di vol.* Reliqui Codd. et Edd. has lectiones sequuntur: *quia sic, quod sic, nam sic voluere.* — v. 35. Bentl. pro *an Catonis* coniecit *anne Curti.* Cf. Jahn. — v. 57. Codd. plures Lamb. Pulm. Bentl. Feae, alii *laetum.* Cf. Bentl. et Bothius.

Tu parum castis inimica mittes
Fulmina lucis.

Carmen XIII.

AD LYDIAM.

Poeta dolet sibi Telephum anteponi.

Metrum Carm. 2.

Quum tu, Lydia, Telephi
Cervicem roseam, cerea Telephi
Laudas brachia, vae, meum
Fervens difficili bile tumet iecur.
Tum nec mens mihi nec color
Certa sede manet, humor et in genas
Furtim labitur, arguens
Quam lentis penitus macerer ignibus.
Uror, seu tibi candidos
Turparunt humeros immodicae mero
Rixae, sive puer furens
Impressit memorem dente labris notam.
Non, si me satis audias,
Speres perpetuum, dulcia barbare
Laedentem oscula, quae Venus
Quinta parte sui nectaris imbuit.
Felices ter et amplius,
Quos irrupta tenet copula, nec malis
Divulsus querimoniis
Suprema citius solvet amor die.

XIII, *v.* 2. Vetus Grammaticus Flavius Caper hunc versum laudans legit *lactea* pro *cerea*, idque recepit Bentl. — *v.* 6. *manet* Bentl. reposuit e Codd. aliquot Lambini et Pulmanni, quibuscum consentiunt Gotting. alii et Ed. Veneta antiqua; sed plurimi libri *manent*. Cf. Both.

CARMEN XIV.

AD REMPUBLICAM.

Sub imagine navis monet eam, ne nova adeat bellorum civilium pericula.

Metrum Carm. 5.

O navis, referent in mare te novi
Fluctus? O quid agis? fortiter occupa
Portum. Nonne vides, ut
Nudum remigio latus,

Et malus celeri saucius Africo
Antennaeque gemant? ac sine funibus
Vix durare carinae
Possint imperiosius

Aequor? Non tibi sunt integra lintea,
Non Dî, quos iterum pressa voces malo,
Quamvis Pontica pinus,
Silvae filia nobilis,

Jactes et genus et nomen inutile.
Nil pictis timidus navita puppibus
Fidit. Tu, nisi ventis
Debes ludibrium, cave.

Nuper sollicitum quae mihi taedium,
Nunc desiderium curaque non levis,
Interfusa nitentes
Vites aequora Cycladas.

XIV, *v.* 1. *referunt* libri aliquot, idque praetulit Both. quem Cf. in Annotatt. et Jahn. ad h. l. — *v.* 6. *gemunt*, et mox *possunt* Codd. Bentl. Feae et Servius. Cf. Jahn. Reliqui fere omnes *gemant*, *possint*. — *v.* 6. *Iam sine fun.* Fea et Both. ex Edd. vett.

Carmen XV.

NEREI VATICINIUM DE EXCIDIO TROJAE.

Metrum Carm. 6.

Pastor quum traheret per freta navibus
Idaeis Helenen perfidus hospitam,
Ingrato celeres obruit otio
  Ventos, ut caneret fera
Nereus fata: Mala ducis avi domum,
Quam multo repetet Graecia milite,
Conjurata tuas rumpere nuptias
  Et regnum Priami vetus.
Heu, heu, quantus equis, quantus adest viris
Sudor! quanta moves funera Dardanae
Genti! Jam galeam Pallas et aegida
  Currusque et rabiem parat.
Nequidquam, Veneris praesidio ferox,
Pectes caesariem, grataque feminis
Imbelli cithara carmina divides,
  Nequidquam thalamo graves
Hastas, et calami spicula Gnosii
Vitabis, strepitumque, et celerem sequi
Aiacem: tamen, heu, serus adulteros
  Cultus pulvere collines
Non Laërtiaden, exitium tuae
Gentis, non Pylium Nestora respicis?
Urgent impavidi te Salaminius
  Teucer, te Sthenelus sciens

XV, *v.* 2. *Helenen* dant aliquot libri Cruq. Vand. etc. Vulgo *Helenam.* Cf. Both. Annotatt. — *v.* 9. Ita plurimi Codd. Feae, aliique. Vulgo *Eheu.* Cf. Both. Annotatt. — *v.* 20. *Cultus* plurimi et meliores Codd. Feae, aliorum. Vulgo *crines.* Cf. Fea. Vett. Edd. *vultus.* — *v.* 22. *Genti* Codd. quidam Lamb. Bentl. Feae. Cf. Bentl. — *v.* 24. *Teucerque et Sthen.* Bentl. quem V: e Cod. —

Pugnae, sive opus est imperitare equis,
Non auriga piger: Merionen quoque
Nosces. Ecce furit te reperire atrox
  Tydides, melior patre;
Quem tu, cervus uti vallis in altera
Visum parte lupum graminis immemor,
Sublimi fugies mollis anhelitu;
  Non hoc pollicitus tuae.
Iracunda diem proferet Ilio
Matronisque Phrygum classis Achillei;
Post certas hiemes uret Achaïus
  Ignis Pergameas domos.

CARMEN XVI.

PALINODIA AD AMICAM.

Metrum Alcaicum.

O matre pulchra filia pulchrior,
Quem criminosis cunque voles modum
  Pones iambis: sive flamma
    Sive mari libet Hadriano.
Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem sacerdotum incola Pythius,
  Non Liber aeque, non acuta
    Si geminant Corybantes aera,
Tristes ut irae: quas neque Noricus
Deterret ensis, nec mare naufragum,
  Nec saevus ignis, nec tremendo
    Iupiter ipse ruens tumultu.
Fertur Prometheus, addere principi
Limo coactus particulam undique

---

v. 35. *Achaius* Codd. Feae, quem Cf. Alii Achaicus. — *v.* 36. Ita Codd. Glarean. et Pulm. antiquissimi. Vulgaris lectio *Iliacas* adversante metro.

XVI, *v.* 8. *Si.* Emendavit Bentl. Codd. omnes et vett. Edd. *Sic.*

Desectam, et insani leonis
Vim stomacho apposuisse nostro.

Irae Thyesten exitio gravi
Stravere, et altis urbibus ultimae
Stetere causae, cur perirent
Funditus, imprimeretque muris

Hostile aratrum exercitus insolens.
Compesce mentem: me quoque pectoris
Tentavit in dulci iuventa
Fervor, et in celeres iambos

Misit furentem; nunc ego mitibus
Mutare quaero tristia, dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobriis, animumque reddas.

CARMEN XVII.

AD TYNDARIDEM.

Invitat eam ad villam suam in Sabinis, quam elegantissime describit.

Metrum Alcaicum.

Velox amoenum saepe Lucretilem
Mutat Lycaeo Faunus, et igneam
Defendit aestatem capellis
Usque meis pluviosque ventos.

Impune tutum per nemus arbutos
Quaerunt latentes et thyma deviae
Olentis uxores mariti;
Nec virides metuunt colubras,

Nec martiales haeduleae lupos.
Utcunque dulci, Tyndari, fistula

XVII, *v.* 5. *totum* Bentl. e Codd. quibusdam Lamb. Sed Vid. Jahn. — *v.* 9. Codd. *hoedilia* vel *haediliae*. Emendavit *haeduleae* Bentl. quem Vid.

Valles et Usticae cubantis
Laevia personuere saxa.
Dî me tuentur: Dis pietas mea
Et Musa cordi est. Hic tibi copia
Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta cornu.
Hic in reducta valle Caniculae
Vitabis aestus, et fide Teïa
Dices laborantes in uno
Penelopen vitreamque Circen.
Hic innocentis pocula Lesbii
Duces sub umbra, nec Semeleïus
Cum Marte confundet Thyoneus
Proelia, nec metues protervum
Suspecta Cyrum, ne male dispari
Incontinentes iniiciat manus,
Et scindat haerentem coronam
Crinibus, immeritamque vestem.

CARMEN XVIII.

AD VARUM.

Moderatum vini usum commendat.

Metrum Carm. 11.

Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem
Circa mite solum Tiburis et moenia Catili.
Siccis omnia nam dura Deus proposuit, neque
Mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.
Quis post vina gravem militiam aut pauperiem crepat?
Quis non te potius, Bacche pater, teque, decens Venus?

---

v. 14. *hic* Ed. Loscheri. Lectio vulgaris: *hinc*. Vid. Bentl. qui recepit *hic*, et Both. in vulgari lectione acquiescens.

XVIII, v. 5. *increpat* Novem Codd. Vanderb. aliique.

At ne quis modici transsiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
Debellata; monet Sithoniis non levis Evius,
Quum fas atque nefas exiguo fine libidinum
Discernunt avidi. Non ego te, candide Bassareu,
Invitum quatiam, nec variis obsita frondibus
Sub divum rapiam. Saeva tene cum Berecyntio
Cornu tympana, quae subsequitur caecus Amor sui,
Et tollens vacuum plus nimio Gloria verticem,
Arcanique Fides prodiga, perlucidior vitro.

CARMEN XIX.

DE GLYCERA.

Se eius amore denuo incendi.

Metrum Carm. 3.

Mater saeva Cupidinum,
  Thebanaeque iubet me Semeles puer,
Et lasciva Licentia
  Finitis animum reddere amoribus.
Urit me Glycerae nitor
  Splendentis Pario marmore purius;
Urit grata protervitas,
  Et vultus nimium lubricus adspici.
In me tota ruens Venus
  Cyprum deseruit; nec patitur Scythas,
Et versis animosum equis
  Parthum dicere, nec quae nihil attinent.

---

v. 7. *ac ne quis* plures Codd. Bentl. et Vand. V. Bentl. — *v.* 13. *dium* Ed. Glareani. — *v.* 15. *extollens* pro *et töll.* Cod. Graev. Coll. Sax. *sui et Adtollens* Cuning. et Ed. Glar.

XIX, *v.* 2. *iubent* Codd. aliquot Bentl. Cf. supra ad I, 13, 6. et Bentl. ad Od. I, 24, 8. — *v.* 12. *attinet* Cod. Brod. et Bland.

Hic vivum mihi cespitem, hic
Verbenas, pueri, ponite, thuraque
Bimi cum patera meri:
Mactata veniet lenior hostia.

Carmen XX.

AD MAECENATEM.

Invitat Maecenatem ad convivium.

Metrum Carm. 2.

Vile potabis modicis Sabinum
Cantharis, Graeca quod ego ipse testa
Conditum levi, datus in theatro
Quum tibi plausus,

Care Maecenas eques, ut paterni
Fluminis ripae, simul et jocosa
Redderet laudes tibi Vaticani
Montis imago.

Caecubam et prelo domitam Caleno
Tu bibes uvam: mea nec Falernae
Temperant vites, neque Formiani
Pocula colles.

---

v. 14. Vulgaris scriptio *turaque*. Sed V. Fea.

XX, *v.* 5. *Clare* Bentl. e Codd. quem Cf. et Feam. — *v.* 9. Ita Codd. Lambin. Alii *Caecubum*. Ante hunc vers. Bothius interrogationis signo orationem interpungit.

CARMEN XXI.

HYMNUS IN DIANAM ET APOLLINEM.

Metrum Carm. 5.

Dianam tenerae dicite virgines;
Intonsum, pueri, dicite Cynthium,
Latonamque supremo
Dilectam penitus Iovi.

Vos laetam fluviis et nemorum coma,
Quaecunque aut gelido prominet Algido,
Nigris aut Erymanthi
Silvis, aut viridis Cragi;

Vos Tempe totidem tollite laudibus,
Natalemque, mares, Delon Apollinis,
Insignemque pharetra
Fraternaque humerum lyra.

Hic bellum lacrimosum, hic miseram famem
Pestemque, a populo et principe Caesare, in
Persas atque Britannos
Vestra motus aget prece.

XXI, *v.* 5. *comam* quatuor Codd. Blandin. Cod. Graev. Gotting. Vand. idque praetulit Bentl. quem V. — *v.* 13. *haec bellum* coniecit Bentleius, eamque lectionem aliquot Edd. receperunt. Sed Cf. Fea. — *v.* 14. Ita omnes fere Codd. Edd. vett. *Populo principe* sine *et* pauci Codd. ac Edd. recentiores. Cf. Both. Annotatt.

Carmen XXII.

AD ARISTIUM FUSCUM.

Nihil timendum esse viro innocenti suo exemplo in magno discrimine nuper mirifice servatus ostendit.

Metrum Sapphicum.

Integer vitae scelerisque purus
Non eget Mauris iaculis, neque arcu,
Nec venenatis gravida sagittis,
Fusce, pharetra;

Sive per Syrtes iter aestuosas,
Sive facturus per inhospitalem
Caucasum, vel quae loca fabulosus
Lambit Hydaspes.

Namque me silva lupus in Sabina,
Dum meam canto Lalagen, et ultra
Terminum curis vagor expeditis,
Fugit inermen;

Quale portentum neque militaris
Daunias latis alit aesculetis,
Nec Iubae tellus generat, leonum
Arida nutrix.

Pone me, pigris ubi nulla campis
Arbor aestiva recreatur aura;
Quod latus mundi nebulae malusque
Iupiter urget:

Pone sub curru nimium propinqui
Solis, in terra domibus negata:
Dulce ridentem Lalagen amabo,
Dulce loquentem.

XXII, *v.* 2. *Mauris* omnes fere Codd. et vett. Edd. Al. *Mauri.* V. Bentl. — *v.* 11. *expeditus* multi Codd. inter quos plures Feae et Vand. et Edd. vett. idque praetulit Bentl. quem V. coll. Doering. — *v.* 14. *Daunias* omnes fere libri MSS. et Edd. vett. Aliae Edd. inde a Stephan. *Daunia in.* V. Bentl.

Carmen XXIII.

AD CHLOËN.

Ab amore adhuc abhorrentem delinire studet.

Metrum Carm. 5.

Vitas hinuleo me similis, Chloë,
Quaerenti pavidam montibus aviis
Matrem, non sine vano
Aurarum et siluae metu;

Nam seu mobilibus veris inhorruit
Adventus foliis, seu virides rubum
Dimovere lacertae,
Et corde et genibus tremit,

Atqui non ego te, tigris ut aspera
Gaetulusve leo, frangere persequor:
Tandem desine matrem
Tempestiva sequi viro.

Carmen XXIV.

AD VIRGILIUM.

Monet, ut Quinctilii mortem aequo animo ferat.

Metrum Carm. 6.

Quis desiderio sit pudor aut modus
Tam cari capitis? Praecipe lugubres
Cantus, Melpomene, cui liquidam Pater
Vocem cum cithara dedit.

XXIII, v. 5. Muretus e Codd. *vitis inhorruit Ad ventum.* Inde coniecit Bentl. *vepris inhorruit Ad ventum.* Tuetur hanc lectionem Doeringius, plurimi reiiciunt.

Ergo Quinctilium perpetuus sopor
Urget! cui Pudor, et Iustitiae soror,
Incorrupta Fides, nudaque Veritas
Quando ullum inveniet parem?
Multis ille bonis flebilis occidit;
Nulli flebilior, quam tibi, Virgili,
Tu frustra pius, heu, non ita creditum
Poscis Quinctilium Deos.
Quod si Threïcio blandius Orpheo
Auditam moderere arboribus fidem,
Non vanae redeat sanguis imagini,
Quam virga semel horrida,
Non lenis precibus fata recludere,
Nigro compulerit Mercurius gregi.
Durum! Sed levius fit patientia,
Quidquid corrigere est nefas.

Carmen XXV.

AD LYDIAM.

Insultat ei, quod olim arrogans, iam vetula, merito ab amatoribus spernatur.

Metrum Carm. 2.

Parcius iunctas quatiunt fenestras
Ictibus crebris iuvenes protervi,
Nec tibi somnos adimunt, amatque
Ianua limen,
Quae prius multum facilis movebat
Cardines. Audis minus et minus iam:
Me tuo longas pereunte noctes,
Lydia, dormis!

XXIV, v. 8. Ita Bentleius, quem Vid. ex plus 10. Codd. et Edd. vett. Lectio vulgata est *invenient.* Cf. Both.

XXV, *v.* 1. *vinctas* pro *iunctas* Codd. Bentl. quem V.

Invicem moechos anus arrogantes
Flebis in solo levis angiportu,
Threcio bacchante magis sub inter-
lunia vento;

Quum tibi flagrans amor, et libido,
Quae solet matres furiare equorum,
Saeviet circa jecur ulcerosum;
Non sine questu

Laeta quod pubes edera virenti
Gaudeat pulla magis atque myrto,
Aridas frondes Hiemis sodali
Dedicet Hebro.

Carmen XXVI.

DE AELIO LAMIA.

Omni cura solutus, ut poëta, Lamiam Musae celebrandum commendat.

Metrum Carm. 9.

Musis amicus, tristitiam et metus
Tradam protervis in mare Creticum
Portare ventis, quis sub Arcto
Rex gelidae metuatur orae,

Quid Tiridaten terreat, unice
Securus. O, quae fontibus integris
Gaudes, apricos necte flores,
Necte meo Lamiae coronam,

---

v. 20. Pro *Hebro* sive *Ebro* quae lectio est codicum, multae Edd. e Bentlei sententia *Euro*. Vid. Bentl. et Fea.

XXVI, *v.* 3. *qui sub* Cod. Bentl. — *v.* 5. Ita Bentl. Lectio vulg. *Tiridatem*. Quidam Codd. Lambin. *Mithridatem*.

Pimpleï dulcis: nil sine te mei
Possunt honores; hunc fidibus novis,
Hunc Lesbio sacrare plectro,
Teque tuasque decet sorores.

Carmen XXVII.

AD SODALES.

Carmen convivale, quo sodales a rixis et tumultu revocat.

Metrum Carm. 9.

Natis in usum laetitiae scyphis
Pugnare Thracum est: tollite barbarum
Morem, verecundumque Bacchum
Sanguineis prohibete rixis.
Vino et lucernis Medus acinaces
Immane quantum discrepat! impium
Lenite clamorem, sodales,
Et cubito remanete presso.
Vultis severi me quoque sumere
Partem Falerni? dicat Opuntiae
Frater Megillae, quo beatus
Vulnere, qua pereat sagitta.
Cessat voluntas? non alia bibam
Mercede. Quae te cunque domat Venus,
Non erubescendis adurit
Ignibus, ingenuoque semper
Amore peccas. Quidquid habes, age,
Depone tutis auribus. — Ah miser,

v. 9. Emendavit Bentl. quem V. Codicens enim *Pimplea* aut *Piplea.* — *v.* 10. Ita Bentl. e codd. aliquot; plerique tamen *prosunt.*

XXVII, *v.* 1. Cod. Vand. *nactis in,* quem V. coll. Bothio in Annot.

Quanta laborabas Charybdi,
 Digne puer meliore flamma!
Quae saga, quis te solvere Thessalis
Magus venenis, quis poterit Deus?
 Vix illigatum te triformi
 Pegasus expediet Chimaera.

Carmen XXVIII.

ARCHYTAS ET NAUTA.

Inter Archytae umbram et nautam dialogismus, quo vanitas studiorum humanorum contra fortunam et mortem significatur.

Metrum Carm. 7.

Nauta.

Te maris et terrae numeroque carentis arenae
 Mensorem cohibent, Archyta,
Pulveris exigui prope litus parva Matinum
 Munera, nec quidquam tibi prodest
Aërias tentasse domos, animoque rotundum
 Percurrisse polum, morituro.

Archytae umbra.

Occidit et Pelopis genitor, conviva Deorum,
 Tithonusque remotus in auras,
Et Iovis arcanis Minos admissus, habentque
 Tartara Panthoiden, iterum Orco
Demissum; quamvis clypeo Troiana refixo
 Tempora testatus, nihil ultra
Nervos atque cutem Morti concesserat atrae;
 Iudice te non sordidus auctor
Naturae verique. Sed omnes una manet nox,
 Et calcanda semel via leti.

v. 19. *laboras* Codd. Bentl. alii et Edd. primae; *laboras in* Edd. Ven. Lambin. Bentl. quem Vid. et Doering.

Dant alios Furiae torvo spectacula Marti,
Exitio est avidum mare nautis:
Mixta senum ac juvenum densentur funera, nullum
Saeva caput Proserpina fugit.
Me quoque devexi rapidus comes Orionis
Illyricis Notus obruit undis.
At tu, nauta, vagae ne parce malignus arenae
Ossibus et capiti inhumato
Particulam dare: sic, quodcunque minabitur Eurus
Fluctibus Hesperiis, Venusinae
Plectantur sylvae, te sospite, multaque merces,
Unde potest, tibi defluat aequo
Ab Iove, Neptunoque sacri custode Tarenti.
Negligis immeritis nocituram
Postmodo te natis fraudem committere? Fors et
Debita iura vicesque superbae
Te maneant ipsum: precibus non linquar inultis;
Teque piacula nulla resolvent.
Quamquam festinas, non est mora longa, licebit
Iniecto ter pulvere curras.

Carmen XXIX.

AD ICCIUM.

Facete carpit Iccium, qui studio philosophiae, quod ambitiose ante affectaverat, repente abiecto, militare instituerat spe lucri.

Metrum Carm. 9.

Icci, beatis nunc Arabum invides
Gazis, et acrem militiam paras
Non ante devictis Sabaeae
Regibus, horribilique Medo

XXVIII, *v.* 18. *avidum* Cod. Bentl. multique alii, quos enumerat Fea. Olim vulgo *avidis.* Vid. Bentl. et Iahn. — *v.* 19. Ita plurimi iique optimi Codd. Sed olim in plerisque Edd. *densantur.* Vid. Bentl. et Fea. — *v.* 31. Codd. Vand. alii *forsan,* et mox Cod. Bentl. *superbe.*

Nectis catenas? Quae tibi virginum,
Sponso necato, barbara serviet?
  Puer quis ex aula capillis
    Ad cyathum statuetur unctis,

Doctus sagittas tendere Sericas
Arcu paterno? quis neget arduis
  Pronos relabi posse rivos
    Montibus, et Tiberim reverti,

Quum tu coëmtos undique nobiles
Libros Panaeti, Socraticam et domum,
  Mutare loricis Iberis,
    Pollicitus meliora, tendis?

Carmen XXX.

AD VENEREM.

Rogat eam, ut domestico Glycerae sacrificio intersit.

Metrum Carm. 2.

O Venus, regina Cnidi Paphique,
Sperne dilectam Cypron, et vocantis
Thure te multo Glycerae decoram
        Transfer in aedem.

Fervidus tecum Puer, et solutis
Gratiae zonis, properentque Nymphae,
Et parum comis sine te Iuventas,
        Mercuriusque.

XXX, *v.* 1. *Cnidi* Codd. Graev. Vand. alii. Vulgo *Gnidi*. Cf. Fea.

Carmen XXXI.

AD APOLLINEM.

Preces ad Apollinem, quibus poëta nil praeter mentem sanam in corpore sano sibi exoptat.

Metrum Carm. 9.

Quid dedicatum poscit Apollinem
Vates? quid orat, de patera novum
Fundens liquorem? Non opimae
Sardiniae segetes feraces;

Non aestuosae grata Calabriae
Armenta; non aurum, aut ebur Indicum;
Non rura, quae Liris quieta
Mordet aqua, taciturnus amnis.

Premant Calena falce, quibus dedit
Fortuna, vitem; dives et aureis
Mercatŏr exsiccet culullis
Vina Syra reparata merce,

Dîs carus ipsis; quippe ter et quater
Anno revisens aequor Atlanticum
Impune. Me pascant olivae,
Me cichorea, levesque malvae.

Frui paratis et valido mihi,
Latoë, dones, et, precor, integra
Cum mente; nec turpem senectam
Degere, nec cithara carentem.

XXXI, *v.* 3. Sic Codd. tantum non omnes. Sed plurimae Edd. *opimas Sardiniae segetes feracis.* Vid. Fea. — *v.* 10. Bentl. e Codd. suis *ut* pro *et;* itemque quatuor Vanderb.

CARMEN XXXII.

AD LYRAM.

Alloquitur lyram, cum ad solennius carmen scribendum invitatus esset, ne sibi desit.

Metrum Carm. 2.

Poscimur. Si quid vacui sub umbra
Lusimus tecum, quod et hunc in annum
Vivat et plures: age, dic Latinum,
Barbite, carmen,

Lesbio primum modulate civi;
Qui, ferox bello, tamen inter arma,
Sive iactatam religarat udo
Litore navim,

Liberum et Musas, Veneremque, et illi
Semper haerentem Puerum canebat,
Et Lycum, nigris oculis nigroque
Crine decorum.

O decus Phoebi, et dapibus supremi
Grata testudo Iovis, o laborum
Dulce lenimen, mihi cunque salve
Rite vocanti.

CARMEN XXXIII.

AD ALBIUM TIBULLUM.

Consolatur eum aliorum exemplo amantium non redamatorum.

Metrum Carm. 6.

Albi, ne doleas plus nimio, memor
Immitis Glycerae, neu miserabiles

XXXII, *v.* 1. *Poscimus*, Bentl. e Cod. Graev. itemque Codd. aliquot Vanderb. — Mox *antro* pro *umbra* e Cod. Galei Bentl. quem Vid.

Decantes elegos, cur tibi iunior
Laesa praeniteat fide.

Insignem tenui fronte Lycorida
Cyri torret amor: Cyrus in asperam
Declinat Pholoën: sed prius Appulis
Iungentur capreae lupis,

Quam turpi Pholoë peccet adultero.
Sic visum Veneri, cui placet impares
Formas atque animos sub iuga aënea
Saevo mittere cum ioco.

Ipsum me melior quum peteret Venus,
Grata detinuit compede Myrtale
Libertina, fretis acrior Hadriae
Curvantis Calabros sinus.

Carmen XXXIV.

AD SE IPSUM.

Dicit, se antea parcum Deorum cultorem, nunc sententiam mutare non inani eorum metu perterritum.

Metrum Carm. 9.

Parcus Deorum cultor et infrequens,
Insanientis dum sapientiae
Consultus erro, nunc retrorsum
Vela dare, atque iterare cursus

Cogor relictos. Namque Diespiter
Igni corusco nubila dividens
Plerumque, per purum tonantes
Egit equos volucremque currum,

Quo bruta tellus, et vaga flumina,
Quo Styx, et invisi horrida Taenari
Sedes, Atlanteusque finis
Concutitur. Valet ima summis

XXXIII, *v.* 12. *Ioco* Fea et Iahn, quem vid.

Mutare, et insignem attenuat Deus,
Obscura promens. Hinc apicem rapax
Fortuna cum stridore acuto
Sustulit, hic posuisse gaudet.

Carmen XXXV.

AD FORTUNAM.

Hymnus in Fortunam Deam, quo simul ut Caesarem servet in Britanniam iturum precatur.

Metrum Carm. 9.

O Diva, gratum quae regis Antium,
Praesens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus, vel superbos
Vertere funeribus triumphos:

Te pauper ambit sollicita prece
Ruris colonus; te dominam aequoris,
Quicunque Bithyna lacessit
Carpathium pelagus carina.

Te Dacus asper, te profugit Scythae,
Urbesque, gentesque, et Latium ferox,
Regumque matres barbarorum, et
Purpurei metuunt tyranni,

Iniurioso ne pede proruas
Stantem columnam, neu populus frequens
Ad arma cessantes, ad arma
Concitet, imperiumque frangat.

XXXIV, *v.* 13. *insigne* Bentl. e Codice.

XXXV, *v.* 6. F. A. Wolfius post *ruris* commate interpungi iubet, ut *dominam* etiam ad hunc genitivum pertineat. Vid. Both. Annotatt. et Iahn.

Te semper anteit saeva Necessitas,
Clavos trabales et cuneos manu
Gestans aëna; nec severus
Uncus abest, liquidumque plumbum.

Te Spes et albo rara Fides colit
Velata panno; nec comitem abnegat,
Utcunque mutata potentes
Veste domos inimica linquis.

At vulgus infidum et meretrix retro
Periura cedit; diffugiunt cadis
Cum faece siccatis amici,
Ferre iugum pariter dolosi.

Serves iturum Caesarem in ultimos
Orbis Britannos, et iuvenum recens
Examen Eois timendum
Partibus, Oceanoque rubro.

Heu heu, cicatricum et sceleris pudet
Fratrumque. Quid nos dura refugimus
Aetas? quid intactum nefasti
Liquimus? unde manum iuventus

Metu Deorum continuit? quibus
Pepercit aris? O utinam nova
Incude diffingas retusum in
Massagetas Arabasque ferrum.

---

v. 17. *serva Necess.* Codd. aliquot Cruq. et Vanderb. fere omnes. Sed vid. Bentl. — *v.* 33. Ita Coll. Sax. et Fea. Vulgo *Eheu* Vid. Both. Annotatt. — *v.* 39. Bentl. e Codd. quibus nunc accedunt Feae aliquot et Vand. *defingas*. Idemque coniecit *recoctum* pro *recusum*, quod habet Cod. Cruq.

Carmen XXXVI.

AD PLOTIUM NUMIDAM.

Ob eius ex Hispania reditum gaudio exultans sacrificandum laetiusque parandum convivium esse dicit.

Metrum Carm. 3.

Et thure et fidibus iuvat
  Placare et vituli sanguine debito
Custodes Numidae Deos,
  Qui nunc Hesperia sospes ab ultima
Caris multa sodalibus,
  Nulli plura tamen dividit oscula,
Quam dulci Lamiae; memor
  Actae non alio rege puertiae,
Mutataeque simul togae.
  Cressa ne careat pulchra dies nota,
Neu promtae modus amphorae,
  Neu morem in Salium sit requies pedum;
Neu multi Damalis meri
  Bassum Threïcia vincat amystide,
Neu desint epulis rosae,
  Neu vivax apium, neu breve lilium.
Omnes in Damalin putres
  Deponent oculos, nec Damalis novo
Divelletur adultero,
  Lascivis ederis ambitiosior.

XXXVI, *v.* 10. *Thressa ne* coni. Erasmus. Vid. Bentl.

Carmen XXXVII.

AD SODALES.

Publicam laetitiam indicit ob voluntariam Cleopatrae necem.

Metrum Carm. 9.

Nunc est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus; nunc Saliaribus
Ornare pulvinar Deorum
Tempus erat dapibus, sodales,

Antehac nefas depromere Caecubum
Cellis avitis, dum Capitolio
Regina dementes ruinas,
Funus et imperio parabat,

Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum, quidlibet impotens
Sperare, fortunaque dulci
Ebria. Sed minuit furorem

Vix una sospes navis ab ignibus,
Mentemque lymphatam Mareotico
Redegit in veros timores
Caesar, ab Italia volantem

Remis adurgens: accipiter velut
Molles columbas, aut leporem citus
Venator in campis nivalis
Haemoniae; daret ut catenis

Fatale monstrum; quae generosius
Perire quaerens, nec muliebriter
Expavit ensem, nec latentes
Classe cita reparavit oras;

XXXVII, *v.* 10. *Opprobriorum* pro *Morbo virorum* coni. Bentl. quem Vid. — *v.* 24. Pro *reparavit* unus Feae Cod. *repetivit*; Bentl. coni. *penetravit*; Wakefield. *repedavit*. Cf. Bentl. Both. Iahn.

Ausa et iacentem visere regiam
Vultu sereno, fortis et asperas
Tractare serpentes, ut atrum
Corpore combiberet venenum,

Deliberata morte ferocior:
Saevis Liburnis scilicet invidens
Privata deduci superbo
Non humilis mulier triumpho.

Carmen XXXVIII.

AD PUERUM.

Iubet coenam minime sumtuosam apparari.

Metrum Carm. 2.

Persicos odi, puer, apparatus;
Displicent nexae philyra coronae;
Mitte sectari, rosa quo locorum
Sera moretur.

Simplici myrto nihil allabores
Sedulus curae; neque te ministrum
Dedecet myrtus, neque me sub arcta
Vite bibentem.

XXXVIII, *v.* 6. Ita Cod. Bodleian. apud Bentl. qui ipse coni. *cura*. Vulgo: *curo*.

Q. HORATII FLACCI
CARMINUM.
LIBER SECUNDUS.

Carmen I.
AD ASINIUM POLLIONEM.

Hortatur eum, ut omissis aliquando tragoediis, in scribenda historia bellorum civilium pergat.

Metrum Alcaicum.

Motum ex Metello consule civicum,
Bellique causas et vitia et modos,
Ludumque Fortunae, gravesque
Principum amicitias, et arma

Nondum expiatis uncta cruoribus,
Periculosae plenum opus aleae,
Tractas, et incedis per ignes
Suppositos cineri doloso.

Paulum severae Musa tragoediae
Desit theatris: mox, ubi publicas
Res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,

I. *v.* 10. *Absit* unus Feae Cod.

Insigne moestis praesidium reis,
Et consulenti, Pollio, curiae,
Cui laurus aeternos honores
Dalmatico peperit triumpho.

Iam nunc minaci murmure cornuum
Perstringis aures; iam litui strepunt;
Iam fulgor armorum fugaces
Terret equos equitumque vultus.

Audire magnos iam videor duces
Non indecoro pulvere sordidos,
Et cuncta terrarum subacta
Praeter atrocem animum Catonis.

Iuno, et Deorum quisquis amicior
Afris inulta cesserat impotens
Tellure, victorum nepotes
Retulit inferias Iugurthae.

Quis non Latino sanguine pinguior
Campus sepulcris impia proelia
Testatur, auditumque Medis
Hesperiae sonitum ruinae?

Qui gurges, aut quae flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Dauniae
Non decoloravere caedes?
Quae caret ora cruore nostro?

Sed ne, relictis, Musa procax, iocis,
Ceae retractes munera naeniae;
Mecum Dionaeo sub antro
Quaere modos leviore plectro.

---

v. 21. *Videre magn.* Bentl. e coniectura. — *v.* 28 *Rettulit* Fea. — *v.* 33. *Quis gurges* Ed. Veneta.

Carmen II.

AD SALLUSTIUM CRISPUM.

De recto et liberali divitiarum usu, quo quidem ipso Sallustius excellebat.

Metrum Sapphicum.

Nullus argento color est, avaris
Abdito terris; inimice lamnae
Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat usu.

Vivet extento Proculeius aevo,
Notus in fratres animi paterni:
Illum aget penna metuente solvi
Fama superstes.

Latius regnes avidum domando
Spiritum, quam si Libyam remotis
Gadibus iungas, et uterque Poenus
Serviat uni.

Crescit indulgens sibi dirus hydrops,
Nec sitim pellit, nisi causa morbi
Fugerit venis, et aquosus albo
Corpore languor.

Redditum Cyri solio Phraaten
Dissidens plebi numero beatûm
Eximit Virtus, populumque falsis
Dedocet uti

Vocibus; regnum et diadema tutum
Deferens uni propriamque laurum,
Quisquis ingentes oculo irretorto
Spectat acervos.

II, *v.* 2. Ita interpunximus cum Bentl. quem V. — *v.* 7. *agit* Codd. apud Bentl. et Vanderb. Cf. Bentl. Both. Iahn. — *v.* 18. *plebis* Codd. Blandin. et Bentl. quem V. — *beatûm* multi Codd. Iahn. Feae. Vand. Vulgo *beatorum*, quod glossema videtur Feae.

Carmen III.

AD DELLIUM.

Vitae felicitatem in mentis aequabilitate et honestis voluptatibus quaerendam esse praecipit.

Metrum Alcaicum.

Aequam memento rebus in arduis
Servare mentem, non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Laetitia, moriture Delli,

Seu moestus omni tempore vixeris,
Seu te in remoto gramine per dies
Festos reclinatum bearis
Interiore nota Falerni.

Qua pinus ingens albaque populus
Umbram hospitalem consociare amant
Ramis, et obliquo laborat
Lympha fugax trepidare rivo:

Huc vina et unguenta et nimium breves
Flores amoenae ferre iube rosae,
Dum res et aetas et Sororum
Fila trium patiuntur atra.

Cedes coemtis saltibus et domo,
Villaque, flavus quam Tiberis lavit:
Cedes, et exstructis in altum
Divitiis potietur heres.

III, v. 2. *secus ac bon.* Bentl. e duobus Codd. Lamb. — *v.* 9. *Qua* Codd. Lambin. sed reliqui fere omnes *Quo*. Cf. Fea et Both. Annotatt. — *v.* 13 *et* 14. Haec lectio est vulgata et plurimorum Codd. Sed *brevis flor. amoenos rosae* Codd. Cruq. Schol. Acron, Ed. Venet. — *v.* 18. *lavat* Cod. duo Vand.

Divesne, prisco natus ab Inacho,
Nil interest, an pauper, et infima
De gente, sub divo moreris,
Victima nil miserantis Orci.

Omnes eodem cogimur; omnium
Versatur urna serius ocius
Sors exitura, et nos in aeternum
Exsilium impositura cymbae.

Carmen IV.

AD XANTHIAM PHOCEUM.

Amicum ancillariolum lepide exemplo magnorum heroum, verum etiam forma et virtutibus ancillae amatae excusat.

Metrum Sapphicum.

Ne sit ancillae tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu! Prius insolentem
Serva Briseïs niveo colore
Movit Achillem;

Movit Aiacem Telamone natum
Forma captivae dominum Tecmessae;
Arsit Atrides medio in triumpho
Virgine rapta,

Barbarae postquam cecidere turmae
Thessalo victore, et ademtus Hector
Tradidit fessis leviora tolli
Pergama Graiis.

Nescias, an te generum beati
Phyllidis flavae decorent parentes:
Regium certe genus et Penates
Moeret iniquos.

IV, *v*. 8. *capta* Coll. Sax.

Crede non illam tibi de scelesta
Plebe dilectam; neque sic fidelem,
Sic lucro aversam potuisse nasci
Matre pudenda.

Brachia et vultum teretesque suras
Integer laudo: fuge suspicari,
Cuius octavum trepidavit aetas
Claudere lustrum.

Carmen V.

Ab amore virginis immaturae, quam Lalagen vocat, dehortatur vel amicorum quempiam, vel (ut quidam suspicantur) se ipsum.

Metrum Alcaicum.

Nondum subacta ferre iugum valet
Cervice, nondum munia comparis
Aequare, nec tauri ruentis
In venerem tolerare pondus.

Circa virentes est animus tuae
Campos iuvencae, nunc fluviis gravem
Solantis aestum, nunc in udo
Ludere cum vitulis salicto

Praegestientis. Tolle cupidinem
Immitis uvae: iam tibi lividos
Distinguet Auctumnus racemos
Purpureo varius colore.

---

v. 18. *dilectam* omnes fere Codd. *delectam* duo Codd. Vand. et aliquot Edd. Cf. Bentl.

V, *v.* 5. *Venerem* maiori litera initiali plurimae Edd. Sed V. Both. Annotatt. — *v.* 12. *Purpureus vario* Codd. quidam ap. Lambin. et unus Vand. *Purpureo varios* coniecit. Bentl. Sed conferes Doeringii explicationem h. l.

Iam te sequetur: currit enim ferox
Aetas, et illi, quos tibi demserit,
Apponet annos; iam proterva
Fronte petet Lalage maritum,

Dilecta, quantum non Pholoë fugax,
Non Chloris, albo sic humero nitens
Ut pura nocturno renidet
Luna mari, Cnidiusve Gyges,

Quem si puellarum insereres choro,
Mire sagaces falleret hospites
Discrimen obscurum solutis
Crinibus ambiguoque vultu.

Carmen VI.

AD SEPTIMIUM.

Invitat eum Horatius ad vivendum secum in senectute vel Tibure, vel si hoc fieri nequeat Tarenti, quorum amoenitates dilaudat.

Metrum Sapphicum.

Septimi, Gades aditure mecum, et
Cantabrum indoctum iuga ferre nostra, et
Barbaras Syrtes, ubi Maura semper
Aestuat unda,

Tibur, Argeo positum colono,
Sit meae sedes utinam senectae;
Sit modus lasso maris et viarum
Militiaeque.

Unde si Parcae prohibent iniquae,
Dulce pellitis ovibus Galaesi

v. 13. *velox aet.* Cod. unus Feae. Wakefield e versu 17. *fugax* huc transponit, ibique *Pholoe ferox* legit. Cf. Doering. — *v.* 20. *Cnidiusque* Fea. Cf. Iahn.
VI, *v.* 10 *Galesum* Zurk. in variis lectt. Cf. Both. Annotatt. —

Flumen et regnata petam Laconi
Rura Phalanto.

Ille terrarum mihi praeter omnes
Angulus ridet, ubi non Hymetto
Mella decedunt, viridique certat
Bacca Venafro:

Ver ubi longum tepidasque praebet
Iupiter brumas, et amicus Aulon
Fertili Baccho minimum Falernis
Invidet uvis,

Ille te mecum locus et beatae
Postulant arces; ibi tu calentem
Debita sparges lacrima favillam
Vatis amici.

Carmen VII.

AD POMPEIUM.

Suo olim commilitoni reditum e militia in patriam gratulatur.

Metrum Alcaicum.

O saepe mecum tempus in ultimum
Deducte, Bruto militiae duce,
Quis te redonavit Quiritem
Dîs patriis Italoque coelo,

Pompei, meorum prime sodalium,
Cum quo morantem saepe diem mero
Fregi, coronatus nitentes
Malobathro Syrio capillos.

Tecum Philippos et celerem fugam
Sensi, relicta non bene parmula;
Quum fracta Virtus, et minaces
Turpe solum tetigere mento.

---

v. 19. *Fertilis* Codd. Bentl. Feae aliique. Cf. Both. Annotatt. et Iahn. VII. Vanderburg. cum Stephano aliis inscribit *Ad Pompeium Varrum* adstipulante Both. Annotatt. Alii *Ad Pompeium Grosphum*.

Sed me per hostes Mercurius celer
Denso paventem sustulit aëre;
Te rursus in bellum resorbens
Unda fretis tulit aestuosis.

Ergo obligatam redde Iovi dapem,
Longaque fessum militia latus
Depone sub lauru mea, nec
Parce cadis tibi destinatis.

Oblivioso laevia Massico
Ciboria exple, funde capacibus
Unguenta de conchis. Quis udo
Deproperare apio coronas

Curatve myrto? quem Venus arbitrum
Dicet bibendi? Non ego sanius
Bacchabor Edonis: recepto
Dulce mihi furere est amico.

Carmen VIII.

AD BARINEN.

De levitate eius et venustate victrice.

Metrum Sapphicum.

Ulla si iuris tibi peierati
Poena, Barine, nocuisset unquam;
Dente si nigro fieres vel uno
Turpior ungui:

Crederem. Sed tu, simul obligasti
Perfidum votis caput, enitescis
Pulchrior multo, iuvenumque prodis
Publica cura.

VIII, v. 2. Codd. hoc loco et in inscriptione *Barine*, *Barrine*, *Varine*, *Varina*. Withof. coni. *Iberine* e Iuvenal. VI, 53. V. Bentl. Vanderb. Both. Annotatt.

Expedit matris cineres opertos
Fallere, et toto taciturna noctis
Signa cum coelo, gelidaque divos
Morte carentes.

Ridet hoc, inquam, Venus ipsa, rident
Simplices Nymphae, ferus et Cupido
Semper ardentes acuens sagittas
Cote cruenta.

Adde, quod pubes tibi crescit omnis,
Servitus crescit nova; nec priores
Impiae tectum dominae relinquunt
Saepe minati.

Te suis matres metuunt iuvencis,
Te senes parci, miseraeque nuper
Virgines nuptae, tua ne retardet
Aura maritos.

Carmen IX.

AD VALGIUM.

Hortatur eum, ut Mystae pueri mortem aliquando flere desinat.

Metrum Alcaicum.

Non semper imbres nubibus hispidos
Manant in agros, aut mare Caspium
Vexant inaequales procellae
Usque; nec Armeniis in oris,

Amice Valgi, stat glacies iners
Menses per omnes, aut Aquilonibus
Querceta Gargani laborant,
Et foliis viduantur orni.

IX, *v.* 3. *versant inaeq.* Unus Cod. Feac, quem V. — *v.* 22. *ver-*

Tu semper urges flebilibus modis
Mysten ademtum: nec tibi Vespero
Surgente decedunt amores,
Nec rapidum fugiente Solem.

At non ter aevo functus amabilem
Ploravit omnes Antilochum senex
Annos: nec impubem parentes
Troïlon, aut Phrygiae sorores

Flevere semper. Desine mollium
Tandem querelarum; et potius nova
Cantemus Augusti tropaea
Caesaris, et rigidum Niphaten,

Medumque flumen, gentibus additum
Victis, minores volvere vertices;
Intraque praescriptum Gelonos
Exiguis equitare campis.

Carmen X.

AD LICINIUM.

Mediocritatem ei in utraque fortuna servandam commendat.

Metrum Sapphicum.

Rectius vives, Licini, neque altum
Semper urgendo, neque, dum procellas
Cautus horrescis, nimium premendo
Litus iniquum.

Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleti
Sortibus tecti, caret invidenda
Sobrius aula.

---

tices Codd. Feae plurimique alii et Edd. vett. Alii *vortices*. V. Vanderb. Fea et Both.

X, *v.* 3. Wakefield post *nimium* incidit cum antecedentibus hac ratione coniungendum. Cf. Fea.

Saepius ventis agitatur ingens
Pinus; et celsae graviore casu
Decidunt turres, feriuntque summos
Fulgura montes.

Sperat infestis, metuit secundis
Alteram sortem bene praeparatum
Pectus. Informes hiemes reducit
Iupiter, idem

Summovet. Non, si male nunc, et olim
Sic erit. Quondam cithara tacentem
Suscitat Musam, neque semper arcum
Tendit Apollo.

Rebus angustis animosus atque
Fortis appare: sapienter idem
Contrahes vento nimium secundo
Turgida vela.

Carmen XI.

AD QUINCTIUM.

Omissis curis tam publicis quam privatis iucunde vivendum esse.

Metrum Alcaicum.

Quid bellicosus Cantaber et Scythes,
Hirpine Quincti, cogitet, Hadria
Divisus obiecto, remittas
Quaerere; nec trepides in usum
Poscentis aevi pauca. Fugit retro
Levis Iuventas et Decor; arida
Pellente lascivos Amores
Canitie facilemque Somnum.

---

v. 9. *saevius vent.* unus tantum Cod. sed plures Edd. Cf. Fea. Both. Annott. Iahn. — *v.* 10. *excelsae* Codd. Feae et Cod. Brod. — *v.* 12. *fulmina montes* Plures Codd. Lamb. Torrent. Feae et pleraeque vett. Edd. Sed plurimi Codd. *fulgure*. V. Bentl. et Fea. — *v.* 18. *citharae* ex aliquot Codd. Bentl. quem Cf.

Non semper idem floribus est honor
Vernis; neque uno Luna rubens nitet
Vultu: quid aeternis minorem
Consiliis animum fatigas?

Cur non sub alta vel platano vel hac
Pinu iacentes sic temere, et rosa
Canos odorati capillos,
Dum licet, Assyriaque nardo

Potamus uncti? Dissipat Evius
Curas edaces. Quis puer ocius
Restinguet ardentis Falerni
Pocula praetereunte lympha?

Quis devium scortum eliciet domo
Lyden? eburna, dic age, cum lyra
Maturet, in comtum Lacaenae
More comas religata nodum.

CARMEN XII.

AD MAECENATEM.

Se Augusti victoriis et eiusmodi rebus gravioribus carmine celebrandis imparem, amores et res ludicras solas canere.

Metrum quod I. 6.

Nolis longa fera bella Numantiae,
Nec dirum Hannibalem, nec Siculum mare
Poeno purpureum sanguine, mollibus
Aptari citharae modis:

XI, v. 24. *comas* Codd. aliquot Feae et Vand. Vulgo: *comam* Totum locum Bentleius e Cod. quodam Torrent. ita constituit: *incomtam Lacaenae more comam religata nodo*. Plures Codd. *incomtum* unica voce.

XII, v. 2. *dirum* Codd. Feae, alii et plurimae Edd. *durum* Codd. plurimi et Edd. vett. Cf. Bentl. et Fea.

Nec saevos Lapithas, et nimium mero
Hylaeum, domitosve Herculea manu
Telluris iuvenes, unde periculum
Fulgens contremuit domus

Saturni veteris; tuque pedestribus
Dices historiis proelia Caesaris,
Maecenas, melius, ductaque per vias
Regum colla minacium.

Me dulces dominae Musa Licymniae
Cantus, me voluit dicere lucidum
Fulgentes oculos, et bene mutuis
Fidum pectus amoribus;

Quam nec ferre pedem dedecuit choris,
Nec certare ioco, nec dare brachia
Ludentem nitidis virginibus, sacro
Dianae celebris die.

Num tu, quae tenuit dives Achaemenes,
Aut pinguis Phrygiae Mygdonias opes,
Permutare velis crine Licymniae,
Plenas aut Arabum domos?

Dum flagrantia detorquet ad oscula
Cervicem, aut facili saevitia negat,
Quae poscente magis gaudeat eripi,
Interdum rapere occupat.

---

v. 12. *minacium* plerique Codd. *minantium* alii Codd. et pleraeque Edd. recentiores Cf. Bentl. et Both. Annotatt. — *v.* 25. Variant Codd. et Edd. vett. quarum aliae *flagrantia*, aliae *fragrantia*. Cf. Bentl. — *v.* 28. Ita Cod Bentl. quatuor Vand. alii. Sed *occupet* plurimae Edd. inde ab antiquissimis Cf. Bentl.

Carmen XIII.

IN ARBOREM, CUIUS CASU PAENE OPPRESSUS FUERAT.

Exsecratus arborem improvisa fatorum pericula memorat factaque inferorum mentione Sappho et Alcaeum laudat.

Metrum Alcaicum.

Ille et nefasto te posuit die,
Quicunque, primum, et sacrilega manu
Produxit, arbos, in nepotum
Perniciem opprobriumque pagi;

Illum et parentis crediderim sui
Fregisse cervicem, et penetralia
Sparsisse nocturno cruore
Hospitis; ille venena Colcha,

Et quidquid usquam concipitur nefas,
Tractavit, agro quit statuit meo
Te triste lignum, te caducum
In domini caput immerentis.

Quid quisque vitet, nunquam homini satis
Cautum est, in horas. Navita Bosporum
Poenus perhorrescit, neque ultra
Caeca timet aliunde fata;

Miles sagittas et celerem fugam
Parthi; catenas Parthus et Italum
Robur: sed improvisa leti
Vis rapuit rapietque gentes.

XIII, *v.* 1. Ita omnes libri. Nicol. Heins. coni. *Illum et*, Bentl. *Illum o.* De interpunctione, qua loco subveniri poterat Cf. Both. et Iahn. — *v.* 8. *Colcha* Codd. Cruq. Bentl. Vand. Feae. *Colchica* maior pars Codd. et Editt. ante Bentl. fere omnes. Cf. Bentl. — *v.* 17. *reducem* pro *celerem* coni. Bentl. Cf. Iahn.

Quam paene furvae regna Proserpinae,
Et iudicantem vidimus Aeacum,
Sedesque discretas piorum, et
Aeoliis fidibus querentem

Sappho puellis de popularibus;
Et te sonantem plenius aureo,
Alcaee, plectro dura navis,
Dura fugae mala, dura belli.

Utrumque sacro digna silentio
Mirantur Umbrae dicere: sed magis
Pugnas et exactos tyrannos
Densum humeris bibit aure vulgus.

Quid mirum? ubi illis carminibus stupens
Demittit atras bellua centiceps
Aures, et intorti capillis
Eumenidum recreantur angues;

Quin et Prometheus et Pelopis parens
Dulci laborum decipitur sono,
Nec curat Orion leones
Aut timidos agitare lyncas.

Carmen XIV.

AD POSTUMUM.

Deflet humanae vitae brevitatem et Postumo, re familiari, ut videtur, nimis attento, suadet, ut sibi, non heredi vivat.

Metrum Alcaicum.

Heu Heu fugaces, Postume, Postume,
Labuntur anni, nec Pietas moram

---

v. 23. Aliquot Codd. Cruq. aliorum *Sedesque descriptas* Cf. Bentl. — *v.* 38. *laborem* Aliquot Codd. ap. Bentl. et Vand. Cf. Bentl. — *v.* 40. *timidas* aliquot Codd. Cf. Bentl.

XIV, v. 1. *heu heu* Fea; olim lectio vulgata *eheu.* —

Rugis et instanti Senectae
Afferet, indomitaeque Morti.

Non, si trecenis, quotquot eunt dies,
Amice, places illacrimabilem
Plutona tauris; qui ter amplum
Geryonen Tityonque tristi

Compescit unda, scilicet omnibus
Quicunque terrae munere vescimur,
Enaviganda, sive reges
Sive inopes erimus coloni.

Frustra cruento Marte carebimus,
Fractisque rauci fluctibus Hadriae;
Frustra per auctumnos nocentem
Corporibus metuemus Austrum:

Visendus ater flumine languido
Cocytos errans, et Danai genus
Infame, damnatusque longi
Sisyphus Aeolides laboris.

Linquenda tellus, et domus, et placens
Uxor; neque harum, quas colis, arborum
Te, praeter invisas cupressos,
Ulla brevem dominum sequetur.

Absumet heres Caecuba dignior
Servata centum clavibus, et mero
Tinguet pavimentum superbo
Pontificum potiore coenis.

---

v. 10. *munera* Wakefield Cf. Doering. — *v.* 18. Sic e Codd. Bentl.; nam vulgo est *Cocytus*. — *v.* 23. *cupressus* Jahn. e Codd. — *v.* 27. Ita Codd. longe plurimi; pauci *superbum*. Fea ex uno Cod. *superbis;* alter eiusdem Cod. *superbus*. Cf. Bentl. Fea. Jahn.

Carmen XV.

IN SUI SECULI LUXURIAM.

Antiquorum parcimoniam et frugalitatem recenti luxui opponit.

Metrum Alcaicum.

Iam pauca aratro iugera regiae
Moles relinquent, undique latius
Extenta visentur Lucrino
Stagna lacu, platanusque caelebs

Evincet ulmos; tum violaria, et
Myrtus, et omnis copia narium,
Spargent olivetis odorem
Fertilibus domino priori;

Tum spissa ramis laurea fervidos
Excludet ictus. Non ita Romuli
Praescriptum et intonsi Catonis
Auspiciis, veterumque norma.

Privatus illis census erat brevis,
Commune magnum: nulla decempedis
Metata privatis opacam
Porticus excipiebat Arcton;

Nec fortuitum spernere cespitem
Leges sinebant, oppida publico
Sumtu iubentes et Deorum
Templa novo decorare saxo.

XV, *v.* 5. Fabricii Cod. *violaria Myrtusque et,* quo scilicet metro subveniretur; sed *myrtus* est pluralis. V. Bentl. — *v.* 10. *Excludet aestus* Codd. apud Lambin. Bentl. Vand. Cf. Bentl.

Carmen XVI.

AD GROSPHUM.

Tranquillitatem vitae optari ab omnibus; eam vero non congerendis opibus, honoribusve, sed coercendis cupiditatibus comparari.

Metrum Sapphicum.

Otium Divos rogat in patenti
Prensus Aegaeo, simul atra nubes
Condidit Lunam, neque certa fulgent
Sidera nautis;

Otium bello furiosa Thrace,
Otium Medi pharetra decori,
Grosphe, non gemmis neque purpura venale neque auro.

Non enim gazae neque consularis
Summovet lictor miseros tumultus
Mentis, et Curas laqueata circum
Tecta volantes.

Vivitur parvo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum,
Nec leves somnos timor aut cupido
Sordidus aufert.

Quid brevi fortes iaculamur aevo
Multa? quid terras alio calentes
Sole mutamus? Patriae quis exsul
Se quoque fugit?

XVI, v. 1. *impatenti* unica voce aliquot Codd. Cf. Bentl. et Jahn. — v. 2. *Pressus* aliquot Codd. Vand. alii. — *v.* 17. *sontes iaculam.* Codd. aliquot apud Bentl. et var. lect. in uno Vand. — v. 18, Vir doctus apud Bentl. *mutamus patria ?* itemque Wakefield. *mutamus patriae?* distinxit Both. in Annotatt. qui Cf. cum Bentl. et Jahn.

Scandit aeratas vitiosa naves
Cura, nec turmas equitum relinquit,
Ocior cervis, et agente nimbos
Ocior Euro.

Laetus in praesens animus, quod ultra est
Oderit curare, et amara lento
Temperet risu. Nihil est ab omni
Parte beatum.

Abstulit clarum cita mors Achillem,
Longa Tithonum minuit senectus:
Et mihi forsan, tibi quod negarit,
Porriget Hora.

Te greges centum Siculaeque circum
Mugiunt vaccae; tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis equa; te bis Afro
Murice tinctae

Vestiunt lanae; mihi parva rura, et
Spiritum Graiae tenuem Camenae
Parca non mendax dedit, et malignum
Spernere vulgus.

Carmen XVII.

AD MAECENATEM.

Maecenatem velut assidens alloquitur, pro praesenti statu valetudinis vitae pertaesum.

Metrum Alcaicum.

Cur me querelis exanimas tuis?
Nec Dîs amicum est, nec mihi, te prius
Obire, Maecenas, mearum
Grande decus columenque rerum.

---

v. 26. *leni risu* coni. Bentl. quem V. — *v.* 33. *circum mugiunt* uno verbo placet Both. in Annotatt.

Ah! te meae si partem animae rapit
Maturior vis, quid moror altera?
Nec carus aeque, nec superstes
Integer. Ille dies utramque

Ducet ruinam. Non ego perfidum
Dixi sacramentum: ibimus, ibimus,
Utcunque praecedes, supremum
Carpere iter comites parati.

Me nec Chimaerae spiritus igneae,
Nec, si resurgat centimanus Gyas,
Divellet unquam. Sic potenti
Iustitiae placitumque Parcis.

Seu Libra, seu me Scorpius adspicit
Formidolosus, pars violentior
Natalis horae, seu tyrannus
Hesperiae Capricornus undae:

Utrumque nostrum incredibili modo
Consentit astrum. Te Iovis impio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit, volucrisque Fati

Tardavit alas quum populus frequens
Laetum theatris ter crepuit sonum:
Me truncus illapsus cerebro
Sustulerat, nisi Faunus ictum

Dextra levasset, Mercurialium
Custos virorum. Reddere victimas
Aedemque votivam memento:
Nos humilem feriemus agnam.

XVII, *v.* 6. *moror alteram* Vet. schol. et aliquot Edd. Cf. Both. Annott. qui coni. *quid moror? alterá.* — *v.* 14. Quidam Codd. *Gyas*, alii *Gyges*, sed plurimi *Gigas*. Cf. Bentl. et Both. Annott. — *v.* 19. *letalis horae* Codd. aliquot Cruq. et Vand. — *v.* 21. *Utcunque nostrum* legisse videtur Schol. Cruq. idque praeferendum videtur Both.

Carmen XVIII.

Felicem suam in re tenui sortem cum insano opulentorum et irrito luxu poëta comparat.

Metrum Hipponacteum; primus versus trochaicus dimeter catalecticus, alter iambicus trimeter catalecticus.

Non ebur neque aureum
  Mea renidet in domo lacunar,
Non trabes Hymettiae
  Premunt columnas ultima recisas
Africa, neque Attali
  Ignotus heres regiam occupavi,
Nec Laconicas mihi
  Trahunt honestae purpuras clientae.
At fides et ingenî
  Benigna vena est, pauperemque dives
Me petit: nihil supra
  Deos lacesso, nec potentem amicum
Largiora flagito,
  Satis beatus unicis Sabinis.
Truditur dies die,
  Novaeque pergunt interire Lunae:
Tu secanda marmora
  Locas sub ipsum funus, et sepulcri
Immemor, struis domos.
  Marisque Baiis obstrepentis urges
Summovere litora,
  Parum locuples continente ripa.
Quid? quod usque proximos
  Revellis agri terminos, et ultra
Limites clientium
  Salis avarus; pellitur paternos

XVIII, *v.* 8. *clientes* Codd. et primae Edd.

In sinu ferens Deos
  Et uxor, et vir, sordidosque natos.
Nulla certior tamen,
  Rapacis Orci fine destinata
Aula divitem manet
  Herum. Quid ultra tendis? Aequa tellus
Pauperi recluditur
  Regumque pueris: nec satelles Orci
Callidum Promethea
  Revexit auro captus. Hic superbum
Tantalum, atque Tantali
  Genus coërcet; hic levare functum
Pauperem laboribus
  Vocatus atque non vocatus audit.

CARMEN XIX.

IN BACCHUM.

Bacchi laudes dithyrambico furore correptus canit Poeta.

Metrum Alcaicum.

Bacchum in remotis carmina rupibus
Vidi docentem (credite posteri!)
  Nymphasque discentes, et aures
    Capripedum Satyrorum acutas.

Evoe! recenti mens trepidat metu,
Plenoque Bacchi pectore turbidum
  Laetatur.. Evoe! parce, Liber,
    Parce, gravi metuende thyrso!

---

v. 30. *sede destinata* Codd. Cruq. Sunt qui post *fine* incidant auctore Bentl. quem V. — v. 34. *regumque natis* Codd. Lamb. et unus Bersm. — v. 36. *Revinxit auro* Codd. Lamb. *devexit* Cod. Vand. — v. 40. *audet* coni. vir doctus apud Cuning. probante Both. in Annott.

Fas pervicaces est mihi Thyiadas,
Vinique fontem, lactis et uberes
  Cantare rivos, atque truncis
    Lapsa cavis iterare mella.

Fas et beatae coniugis additum
Stellis honorem, tectaque Pentheï
  Disiecta non leni ruina,
    Thracis et exitium Lycurgi.

Tu flectis amnes, tu mare barbarum:
Tu separatis uvidus in iugis
  Nodo coërces viperino
    Bistonidum sine fraude crines.

Tu, quum parentis regna per arduum
Cohors Gigantum scanderet impia,
  Rhoetum retorsisti leonis
    Unguibus horribilique mala,

Quamquam, choreis aptior et iocis
Ludoque dictus, non sat idoneus
  Pugnae ferebaris; sed idem
    Pacis eras mediusque belli.

Te vidit insons Cerberus aureo
Cornu decorum, leniter atterens
  Caudam, et recedentis trilingui
    Ore pedes tetigitque crura.

XIX, v. 9. *sit mihi* coni. Bentl. idemque vindicavit scriptionem *Thyiadas*, cum vulgo esset *Thyadas*. — *v.* 15. *non leni*, quod requirit versus multi Codd. Lamb. Bentl. Vand. alii. Olim vulgo *non levi*. — *v.* 23. *Rhoecum* Cod. Graev. et unus Cruq. reliqui omnes conspirant in *Rhoetus*. Cf. Bentl. et Both.

Carmen XX.

AD MAECENATEM.

Nominis sui immortalitatem vaticinatur poeta sub imagine cycni, in quem transformatum se terras relinquere et in coelum ferri, fingit.

Metrum Alcaicum.

Non usitata, non tenui ferar
Penna biformis per liquidum aethera
Vates, neque in terris morabor
Longius, invidiaque maior

Urbes relinquam. Non ego pauperum
Sanguis parentum, non ego, quem vocas,
Dilecte Maecenas, obibo;
Nec Stygia cohibebor unda.

Iam iam residunt cruribus asperae
Pelles, et album mutor in alitem
Superna, nascunturque leves
Per digitos humerosque plumae.

Iam Daedaleo ocior Icaro
Visam gementis litora Bospori,
Syrtesque Gaetulas canorus
Ales Hyperboreosque campos.

Me Colchus, et qui dissimulat metum
Marsae cohortis Dacus, et ultimi

XX, v. 1. Ita Codd. aliquot Bentl. et Vand. plurimi tamen *nec tenui.* — *v.* 6. *quem vocant* coni. Bentl. *quem vetas* scil. *obire* Both. in Annotatt. Nonnulli, ut nuper Jahnius coniungunt, *quem vocas: „dilecte"*. — *v.* 11. *superna* Cod. apud Muret. et Bentl. sed omnes fere reliqui *superne* Cf. Bentl. — *v.* 13. *notior Icaro* Unus apud Bentl. et tres Codd. Vand. *tutior* coni. Bentl. Cf. Doering.

Noscent Geloni: me peritus
Discet Iber, Rhodanique potor.

Absint inani funere naeniae,
Luctusque turpes et querimoniae:
Compesce clamorem, ac sepulcri
Mitte supervacuos honores.

---

v. 20. *Dicet* in variis lectt. Zurk.

Q. HORATII FLACCI
CARMINUM
LIBER TERTIUS.

Carmen I.

Praecepta tradit ut germanus sanctiorum Musarum sacerdos de necessitate mortis omnibus communi, de animi tranquillitate et vita vere beata nec voluptatibus nec divitiis quaerenda.

Metrum Alcaicum.

Odi profanum vulgus et arceo:
Favete linguis: carmina non prius
  Audita Musarum sacerdos
    Virginibus puerisque canto.

Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est Iovis,
  Clari Giganteo triumpho,
    Cuncta supercilio moventis.

Est ut viro vir latius ordinet
Arbusta sulcis; hic generosior
  Descendat in Campum petitor,
    Moribus hic meliorque fama

Contendat; illi turba clientium
Sit major: aequa lege Necessitas
  Sortitur insignes et imos;
    Omne capax movet urna nomen.

Destrictus ensis cui super impia
Cervice pendet, non Siculae dapes
Dulcem elaborabunt saporem,
Non avium citharaeque cantus

Somnum reducent. Somnus agrestium
Lenis virorum non humiles domos
Fastidit, umbrosamve ripam,
Non Zephyris agitata Tempe.

Desiderantem quod satis est, neque
Tumultuosum sollicitat mare,
Nec saevus Arcturi cadentis
Impetus, aut orientis Haedi,

Non verberatae grandine vineae
Fundusque mendax, arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hiemes iniquas.

Contracta pisces aequora sentiunt
Iactis in altum molibus; huc frequens
Caementa demittit redemtor
Cum famulis, dominusque terrae

Fastidiosus: sed Timor et Minae
Scandunt eodem, quo dominus: neque
Decedit aerata triremi, et
Post equitem sedet atra Cura.

Quod si dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum sidere clarior
Delenit usus, nec Falerna
Vitis, Achaemeniumve costum:

Cur invidendis postibus et novo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabina
Divitias operosiores?

I, v. 17. *Destrictus* plerique Codd. alii *districtus*. — *v*. 43. *delenit* Ed. Venet. Lamb. etc. *delinit* Edd. omnes fere vett. Cod. Gotting. et Coll. Sax. Retinuit etiam Bentl.

CARMEN II.

De puerorum educatione, quos virtuti bellicae, civili et pietati erga deos assuefaciendos esse praecipit.

Metrum Alcaicum.

Angustam, amici, pauperiem pati
Robustus acri militia puer
Condiscat, et Parthos feroces
Vexet eques metuendus hasta,

Vitamque sub divo et trepidis agat
In rebus. Illum ex moenibus hosticis
Matrona bellantis tyranni
Prospiciens, et adulta virgo,

Suspiret, heu heu; ne rudis agminum
Sponsus lacessat regius asperum
Tactu leonem, quem cruenta
Per medias rapit ira caedes.

Dulce et decorum est pro patria mori:
Mors et fugacem persequitur virum,
Nec parcit imbellis iuventae
Poplitibus timidove tergo.

Virtus, repulsae nescia sordidae,
Intaminatis fulget honoribus:
Nec sumit aut ponit secures
Arbitrio popularis aurae.

II, *v.* 1. *amici* aliquot Codd. apud Bentl. multaeque Edd. *amice* longe plurimi Codd. et maxima Edd. pars. Cf. Bentl. Fea., Both. in Annott. et Jahn. — v. 14. *consequitur* coni. Bentl. *prosequitur* Codd. aliquot apud eundem. — v. 16. *timidove* ex aliquot Codd. restituit Bentl. quem V. Plurimi Codd. et Edd. *timidoque.* — v. 18. *incontaminatis* ita ut prima syllaba praecedenti versui iungatur Codd. aliquot et Edd. V. Bentl.

Virtus, recludens immeritis mori
Coelum, negata tentat iter via;
Coetusque vulgares et udam
Spernit humum fugiente penna.

Est et fideli tuta silentio
Merces: vetabo, qui Cereris sacrum
Vulgarit arcanae, sub ïsdem
Sit trabibus, fragilemve mecum

Solvat phaselon. Saepe Diespiter
Neglectus incesto addidit integrum:
Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede Poena claudo.

CARMEN III.

Laudes iustitiae et constantiae. Sed fortasse totius argumenti ratio in v. 57 seqq. includitur.

Metrum Alcaicum.

Iustum et tenacem propositi virum
Non civium ardor prava iubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida, neque Auster,

Dux inquieti turbidus Hadriae,
Nec fulminantis magna manus Iovis:
Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinae.

Hac arte Pollux et vagus Hercules
Enisus, arces attigit igneas;
Quos inter Augustus recumbens
Purpureo bibet ore nectar.

III, v. 7. *illabetur* Cod. Vand. et aliquot Bentl. — v. 10. Codd. et Edd. variant in *innisus*, *innixus*, *enisus*. Cf. Bentl. — *v.* 12. *bibet* plerique Codd. *bibit* Codd. aliquot apud Bentl. et plurimae Edd. Cf. Bentl. Fea, Jahn.

Hac te merentem, Bacche pater, tuae
Vexere tigres, indocili iugum
Collo trahentes. Hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit;

Gratum elocuta consiliantibus
Iunone Divis: Ilion, Ilion
Fatalis incestusque iudex
Et mulier peregrina vertit

In pulverem, ex quo destituit Deos
Mercede pacta Laomedon, mihi
Castaeque damnatum Minervae
Cum populo et duce fraudulento.

Iam nec Lacaenae splendet adulterae
Famosus hospes, nec Priami domus
Periura pugnaces Achivos
Hectoreis opibus refringit:

Nostrisque ductum seditionibus
Bellum resedit. Protinus et graves
Iras, et invisum nepotem,
Troica quem peperit sacerdos,

Marti redonabo. Illum ego lucidas
Inire sedes, ducere nectaris
Succos, et adscribi quietis
Ordinibus patiar Deorum.

Dum longus inter saeviat Ilion
Romamque pontus, qualibet exsules
In parte regnanto beati:
Dum Priami Paridisque busto

Insultet armentum, et catulos ferae
Celent inultae; stet Capitolium

---

v. 23. *damnatam* malit Bentl. — v. 32. *Troica* omnes Codd. *Troïa* coni. Heinsius probante Bentl. idque plurimae Edd. receperunt Cf. Bentl. — *v*. 34. *discere nectaris* plures Codd. apud Bentl. et Vand. Cf. Bentl.

Fulgens, triumphatisque possit
Roma ferox dare iura Medis.

Horrenda late nomen in ultimas
Extendat oras, qua medius liquor
Secernit Europen ab Afro,
Qua tumidus rigat arva Nilus:

Aurum irrepertum et sic melius situm,
Quum terra celat, spernere fortior
Quam cogere, humanos in usus
Omne sacrum rapiente dextra.

Quicunque mundo terminus obstitit,
Hunc tangat armis, visere gestiens,
Qua parte debacchentur ignes,
Qua nebulae pluviique rores.

Sed bellicosis fata Quiritibus
Hac lege dico, ne nimium pii,
Rebusque fidentes, avitae
Tecta velint reparare Troiae.

Troiae renascens alite lugubri
Fortuna tristi clade iterabitur,
Ducente victrices catervas
Coniuge me Iovis et sorore.

Ter si resurgat murus aëneus
Auctore Phoebo, ter pereat meis
Excisus Argivis, ter uxor
Capta virum puerosque ploret.

Non haec iocosae conveniunt lyrae:
Quo, Musa, tendis? Desine pervicax
Referre sermones Deorum, et
Magna modis tenuare parvis.

---

v. 53. *mundi* aliquot recentiores Codd. Cf. Bentl. — *v.* 66. Ductore Phoebo Codd. aliquot Bentl. quem V. — *v.* 69. *hoc... conveniet* plurimi Codd. idque servavit Bentl.

CARMEN IV.

AD CALLIOPEN.

Musas celebrat, quae et sibi ipsi opem in vitae periculis praesentem tulerint et omnino vitam humanam ornent atque emendent.

Metrum Alcaicum.

Descende coelo, et dic, age, tibia
Regina longum Calliope melos,
Seu voce nunc mavis acuta,
Seu fidibus citharaque Phoebi.

Auditis? an me ludit amabilis
Insania? Audire et videor pios
Errare per lucos, amoenae
Quos et aquae subeunt et aurae.

Me fabulosae Vulture in Appulo,
Altricis extra limen Apuliae,
Ludo fatigatumque somno
Fronde nova puerum palumbes

Texere: mirum quod foret omnibus,
Quicunque celsae nidum Acherontiae,
Saltusque Bantinos, et arvum
Pingue tenent humilis Forenti;

Ut tuto ab atris corpore viperis
Dormirem et ursis; ut premerer sacra
Lauroque collataque myrto,
Non sine Dîs animosus infans.

IV, *v.* 4. *citharaque* Unus Cod. Bentl. et aliquot Vand.; reliqui fere *citharave.* — *v.* 5. *Audiris* Fea ex coniect. Sed Cf. Both. Annotatt. — *v.* 9. *Vulture in abdito* coni. Both. — *v.* 10. Codd. partim *altricis,* partim *nutricis.* Bentl. coni. *Nutricis extra limina sedulae.* De utroque versu Cf. Jahn.

Vester, Camenae, vester in arduos
Tollor Sabinos; seu mihi frigidum
Praeneste, seu Tibur supinum,
Seu liquidae placuere Baiae.

Vestris amicum fontibus et choris,
Non me Philippis versa acies retro,
Devota non exstinxit arbor,
Nec Sicula Palinurus unda.

Utcunque mecum vos eritis, libens
Insanientem navita Bosporum
Tentabo, et urentes arenas
Litoris Assyrii viator.

Visam Britannos hospitibus feros,
Et laetum equino sanguine Concanum;
Visam pharetratos Gelonos
Et Scythicum inviolatus amnem.

Vos Caesarem altum militia, simul
Fessas cohortes reddidit oppidis,
Finire quaerentem labores
Pierio recreatis antro:

Vos lene consilium et datis, et dato
Gaudetis, almae. Scimus, ut impios
Titanas immanemque turmam
Fulmine sustulerit caduco,

---

v. 31. *urentes* multi Codd. etiam Vand. et Feae, pluresque Edd. Vulgo *arentes* Cf. Bentl. Fea, Both. — *v.* 37. Fea *altum militia* coniungit i. e. *bello innutritum*. Vulgo *militia* cum sequenti vocabulo copulabatur. — *v.* 38. Plures Codd. apud Bentl. Vand. Feam atque Edd. vett. *reddidit*, eamque lectionem tuentur Bentl. et Fea; vulgata lectio est *abdidit* de qua Cf. Dœring. Aliquot Codd. Vand. *addidit*, quod Vand. verum videtur et Bothio, quem V. — *v.* 43. *turbam* Cod. Brod. alii, eademque lectionis varietas infra v. 46. ubi alii *turmas*, alii *turbas*. — *v.* 44. Bentl. coni. *sustulerit corrusco*.

Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum, et urbes, regnaque tristia,
Divosque mortalesque turbas
Imperio regit unus aequo.

Magnum illa terrorem intulerat Iovi
Fidens iuventus horrida bracchiis,
Fratresque tendentes opaco
Pelion imposuisse Olympo.

Sed quid Typhoeus et validus Mimas,
Aut quid minaci Porphyrion statu,
Quid Rhoetus, evulsisque truncis
Enceladus iaculator audax,

Contra sonantem Palladis aegida
Possent ruentes? Hinc avidus stetit
Vulcanus, hinc matrona Iuno, et
Nunquam humeris positurus arcum,

Qui rore puro Castaliae lavit
Crines solutos, qui Lyciae tenet
Dumeta natalemque silvam,
Delius et Patareus Apollo.

Vis consilî expers mole ruit sua;
Vim temperatam Dî quoque provehunt
In maius: îdem odere vires
Omne nefas animo moventes.

Testis mearum centimanus Gyges
Sententiarum, notus et integrae
Tentator Orion Dianae,
Virginea domitus sagitta.

Iniecta monstris Terra dolet suis,
Moeretque partus fulmine luridum

---

v. 46. Pro *urbes* coni. Bentl. *umbras,* Cuning. *orbes.* Cf. Both. Annotatt. — *v.* 55. Alii *Rhoecus* V. ad II, 19, 23. — *v.* 69. Alii *Gyas* aut *gigas* Vid. ad II, 17, 14.

Missos ad Orcum; nec peredit
Impositam celer ignis Aetnam;
Incontinentis nec Tityi iecur
Relinquit ales, nequitiae additus
Custos; amatorem trecentae
Pirithoum cohibent catenae.

Carmen V.

IN LAUDEM CÆSARIS AUGUSTI.

Laudat Augustum a victis per eum Britannis et Parthis, qui quidem cum nunc demum captivos Romanos et signa militaria reddidissent, ignaviae istorum militum Crassianorum et Antonianorum praeclarum Reguli facinus opponit.

Metrum Alcaicum.

Coelo tonantem credidimus Iovem
Regnare; praesens Divus habebitur
Augustus, adiectis Britannis
Imperio, gravibusque Persis.
Milesne Crassi coniuge barbara
Turpis maritus vixit? et hostium
(Pro Curia, inversique mores!)
Consenuit socerorum in armis,
Sub rege Medo, Marsus et Appulus,
Anciliorum et nominis et togae
Oblitus, aeternaeque Vestae,
Incolumi Iove et urbe Roma?
Hoc caverat mens provida Reguli,
Dissentientis conditionibus

---

v. 76. *Aetnen* Ed. Jani.

V, *v.* 8. *armis* omnes Codd. praeter unum Jani, qui habet *arvis*, in quod iam antea suspicione inciderant Tanaquil Faber et Nic. Heins. a Bentleio, aliis receptum.

Foedis, et exemplo trahenti
Perniciem veniens in aevum,

Si non periret immiserabilis
Captiva pubes. Signa ego Punicis
Affixa delubris, et arma
Militibus sine caede, dixit,

Derepta vidi: vidi ego civium
Retorta tergo brachia libero,
Portasque non clausas, et arva
Marte coli populata nostro.

Auro repensus scilicet acrior
Miles redibit. Flagitio additis
Damnum. Neque amissos colores
Lana refert medicata fuco,

Nec vera virtus, quum semel excidit,
Curat reponi deterioribus.
Si pugnat extricata densis
Cerva plagis: erit ille fortis,

Qui perfidis se credidit hostibus;
Et Marte Poenos proteret altero,
Qui lora restrictis lacertis
Sensit iners, timuitque mortem.

Hic, unde vitam sumeret inscius,
Pacem duello miscuit. O pudor!
O magna Carthago, probrosis
Altior Italiae ruinis!

---

v. 15. *trahenti* e coniectura Canteri probarunt Stephan. Bentl. alii. Sed omnes Codd. et Edd. vett. *trahentis*, quod Fea tuetur, quem V. Bentl. conie. *exempli trahentis.* — *v.* 17. *perirent* coni. Glareanus metro subventurus. Cf. Bentl. — *v.* 26. *redibit?* Fea. — *v.* 33. *reddidit host.* Cod. Brod. *dedidit* aut *tradidit* coni. Bentl. — *v.* 37. *aptius* pro *inscius* plures Codd. apud Bentl. qui locum ita constituit: *timuitque mortem Hinc, unde vitam sumeret aptius, Pacem et duello miscuit.* Both. in Annotatt. *timuitque mortem Hinc, unde vitam sumeret, inscius Pacem duello miscuit.* Cf. Jahn.

Fertur pudicae coniugis osculum,
Parvosque natos, ut capitis minor,
Ab se removisse, et virilem
Torvus humi posuisse vultum:

Donec labantes consilio Patres
Firmaret auctor nunquam alias dato,
Interque moerentes amicos
Egregius properaret exsul.

Atqui sciebat, quae sibi barbarus
Tortor pararet: non aliter tamen
Dimovit obstantes propinquos,
Et populum reditus morantem,

Quam si clientum longa negotia
Diiudicata lite relinqueret,
Tendens Venefranos in agros,
Aut Lacedaemonium Tarentum.

Carmen VI.

AD ROMANOS.

Contra suae aetatis contemtum religionis et mores corruptos.

Metrum Alcaicum.

Delicta maiorum immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris,
Aedesque labentes Deorum, et
Foeda nigro simulacra fumo.

Dîs te minorem quod geris, imperas:
Hinc omne principium, huc refer exitum.
Dî multa neglecti dederunt
Hesperiae mala luctuosae.

---

v. 43. *a se* plures Codd. V. Bentl.

VI, *v.* 6. *Huc omne* quidam Codd. apud Torrent.

Iam bis Monaeses et Pacori manus
Non auspicatos contudit impetus
Nostros, et adiecisse praedam
Torquibus exiguis renidet.

Paene occupatam seditionibus
Delevit Urbem Dacus et Aethiops;
Hic classe formidatus, ille
Missilibus melior sagittis.

Fecunda culpae saecula nuptias
Primum inquinavere, et genus et domos;
Hoc fonte derivata clades
In patriam populumque fluxit.

Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo, et fingitur artibus:
Iam nunc et incestos amores
De tenero meditatur ungui.

Mox iuniores quaerit adulteros
Inter mariti vina, neque eligit,
Cui donet impermissa raptim
Gaudia, luminibus remotis;

Sed iussa coram non sine conscio
Surgit marito, seu vocat institor,
Seu navis Hispanae magister,
Dedecorum pretiosus emtor.

Non his iuventus orta parentibus
Infecit aequor sanguine Punico,
Pyrrhumque et ingentem cecidit
Antiochum, Hannibalemque dirum:

v. 10. *Inauspicatos* Codd. Vand. alii. Cf. Both. Annotatt. et Jahn. — v. 20. *Inque patres populumque* Bentl. coni. et in textum assumsit. — v. 22. Alii Codd. *fingitur artubus*, alii *frangitur artubus* Cf. Bentl. Fea, Both. — v. 27. Codd. aliquot *intermissa*, duo *improvisa*. V. Bentl. — v. 36. *dirum* plurimi Codd. sed *durum* item multi Cf. Bentl. et Fea.

Sed rusticorum mascula militum
Proles, Sabellis docta ligonibus
Versare glebas, et severae
Matris ad arbitrium recisos

Portare fustes, sol ubi montium
Mutaret umbras, et iuga demeret
Bobus fatigatis, amicum
Tempus agens abeunte curru.

Damnosa quid non imminuit dies?
Aetas parentum, peior avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

Carmen VII.

AD ASTERIEN.

Consolatur eam de mariti vel amici sui absentia moestam, eique ut fidem servet monet.

Metrum idem quod I, 5.

Quid fles, Asterie, quem tibi candidi
Primo restituent vere Favonii,
Thyna merce beatum,
Constantis iuvenem fide,

Gygen? Ille Notis actus ad Oricum
Post insana Caprae sidera, frigidas
Noctes non sine multis
Insomnis lacrimis agit.

Atqui sollicitae nuntius hospitae,
Suspirare Chloën, et miseram tuis
Dicens ignibus uri,
Tentat mille vafer modis.

VII, *v.* 4. *constanti iuvenem fide* Edd. principes; plures Codd. *constantis fidei.* Cf. Bentl. et Bothi. Annotatt.

Ut Proetum mulier perfida credulum
Falsis impulerit criminibus, nimis
Casto Bellerophonti
Maturare necem, refert.

Narrat paene datum Pelea Tartaro,
Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens:
Et peccare docentes
Fallax historias movet;

Frustra: nam scopulis surdior Icari
Voces audit adhuc integer. At, tibi
Ne vicinus Enipeus
Plus iusto placeat, cave:

Quamvis non alius flectere equum sciens
Aeque conspicitur gramine Martio,
Nec quisquam citus aeque
Tusco denatat alveo.

Prima nocte domum claude, neque in vias
Sub cantu querulae despice tibiae;
Et te saepe vocanti
Duram difficilis mane.

Carmen VIII.

AD MAECENATEM.

Ad Matronalia Calendis Martiis, quo die ab immani arboris ruina evaserat, hilariter apud se agenda Maecenatem invitat.

Metrum Sapphicum.

Martiis caelebs quid agam Calendis,
Quid velint flores et acerra thuris
Plena, miraris, positusque carbo in
Cespite vivo,

---

v. 20. *movet* Codd. Torrentii, Bentl. et alii *monet*. Cf. Bentl. qui etiam pro *fallax* coni. *pellax*. — v. 23. *Nec vic.* Edd. primae. VIII, v. 3. Plures Codd. omittunt *in*.

Docte sermones utriusque linguae?
Voveram dulces epulas et album
Libero caprum, prope funeratus
Arboris ictu.

Hic dies anno redeunte festus
Corticem adstrictum pice demovebit
Amphorae fumum bibere institutae
Consule Tullo.

Sume, Maecenas, cyathos amici
Sospitis centum; et vigiles lucernas
Perfer in lucem: procul omnis esto
Clamor et ira.

Mitte civiles super Urbe curas:
Occidit Daci Cotisonis agmen;
Medus infestus sibi luctuosis
Dissidet armis;

Servit Hispanae vetus hostis orae,
Cantaber, sera domitus catena;
Iam Scythae laxo meditantur arcu
Cedere campis.

Negligens, ne qua populus laboret,
Parce privatus nimium cavere:
Dona praesentis cape laetus horae, et
Linque severa.

---

v. 5. Vulgo sine interrogatione. — v. 10. Plurimi Codd. *dimovebit.* — v. 15. *Profer* Codd. duo apud Bentl. — v. 18. *Cotisontis* Codd. apud Torrent. Cf. Bentl. — v. 27. *rape* Codd. quidem apud Bentl. et Lambin. Coll. Saxon. alii. Cf. Bentl.

Carmen IX.

CARMEN AMOEBAEUM.

Suavissimum amici cum amica colloquium, quo intermissus aliquamdiu amor denuo conciliatur.

Metrum quod I. 3.

Horatius.

Donec gratus eram tibi,
Nec quisquam potior brachia candidae
Cervici iuvenis dabat:
Persarum vigui rege beatior.

Lydia.

Donec non alia magis
Arsisti, neque erat Lydia post Chloën:
Multi Lydia nominis
Romana vigui clarior Ilia.

Horatius.

Me nunc Thressa Chloë regit,
Dulces docta modos, et citharae sciens:
Pro qua non metuam mori,
Si parcent animae fata superstiti.

Lydia.

Me torret face mutua
Thurini Calais filius Ornyti:
Pro quo bis patiar mori,
Si parcent puero fata superstiti.

Horatius.

Quid? si prisca redit Venus,
Diductosque iugo cogit aëneo?
Si flava excutitur Chloë,
Reiectaeque patet ianua Lydiae?

IX, v. 5. *aliam* plures Codd. Bentl. et Vand. Cf. Bentl. et Both. Annott. — v. 9. *Cressa* Codd. aliquot Vand. alii. Cf. Bentl.

Lydia.

Quamquam sidere pulchrior
Ille est, tu levior cortice, et improbo
Iracundior Hadria:
Tecum vivere amem, tecum obeam libens.

Carmen X.

AD LYCEN.

Carmen, quale παρακλαυσίθυρον Graeci vocant, quod ad amicae fores lamentabili voce canebatur,

Metrum quod I. 6.

Extremum Tanain si biberes, Lyce,
Saevo nupta viro: me tamen asperas
Porrectum ante fores obiicere incolis
Plorares Aquilonibus.

Audis, quo strepitu ianua, quo nemus
Inter pulchra satum tecta remugiat
Ventis? et positas ut glaciet nives
Puro numine Iupiter?

Ingratam Veneri pone superbiam,
Ne currente rota funis eat retro.
Non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.

O, quamvis neque te munera, nec preces,
Nec tinctus viola pallor amantium,
Nec vir Pieria pellice saucius
Curvat: supplicibus tuis

X, v. 1. *Tanain* Bentl. e Codd. Olim vulgo *Tanaim*. — v. 3. *Proiectum* Bentl. e coniectura. Cf. Jahn. — v. 6. *satum* Bentl. e Codd. *situm* alii Codd. et Edd. vett. — v. 7. Bentl. posito post *remugiat* signo interrogationis coni. *Sentis et pos.* — v. 10. Sic Bentl. ex aliquot Codd. Vulgo: *Ne currente retro funis eat rota.* Cf. Doering et Fea.

Parcas, nec rigida mollior aesculo,
Nec Mauris animum mitior anguibus.
Non hoc semper erit liminis aut aquae
Coelestis patiens latus.

Carmen XI.

AD MERCURIUM

Mercurium rogat atque lyram, ut obstinatum dominae animum flectant.

Metrum Sapphicum.

Mercuri, — nam te docilis magistro
Movit Amphion lapides canendo, —
Tuque Testudo, resonare septem
Callida nervis,

Nec loquax olim neque grata, nunc et
Divitum mensis et amica templis:
Dic modos, Lyde quibus obstinatas
Applicet aures;

Quae, velut latis equa trima campis,
Ludit exsultim, metuitque tangi,
Nuptiarum expers, et adhuc protervo
Cruda marito.

Tu potes tigres comitesque silvas
Ducere, et rivos celeres morari:
Cessit immanis tibi blandienti
Ianitor aulae,

v. 18. Plerique Codd. *animo*. V. Bentl.

XI, v. 18. Varie hic locus tentatus. Bentl. coni. *muniant angues caput eius exeatque Spirit. tet.* Cuningamius: *quamquam furiale centum muniant angues caput aestuatque Spirit. tet.* Bothius: *quamquam furiale centum muniunt angues caput eiulatque Spirit.* Sed optime tuetur vulgatam lectionem Jahn.

Cerberus, quamvis furiale centum
Muniant angues caput eius, atque
Spiritus teter saniesque manet
Ore trilingui.

Quin et Ixion Tityosque vultu
Risit invito; stetit urna paulum
Sicca, dum grato Danai puellas
Carmine mulces.

Audiat Lyde scelus atque notas
Virginum poenas, et inane lymphae
Dolium fundo pereuntis imo,
Seraque fata,

Quae manent culpas etiam sub Orco.
Impiae, — nam quid potuere maius? —
Impiae sponsos potuere duro
Perdere ferro!

Una de multis, face nuptiali
Digna, periurum fuit in parentem
Splendide mendax, et in omne virgo
Nobilis aevum.

Surge, quae dixit iuveni marito,
Surge, ne longus tibi somnus, unde
Non times, detur; socerum et scelestas
Falle sorores,

Quae, velut nactae vitulos leaenae,
Singulos, eheu! lacerant. Ego illis
Mollior, nec te feriam, neque intra
Claustra tenebo.

Me pater saevis oneret catenis,
Quod viro clemens misero peperci:
Me vel extremos Numidarum in agros
Classe releget.

---

v. 30. Pro *nam* est *num* in uno Cod. Bentl. et Coll. Saxon. — v. 43. Alii *nec intra* Cf. Bentl. —

I, pedes quo te rapiunt et aurae,
Dum favet nox et Venus; i secundo
Omine, et nostri memorem sepulcro
Sculpe querelam.

Carmen XII.

AD NEOBULEN.

Neobules sortem misere amantis dolet.

Metrum ionicum a minore.

Miserarum est, neque Amori dare ludum, neque dulci
Mala vino lavere, aut exanimari metuentes
Patruae verbera linguae. Tibi qualum Cythereae
Puer ales, tibi telas, operosaeque Minervae
Studium aufert, Neobule, Liparei nitor Hebri,
Simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis,
Eques ipso melior Bellerophonte, neque pugno
Neque segni pede victus: catus idem per apertum
Fugientes agitato grege cervos iaculari, et
Celer arcto latitantem fruticeto excipere aprum.

Carmen XIII.

AD FONTEM BANDUSIUM.

Fonti Blandusino sacrificium promittit eiusque dicit laudes.

Metrum ut lib. I. *Carm.* 5.

O fons Bandusiae, splendidior vitro,
Dulci digne mero, non sine floribus,

---

v. 52. *Sculpe* multi Codd. et Edd. quos enumerat Fea, quem Cf. Sed totidem fere *scalpe*.

XII, v. 5. Bothius auctore H. Stephano post *Hebri* plene interpungit. — v. 10. *arto* vel *arcto* Codd. Lambin. Bentl. alii. Pleraeque Edd. olim *alto*. Cf. Bentl. et Fea.

XIII, v. 1. Plurimae Edd. mendose *Blandusiae* V. Bentl. et Fea.

Cras donaberis haedo,
Cui frons turgida cornibus
Primis et Venerem et proelia destinat
Frustra: nam gelidos inficiet tibi
Rubro sanguine rivos
Lascivi suboles gregis.

Te flagrantis atrox hora Caniculae
Nescit tangere; tu frigus amabile
Fessis vomere tauris
Praebes, et pecori vago.

Fies nobilium tu quoque fontium,
Me dicente cavis impositam ilicem
Saxis, unde loquaces
Lymphae desiliunt tuae.

Carmen XIV.

IN AUGUSTI EX HISPANIA REDITUM.

Metrum Sapphicum.

Herculis ritu modo dictus, o Plebs,
Morte venalem petiisse laurum
Caesar Hispana repetit Penates
Victor ab ora.

Unico gaudens mulier marito
Prodeat, iustis operata Divis,
Et soror clari ducis; et decorae
Supplice vitta

v. 16. Codd. Bentl. et Vand. plurimaeque Edd. *Nymphae* V. Jahn.

XIV, v. 6. Codd. aliquot Bentl. Vand. et vett. Edd. *operata sacris.* — v. 7. *cari ducis* Codd. apud Bentl. et Vand.

Virginum matres, iuvenumque nuper
Sospitum. Vos o pueri, et puellae
Iam virum expertes male ominatis
Parcite verbis.

Hic dies vere mihi festus atras
Eximet curas: ego nec tumultum,
Nec mori per vim metuam, tenente
Caesare terras.

I, pete unguentum, puer, et coronas,
Et cadum Marsi memorem duelli,
Spartacum si quâ potuit vagantem
Fallere testa.

Dic et argutae properet Neaerae
Myrrheum nodo cohibere crinem:
Si per invisum mora ianitorem
Fiet, abito.

Lenit albescens animos capillus
Litium et rixae cupidos protervae:
Non ego hoc ferrem, calidus iuventa.
Consule Planco.

CARMEN XV.

AD CHLORIN.

Monet eam, ut iam vetula petulantiae et libidini modum constituat.

Metrum quale I. 3.

Uxor pauperis Ibyci,
Tandem nequitiae fige modum tuae,

---

v. 11. *Iam virum expertae* est Codd. lectio; quam nos sequimur ea Cunigamio debetur, plurimis Editoribus comprobata. Bentl. coni. *Non vir. exp.* Codd. lectionem tuetur Doering. Eodem versu libri MSS. fluctuant inter *male ominata* et *male nominata*. Bentl. coni. *male innominatis.* De toto versu inprimis Cf. Bentl. Fea. Both. Annotatt. — *v.* 19. Both. coni. *siquae.*

XV, *v.* 2. Codd. quidam apud Lamb. et Vand. *pone modum.*

Famosisque laboribus;
  Maturo propior desine funeri
Inter ludere virgines,
  Et stellis nebulam spargere candidis.
Non, si quid Pholoën satis,
  Et te, Chlori, decet: filia rectius
Expugnat iuvenum domos,
  Pulso Thyias uti concita tympano.
Illam cogit amor Nothi
  Lascivae similem ludere capreae:
Te lanae prope nobilem
  Tonsae Luceriam, non citharae, decent,
Nec flos purpureus rosae,
  Nec poti, vetulam, faece tenus cadi.

Carmen XVI.

AD MAECENATEM.

Execratur insanum divitiarum amorem, seque parvo beatum ostendit.

Metrum quod I. 6.

Inclusam Danaën turris aënea,
Robustaeque fores, et vigilum canum
Tristes excubiae munierant satis
  Nocturnis ab adulteris;
Si non Acrisium, virginis abditae
Custodem pavidum, Iupiter et Venus
Risissent: fore enim tutum iter et patens
  Converso in pretium Deo.
Aurum per medios ire satellites,
Et perrumpere amat saxa potentius
Ictu fulmineo. Concidit auguris
  Argivi domus ob lucrum

---

v. 10. *Thyias* pro vulgato *Thyas* Bentl. quem V. ad II, 19, 9. — *v.* 16. Plures Codd. et vett. Edd. *vetula* Cf. Bentl. et Both. Annotatt.

Demersa exitio. Diffidit urbium
Portas vir Macedo, et subruit aemulos
Reges muneribus. Munera navium
  Saevos illaqueant duces.

Crescentem sequitur cura pecuniam,
Maiorumque fames. Iure perhorrui
Late conspicuum tollere verticem,
  Maecenas, equitum decus.

Quanto quisque sibi plura negaverit,
Ab Dîs plura feret. Nil cupientium
Nudus castra peto, et transfuga divitum
  Partes linquere gestio,

Contemtae dominus splendidior rei,
Quam si, quidquid arat impiger Appulus,
Occultare meis dicerer horreis,
  Magnas inter opes inops.

Purae rivus aquae, silvaque iugerum
Paucorum, et segetis certa fides meae,
Fulgentem imperio fertilis Africae
  Fallit sorte beatior.

Quamquam nec Calabrae mella ferunt apes,
Nec Laestrygonia Bacchus in amphora
Languescit mihi, nec pinguia Gallicis
  Crescunt vellera pascuis;

Importuna tamen Pauperies abest,
Nec, si plura velim, tu dare deneges.
Contracto melius parva cupidine
  Vectigalia porrigam,

XVI, *v.* 13. *exitio* plurimi Codd. et antiquissimae Edd. Alii Codd. et magna Edd. pars *excidio*. Vid. Bentl. et Fea. — *v.* 22. Plurimi Codd. *Ab dis;* alii, ut Feae et pleraeque Edd. *a dis.* — *v.* 26. Pauci tantum Codd. *non piger*. Vid. Bentl. et Both. Annotatt. — *v.* 32. Alii interpunctionem pleniorum post *fallit* ponunt. Cf. Doering. et Iahn. Bentl. coni. *fulgente.* — *v.* 39. *Contracta* Cod. Brod. Coll. Saxon. et aliquot Edd. vett.

Quam si Mygdoniis regnum Alyattei
Campis continuem. Multa petentibus
Desunt multa. Bene est, cui Deus obtulit
Parca, quod satis est, manu.

Carmen XVII.

AD AELIUM LAMIAM.

Suadet ei, ut crastinum diem, qui pluvius fore videretur, hilariter transigat, qua ratione fortasse poeta, ab amico se invitari velle in hunc diem, lepide significavit.

Metrum Alcaicum.

Aeli, vetusto nobilis ab Lamo, —
Quando et priores hinc Lamias ferunt
Denominatos, et nepotum
Per memores genus omne fastos

Auctore ab illo ducit originem,
Qui Formiarum moenia dicitur
Princeps et innantem Maricae
Litoribus tenuisse Lirim,

Late tyrannus: — cras foliis nemus
Multis et alga litus inutili
Demissa tempestas ab Euro
Sternet, aquae nisi fallit augur

Annosa cornix. Dum potis, aridum
Compone lignum: cras Genium mero
Curabis et porco bimestri,
Cum famulis operum solutis.

---

v. 41. *Alyattici* antiquissimae Edd. unde in plurimas sequentium fluxit: perperam. Bentleius, quem V. *Alyattei* aut *Alyattium* legendum esse docuit.

XVII, *v.* 4. Nonnulli Codd. *fastus.* Vid. Bentl. — *v.* 5. *ducis* omnes Codd. quam lectionem bene tuetur Iahn. *ducit* e coniectura Heinsii, quem post Bentleium plurimi editores secuti sunt. — *v.* 13. *potis* Bentl. e Codd. Vulgata lectio : *potes.*

Carmen XVIII.

AD FAUNUM.

Faunalibus, quae Nonis erant Decembribus, Fauno hymnum canit.

Metrum Sapphicum.

Faune, Nympharum fugientum amator,
Per meos fines et aprica rura
Lenis incedas, abeasque parvis
Aequus alumnis:

Si tener pleno cadit haedus anno,
Larga nec desunt Veneris sodali
Vina craterae, vetus ara multo
Fumat odore.

Ludit herboso pecus omne campo,
Quum tibi Nonae redeunt Decembres;
Festus in pratis vacat otioso
Cum bove pagus;

Inter audaces lupus errat agnos;
Spargit agrestes tibi silva frondes;
Gaudet invisam pepulisse fossor
Ter pede terram.

Carmen XIX.

AD TELEPHUM.

Murena auguratum adepto, Horatius Telephum sodalem suum hortatur, ut relictis doctis nugis hilari secum convivio adsit.

Metrum quod I. 3.

Quantum distet ab Inacho
Codrus, pro patria non timidus mori,

XVIII, *v.* 12. *pardus* plurimi Codd. pro *pagus*. V. Bentl.

Narras, et genus Aeaci,
  Et pugnata sacro bella sub Ilio;
Quo Chium pretio cadum
  Mercemur, quis aquam temperet ignibus,
Quo praebente domum et quota
  Pelignis caream frigoribus, taces.
Da Lunae properae novae,
  Da noctis mediae, da, puer, auguris
Murenae: tribus aut novem
  Miscentur cyathis pocula commodis.
Qui Musas amat impares,
  Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates: tres prohibet supra
  Rixarum metuens tangere Gratia,
Nudis iuncta Sororibus.
  Insanire iuvat: cur Berecyntiae
Cessant flamina tibiae?
  Cur pendet tacita fistula cum lyra?
Parcentes ego dexteras
  Odi: sparge rosas; audiat invidus
Dementem strepitum Lycus,
  Et vicina seni non habilis Lyco.
Spissa te nitidum coma,
  Puro te similem, Telephe, Vespero,
Tempestiva petit Rhode:
  Me lentus Glycerae torret amor meae.

XIX, *v.* 11. Plures Edd. *Muraenae:* perperam. V. Fea. — *v.* 12. *Miscentur* omnes Codd. *miscentor* Bentl. e coniectura Heinsii, quod plurimi recentiorum Editorum praetulerunt. Sed Codd. lectionem bene explicat Iahn.

CARMEN XX.

AD PYRRHUM.

Carmen amatorii generis, quo Pyrrhum monet ne a puella amante Nearchum, formosum puerum abstrahere conetur.

Metrum Sapphicum.

Non vides, quanto moveas periclo,
Pyrrhe, Gaetulae catulos leaenae?
Dura post paulo fugies inaudax
Proelia raptor,
Quum per obstantes iuvenum catervas
Ibit insignem repetens Nearchum:
Grande certamen, tibi praeda cedat
Maior an illi.
Interim, dum tu celeres sagittas
Promis, haec dentes acuit timendos,
Arbiter pugnae posuisse, nudo
Sub pede palmam
Fertur, et leni recreare vento
Sparsum odoratis humerum capillis:
Qualis aut Nireus fuit, aut aquosa
Raptus ab Ida.

CARMEN XXI.

AD AMPHORAM.

Amphoram generosi et vetusti vini alloquitur in Corvini gratiam promendam.

Metrum Alcaicum.

O nata mecum consule Manlio,
Seu tu querelas, sive geris iocos,

XX, *v.* 1. *moveas tumultu* Codd. apud Bentl. et Vand. — *v.* 3. *paulum* Cod. Brod. Coll. Saxon. aliique libri et Edd. vett. — *v.* 6. Post *Nearchum* Doering. minori interpunctione utitur, ut *certamen* appositio fiat eius nominis.

Seu rixam et insanos amores,
Seu facilem, pia testa, somnum,

Quocunque lectum nomine Massicum
Servas, moveri digna bono die:
Descende, Corvino iubente,
Promere languidiora vina.

Non ille, quamquam Socraticis madet
Sermonibus, te negliget horridus:
Narratur et prisci Catonis
Saepe mero caluisse virtus.

Tu lene tormentum ingenio admoves
Plerumque duro; tu sapientium
Curas et arcanum iocoso
Consilium retegis Lyaeo;

Tu spem reducis mentibus anxiis
Viresque, et addis cornua pauperi,
Post te neque iratos trementi
Regum apices, neque militum arma.

Te Liber, et, si laeta aderit, Venus,
Segnesque nodum solvere Gratiae,
Vivaeque producent lucernae,
Dum rediens fugat astra Phoebus.

Carmen XXII.

AD DIANAM.

Dianae pinum villae suae propinquam dedicat.

Metrum Sapphicum.

Montium custos nemorumque, Virgo,
Quae laborantes utero puellas
Ter vocata audis, adimisque leto,
Diva triformis,

XXI, *v.* 5. *numine* Cod. quidam Feae itemque Vaud. *factum numine* coniecerat Bentl. — *v.* 12. *incaluisse* ex citat. Marii Victorini Bentl. quem Cf.

Imminens villae tua pinus esto,
Quam per exactos ego laetus annos
Verris obliquum meditantis ictum
Sanguine donem.

CARMEN XXIII.

AD PHIDYLEN.

Phidylen de tenuitate sacrificiorum diis a se oblatorum consolatur, eaque, modo ab innocenti animo proficiscantur, numini gratissima esse docet.

Metrum Alcaicum.

Coelo supinas si tuleris manus
Nascente Luna, rustica Phidyle,
Si thure placaris et horna
Fruge Lares, avidaque porca:

Nec pestilentem sentiet Africum
Fecunda vitis, nec sterilem seges
Robiginem, aut dulces alumni
Pomifero grave tempus anno.

Nam, quae nivali pascitur Algido
Devota quercus inter et ilices,
Aut crescit Albanis in herbis,
Victima, pontificum secures

Cervice tinguet. Te nihil attinet
Tentare multa caede bidentium
Parvos coronantem marino
Rore Deos fragilique myrto.

Immunis aram si tetigit manus,
Non sumtuosa blandior hostia,
Mollivit aversos Penates,
Farre pio et saliente mica.

XXIII, *v.* 7. Plures Codd. et Edd. *rubiginem*. Vid. Fea. — *v.* 12. *securim* Bentl. e Codd. Cf. Jani. — *v.* 19. Plerique Codd. *mollibit*, alii *mollivit* aut *mollirit*. Cf. Bentl. et Fea.

Carmen XXIV.

Seculi sui vitia insectatur et eorum remedium proponit.

Metrum quale I. 3.

Intactis opulentior
  Thesauris Arabum et divitis Indiae,
Caementis licet occupes
  Thyrrhenum omne tuis et mare Apulicum,
Si figit adamantinos
  Summis verticibus dira Necessitas
Clavos, non animum metu,
  Non mortis laqueis expedies caput.
Campestres melius Scythae,
  Quorum plaustra vagas rite trahunt domos,
Vivunt, et rigidi Getae:
  Immetata quibus iugera liberas
Fruges et Cererem ferunt,
  Nec cultura placet longior annua,
Defunctumque laboribus
  Aequali recreat sorte vicarius.
Illic matre carentibus
  Privignis mulier temperat innocens;
Nec dotata regit virum
  Coniux, nec nitido fidit adultero:
Dos est magna parentium
  Virtus, et metuens alterius viri
Certo foedere castitas,
  Et peccare nefas, aut pretium emori.
O quisquis volet impias
  Caedes et rabiem tollere civicam,
Si quaeret Pater urbium,
  Subscribi statuis, indomitam audeat

XXIV, *v.* 24. *pretium est mori* plerique Codd. *pretium mori* aliquot apud Bentl. alii, *pret. emori.* unus Pulmanni. Cf. Both. Annotatt. — *v.* 25. *O quis, quis .. civicam*? Bentl.

Refrenare licentiam,
  Clarus postgenitis, quatenus, heu nefas,
Virtutem incolumem odimus,
  Sublatam ex oculis quaerimus invidi.
Quid tristes querimoniae,
  Si non supplicio culpa reciditur?
Quid leges, sine moribus
  Vanae, proficiunt, si neque fervidis
Pars inclusa caloribus
  Mundi, nec Boreae finitimum latus,
Durataeque solo nives,
  Mercatorem abigunt; horrida callidi
Vincunt aequora navitae;
  Magnum pauperies opprobrium iubet
Quidvis et facere et pati,
  Virtutisque viam deserit arduae?
Vel nos in Capitolium,
  Quo clamor vocat et turba faventium,
Vel nos in mare proximum
  Gemmas, et lapides, aurum et inutile,
Summi materiem mali,
  Mittamus, scelerum si bene poenitet.
Eradenda cupidinis
  Pravi sunt elementa, et tenerae nimis
Mentes asperioribus
  Formandae studiis. Nescit equo rudis
Haerere ingenuus puer,
  Venarique timet; ludere doctior,
Seu Graeco iubeas trocho,
  Seu malis vetita legibus alea,
Quum periura patris fides
  Consortem, socium fallat et hospites,

---

v. 30. *Carus* Cod. Canteri Cf. Bentl. — v. 39. Pro *solo* Bentl. coni. *gelu*, quem refellit Cuning. — v. 50. *scelerum si* etc. Fea cum seqq. coniungit. Sed Cf. Both. Annotatt. — v. 54. *Firmandae* Bentl. e coniectura. Cf. Fea. — v. 60. *Consortem* virgula

Indignoque pecuniam
  Heredi properet. Scilicet improbae
Crescunt divitiae; tamen
  Curtae nescio quid semper abest rei.

Carmen XXV.

AD BACCHUM.

Carmen dithyrambici generis, quo poeta uberioribus Augusti laudibus a se canendis praeludere vult videri.

Metrum ut in proxime antecedenti Carmine.

Quo me, Bacche, rapis tui
  Plenum? Quae nemora aut quos agor in specus,
Velox mente nova? Quibus
  Antris egregii Caesaris audiar
Aeternum meditans decus
  Stellis inserere et consilio Iovis?
Dicam insigne, recens, adhuc
  Indictum ore alio. Non secus in iugis
Exsomnis stupet Evias,
  Hebrum prospiciens, et nive candidam
Thracen, ac pede barbaro
  Lustratam Rhodopen; ut mihi devio
Ripas et vacuum nemus
  Mirari libet! O Naïadum potens
Baccharumque valentium

---

separandum a voce *socium* Cf. Bentl. et Fea. — *hospites* Bentl. e meliore parte Codd. Reliqui *hospitem*.

XXV, *v.* 2. Ita meliores Codd. et vett. Edd. Aliae *quae in nemora*. Vid. Bentl. — *v.* 6. *consilio* multi Codd. et vett. Edd. Sed olim in plerisque Edd. *concilio*. Vid. Fea et Both. — *v.* 12. Haec omnium fere Codd. lectio est; sed pleraeque Editiones punctum post *Rhodopen* collocant. Bentl. ex aliquot Codd. *ac mihi*. Cf. Both. Annotatt. — v. 13. *Ripas* Omnes Codd. *rupes* Muret. *rivos* Bentl.

Proceras manibus vertere fraxinos:
Nil parvum aut humili modo,
Nil mortale loquar. Dulce periculum est,
O Lenaee! sequi Deûm
Cingentem viridi tempora pampino.

Carmen XXVI.

AD VENEREM.

Amare desiturus lyram et aliam suppellectilem amatoriam Veneri dedicat.

Metrum Alcaicum.

Vixi puellis nuper idoneus,
Et militavi non sine gloria:
Nunc arma defunctumque bello
Barbiton hic paries habebit,

Laevum marinae qui Veneris latus
Custodit. Hic, hic ponite lucida
Funalia, et vectes, et arcus
Oppositis foribus minaces.

O quae beatam, Diva, tenes Cyprum, et
Memphin carentem Sithonia nive,
Regina, sublimi flagello
Tange Chloën semel arrogantem.

---

v. 16. *fraxinus* Cod. Graevian. et aliquot Vand. V. Bentl. ad Carm. II, 15, 16.

XXVI, v, 7. *vectis securesque* coni. Bentl. quem V. *harpas* coni. Cuning. Cf. Both. Annotatt. — v. 10. *Memphin* Bentl. e Codd. Aliae Edd. *Memphim*. Cf. Fea.

Carmen XXVII.

AD GALATEAM.

Galateam ab itinere ob imminentes tempestates dehortatur.

Metrum Sapphicum.

Impios parrae recinentis omen
Ducat, et praegnans canis, aut ab agro
Rava decurrens lupa Lanuvino,
Fetaque vulpes;

Rumpat et serpens iter institutum,
Si per obliquum similis sagittae
Terruit mannos: ego cui timebo,
Providus auspex,

Antequam stantes repetat paludes
Imbrium divina avis imminentum,
Oscinem corvum prece suscitabo
Solis ab ortu.

Sis licet felix, ubicunque mavis,
Et memor nostri, Galatea, vivas;
Teque nec laevus vetet ire picus,
Nec vaga cornix.

Sed vides, quanto trepidet tumultu
Pronus Orion. Ego, quid sit ater
Hadriae, novi, sinus, et quid albus
Peccet Iapyx.

Hostium uxores puerique caecos
Sentiant motus orientis Austri, et
Aequoris nigri fremitum, et trementes
Verbere ripas.

XXVII, v. 3. *Lanivino* Fea quem Cf. — v. 5. *rumpit* Bentl. e Cod. Graev. itemque unus Vand. Sed V. Jahn. — v. 15. Bentl. e Cod. Lamb. *vetat*, itemque Cod. Brod. — v. 22. *orientis haedi* coni. Muret. Sed V. Bentl.

Sic et Europe niveum doloso
Credidit tauro latus, et scatentem
Beluis pontum mediasque fraudes
Palluit audax.

Nuper in pratis studiosa florum, et
Debitae Nymphis opifex coronae,
Nocte sublustri nihil astra praeter
Vidit et undas.

Quae simul centum tetigit potentem
Oppidis Creten, Pater, o relictum
Filiae nomen, pietasque, dixit,
Victa furore!

Unde? quo veni? Levis una mors est
Virginum culpae. Vigilansne ploro
Turpe commissum? an vitiis carentem
Ludit imago

Vana, quae porta fugiens eburna
Somnium ducit? Meliusne fluctus
Ire per longos fuit, an recentes
Carpere flores?

Si quis infamen mihi nunc iuvencum
Dedat iratae! lacerare ferro et
Frangere enitar modo multum amati
Cornua monstri.

Impudens liqui patrios Penates:
Impudens Orcum moror! O Deorum
Si quis haec audis, utinam inter errem
Nuda leones!

Antequam turpis macies decentes
Occupet malas, teneraeque succus
Defluat praedae, speciosa quaero
Pascere tigres.

---

v. 34. *O pater, O relictum* unus Cod. apud Bentl. quem Cf. — v. 39. *vitio* Bentl. contra omnes Codd. Vid. Gesner. — v. 48. *tauri* pro *monstri* multae Edd. V. Bentl. —

Vilis Europe, pater urget absens,
Quid mori cessas? Potes hac ab orno
Pendulum zona bene te secuta
Laedere collum.

Sive te rupes et acuta leto
Saxa delectant, age, te procellae
Crede veloci; nisi herile mavis
Carpere pensum,

Regius sanguis, dominaeque tradi
Barbarae pellex. Aderat querenti
Perfidum ridens Venus, et remisso
Filius arcu.

Mox, ubi lusit satis, Abstineto,
Dixit, irarum calidaeque rixae,
Quum tibi invisus laceranda reddet
Cornua taurus.

Uxor invicti Iovis esse nescis:
Mitte singultus; bene ferre magnam
Disce fortunam: tua sectus orbis
Nomina ducet.

Carmen XXVIII.

AD LYDEN.

Amicam fidicinam ad festum Neptuni hilariter celebrandum invitat.

Metrum I. 3.

Festo quid potius die
Neptuni faciam? Prome reconditum,
Lyde, strenua Caecubum,
Munitaeque adhibe vim sapientiae.

---

v. 59. *secuta e* — *lidere* aliquot Lamb. Codd. idque praetulit Bentl. Cf. Jahn.

XXVIII, 2. *facias* Bentl. coni. Cf. Both. Annotatt.

Inclinare meridiem
  Sentis; ac, veluti stet volucris dies,
Parcis deripere horreo
  Cessantem Bibuli Consulis amphoram?
Nos cantabimus invicem
  Neptunum, et virides Nereïdum comas:
Tu curva recines lyra
  Latonam, et celeris spicula Cynthiae;
Summo carmine, quae Cnidon
  Fulgentesque tenet Cycladas, et Paphon
Iunctis visit oloribus.
  Dicetur merita Nox quoque naenia.

CARMEN XXIX.

AD MAECENATEM.

Invitat eum, ut relicta urbe publicisque negotiis, rure apud se hilariter degat.

Metrum Alcaicum.

Tyrrhena regum progenies, tibi
Non ante verso lene merum cado,
  Cum flore, Maecenas, rosarum, et
    Pressa tuis balanus capillis

Iam dudum apud me est. Eripe te morae:
Ne semper udum Tibur et Aesulae
  Declive contempleris arvum, et
    Telegoni iuga parricidae.

Fastidiosam desere copiam, et
Molem propinquam nubibus arduis;
  Omitte mirari beatae
    Fumum et opes strepitumque Romae.

— v. 9. *in vices* aliquot Codd. Vid. Both. Annotatt.
XXIX, v. 2. *versum* Cod. Brod. et aliquot Vand.

Plerumque gratae divitibus vices,
Mundaeque parvo sub lare pauperum
Coenae, sine aulaeis et ostro,
Sollicitam explicuere frontem.

Iam clarus occultum Andromedae pater
Ostendit ignem; iam Procyon furit
Et stella vesani Leonis,
Sole dies referente siccos.

Iam pastor umbras cum grege languido
Rivumque fessus quaerit, et horridi
Dumeta Silvani, caretque
Ripa vagis taciturna ventis.

Tu, civitatem quis deceat status,
Curas, et Urbi sollicitus times,
Quid Seres et regnata Cyro
Bactra parent Tanaisque discors.

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus,
Ridetque, si mortalis ultra
Fas trepidat. Quod adest, memento

Componere aequus: cetera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etruscum
In mare, nunc lapides adesos,

Stirpesque raptas, et pecus et domos
Volventis una, non sine montium
Clamore vicinaeque silvae,
Quum fera diluvies quietos

Irritat amnes. Ille potens sui
Laetusque deget, cui licet in diem

v. 17. *Andromedes* quaedam Edd. vett. Cf. Bentl. — v. 25. *qui* Fabr. Cuning. — v. 28. *dissors* coni. Bentl. — v. 42. *degit* plures Codd. Vand. et Feae.

Dixisse, Vixi: cras vel atra
Nube polum Pater occupato,

Vel sole puro; non tamen irritum,
Quodcunque retro est, efficiet, neque
Diffinget infectumque reddet,
Quod fugiens semel hora vexit.

Fortuna saevo laeta negotio, et
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alii benigna.

Laudo manentem: si celeres quatit
Pennas, resigno quae dedit, et mea
Virtute me involvo, probamque
Pauperiem sine dote quaero.

Non est meum, si mugiat Africis
Malus procellis, ad miseras preces
Decurrere, et votis pacisci,
Ne Cypriae Tyriaeque merces

Addant avaro divitias mari.
Tum me biremis praesidio scaphae
Tutum per Aegaeos tumultus
Aura feret geminusque Pollux.

Carmen XXX.

Nominis sui immortalitatem vaticinatur.

Metrum I. 1.

Exegi monumentum aere perennius,
Regalique situ pyramidum altius,
Quod non imber edax, non Aquilo impotens

---

v. 47. *diffinget* aliquot Codd. Lamb. *diffindet* alii apud Ianium. — v. 60. *Syriaeque* Codd. aliquot Vanderb. quem V. — v. 62. Codd. Feae, alii *tunc*. Bentl. e Codd. *ferat*.

Possit diruere, aut innumerabilis
Annorum series, et fuga temporum.
Non omnis moriar, multaque pars mei
Vitabit Libitinam. Usque ego postera
Crescam laude recens, dum Capitolium
Scandet cum tacita Virgine pontifex.
Dicar, qua violens obstrepit Aufidus,
Et qua pauper aquae Daunus agrestium
Regnavit populorum, ex humili potens,
Princeps Aeolium carmen ad Italos
Deduxisse modos. Sume superbiam
Quaesitam meritis, et mihi Delphica
Lauro cinge volens, Melpomene, comam.

XXX, *v.* 12. *regnator* multi Codd. et Edd. vett. Vid. Fea et Bentl.

Q. HORATII FLACCI

CARMINUM.

LIBER QUARTUS.

Carmen I.

AD VENEREM.

Se aetate iam provectiori denuo amoribus irretiri conqueritur.

Metrum ut lib. I. *Carm.* 3.

Intermissa, Venus, diu
  Rursus bella moves? Parce, precor, precor!
Non sum, qualis eram bonae
  Sub regno Cinarae. Desine, dulcium
Mater saeva Cupidinum,
  Circa lustra decem flectere mollibus
Iam durum imperiis. Abi,
  Quo blandae iuvenum te revocant preces.
Tempestivius in domum
  Paulli, purpureis ales oloribus,
Comissabere Maximi,
  Si torrere iecur quaeris idoneum.
Namque et nobilis, et decens,
  Et pro sollicitis non tacitus reis,

I, *v.* 2. De signo interrogationis h. l. ponendo cum Vanderburgio et Bothio Cf. Iahn. — *v.* 9. Ita Bentl. e Codd. quibus accedunt Codd. Vand. et Feae. Alii *domo*. Vid. Bentl.

Et centum puer artium,
Late signa feret militiae tuae;
Et quandoque potentior
Largis muneribus riserit aemuli,
Albanos prope te lacus
Ponet marmoream, sub trabe Cypria.
Illic plurima naribus
Duces thura, lyraeque et Berecyntiae
Delectabere tibiae
Mixtis carminibus, non sine fistula.
Illic bis pueri die
Numen cum teneris virginibus tuum
Laudantes, pede candido
In morem Salium ter quatient humum.
Me nec femina, nec puer
Iam, nec spes animi credula mutui,
Nec certare iuvat mero,
Nec vincire novis tempora floribus. —
Sed cur, heu, Ligurine, cur
Manat rara meas lacrima per genas?
Cur facunda parum decoro
Inter verba cadit lingua silentio?
Nocturnis te ego somniis
Iam captum teneo, iam volucrem sequor
Te per gramina Martii
Campi, te per aquas, dure, volubilis.

---

v. 18. Aliquot Codd. apud Bentl. et Feam *largi*, quod recepit Bentl. — *v.* 20. Haud pauci Codd. *trabe citrea*, sed plures *Cypria* Vid. Mitscherlich et Fea. — *v.* 22. Codd. aliquot *lyra*, *Berecyntia*, *tibia* quod praetulit Bentl. quem Vid. — *v.* 37. Ita Lambin. Torrent. alii, itemque plures Vand. Codd. Reliqui omittunt *te*. Cf. Bentl.

Carmen II.

AD IULUM ANTONIUM.

Monet Iulum Antonium, ut Augustum e bello Germanico reducem carmine Pindarico celebret, cuius quidem granditati dum se imparem esse affirmat, Augusti tamen laudes et ipse splendidissimis et gravissimis versibus complectitur.

Metrum Sapphicum.

Pindarum quisquis studet aemulari,
Iule, ceratis ope Daedalea
Nititur pennis, vitreo daturus
Nomina ponto.

Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem super notas aluere ripas,
Fervet immensusque ruit profundo
Pindarus ore,

Laurea donandus Apollinari,
Seu per audaces nova dithyrambos
Verba devolvit, numerisque fertur
Lege solutis;

Seu Deos, regesve canit, Deorum
Sanguinem, per quos cecidere iusta
Morte Centauri, cecidit tremendae
Flamma Chimaerae;

Sive, quos Elea domum reducit
Palma coelestes, pugilemve equumve
Dicit, et centum potiore signis
Munere donat;

II, *v.* 2. De voce *Iule* non, ut aliqui faciunt, in duo versiculos distrahendo (*aemulari, I — ule*) Cf. Iahn. — *v.* 6. Plures Codd. apud Bentl. Iani. Vand. *Quum super notas saliere* vel *saluere ripas*. Cf. Bentl. — *totas* pro *notas* Codd. Fabricii Vid. Fea. —

Flebili sponsae iuvenemve raptum
Plorat, et vires animumque moresque
Aureos educit in astra, nigroque
Invidet Orco.

Multa Dircaeum levat aura cycnum,
Tendit, Antoni, quoties in altos
Nubium tractus; ego, apis Matinae
More modoque,

Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum, circa nemus uvidique
Tiburis ripas operosa parvus
Carmina fingo.

Concines maiore poëta plectro
Caesarem, quandoque trahet feroces
Per sacrum clivum, merita decorus
Fronde, Sygambros:

Quo nihil maius meliusve terris
Fata donavere bonique Divi,
Nec dabunt, quamvis redeant in aurum
Tempora priscum.

Concines laetosque dies, et Urbis
Publicum ludum, super impetrato
Fortis Augusti reditu, forumque
Litibus orbum.

Tum meae, si quid loquor audiendum,
Vocis accedet bona pars, et, O Sol
Pulcher, o laudande, canam, recepto
Caesare felix.

Tuque dum procedis, Io triumphe,
Non semel dicemus, Io triumphe,

---

v. 30. Plerique ita interpungunt ut *plurimum* cum *laborem* coniungatur, Bentleius contra post vocem *laborem* incidit. — v. 31. *Tiburis rivos* Bentl. e coniect. Cf. ad Od. III, 25, 13. — v. 45. *loquor* Bentl. e Codd. Vulgata lectio: *loquar*. Cf. Bentl. — v. 49. Codd. variant inter *Tuque* et *Teque*, Bentl. e coniectura *Isque*

Civitas omnis, dabimusque Divis
Thura benignis.

Te decem tauri totidemque vaccae,
Me tener solvet vitulus, relicta
Matre, qui largis iuvenescit herbis
In mea vota,

Fronte curvatos imitatus ignes
Tertium Lunae referentis ortum,
Qua notam duxit, niveus videri,
Cetera fulvus.

Carmen III.

AD MELPOMENEN.

Dotibus et honore a Musa sibi concessis fruitur et gloriatur.

Metrum I. 3.

Quem tu, Melpomene, semel
Nascentem placido lumine videris,
Illum non labor Isthmius
Clarabit pugilem; non equus impiger
Curru ducet Achaico
Victorem, neque res bellica Deliis
Ornatum foliis ducem,
Quod regum tumidas contuderit minas,
Ostendet Capitolio;
Sed quae Tibur aquae fertile perfluunt,
Et spissae nemorum comae,
Fingent Aeolio carmine nobilem.
Romae principis urbium
Dignatur suboles inter amabiles

---

dum proc. Bothius *recepto Caesare felix Teque. Dum etc.* De nostra lectione Cf. Doering. — *v.* 58. Plures Codd. *orbem* Vid. Bentl.

III, *v.* 10. Ita multi Codd. et Edd. vett.; *praefluunt* Codd. apud Bentl. alios; nonnullae Edd. *profluunt* vel *proluunt.* Vid. Bentl. et Fea.

Vatum ponere me choros,
Et iam dente minus mordeor invido.
O, testudinis aureae
Dulcem quae strepitum, Pieri, temperas:
O, mutis quoque piscibus
Donatura cycni, si libeat, sonum,
Totum muneris hoc tui est,
Quod monstror digito praetereuntium
Romanae fidicen lyrae:
Quod spiro et placeo, si placeo, tuum est.

Carmen IV.

DRUSI LAUDES.

Drusum, Augusti privignum, ob devictos (A. U. C. 738. ante Christ. na.. 12.) Vindelicos collaudat.

Metrum Alcaicum.

Qualem ministrum fulminis alitem,
Cui rex Deorum regnum in aves vagas
Permisit, expertus fidelem
Iupiter in Ganymede flavo,

Olim iuventas et patrius vigor
Nido laborum propulit inscium,
Vernique, iam nimbis remotis,
Insolitos docuere nisus

Venti paventem; mox in ovilia
Demisit hostem vividus impetus;
Nunc in reluctantes dracones
Egit amor dapis atque pugnae:

Qualemve laetis caprea pascuis
Intenta, fulvae matris ab ubere

IV, *v.* 6. *protulit* Codd. Torrentii, alii. — *v.* 7. *Vernisque* haud pauci Codd. apud Bentl. Vand. Fea. Cf. Bentl. et Mitscherl.

Iam lacte depulsum leonem,
Dente novo peritura, vidit:

Videre Raetis bella sub Alpibus
Drusum gerentem Vindelici; quibus
Mos unde deductus per omne
Tempus Amazonia securi

Dextras obarmet, quaerere distuli;
Nec scire fas est omnia: sed diu
Lateque victrices catervae,
Consiliis iuvenis revictae,

Sensere, quid mens rite, quid indoles
Nutrita faustis sub penetralibus,
Posset, quid Augusti paternus
In pueros animus Nerones.

Fortes creantur fortibus et bonis:
Est in iuvencis, est in equis, patrum
Virtus, neque imbellem feroces
Progenerant aquilae columbam.

Doctrina sed vim promovet insitam,
Rectique cultus pectora roborant:
Utcunque defecere mores,
Indecorant bene nata culpae.

Quid debeas, o Roma, Neronibus,
Testis Metaurum flumen, et Hasdrubal.

— v. 15. pro *lacte* coni. Bentl. *mane* aut *sponte*. Cf. Doering. — v. 17. *Raetis* coni Heinsius et Bentl. eodemque quaedam Codd. vestigia ducunt V. Bentl. et Fea. Sed omnes fere Codd. et plurimae vett. Edd. *Rhaeti*. Unus Cod. Bentl. et aliquot Edd. *Rhaeti ... et Vindelici* addita copula. De scriptione *Raetis* sine li era aspirante V. Fea. De loco universo Vid. inprimis Bentl. — v. 24. *repressae* Bentl. ex aliquot Codd. quem V. collatis Doering. et Iahn. *revictae* Codd. aliquot Vand. — v. 29. Plures post *fortibus* incidunt, ut *bonis* cum *iuvencis* coniungatur. Cf. Bentl. Both Annotatt. et Fea. — v. 36. Ita Bentl. e vetere Schol. et Codd. Olim vulg. *Dedecorant*.

Devictus, et pulcher fugatis
Ille dies Latio tenebris,

Qui primus alma risit adorea,
Dirus per urbes Afer ut Italas,
Ceu flamma per taedas, vel Eurus
Per Siculas equitavit undas.
Post hoc secundis usque laboribus
Romana pubes crevit, et impio
Vastata Poenorum tumultu
Fana Deos habuere rectos;

Dixitque tandem perfidus Hannibal:
Cervi, luporum praeda rapacium,
Sectamur ultro, quos opimus
Fallere et effugere est triumphus.

Gens, quae cremato fortis ab Ilio
Iactata Tuscis aequoribus sacra,
Natosque, maturosque patres
Pertulit Ausonias ad urbes,

Duris ut ilex tonsa bipennibus
Nigrae feraci frondis in Algido,
Per damna, per caedes, ab ipso
Ducit opes animumque ferro.

Non Hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem crevit in Herculem,
Monstrumve submisere Colchi
Maius, Echioniaeve Thebae.

Merses profundo, pulchrior evenit:
Luctere, multa proruet integrum
Cum laude victorem, geretque
Proelia coniugibus loquenda.

— v. 48. *tectos* Cod. Brod. Vid. Fea. — v. 65. Alii Codd. *mersus* aut *merges* aut *merge* V. Bentl. et Vand. — v. 66. *proruit* Bentl. e Codd. ut mox *geritque* et *perficiunt*.

Carthagini iam non ego nuntios
Mittam superbos: occidit, occidit
Spes omnis et fortuna nostri
Nominis, Hasdrubale interemto.

Nil Claudiae non perficient manus:
Quas et benigno numine Iupiter
Defendit, et curae sagaces
Expediunt per acuta belli.

Carmen V.

AD AUGUSTUM.

Augustum, ut reditum suum omnibus exoptatissimum maturet, precatur.

Metrum I. 6.

Divis orte bonis, optime Romulae
Custos gentis, abes iam nimium diu:
Maturum reditum pollicitus Patrum
Sancto consilio, redi.

Lucem redde tuae, Dux bone, patriae:
Instar veris enim vultus ubi tuus
Affulsit populo, gratior it dies,
Et soles melius nitent.

Ut mater iuvenem, quem Notus invido
Flatu Carpathii trans maris aequora
Cunctantem spatio longius annuo
Dulci distinet a domo,

Votis ominibusque et precibus vocat,
Curvo nec faciem litore demovet:

V, *v.* 4. Alii *concilio* Cf. supra ad III, 25, 6. — *v.* 9. *Notus uvido* Codd. Torrenti Vid. Bentl. — v. 12. *domu* Fea, quem V. ad Od. I, 3, 29. — v. 13. Ed. Venet. 1478. *Votis omnibus atque precibus.* Cf. Bentl.

Sic desideriis icta fidelibus
Quaerit patria Caesarem.

Tutus bos etenim rura perambulat,
Nutrit rura Ceres, almaque Faustitas;
Pacatum volitant per mare navitae;
Culpari metuit Fides;

Nullis polluitur casta domus stupris,
Mos et lex maculosum edomuit nefas;
Laudantur simili prole puerperae;
Culpam Poena premit comes.

Quis Parthum paveat? quis gelidum Scythen?
Quis, Germania quos horrida parturit
Fetus, incolumi Caesare? quis ferae
Bellum curet Iberiae?

Condit quisque diem collibus in suis,
Et vitem viduas ducit ad arbores;
Hinc ad vina redit laetus, et alteris
Te mensis adhibet Deum:

Te multa prece, te prosequitur mero
Diffuso pateris, et Laribus tuum
Miscet numen, uti Graecia Castoris
Et magni memor Herculis.

Longas o utinam, Dux bone, ferias
Praestes Hesperiae! dicimus integro
Sicci mane die, dicimus uvidi,
Quum Sol Oceano subest.

— v. 17. Pro *rura* coni. Faber et Sanadon. *prata*, Both. *tuta*, ut seq. versu Bentl. coni. *farra* et Cuning. *culta* pro *rura*, ne idem vocabulum repetatur. Sed Vid. Iahn. ad Od. I, 3, 28. — *v.* 31. *vina venit* Bentl. e Codd. — *v.* 34. *Diffuso* multi Codd. et Edd. vett. idque tuetur Fea. Alii *defuso*. — *v.* 37. Aliquot Codd. *rex* pro *dux*. Cf. Bentl.

Carmen VI.

AD APOLLINEM.

Carmini seculari praeludit poëta.

Metrum Sapphicum.

Dive, quem proles Niobea magnae
Vindicem linguae, Tityosque raptor
Sensit, et Troiae prope victor altae
Phthius Achilles,

Ceteris maior, tibi miles impar:
Filius quamquam Thetidos marinae
Dardanas turres quateret tremenda
Cuspide pugnax.

Ille, mordaci velut icta ferro
Pinus, aut impulsa cupressus Euro,
Procidit late, posuitque collum in
Pulvere Teucro.

Ille non, inclusus equo Minervae
Sacra mentito, male feriatos
Troas et laetam Priami choreis
Falleret aulam;

Sed palam captis gravis, heu nefas! heu!
Nescios fari pueros Achivis
Ureret flammis, etiam latentem
Matris in alvo,

Ni, tuis victus Venerisque gratae
Vocibus Divum Pater adnuisset

VI, v. 6. *quamvis* Codd. Vand. et plures Edd. quod certe quidem ob frequentius repetitam hoc versu literam *i* ferri posset. Vid. doctam adnotationem Iahn. — *Eod. vers. Thetidis* multae Edd. — v. 17. Codd. aliquot apud Bentl. et Vand. *victor* pro *captis*. — v. 21. *flexus* pro *victus* e Codd. Bentl. quem V. —

Rebus Aeneae potiore ductos
Alite muros.

Doctor Argivae fidicen Thaliae,
Phoebe, qui Xantho lavis amne crines,
Dauniae defende decus Camenae,
Levis Agyieu.

Spiritum Phoebus mihi, Phoebus artem
Carminis, nomenque dedit poëtae.
Virginum primae, puerique claris
Patribus orti,

Deliae tutela Deae, fugaces
Lyneas et cervos cohibentis arcu,
Lesbium servate pedem, meique
Pollicis ictum,

Rite Latonae puerum canentes,
Rite crescentem face Noctilucam,
Prosperam frugum, celeremque pronos
Volvere menses.

Nupta iam dices: Ego Dîs amicum,
Saeculo festas referente luces,
Reddidi carmen, docilis modorum
Vatis Horatî.

---

v 25. Codd. habent *Ductor argutae* aut *Doctor arg.*, aut *doctor Argivae*, aut denique *ductor Argivae*. Vid. Bentl.

Carmen VII.

AD TORQUATUM.

Hortatur Torquatum, ut verno iam tempore dulcia carpat, cum vitae spatium et breve sit et incertum.

Metrum Archilochium primum, quod hexametro heroico constat et penthemimeri heroica.

Diffugere nives, redeunt iam gramina campis,
  Arboribusque comae;
Mutat terra vices, et decrescentia ripas
  Flumina praetereunt;
Gratia cum Nymphis geminisque sororibus audet
  Ducere nuda choros.
Immortalia ne speres, monet Annus et almum
  Quae rapit Hora diem.
Frigora mitescunt Zephyris, Ver proterit Aestas,
  Interitura, simul
Pomifer Auctumnus fruges effuderit, et mox
  Bruma recurrit iners.
Damna tamen celeres reparant coelestia lunae:
  Nos, ubi decidimus,
Quo pater Aeneas, quo dives Tullus et Ancus,
  Pulvis et umbra sumus.
Quis scit, an adiiciant hodiernae crastina summae
  Tempora Di superi?
Cuncta manus avidas fugient heredis, amico
  Quae dederis animo.
Quum semel occideris, et de te splendida Minos
  Fecerit arbitria:
Non, Torquate, genus, non te facundia, non te
  Restituet pietas.

VII, v. 7. *album* Codd. Torrent. Cf. Bentl. — *v.* 15. Ita Bentl. e plurimis et optimis Codd. Vulgo *pius Aeneas*. Pro *dives* Bentl. coni. *pauper*. Sed Cf. Fea.

Infernis neque enim tenebris Diana pudicum
  Liberat Hippolytum,
Nec Lethaea valet Theseus abrumpere caro
  Vincula Pirithoo.

Carmen VIII.

AD CENSORINUM.

Se non nisi carmina posse amicis donare; sed nihil iis esse potentius ad nominis et gloriae aeternam memoriam efficiendam.

Metrum I. 1.

Donarem pateras grataque commodus,
Censorine, meis aera sodalibus;
Donarem tripodas, praemia fortium
Graiorum; neque tu pessima munerum
Ferres, divite me scilicet artium,
Quas aut Parrhasius protulit, aut Scopas,
Hic saxo, liquidis ille coloribus
Sollers nunc hominem ponere, nunc Deum.
Sed non haec mihi vis, nec tibi talium
Res est aut animus deliciarum egens.
Gaudes carminibus: carmina possumus
Donare, et pretium dicere muneri.
Non incisa notis marmora publicis,
Per quae spiritus et vita redit bonis
Post mortem ducibus; non celeres fugae,
Reiectaeque retrorsum Hannibalis minae,
Non incendia Carthaginis impiae,
Eius, qui domita nomen ab Africa
Lucratus rediit, clarius indicant

VIII, v. 1. *commodis* multi Codd. — *v.* 12. *muneris* multi Codd. sed plures iique meliores *muneri.* Vid. Bentl. — v. 17. Totum versum deleri iubet Bentl. *impendia* pro *incendia* coni. Cuning. *stipendia* coni. et in textum recepit Doering. Sed Vid. Fea.

Laudes, quam Calabrae Pierides: neque,
Si chartae sileant, quod bene feceris,
Mercedem tuleris. Quid foret Iliae
Mavortisque puer, si taciturnitas
Obstaret meritis invida Romuli?
Ereptum Stygiis fluctibus Aeacum
Virtus et favor et lingua potentium
Vatum divitibus consecrat insulis.
Dignum laude virum Musa vetat mori;
Coelo Musa beat. Sic Iovis interest
Optatis epulis impiger Hercules;
Clarum Tyndaridae sidus ab infimis
Quassas eripiunt aequoribus rates;
Ornatus viridi tempora pampino
Liber vota bonos ducit ad exitus.

Carmen IX.

AD LOLLIUM.

Nominis eius et virtutis memoriam carmine consecrat.

Metrum Alcaicum.

Ne forte credas interitura, quae,
Longe sonantem natus ad Aufidum,
Non ante vulgatas per artes
Verba loquor socianda chordis.

Non, si priores Maeonius tenet
Sedes Homerus, Pindaricae latent,
Ceaeque, et Alcaei minaces,
Stesichorique graves Camenae;

Nec, si quid olim lusit Anacreon,
Delevit aetas; spirat adhuc amor,
Vivuntque commissi calores
Aeoliae fidibus puellae.

IX, *v.* 4. *loquar* Codd. aliquot Vand. et Edd. primae.

Non sola comtos arsit adulteri
Crines, et aurum vestibus illitum
Mirata, regalesque cultus
Et comites, Helene Lacaena;

Primusve Teucer tela Cydonio
Direxit arcu; non semel Ilios
Vexata; non pugnavit ingens
Idomeneus Sthenelusve solus

Dicenda Musis proelia; non ferox
Hector, vel acer Deiphobus graves
Excepit ictus pro pudicis
Coniugibus puerisque primus.

Vixere fortes ante Agamemnona
Multi; sed omnes illacrimabiles
Urgentur ignotique longa
Nocte, carent quia vate sacro.

Paulum sepultae distat inertiae
Celata virtus. Non ego te meis
Chartis inornatum silebo,
Totve tuos patiar labores

Impune, Lolli, carpere lividas
Obliviones. Est animus tibi
Rerumque prudens, et secundis
Temporibus dubiisque rectus;

Vindex avarae fraudis, et abstinens
Ducentis ad se cuncta pecuniae;
Consulque non unius anni,
Sed quoties bonus atque fidus

Iudex honestum praetulit utili,
Reiecit alto dona nocentium

---

v. 17. *primusque* et mox *Sthenelusque* Codd. aliquot Feae, alii et plures Edd. Vid. Jahn. — v. 31. *sileri* Codd. apud Bentl. et multae Edd. inde ab Aldina 1519. Cf. Bentl. — v. 41. Coniunctio *et* hoc versu ut mox vers. 43. tantum non ab omnibus Codd. et vett. Edd. ante Aldinam 1501. abest. Vid. Fea.

Vultu, per obstantes catervas
Explicuit sua victor arma.

Non possidentem multa vocaveris
Recte beatum; rectius occupat
Nomen beati, qui Deorum
Muneribus sapienter uti,

Duramque callet pauperiem pati,
Peiusque leto flagitium timet,
Non ille pro caris amicis,
Aut patria timidus perire.

Carmen X.

AD LIGURINUM.

Fastidiosum et superbum in amatores puerum monet, ne formae suae periturae nimium confidat.

Metrum I. 11.

O crudelis adhuc, et Veneris muneribus potens,
Insperata tuae quum veniet pluma superbiae,
Et, quae nunc humeris involitant, deciderint comae
Nunc et qui color est puniceae flore prior rosae,
Mutatus Ligurinum in faciem verterit hispidam:
Dices, heu! quoties te speculo videris alterum:
Quae mens est hodie, cur eadem non puero fuit?
Vel cur his animis incolumes non redeunt genae?

X, *v.* 2. Pro *pluma* Bentl. coni. *bruma*. Cf. Fea. — *v.* 5. *Ligurine* Codd. duo Torrent. Vid. Bentl. — *v.* 6. Ita plurimi Codd. et Edd. vett. Alii *in speculo*. Vid. Fea.

Carmen XI.

AD PHYLLIDEM.

Phyllidem ad Maecenatis natalem sacris epulis et hilari compotatione secum celebrandum invitat.

Metrum Sapphicum.

Est mihi nonum superantis annum
Plenus Albani cadus; est in horto,
Phylli, nectendis apium coronis;
Est ederae vis

Multa, qua crines religata fulges.
Ridet argento domus, ara castis
Vincta verbenis avet immolato
Spargier agno.

Cuncta festinat manus, huc et illuc
Cursitant mixtae pueris puellae;
Sordidum flammae trepidant rotantes
Vertice fumum.

Ut tamen noris, quibus advoceris
Gaudiis: Idus tibi sunt agendae,
Qui dies mensem Veneris marinae
Findit Aprilem,

Iure sollemnis mihi, sanctiorque
Paene natali proprio, quod ex hac
Luce Maecenas meus affluentes
Ordinat annos.

Telephum, quem tu petis, occupavit,
Non tuae sortis iuvenem, puella
Dives et lasciva, tenetque grata
Compede vinctum.

XI, *v.* 9. *festinant* Codd. aliquot. Sed Cf. Bentl. et Fea. — *v.* 11. *crepitant* coni. Bentl. — *v.* 13. *advocere* Coll. Sax. et coni. Cuning. Recepit Both. — *v.* 17. *Sollemnis* scribendum esse, neque *solennis* docet Fea.

Terret ambustus Phaëthon avaras
Spes, et exemplum grave praebet ales
Pegasus, terrenum equitem gravatus
Bellerophontem:

Semper ut te digna sequare, et, ultra
Quam licet sperare nefas putando,
Disparem vites. Age iam, meorum
Finis amorum, —

Non enim posthac alia calebo
Femina, — condisce modos, amanda
Voce quos reddas: minuentur atrae
Carmine curae.

Carmen XII.

AD VIRGILIUM.

Veris adventu Virgilium suum ad hilarem compotationem invitat.

Metrum I. 6.

Iam Veris comites, quae mare temperant,
Impellunt animae lintea Thraciae:
Iam nec prata rigent, nec fluvii strepunt
Hiberna nive turgidi.

Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
Infelix avis, et Cecropiae domus
Aeternum opprobrium, quod male barbaras
Regum est ulta libidines.

Dicunt in tenero gramine pinguium
Custodes ovium carmina fistula,

— *v*. 35. *minuuntur* Codd. Bentl. alii. Cf. Both. Annotatt.

XII. Codd. aliquot: Ad *Virgilium negotiatorem*, vel *unguentarium*. Cf. Both. Annotatt. — *v*. 11. Cod. Brod. Coll. Saxon. alii *Delectante deum*.

Delectantque Deum, cui pecus et nigri
Colles Arcadiae placent.

Adduxere sitim tempora, Virgili;
Sed pressum Calibus ducere Liberum
Si gestis, iuvenum nobilium cliens,
Nardo vina merebere.

Nardi parvus onyx eliciet cadum,
Qui nunc Sulpiciis accubat horreis,
Spes donare novas largus, amaraque
Curarum eluere efficax.

Ad quae si properas gaudia, cum tua
Velox merce veni: non ego te meis
Immunem meditor tingere poculis,
Plena dives ut in domo.

Verum pone moras et studium lucri;
Nigrorumque memor, dum licet, ignium,
Misce stultitiam consiliis brevem:
Dulce est desipere in loco.

Carmen XIII.

AD LYCEN.

Deridet vetulam turpiter adhuc iuveniles amores sectantem.

Metrum I. 5.

Audivere, Lyce, Dî mea vota, Dî
Audivere, Lyce. Fis anus, et tamen
Vis formosa videri,
Ludisque et bibis impudens,

Et cantu tremulo pota Cupidinem
Lentum sollicitas. Ille virentis et

— *v.* 11. *nigrae* Bentl. ex uno Cod. — *v.* 16. Codd. aliquot apud Bentl. *mereberis*, quem Cf. et Jani.

Doctae psallere Chiae
Pulchris excubat in genis.
Importunus enim transvolat aridas
Quercus, et refugit te, quia luridi
Dentes te, quia rugae
Turpant et capitis nives.
Nec Coae referunt iam tibi purpurae,
Nec clari lapides tempora, quae semel
Notis condita fatis
Inclusit volucris Dies.
Quo fugit Venus? heu! quove color? decens
Quo motus? quid habes illius, illius,
Quae spirabat Amores,
Quae me surpuerat mihi?
Felix post Cinaram notaque et artium
Gratarum facies! Sed Cinarae breves
Annos fata dederunt,
Servatura diu parem
Cornicis vetulae temporibus Lycen,
Possent ut iuvenes visere fervidi,
Multo non sine risu,
Dilapsam in cineres facem.

Carmen XIV.

AD AUGUSTUM.

Gratulatur Augusto ob Drusi et Tiberii de Vindelicis et Raetis reportatam eius auspiciis victoriam.

Metrum Alcaicum.

Quae cura Patrum, quaeve Quiritium,
Plenis honorum muneribus tuas,

XIII, *v.* 14. *cari* plures Codd. et Edd. Cf. Bentl. et Fea. — *v.* 17. Ita interpunxit Bentl. quem V. Codd. et Edd. vett. fere omnes *color decens?*

Auguste, virtutes in aevum
Per titulos memoresque fastos
Aeternet? o, qua sol habitabiles
Illustrat oras, maxime principum,
Quem legis expertes Latinae
Vindelici didicere nuper,

Quid Marte posses. Milite nam tuo
Drusus Genaunos, implacidum genus,
Breunosque veloces, et arces
Alpibus impositas tremendis,

Deiecit acer plus vice simplici.
Maior Neronum mox grave proelium
Commisit, immanesque Raetos
Auspiciis pepulit secundis;

Spectandus in certamine Martio,
Devota morti pectora liberae
Quantis fatigaret ruinis: —
Indomitas prope qualis undas

Exercet Auster, Pleïadum choro
Scindente nubes: — impiger hostium
Vexare turmas, et frementem
Mittere equum medios per ignes.

Sic tauriformis volvitur Aufidus,
Qui regna Dauni praefluit Appuli,
Quum saevit, horrendamque cultis
Diluviem meditatur agris:

Ut barbarorum Claudius agmina
Ferrata vasto diruit impetu,
Primosque et extremos metendo
Stravit humum, sine clade victor,

XIV, *v.* 4. *fastus* Bentl. itemque plures Codd. Feae et Vand. Cf. supra, III, 17, 4. — *v.* 19. Alii Codd. *fatigarit* vel *fatigarat* Cf. Bentl. — *v.* 20. *indomitus* Bentl. e coniect. — *v.* 28. *minitatur* pro *meditatur* Bentl. e Codd. et Nonio. — v. 30. *dirpuit* Edd. Florent. 1486.

Te copias, te consilium et tuos
Praebente Divos. Nam, tibi quo die
Portus Alexandrea supplex
Et vacuam patefecit aulam,

Fortuna lustro prospera tertio
Belli secundos reddidit exitus,
Laudemque et optatum peractis
Imperiis decus arrogavit.

Te Cantaber non ante domabilis,
Medusque, et Indus, te profugus Scythes
Miratur, o tutela praesens
Italiae dominaeque Romae,

Te, fontium qui celat origines,
Nilusque, et Ister, te rapidus Tigris,
Te beluosus qui remotis
Obstrepit Oceanus Britannis;

Te non paventis funera Galliae
Duraeque tellus audit Iberiae:
Te caede gaudentes Sygambri
Compositis venerantur armis.

CARMEN XV.

AUGUSTI LAUDES.

Augustum a pacis potissimum artibus collaudat.

Metrum Alcaicum.

Phoebus volentem proelia me loqui
Victas et urbes, increpuit lyra,
Ne parva Tyrrhenum per aequor
Vela darem. Tua, Caesar, aetas

— v. 49. *paventes* Bentl. e Codd.

XV, v. 1. Plures Edd. post *increpuit* incidunt. Cf. Mitscherl.

Fruges et agris retulit uberes,
Et signa nostro restituit Iovi,
Derepta Parthorum superbis
Postibus, et vacuum duellis

Ianum Quirinum clusit, et ordinem
Rectum evaganti frena Licentiae
Iniecit, emovitque culpas,
Et veteres revocavit artes,

Per quas Latinum nomen et Italae
Crevere vires, famaque et imperî
Porrecta maiestas ad ortum
Solis ab Hesperio cubili.

Custode rerum Caesare, non furor
Civilis aut vis eximet otium,
Non ira, quae procudit enses,
Et miseras inimicat urbes.

Non, qui profundum Danubium bibunt,
Edicta rumpent Iulia, non Getae,
Non Seres, infidive Persae,
Non Tanain prope flumen orti.

Nosque et profestis lucibus et sacris,
Inter iocosi munera Liberi,
Cum prole matronisque nostris,
Rite Deos prius apprecati,

Virtute functos, more patrum, duces,
Lydis remixto carmine tibiis
Troiamque et Anchisen et almae
Progeniem Veneris canemus.

— v. 7. *direpta* plures Codd. et Edd. Vid. Fea. — v. 9. Omnes Codd. *Ianum Quirini* Cf. Bentl. et Fea. — v. *eod. Clusit* Cuning. sed Codd. *clausit*. Vid. Fea. — v. 15. Plures Codd. et Edd. vett. *ortus* Cf. Bentl. — v. 18. *eximet* maior pars Codd. alii *exiget* Cf. Bentl. et Fea.

Q. HORATII FLACCI
E P O D O N.
LIBER.

Carmen I.

AD MAECENATEM.

Maecenati ad bellum Actiacum proficiscenti comitem se offert.

Metrum primo versu est iambicum trimetrum, altero dimetrum.

Ibis Liburnis inter alta navium,
  Amice, propugnacula,
Paratus omne Caesaris periculum
  Subire, Maecenas, tuo.
Quid nos, quibus te vita si superstite
  Iucunda; si contra, gravis?
Utrumne iussi persequemur otium,
  Non dulce, ni tecum simul?
An hunc laborem mente laturi, decet
  Qua ferre non molles viros?
Feremus; et te vel per Alpium iuga,
  Inhospitalem et Caucasum,
Vel occidentis usque ad ultimum sinum,

I, v. 4. *tuo.* Wakefield. Tragoed. Delect. II. p. 22. coni. *tui;* Both. *Caesari . . . tuo.* V. Iahn. — v. 5. *si super.* plurimi Codd. quos enumerat Fea; idque tuetur Bentl. Codd. Torrent. alii *sit,* Vid. Both. Annotatt.

Forti sequemur pectore.
Roges, tuum labore quid iuvem meo,
Imbellis ac firmus parum?
Comes minore sum futurus in metu,
Qui maior absentes habet:
Ut assidens implumibus pullis avis
Serpentium allapsus timet
Magis relictis; non, ut adsit, auxilî
Latura plus praesentibus.
Libenter hoc et omne militabitur
Bellum in tuae spem gratiae;
Non ut iuvencis illigata pluribus
Aratra nitantur meis,
Pecusve Calabris ante sidus fervidum
Lucana mutet pascuis,
Neque ut superni villa candens Tusculi
Circaea tangat moenia.
Satis superque me benignitas tua
Ditavit; haud paravero
Quod aut, avarus ut Chremes, terra premam,
Discinctus aut perdam ut nepos.

Carmen II.

Alphium foeneratorem deridet, qui vitae rusticae commoda et gaudia ubi mirum in modum laudavit, mox ad pristinam vivendi rationem et sordidam avaritiam revertitur.

Metrum idem.

Beatus ille, qui procul negotiis,
Ut prisca gens mortalium,

— v. 21. *uti sit* pro *ut adsit* Bentl. e pluribus Codd. quem Cf. — v. 26. *mea* plures Codd. Vid. Bentl. et Fea. *nectantur* pro *nitantur* aliquot Codd. Cf. Bentl. et Fea. — v. 28. *pascuis* multi Codd. et vett. Edd. Alii *pascua* Vid. Bentl. — v. 29. *Neque* plures Edd. vett. al. *nec* Vid. Both. Annotatt. Pro *superni* Bentl. e coniect. *supini*, quem V. coll. Fea.

Paterna rua bubus exercet suis,
  Solutus omni fenore.
Neque excitatur classico miles truci,
  Neque horret iratum mare;
Forumque vitat et superba civium
  Potentiorum limina.
Ergo aut adulta vitium propagine
  Altas maritat populos,
Aut in reducta valle mugientium
  Prospectat errantes greges;
Inutilesque falce ramos amputans,
  Feliciores inserit;
Aut pressa puris mella condit amphoris;
  Aut tondet infirmas oves;
Vel, quum decorum mitibus pomis caput
  Auctumnus agris extulit,
Ut gaudet insitiva decerpens pyra,
  Certantem et uvam purpurae,
Qua muneretur te, Priape, et te, pater
  Silvane, tutor finium.
Libet iacere, modo sub antiqua ilice,
  Modo in tenaci gramine.
Labuntur altis interim ripis aquae;
  Queruntur in silvis aves:
Fontesque lymphis obstrepunt manantibus,
  Somnos quod invitet leves.

II, *v.* 9. *altae propagini* coni. Both. Annotatt. — v. 11—14. Hic in omnibus praeter Altorfinum Codicibus est horum versuum ordo. Henr. Stephan. Georg. Fabric. aliique vers. 13 et 14. ante vers. 11 et 12. collocant. Vid. Bentl. — v. 13. *inutilesve* Bentl. e coniect. — v. 18. *agris* longe plurimi optimique Codd. Alii *arvis*. Cf. Bentl. et Fea. — v. 20. *purpura* Codd. aliquot Cruq. Cf. Fea. — v. 21. *Quis* qro *Qua* cum Cuning. Sanadon. et Wadio edidit Fea. quem V. Sed incerta est huius lectionis auctoritas. — v. 25. *ripis* Edd. veteres, sed Codd. alii *ripis*, alii *rivis*. Vid. Bentl. Fea. Both. Annotatt. — v. 27. *frondesque* e coni. Marklandi recepit Both. quem V. in Annotatt. Cf. Fea.

At quum Tonantis annus hibernus Iovis
  Imbres nivesque comparat,
Aut trudit acres hinc et hinc multa cane
  Apros in obstantes plagas;
Aut amite levi rara tendit retia,
  Turdis edacibus dolos;
Pavidumque leporem, et advenam laqueo gruem,
  Iucunda captat praemia.
Quis non malarum, quas amor curas habet,
  Haec inter obliviscitur?
Quod si pudica mulier in partem iuvet
  Domum atque dulces liberos,
Sabina qualis, aut perusta solibus
  Pernicis uxor Appuli,
Sacrum et vetustis exstruat lignis focum,
  Lassi sub adventum viri:
Claudensque textis cratibus laetum pecus,
  Distenta siccet ubera;
Et horna dulci vina promens dolio,
  Dapes inemtas apparet;
Non me Lucrina iuverint conchylia,
  Magisve rhombus, aut scari,
Si quos Eois intonata fluctibus
  Hiems ad hoc vertat mare;
Non Afra avis descendat in ventrem meum,
  Non attagen Ionicus
Iucundior, quam lecta de pinguissimis
  Oliva ramis arborum,
Aut herba lapathi prata amantis, et gravi
  Malvae salubres corpori,
Vel agna festis caesa Terminalibus,
  Vel haedus ereptus lupo.
Has inter epulas, ut iuvat pastas oves

— v. 37. *malorum* Edd. quaedam veteres, idque probat Both. Annotatt. — v. 52. *verrat* coni. Heins. Cf. Bentl. — v. 54. *Ionius* Fea.

Videre properantes domum!
Videre fessos vomerem inversum boves
Collo trahentes languido!
Positosque vernas, ditis examen domus,
Circum renidentes Lares!
Haec ubi locutus fenerator Alphius,
Iam iam futurus rusticus,
Omnem redegit Idibus pecuniam;
Quaerit Calendis ponere.

Carmen III.

AD MAECENATEM.

Allium iocoso carmine detestatur.

Metrum idem.

Parentis olim si quis impia manu
Senile guttur fregerit,
Edit cicutis allium nocentius.
O dura messorum ilia!
Quid hoc veneni saevit in praecordiis?
Num viperinus his cruor
Incoctus herbis me fefellit? an malas
Canidia tractavit dapes?
Ut Argonautas praeter omnes candidum
Medea mirata est ducem,
Ignota tauris illigaturum iuga,
Perunxit hoc Iasonem:
Hoc delibutis ulta donis pellicem,

— v. 66. *renitentes* unus Cod. Vand. — v. 67. *Alfius* alii Codd. et Edd. Cf. Fea. — v. 69. *relegit* aliquot Codd. et Ed. princeps Vid. Bentl. et Fea.

III, 3. *Edat* Cod. Brod. plures Vand. alii. Vid. Both. Annotatt. — v. 5. *Queis* Edd. aliquot vett. — v. 6. *Non* pro *Num* Cuiacius Observatt. 28. e Codd. — v. 8. *tentavit dapes* Cod. Torrent.

Serpente fugit alite.
Nec tantus unquam siderum insedit vapor
Siticulosae Apuliae:
Nec munus humeris efficacis Herculis
Inarsit aestuosius.
At, si quid unquam tale concupiveris,
Iocose Maecenas, precor
Manum puella savio opponat tuo,
Extrema et in sponda cubet.

Carmen IV.

IN CNEIUM POMPEIUM CNEI LIBERTUM MENAM.

Ex servo divitem factum et tribunum militum ob arrogantiam acerbissime deridet.

Metrum idem.

Lupis et agnis quanta sortito obtigit,
Tecum mihi discordia est,
Ibericis peruste funibus latus,
Et crura dura compede.
Licet superbus ambules pecunia,
Fortuna non mutat genus.
Videsne, Sacram metiente te viam
Cum bis trium ulnarum toga,
Ut ora vertat huc et huc euntium
Liberrima indignatio?
Sectus flagellis hic Triumviralibus,
Praeconis ad fastidium,
Arat Falerni mille fundi iugera,

— v. 20. *Iocosa* Markland. coni. Cf. Fea. — v. 21. De scriptione *savio* Vid. Fea. Plures Codd. et Edd. *suavio*.

IV. Admodum variat inscriptio in Codd. et Edd. Nos Feam secuti sumus, quem Cf. — v. 8. Ita Barth. Adv. 54, 26. tanquam ex libro et Bentl. Vulgata lectio: *bis ter ulnarum* constanti MSS. consensu. V. Bentl.

Et Appiam mannis terit;
Sedilibusque magnus in primis eques,
Othone contemto, sedet.
Quid attinet tot ora navium gravi
Rostrata duci pondere
Contra latrones atque servilem manum,
Hoc, hoc tribuno militum?

Carmen V.

IN CANIDIAM VENEFICAM.

Describuntur sacra magica horrendis artificiis a Canidia ut amatorem devinciat, habita.

Metrum idem.

„At, o Deorum quicquid in coelo regit
Terras et humanum genus!
Quid iste fert tumultus? et quid omnium
Vultus in unum me truces?
Per liberos te, si vocata partubus
Lucina veris adfuit,
Per hoc inane purpurae decus precor,
Per improbaturum haec Iovem,
Quid ut noverca me intueris, aut uti
Petita ferro belua?"
Ut haec tremente questus ore constitit
Insignibus raptis puer,
Impube corpus, quale posset impia
Mollire Thracum pectora;

— v. 16. *contento* Ed. princeps Venet. an. 1478. Vid. Bentl. — v. 17. *aera* pro *ora* coni. Bentl.

V, v. 1. *regit* Codd. habent plerumque aut *regis*. Cod. Brod. *quisquis regis*. Veteres aliquot Edd. *quisquis regit*. Cf. Bentl. — v. 3. *aut quid* aliquot Codd. ut Vand. et vett. Edd. idque recepit Both. — v. 11. *tremente* Codd. ferunt. *trementi* Bentl. quem Cf.

Canidia brevibus implicata viperis
  Crines et incomtum caput,
Iubet sepulcris caprificos erutas,
  Iubet cupressus funebres,
Et uncta turpis ova ranae sanguine,
  Plumamque nocturnae strigis,
Herbasque, quas Iolcos atque Iberia
  Mittit venenorum ferax,
Et ossa ab ore rapta ieiunae canis,
  Flammis aduri Colchicis.
At expedita Sagana, per totam domum
  Spargens Avernales aquas,
Horret capillis, ut marinus, asperis,
  Echinus, aut currens aper.
Abacta nulla Veia conscientia,
  Ligonibus duris humum
Exhauriebat, ingemens laboribus,
  Quo posset infossus puer
Longo die bis terque mutatae dapis
  Inemori spectaculo,
Quum promineret ore, quantum exstant aqua
  Suspensa mento corpora;
Exsecta uti medulla, et aridum iecur
  Amoris esset poculum,
Interminato quum semel fixae cibo
  Intabuissent pupulae.
Non defuisse masculae libidinis
  Ariminensem Foliam,
Et otiosa credidit Neapolis,
  Et omne vicinum oppidum,

— v. 21. *Colchos* pro *Iolcos* Edd. aliquot vett. Cf. Both. Annotatt. — v. 22. *foras* pro *ferax* Cod. Brod. — v. 28. *Laurens aper* coni. Heinsius, quam lectionem tuetur Bentl. refutat Fea. — v. 33. *terque* omnes fere Codd. *terve* Ed. Aldin. indeque plurimae Edd. V. Bentl. — v. 37. *exsecta* vel *execta* melior maiorque pars Codd. Reliqui *exsucta*, *exsucca*. *exusta*, *exuta*, *exerta*. N. Heins. coni. *exesa* Vid. Bentl. et Fea.

Quae sidera excantata voce Thessala
  Lunamque coelo deripit.
Hic irresectum saeva dente livido
  Canidia rodens pollicem,
Quid dixit? aut quid tacuit? „O rebus meis
  Non infideles arbitrae,
Nox, et Diana, quae silentium regis,
  Arcana quum fiunt sacra,
Nunc nunc adeste! nunc in hostiles domos
  Iram atque numen vertite!
Formidolosae dum latent silvis ferae,
  Dulci sopore languidae,
Senem, quod omnes rideant, adulterum
  Latrent Suburanae canes,
Nardo perunctum, quale non perfectius
  Meae laborarint manus. —
Quid accidit? cur dira barbarae minus
  Venena Medeae valent,
Quibus superbam fugit ulta pellicem,
  Magni Creontis filiam,
Quum palla, tabo munus imbutum, novam
  Incendio nuptam abstulit?
Atqui nec herba, nec latens in asperis
  Radix fefellit me locis.
Indormit unctis omnium cubilibus
  Oblivione pellicum. —
Ah! ah! solutus ambulat veneficae
  Scientioris carmine.
Non usitatis, Vare, potionibus,
  O multa fleturum caput,

— v. 54. *Arcum* pro *Iram* Cod. Brod. — v. 55. *formidolosae* Codd. plurimi, alii, quos Bentl. sequitur *formidolosis* Cf. Fea. — v. 58. *suburranae* aut *suburbanae* plures Codd. multaeque Edd. Sed Vid. Fea. — v. 60. *laborarunt* olim pleraeque Edd. — v. 63. *superba* multi Codd. et vett. Edd. Cf. Bentl. — v. 65. *infectum* pro *imbutum* Coll. Sax. et Codd. Bersm. — v. 71. *ha! ha!* plures Codd. Cf. Fea.

Ad me recurres, nec vocata mens tua
  Marsis redibit vocibus.
Maius parabo, maius infundam tibi
  Fastidienti poculum.
Priusque coelum sidet inferius mari,
  Tellure porrecta super,
Quam non amore sic meo flagres, uti
  Bitumen atris ignibus."
Sub haec puer, iam non, ut ante, mollibus
  Lenire verbis impias;
Sed dubius unde rumperet silentium,
  Misit Thyesteas preces:
„Venena magnum fas nefasque, non valent
  Convertere humanam vicem.
Diris agam vos: dira detestatio
  Nulla expiatur victima.
Quin, ubi perire iussus expiravero,
  Nocturnus occurram Furor,
Petamque vultus umbra curvis unguibus,
  Quae vis Deorum est Manium,
Et inquietis assidens praecordiis,
  Pavore somnos auferam.
Vos turba vicatim hinc et hinc saxis petens
  Contundet obscenas anus.
Post insepulta membra different lupi
  Et Exquilinae alites;
Neque hoc parentes, heu mihi superstites!
  Effugerit spectaculum.

— v. 81. *mei* Ed. Glarean. Bentl. — v. 87. Bentl. coni. *Venena magica fas nefasque non valent, Non vertere humanas vices* Fea ita interpungit: *Venena! magnum fas, nefasque, non valent Convertere humanam vicem?* Sed Vid. Mitscherl. et Both. Annotatt. — v. 100. *Exquilinae* dedit Fea e Codd. marmoribus, vett. Edd. *Esquilinae* plurimae Edd.

Carmen VI.

IN CASSIUM SEVERUM.

Maledico calumniatori minatur ultionem.

Metrum idem.

Quid immerentes hospites vexas, canis,
 Ignavus adversum lupos?
Quin huc inanes, si potes, vertis minas,
 Et me remorsurum petis?
Nam, qualis aut Molossus, aut fulvus Lacon,
 Amica vis pastoribus,
Agam per altas aure sublata nives,
 Quaecunque praecedet fera:
Tu, quum timenda voce complesti nemus,
 Proiectum odoraris cibum.
Cave, cave: namque in malos asperrimus
 Parata tollo cornua,
Qualis Lycambae spretus infido gener,
 Aut acer hostis Bupalo.
An, si quis atro dente me petiverit,
 Inultus ut flebo puer?

Carmen VII.

AD POPULUM ROMANUM.

A bello civili dehortatur.

Metrum idem.

Quo, quo scelesti ruitis? aut cur dexteris
 Aptantur enses conditi?

VI, v. 8. *procedet* Both. e Codd. Cf. Iahn. — v. 14. *Bubalo* plures Codd. et Edd. vett. Cf. Fea et Both. Annott. — v. 15. *oppetiverit* Codd. aliquot Feae.

Parumne campis atque Neptuno super
  Fusum est Latini sanguinis,
Non, ut superbas invidae Carthaginis
  Romanus arces ureret,
Intactus aut Britannus ut descenderet
  Sacra catenatus via;
Sed ut, secundum vota Parthorum, sua
  Urbs haec periret dextera?
Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus,
  Unquam, nisi in dispar, feris.
Furorne caecus, an rapit vis acrior?
  An culpa? responsum date. —
Tacent; et ora pallor albus inficit,
  Mentesque perculsae stupent.
Sic est: acerba fata Romanos agunt,
  Scelusque fraternae necis,
Ut immerentis fluxit in terram Remi
  Sacer nepotibus cruor.

Carmen VIII.

IN ANUM LIBIDINOSAM.

Respondet quaerenti, cur ipse ad libidinem secum exercendam torpeat.

Metrum idem.

Rogare longo putidam te saeculo,
  Vires quid enervet meas!
Quum sit tibi dens ater, et rugis vetus
  Frontem senectus exaret,

VII, v. 12. Ita omnes fere Codd. *Nunquam* e veteribus aliquot Edd. *Usquam* Cod. Vand. Pro *feris* Lambin. e Codd. *genus*, idemque vocabulum in duobus Codd. Vand. a glossatore super *dispar* scriptum est. Cf. Fea. — v. 13. *caecos* Bentl. e Codd. — v. 16. *percussae* Cod. Brod.

VIII, v. 1. *putridam* Cod. Bersm. — v. 2. *quod* pro *quid* Ibid.

Hietque turpis inter aridas nates
  Podex, velut crudae bovis.
Sed incitat me pectus, et mammae putres,
  Equina quales ubera,
Venterque mollis, et femur tumentibus
  Exile suris additum.
Esto beata, funus atque imagines
  Ducant triumphales tuum;
Nec sit marita, quae rotundioribus
  Onusta baccis ambulet.
Quid? quod libelli Stoici inter sericos
  Iacere pulvillos amant,
Illiterati num minus nervi rigent,
  Minusve languet fascinum,
Quod ut superbo provoces ab inguine,
  Ore allaborandum est tibi?

Carmen IX.

AD MAECENATEM.

Laetatur de victoria ab Augusto contra Antonium et Cleopatram reportata.

Metrum idem.

Quando repostum Caecubum ad festas dapes,
  Victore laetus Caesare,
Tecum sub alta, sic Iovi gratum, domo,
  Beate Maecenas, bibam,
Sonante mixtum tibiis carmen lyra,
  Hac Dorium, illis Barbarum?
Ut nuper, actus quum freto Neptunius
  Dux fugit, ustis navibus,

— v. 15. Ita hunc locum interpunxit Both. quem Vid. Vulgo post *amant, rigent, fascinum* interrogationis signa collocantur.

IX, v. 5. *mistum* Edd. vett. *mixtis* Bentl. e duobus Codd. Lambin.

Minatus urbi vincla, quae detraxerat
  Servis amicus perfidis.
Romanus, heu! heu! posteri negabitis,
  Emancipatus feminae,
Fert vallum et arma miles, et spadonibus
  Servire rugosis potest;
Interque signa turpe militaria
  Sol adspicit conopium.
Ad hoc frementes verterunt bis mille equos
  Galli, canentes Caesarem;
Hostiliumque navium portu latent
  Puppes sinistrorsum citae.
Io Triumphe! tu moraris aureos
  Currus, et intactas boves?
Io Triumphe! nec Iugurthino parem
  Bello reportasti ducem,
Neque Africanum, cui super Carthaginem
  Virtus sepulcrum condidit.
Terra marique victus hostis, Punico
  Lugubre mutavit sagum;
Aut ille centum nobilem Cretám urbibus,
  Ventis iturus non suis;
Exercitatas aut petit Syrtes Noto,
  Aut fertur incerto mari.
Capaciores affer huc, puer, scyphos,
  Et Chia vina, aut Lesbia,
Vel, quod fluentem nauseam coërceat,
  Metire nobis Caecubum.

— *v.* 11. *eheu* multae Edd. Cf. Both. Annotatt. — *v.* 16. *conopeum* plurimi Codd. Vid. Bentl. — *v.* 17. Codd. varie *Ad hunc, At huc, Adhuc.* Vulgata per plurimas Edd. lectio est *Ad hunc,* quam denuo Both. et Jahn. tuentur. Bentl. *Ad hoc;* Fea: *At hoc.* — *v.* 20. *sitae* pro *citae* Codd. aliquot Cruq. et Lamb. — *v.* 25. *Africanum* Bentl. e pluribus Codd. et duabus vetustissimis Edd. Vulgatam lectionem *Africano* Fea secutus est. Cf. utriusque not. — *v.* 34. *Aut Chia* Bentl. cum Torrent. et plenius distinguit post *scyphos.*

Curam metumque Caesaris rerum iuvat
Dulci Lyaeo solvere.

Carmen X.

IN MAEVIUM POETAM.

Navigaturo naufragium imprecatur.

Metrum idem.

Mala soluta navis exit alite,
Ferens olentem Maevium.
Ut horridis utrumque verberes latus,
Auster, memento fluctibus.
Niger rudentes Eurus, inverso mari,
Fractosque remos differat;
Insurgat Aquilo, quantus altis montibus
Frangit trementes ilices;
Nec sidus atra nocte amicum appareat,
Qua tristis Orion cadit;
Quietiore nec feratur aequore,
Quam Graia victorum manus,
Quum Pallas usto vertit iram ab Ilio
In impiam Aiacis ratem.
O quantus instat navitis sudor tuis,
Tibique pallor luteus,
Et illa non virilis eiulatio,
Preces et aversum ad Iovem,
Ionius udo quum remugiens sinus
Noto carinam ruperit!

X, v. 1. *Malo* apud Marium Victorinum. Cf. Bentl. — v. 4. *flatibus* pro *fluctibus* Codd. Valart. — v. 8. *fregit* pro *frangit* citatur apud Plotium, veterem Grammaticum. Cf. Bentl. qui coni. *vertit* aut *sternit*. Wakef. coni. *plangit* a Bothio receptum. Sed Cf. Fea. — v. 18. *adversum* Codd. aliquot Vand. et Feae. — v. 19. *sinu Notus* Codd. Cruq. et Edd. aliquot vett. Vid. Bentl.

Opima quod si praeda curvo litore
  Porrecta mergos iuveris;
Libidinosus immolabitur caper,
  Et agna Tempestatibus.

Carmen XI.

AD PECTIUM.

Queritur, se perpetuo amoris laqueis irretitum teneri.

Metrum Archilochium tertium, compositum e senario iambico et versu elegiambico, qui constat dimidio pentametro sive penthemimeri dactylica et dimetro iambico.

Pecti, nihil me, sicut antea, iuvat
  Scribere versiculos amore perculsum gravi,
Amore, qui me praeter omnes expetit
  Mollibus in pueris aut in puellis urere.
Hic tertius December, ex quo destiti
  Inachia furere, silvis honorem decutit.
Heu! me, per urbem, nam pudet tanti mali,
  Fabula quanta fui! conviviorum et poenitet,
In queis amantem et languor et silentium
  Arguit, et latere petitus imo spiritus.
Contrane lucrum nil valere candidum
  Pauperis ingenium! querebar, applorans tibi;
Simul calentis inverecundus Deus
  Fervidiore mero arcana promorat loco.
Quod si meis inaestuat praecordiis

— v. 22. *proiecta* Bentl. e coni. Sed Cf. Fea. *iuverit* plures Codd. Cf. Bentl. *paverit* Coll. Sax. quo verbo Adnotator Cruquianus illud *iuveris* explicat.

XI. Codd. et Edd. varie *Pectium, Pettium, Petium* V. Fea. v. 2. *percussum* plures Codd. et vett. Edd. Vid. Bentl. et Fea. — v. 4. *aut puer.* pro *in* coni. Bentl. quem Cf. — v. 8. *ut poenitet* Bentl. e coniect. Cf. Fea. et Both. Annott. — v. 14. *fervidiora* Ald. Ed. 1501 et plures aliae. Cf. Both. Annott. — v. 15. *inaestuet* Lambin. Bentl. Fea.

Libera bilis, ut haec ingrata ventis dividat
Fomenta, vulnus nil malum levantia;
Desinet imparibus certare summotus pudor.
Ubi haec severus te palam laudaveram,
Iussus abire domum, ferebar incerto pede
Ad non amicos heu! mihi postes, et heu!
Limina dura, quibus lumbos et infregi latus.
Nunc, gloriantis quamlibet muliereulam
Vincere mollitie, amor Lycisci me tenet;
Unde expedire non amicorum queant
Libera consilia, nec contumeliae graves;
Sed alius ardor aut puellae candidae,
Aut teretis pueri, longam renodantis comam.

Carmen XII.

IN ANUM LIBIDINOSAM.

Amarissime in eius foeditatem et libidinem invehitur.

Metrum Od. I, 7.

Quid tibi vis, mulier nigris dignissima barris?
Munera cur mihi, quidve tabellas
Mittis, nec firmo iuveni, neque naris obesae?
Namque sagacius unus odoror,
Polypus, an gravis hirsutis cubet hircus in alis,
Quam canis acer, ubi lateat sus.
Qui sudor vietis, et quam malus undique membris

— v. 17. *allevantia* Cod. Feae et aliquot Edd. vett. Cf. Fea et Both. — v. 19. *ter* aut *tibi* pro *te* coni. Both. Annott. — v. 24. Ita Bentl. e Codd. Vulgo *mollitia.* — v. 28. *longa renidentis coma* Coll. Sax. *renidentis* etiam Ed. Florent. 1482.

XII, v. 1. Both. in Annotatt. cum Turnebo et Vanderb. mavult *Barris* ut sit nomen proprium hominis, quem Horat. in Serm. I, 4, 110 aliis locis nominat. — v. 2. *quid mihi* Bentl. e Codd. *curve tabellas* Codd. aliquot et vett. Edd. Cf. Fea. — v. 5. *Pulipus* malit Both. Annott. quem Cf. — v. 7. *qui* plurimi et optimi Codd. *quis* multae Edd.

Crescit odor, quum pene soluto
Indomitam properat rabiem sedare; neque illi
Iam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili, iamque subando
Tenta cubilia, tectaque rumpit;
Vel mea quum saevis agitat fastidia verbis:
Inachia langues minus ac me;
Inachiam ter nocte potes, mihi semper ad unum
Mollis opus. Pereat male: quae te,
Lesbia, quaerenti taurum, monstravit inertem,
Quum mihi Cous adesset Amyntas,
Cuius in indomito constantior inguine nervus,
Quam nova collibus arbor inhaeret.
Muricibus Tyriis iteratae vellera lanae
Cui properabantur? tibi nempe;
Ne foret aequales inter conviva, magis quem
Diligeret mulier sua, quam te.
O ego non felix, quam tu fugis, ut pavet acres
Agna lupos, capreaeque leones.

Carmen XIII.

AD AMICUM.

Ad compotationes per hibernum tempus habendas et omnino ad vitam hilariter transigendam amicos hortatur.

Metrum Archilochium secundum. Hexametro heroico subiicitur versus iambelegus, iambico dimetro cum penthemimeri dactylica constans.

Horrida tempestas coelum contraxit, et imbres
Nivesque deducunt Iovem; nunc mare, nunc siluae,
Threïcio Aquilone sonant. Rapiamus, amici,
Occasionem de die; dumque virent genua,

— v. 25. *ego infelix* Codd. quidam. V. Bentl.
XIII, *Ad amicum* Bentl. et Fea inscribunt; alii *Ad amicos*.
v. 3. *amice* Bentl. contra Codd. Cf. Fea.

Et decet, obducta solvatur fronte senectus.
Tu vina Torquato move Consule pressa meo.
Cetera mitte loqui: Deus haec fortasse benigna
Reducet in sedem vice. Nunc et Achaemenio
Perfundi nardo iuvat, et fide Cyllenea
Levare diris pectora sollicitudinibus.
Nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno:
Invicte, mortalis Dea nate puer Thetide,
Te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi
Findunt Scamandri flumina, lubricus et Simoïs;
Unde tibi reditum certo subtemine Parcae
Rupere; nec mater domum caerula te revehet.
Illic omne malum vino cantuque levato,
Deformis aegrimoniae dulcibus alloquiis.

Carmen XIV.

AD MAECENATEM.

Phrynes amorem obstare, quominus iambos Maecenati promissos absolvat.

Metrum pythiambicum primum, hexametro heroico et versu iambico quaternario constans.

Mollis inertia cur tantam diffuderit imis
Oblivionem sensibus,
Pocula Lethaeos ut si ducentia somnos
Arente fauce traxerim,
Candide Maecenas, occidis saepe rogando:
Deus, Deus nam me vetat

— v. 8. *Achaemenio* e plurimis Codd. et antiquissimis Edd. revocavit Bentl. eumque sequitur Fea. Vulg. *Achaemenia*. Vid. Bentl. — v. 15. *curto* pro *certo* coni. Bentl. *substamine* Coll. Sax. *subtegmine* plures Edd. vett. — v. 18. coniunctionem *et* ante *dulcibus* plures Codd. apud Bentl. inter lineas, unde coni. *ac dulcibus*. Vid. Bentl. Mitscherl. Fea.

XIV. v. 3. *veluti ducentia* aliquot Codd. Vid. Bentl.

Inceptos, olim promissum carmen, iambos
Ad umbilicum adducere.
Non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo
Anacreonta Teïum;
Qui persaepe cava testudine flevit amorem,
Non elaboratum ad pedem.
Ureris ipse miser! quod si non pulchrior ignis
Accendit obsessam Ilion,
Gaude sorte tua; me libertina, neque uno
Contenta, Phryne macerat.

Carmen XV.

AD NEAERAM.

Non servatam ab ea fidem conqueritur.

Metrum ut in praecedenti carmine.

Nox erat, et coelo fulgebat Luna sereno
Inter minora sidera,
Quum tu magnorum numen laesura Deorum,
In verba iurabas mea,
Arctius, atque edera procera adstringitur ilex,
Lentis adhaerens brachiis:
Dum pecori lupus, et nautis infestus Orion
Turbaret hibernum mare,
Intonsosque agitaret Apollinis aura capillos,
Fore hunc amorem mutuum.
O dolitura mea multum virtute Neaera,
Nam si quid in Flacco viri est,
Non feret assiduas potiori te dare noctes,
Et quaeret iratus parem,
Nec semel offensae cedet constantia formae,

XV, v. 8. 9. *Turbarit*, *agitarit* plures Codd. et Ed. pr. indeque Bentl. et Fea. quos Vid. — v. 12. *virium* Codd. Vand. — v. 15. *offensi* Bentl. e coniectura. Cf. Fea et Both. Annotatt.

Si certus intrarit dolor.
At tu, quicunque es felicior, atque meo nunc
Superbus incedis malo,
Sis pecore et multa dives tellure licebit,
Tibique Pactolus fluat,
Nec te Pythagorae fallant arcana renati,
Formaque vincas Nirea;
Heu heu! translatos alio moerebis amores,
Ast ego vicissim risero.

Carmen XVI.

AD POPULUM ROMANUM.

Desperat Romae ob bella civilia salutem eiusque interitum vaticinatur et hortatur cives, ut feliciores regiones patria relicta petant. Littora autem piae genti destinata, quae petenda dicit, nobis, non verentibus ne Baxterianas dilogias somniemus, ἀλληγορικῶς accipienda videntur, de poeseos et omnino bonarum artium studiis communi eorum, qui patriam frustra deplorant, refugio.

Metrum Pythiambicum secundum, in quo hexametrum excipit senarius iambicus.

Altera iam teritur bellis civilibus aetas,
Suis et ipsa Roma viribus ruit.
Quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi,
Minacis aut Etrusca Porsenae manus.
Aemula nec virtus Capuae, nec Spartacus acer,
Novisque rebus infidelis Allobrox,
Nec fera caerulea domuit Germania pube,
Parentibusque abominatus Hannibal;
Impia perdemus devoti sanguinis aetas,
Ferisque rursus occupabitur solum.

— v. 17. *Et tu* multi Codd. Cf. Bentl. et Fea. — v. 23. Ita plures Codd. Cruq. Torrent. et primae Edd. Vulgo *Eheu*.

XVI, v. 6. *Novisve*, ut v. 8. *parentibusve* Bentl. ex coniectura.

Barbarus, heu! cineres insistet victor, et Urbem
  Eques sonante verberabit ungula;
Quaeque carent ventis et solibus, ossa Quirini,
  Nefas videre, dissipabit insolens.
Forte, (quod expediat!) communiter, aut melior pars
  Malis carere quaeritis laboribus?
Nulla sit hac potior sententia: Phocaeorum
  Velut profugit exsecrata civitas
Agros atque Lares patrios, habitandaque fana
  Apris reliquit et rapacibus lupis,
Ire pedes quocunque ferent, quocunque per undas
  Notus vocabit, aut protervus Africus.
Si placet? an melius quis habet suadere? secunda
  Ratem occupare quid moramur alite?
Sed iuremus in haec: Simul imis saxa renarint
  Vadis levata, ne redire sit nefas;
Neu conversa domum pigeat dare lintea, quando
  Padus Matina laverit cacumina;
In mare seu celsus proruperit Apenninus;
  Novaque monstra iunxerit libidine
Mirus amor, iuvet ut tigres subsidere cervis,
  Adulteretur et columba miluo,
Credula nec ravos timeant armenta leones,
  Ametque salsa levis hircus aequora.
Haec, et quae poterunt reditus abscindere dulces,
  Eamus omnis exsecrata civitas,
Aut pars indocili melior grege; mollis et exspes
  Inominata perprimat cubilia.

— v. 15. Ita coni. Rutgersius probante Bentleio, eodemque ducunt duo Codd. Rom. et Ed. Ald. 1501. in quibus est *quod expediet.* Vulgo: *quid expediat.* Vid. Bentl. et Both. Annotatt. — v. 16. Ita Schol. Cruq. Pleraeque Edd. omittunt signum interrogandi. — v. 19. *proprios* pro *patrios* Edd. vett. Mitsch. — v. 29. *proruperit* Fea e pluribus Codd. Vulg. *procurrerit.* — v. 32. *miluo* meliores Codd. et Edd. vett. Alii *milvio.* Vid. Torrent. et Both. Annotatt. — v. 33. *ravos* Bentl. ex aliquot Codd. Cruq. Cf. Mitsch. ad Od. III, 27, 3. *fulvos* Codd. aliquot Lambin. et Bersm. *flavos* plerique. Cf. Fea.

Vos, quibus est virtus, muliebrem tollite luctum,
Etrusca praeter et volate litora.
Nos manet Oceanus circumvagus: arva, beata
Petamus arva, divites et insulas,
Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis,
Et imputata floret usque vinea;
Germinat et nunquam fallentis termes olivae,
Suamque pulla ficus ornat arborem,
Mella cava manant ex ilice, montibus altis
Levis crepante lympha desilit pede.
Illic iniussae veniunt ad mulctra capellae,
Refertque tenta grex amicus ubera;
Nec vespertinus circumgemit ursus ovile,
Neque intumescit alta viperis humus.
Nulla nocent pecori contagia, nullius astri
Gregem aestuosa torret impotentia.
Pluraque felices mirabimur: ut neque largis
Aquosus Eurus arva radat imbribus,
Pinguia nec siccis urantur semina glebis;
Utrumque rege temperante Coelitum.
Non huc Argoo contendit remige pinus,
Neque impudica Colchis intulit pedem;
Non huc Sidonii torserunt cornua nautae,
Laboriosa nec cohors Ulixei.
Iupiter illa piae secrevit litora genti,
Ut inquinavit aere tempus aureum,
Aerea dehinc ferro duravit saecula; quorum
Piis secunda vate me datur fuga.

— v. 39. *animus* pro *virtus* Códd. apud Bentl. quem Cf. — v. 41. *circumvagus arva;* interpungit Fea. Sed Cf. Both. Annotatt. — v. 48. *Nympha* pro *lympha* Codd. aliquot. Vid. Bentl. ad Od. III, 13, 12. — v. 51. *ovili* alii Cod. et Edd. princeps, itemque Fea. Cf. Both. Annotatt. — v. 60. *Ulixei* Bentl. Vulg. *Ulyssei.* — v. 63. *sacravit* pro *secrevit* Codd. aliquot Torrent. et Bentl. quem V. coll. Fea. — v. 65. Sic Codd. apud Bentl. Feam alios, et vett. Edd. Vulgo: *Aere*, *dehinc.* Vid. Both. Annotatt. Pro *quorum* Graev. coni. *quorsum*, Bentl. *quo nunc.*

Carmen XVII.

IN CANIDIAM.

Poeta loquens inducitur atque palinodia ironica se Canidiae veneficiis superatum fingens, cui venefica non exorata novis diris respondet.

Metrum Iambicum senarium.

Horatius.

Iam iam efficaci do manus scientiae
Supplex, et oro regna per Proserpinae,
Per et Dianae non movenda numina,
Per atque libros carminum valentium
Refixa coelo devocare sidera,
Canidia, parce vocibus tandem sacris,
Citumque retro solve, solve turbinem.
Movit nepotem Telephus Nereïum
In quem superbus ordinarat agmina
Mysorum, et in quem tela acuta torserat.
Luxere matres Iliae addictum feris
Alitibus atque canibus homicidam Hectorem,
Postquam relictis moenibus rex procidit
Heu! pervicacis ad pedes Achilleï.
Setosa duris exuere pellibus
Laboriosi remiges Ulixeï
Volente Circa membra; tunc mens et sonus

XVII. Mitscherl. vers. 1 — 52. Horatio ademtos Varo tribuit Canidiae amatori, qui supra nominatur Epod. 5 et vera ille quidem coniectura ductus. Sed. Cf. Doering. — v. 5. *Refixa* multi Codd. et Edd. vett. Alii Codd. non pauciores et Edd. vett. *defixit.* Vid. Bentl. et Both. Annotatt. — v. 7. *volve, volve* Lambin. ex coniectura Aurati Cf. Both. Annotatt. — v. 11. Totidem fere Codd. et vett. Edd. *luxere* habent, quot *unxere.* Nos Bentl. secuti sumus, quem V. coll. Fea. — v. 12. *Hectora* Cod. Bersm. Cf. Bentl. ad v. 17. huius carm. — v. 17. *Circa* Bentl. ex uno suo Cod. et Valerio Probo, itemque duo Codd. Feae. Vulg. *Circe.* Vid. Bentl.

Relapsus, atque notus in vultus honor.
Dedi satis superque poenarum tibi,
Amata nautis multum et institoribus.
Fugit iuventas, et verecundus color
Reliquit ossa pelle amicta lurida,
Tuis capillus albus est odoribus,
Nullum ab labore me reclinat otium.
Urget diem nox, et dies noctem, neque est
Levare tenta spiritu praecordia.
Ergo negatum vincor ut credam miser,
Sabella pectus increpare carmina,
Caputque Marsa dissilire naenia.
Quid amplius vis? O mare, o terra! ardeo,
Quantum neque atro delibutus Hercules
Nessi cruore, nec Sicana fervida
Furens in Aetna flamma. Tu, donec cinis
Iniuriosis aridus ventis ferar,
Cales venenis officina Colchicis.
Quae finis? aut quod me manet stipendium?
Effare: iussas cum fide poenas luam;
Paratus expiare, seu poposceris
Centum iuvencos, sive mendaci lyra
Voles sonari; tu pudica, tu proba,
Perambulabis astra sidus aureum.
Infamis Helenae Castor offensus vice,
Fraterque magni Castoris, victi prece,
Ademta vati reddidere lumina.

— v. 18. *Relatus* pro *relapsus* aliquot Codd. et Edd. vett. Vid. Bentl. — v. 22. *ossa* omnes Codd. *ora* Bentl. ex coniectura. Cuning. post *reliquit* comma posuit, ut ad *reliquit* subaudiatur *me* et a sequentia verba *ossa pelle* etc. *sunt*. Sed Cf. Fea et Iahn. — v. 24. *ab* plures Codd. Feae Vand. et Bentl. Vulg. *a*. — v. 30. *o terra* cum Bentl. e Codd. Fea, quem Vid. — v. 33. *furens* Bentl. dedit e Codd. quibus accedunt Codd. Feae. Alii Codd. *urens* aut *virens* Cf. Bentl. et Fea. — *v. eod.* Bentl. coni. *Tua, ... Calet venenis officina.* — v. 39. *iuvencis* Bentl. ex aliquot Codd. Cf. Fea. — v. 42. *vicem* Codd. aliquot et Bentl. quem Vid. coll. Fea.

Et tu, potes nam, solve me dementia,
O nec paternis obsoleta sordibus,
Nec in sepulcris pauperum prudens anus
Novendiales dissipare pulveres.
Tibi hospitale pectus, et purae manus:
Tuusque venter Pactumeius; et tuo
Cruore rubros obstetrix pannos lavit,
Utcunque fortis exsilis puerpera.

Canidia.

Quid obseratis auribus fundis preces?
Non saxa nudis surdiora navitis
Neptunus alto tundit hibernus salo.
Inultus ut tu riseris Cotyttia
Vulgata, sacrum liberi Cupidinis?
Et Esquilini Pontifex venefici
Impune ut Urbem nomine impleris meo?
Quid proderat ditasse Pelignas anus
Velociusve miscuisse toxicum?
Sed tardiora fata te votis manent:
Ingrata misero vita ducenda est in hoc,
Novis ut usque suppetas doloribus.
Optat quietem Pelopis infidus pater,
Egens benignae Tantalus semper dapis;

— *v.* 50. *Pactumeius* plurimi et optimi Codd. cum antiquissimis Edd. *partumeius* Codd. nonnulli Feae et plures post Ald. Edd. Vid. Bentl. Fea. Vanderb. apud Both. Annotatt. — *v.* 56. *Cocytia* plures Edd. vett. Sed Vid. Fea. — *v.* 60. *proderat* Bentl. ex Codd. Ante eum vulgabatur *proderit*, quod Fea reduxit. Cf. Both. Annotatt. — *v.* 62. *Sed* plures Codd. et vetussissimae Edd. itemque Bentl. Olim pleraeque Edd. *Si tardiora* posito interrogandi signo post *manent* eodemque deleto post *toxicum*; eamque lectionem sequitur Fea. Sed Cf. Both. Annotatt. — *v.* 64. *laboribus* Bentl. ex Codd. et vett. Edd. Alii *doloribus*. Cf. Fea. — *v.* 65. *infidus* et *infidi* aequas fere Codd. et vett. Edd. auctoritates habent. Cf. Bentl. et Fea.

Optat Prometheus obligatus aliti;
Optat supremo collocare Sisyphus
In monte saxum: sed vetant leges Iovis.
Voles modo altis desilire turribus,
Modo ense pectus Norico recludere;
Frustraque vincla gutturi nectes tuo,
Fastidiosa tristis aegrimonia.
Vectabor humeris tunc ego inimicis eques,
Meaeque terra cedet insolentiae.
An, quae movere cereas imagines,
Ut ipse nosti curiosus, et polo
Deripere Lunam vocibus possim meis;
Possim crematos excitare mortuos,
Desiderîque temperare pocula,
Plorem artis in te nil agentis exitum?

— *v.* 72. *innectes* maxima pars Edd. Sed Bentl. e Codd. *nectes,* quem Vid. — *v.* 78 *et* 79. *possim* omnes Codd. et vetustissimae Edd. *possum* Ed. Ald. 1501. indeque plurimae aliae. Cf. Fea et Both. Annotatt. — *v.* 80. Ita Bentl. e Codd. Vulgo: *poculum.* — *v.* 81. Codd. plurimi aut *agentis* habent, aut *habentis*, nonnulli *valentis*. Edd. vett. pleraeque *habentis*. Vid. Fea et Both.

Q. HORATII FLACCI

CARMEN SECULARE

AD APOLLINEM ET DIANAM.

Cum seculares ludos Augustus celebraret, secundum ritum priscae religionis a virginibus puerisque praetextatis in Capitolio cantatum est. *Vet. Schol.*

Metrum Sapphicum.

Phoebe, silvarumque potens Diana,
Lucidum coeli decus, o colendi
Semper et culti, date quae precamur
Tempore sacro,

Quo Sibyllini monuere versus
Virgines lectas puerosque castos
Dîs, quibus septem placuere colles,
Dicere carmen.

Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis et celas, aliusque et idem
Nasceris, possis nihil urbe Roma
Visere maius.

Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithyia, tuere matres:
Sive tu Lucina probas vocari,
Seu Genitalis.

Vers. 4. Unus in Coll. Sax. Codex *tempore prisco*; et ita Baxter et Gesner, — v. 16, *Seu Genetyllis* Bentl, ex coniectura. Cf, Fea,

Diva, producas subolem, Patrumque
Prosperes decreta super iugandis
Feminis, prolisque novae feraci
Lege marita:

Certus undenos decies per annos
Orbis ut cantus referatque ludos,
Ter die claro, totiensque grata
Nocte frequentes.

Vosque veraces cecinisse Parcae,
Quod semel dictum, stabilisque rerum
Terminus servat, bona iam peractis
Iungite fata.

Fertilis frugum pecorisque Tellus
Spicea donet Cererem corona:
Nutriant fetus et aquae, salubres
Et Iovis aurae.

Condito mitis placidusque telo
Supplices audi pueros, Apollo;
Siderum regina bicornis, audi,
Luna, puellas.

Roma si vestrum est opus, Iliaeque
Litus Etruscum tenuere turmae,
Iussa pars mutare Lares et urbem
Sospite cursu,

Cui per ardentem sine fraude Troiam
Castus Aeneas patriae superstes
Liberum munivit iter, daturus
Plura relictis:

— *v.* 21. *ut denos* et seq. versu *orbis et* pro *undenos . . . orbis ut* Codd. aliquot Lambini et Edd. quaedam vett. Cf. Fea. — *v.* 26. Vulg. *dictum est*, quam posteriorem voculam Fea e plurium Codd. fide expunxit. Bentl. coni. *dictum stabilis per aevum.* Cf. Bentl. Fea, Both. Annotatt. — *v.* 27. *servet* et *servat* promiscue Codd. et Edd.

Dî, probos mores docili iuventae,
Dî, senectuti placidae quietem,
Romulae genti date remque prolemque
Et decus omne.

Quaeque vos bobus veneratur albis,
Clarus Anchisae Venerisque sanguis,
Impetret, bellante prior, iacentem
Lenis in hostem.

Iam mari terraque manus potentes
Medus Albanasque timet secures:
Iam Scythae responsa petunt, superbi
Nuper, et Indi.

Iam Fides, et Pax, et Honor, Pudorque
Priscus, et neglecta redire Virtus
Audet, apparetque beata pleno
Copia cornu.

Augur et fulgente decorus arcu
Phoebus, acceptusque novem Camenis,
Qui salutari levat arte fessos
Corporis artus,

Si Palatinas videt aequus arces,
Remque Romanam, Latiumque felix
Alterum in lustrum meliusque semper
Proroget aevum;

Quaeque Aventinum tenet Algidumque,
Quindecim Diana preces virorum

— *v.* 45. 46. *docilis* . . . *senectutis* Bentl. ex Codd. *placidam* Codd. aliquot Cf. Bentl. — *v.* 49. Ita locum dedit Bentl. ex pluribus potioribus Codd. et vetustissimis Edd. Multi alii Codd. et pleraeque Edd. *Quique* . . . *imperet*. Vid. Bentl. Fea, Both. Annotatt. — *v.* 65. *arces* pleraeque Edd. sed multi Codd. *aras*, quod praetulit Fea, quem V. coll. Bentl. — *v.* 66. *Romanam Latiamque* coni. Bentl. — v. 68. *Proroget* ut mox *curet* . . . *applicet* pleraeque Edd. Sed Bentl. ex pluribus Codd. quibus accedunt

Curet, et votis puerorum amicas
Applicet aures.

Haec Iovem sentire, Deosque cunctos,
Spem bonam certamque domum reporto,
Doctus et Phoebi chorus et Dianae
Dicere laudes.

Codd. Feae *prorogat, curat, applicat.* Fea ea interpunctione utitur, ut protasis per coniunctionem *si* illata inde a vers. 69. usque ad v. 73. pertineat, et apodosis incipiat a verbis *haec Iovem,* probante Bothio. Sed Cf. Iahn. — *v.* 75. *Phoebo* Cod. unus apud Barth. Adv. 38, 18. Cf Bentl.

Q. HORATII FLACCI

OPERA OMNIA.

AD

OPTIMORUM LIBRORUM FIDEM EDITA

CUM

VARIARUM LECTIONUM DELECTU.

CURAVIT

CAROLUS ZELL,

PHILOSOPHIAE DOCTOR ET ANTIQUARUM LITERARUM
IN UNIVERSITATE FRIBURGENSI PROFESSOR.

TOMUS ALTER.

STUTTGARTIAE,

SUMTIBUS CAROLI HOFFMANN.

MDCCCXXVII.

Q. HORATII FLACCI
SERMONUM.

LIBER PRIMUS.

Satira I.

Si comparaveris hanc satiram, cum plurimis Horatii reliquis, quae, etsi temere fusae videntur, miro tamen ordine et coniunctione partium excellunt: facile apparebit, primum ibi fecisse poetam in hoc genere periculum. Ineunte enim satira totum argumentum iis versibus complecti videtur, quibus quaerit cur nemo sua sorte contentus vivat, aliam optet. V. 1—3. Sed ubi hunc locum pluribus versibus explicuit, et eiusmodi hominum inconstantiam notavit, repente inde desilit, atque ex hoc latiori humanae perversitatis campo ad unum genus separatim tractandum se recipit, V. 28. id est eorum, qui perpetuo dum opes conquirunt, conquisitis non fruantur; in iisque exagitandis maxima satirae pars versatur. V. 28—107. Deinde hunc locum abrupta clausula praecidit, V. 108. in qua versibus aliquot, quae adhuc dixerat, arguta interrogatione complectitur. Atque haec ipsa clausula, tum ratio non satis luculenta, qua ad V. 113. transit, et conclusio V. 117. proposita, denique totius sermonis exitus V. 120, qualis cuilibet sermoni assui poterat, haec omnia novitiam Musam et primos in hoc genere conatus produnt, ita quidem, ut quod Epist. I, 1, 1. ad Maecenatem scribit: *Prima dicte mihi summa dicende Camena* de hac ipsa satira intelligendum esse videatur. Ordinem certe callidiore artificio aut occultiori conflatum in hac quidem satira reperire nondum potuimus; atque Horatius etiamsi in his iuvenilis Musae primitiis et ratione et oratione Lucilium superaverit, neque praeclaris versibus haec satira careat: vix tamen sermones suos omnibus omnium aetatum elegantissimi iudicii hominibus et vitae usu subactis tantopere probasset, si omnes eodem hoc stilo conscripsisset.

Quî fit, Maecenas, ut nemo, quam sibi sortem
Seu ratio dederit, seu fors obiecerit, illa
Contentus vivat, laudet diversa sequentes?
O fortunati mercatores! gravis annis
Miles ait, multo iam fractus membra labore.
Contra mercator, navim iactantibus austris,
Militia est potior! Quid enim? concurritur: horae
Momento aut cita mors venit aut victoria laeta.
Agricolam laudat iuris legumque peritus,
Sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat.
Ille, datis vadibus qui rure extractus in urbem est,
Solos felices viventes clamat in urbe.
Cetera de genere hoc, adeo sunt multa, loquacem
Delassare valent Fabium. Ne te morer, audi
Quo rem deducam. Si quis Deus, En ego, dicat,
Iam faciam quod vultis: eris tu, qui modo miles,
Mercator; tu, consultus modo, rusticus: hinc vos,
Vos hinc mutatis discedite partibus. Eia;
Quid statis? — Nolint. Atqui licet esse beatis.
Quid causae est, merito quin illis Iupiter ambas
Iratus buccas inflet, neque se fore posthac
Tam facilem dicat, votis ut praebeat aurem?
Praeterea, ne sic, ut qui iocularia, ridens
Percurram: (quamquam ridentem dicere verum
Quid vetat? ut pueris olim dant crustula blandi
Doctores, elementa velint ut discere prima:)
Sed tamen amoto quaeramus seria ludo.
Ille gravem duro terram qui vertit aratro,
Perfidus hic caupo, miles, nautaeque, per omne

Sat. I, 1, *v.* 2. *ulla* pro *illa* Fea ex Codd. multis. Cf. Iahn. *v.* 4. *annis* omnes Codd. et vett. Edd. *armis* coni. Buher. in diario Trevoltiensi anni 1715. Iun. a pluribus, etiam a F. A. Wolfio comprobatum. Cf. Heindorf. Both. Annotatt. Iahn. — *v.* 7. *Quidni?* Fea. e Codd. Cf. Both. Annott. — *v.* 8. *aut cita* Bentl. ex quatuor Codd. Lamb. Reliqui hoc priori *aut* carent. Vid. Heindorf. — *v.* 29. Hanc lectionem vulgatam Heindorf. tuetur, primum a Marklando impugnatam. Codd. Fea. plures *campo* pro

Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
Sese ferre, senes ut in otia tuta recedant,
Aiunt, quum sibi sint congesta cibaria: sicut
Parvula, nam exemplo est, magni formica laboris
Ore trahit quodcunque potest, atque addit acervo,
Quem struit, haud ignara ac non incauta futuri.
Quae, simul inversum contristat Aquarius annum,
Non usquam prorepit, et illis utitur ante
Quaesitis sapiens; quum te neque fervidus aestus
Demoveat lucro, neque hiems, ignis, mare, ferrum,
Nil obstet tibi, dum ne sit te ditior alter.
Quid iuvat, immensum te argenti pondus et auri
Furtim defossa timidum deponere terra? —
Quod, si comminuas, vilem redigatur ad assem. —
At, ni id fit, quid habet pulchri constructus acervus?
Millia frumenti tua triverit area centum,
Non tuus hoc capiet venter plus ac meus: ut si
Reticulum panis venales inter onusto
Forte vehas humero, nihilo plus accipias, quam
Qui nil portarit. Vel dic, quid referat intra
Naturae fines viventis, iugera centum an
Mille aret? — At suave est ex magno tollere acervo. —
Dum ex parvo nobis tantundem haurire relinquas,
Cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?
Ut tibi si sit opus liquidi non amplius urna
Vel cyatho, et dicas: Magno de flumine malim,
Quam ex hoc fonticulo tantundem sumere. Eo fit,

---

caupo, unde Fea *praefidus hic campo*: alii alia coniecerunt, Both. *fervidus in campo*. Iahnius *perfidus hic campo* lectionem Codd. Feae servavit. Vid. Heindorf. et Both. Annotatt. — *v*. 38. Codd. inter *sapiens* et *patiens* fluctuant. Vett. Edd. pleraeque *patiens*. Vid. Bentl. Heindorf. Fea. — *v*. 43. *in assem* Cod. Bersm. — *v*. 46 *ac meus* Bentl. e plurimis Codd. quibus accedunt Codd. Feae; olim vulgo: *quam meus*. Cf. Bentl. et Heind. — *v*. 50. Ita coni. Cuning. Codd. omnes *viventi* Vid. Heind. Both. Iahn. *v*. 55. *malim* Bentl. ex Codd. revocavit; pleraeque olim Edd. *mallem*. Cf. Heind.

Plenior ut si quos delectet copia iusto,
Cum ripa simul avulsos ferat Aufidus acer.
At qui tantuli eget, quanto est opus, is neque limo
Turbatam haurit aquam, neque vitam amittit in undis,
At bona pars hominum decepta cupidine falso,
Nil satis est, inquit; quia tanti, quantum habeas, sis.
Quid facias illi? — Iubeas miserum esse, libenter
Quatenus id facit. Ut quidam memoratur Athenis
Sordidus ac dives populi contemnere voces
Sic solitus: Populus me sibilat; at mihi plaudo
Ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca. —
Tantalus a labris sitiens fugientia captat
Flumina... Quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur. Congestis undique saccis
Indormis inhians, et tanquam parcere sacris
Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis.
Nescis quo valeat nummus? quem praebeat usum?
Panis ematur, olus, vini sextarius; adde,
Queis humana sibi doleat natura negatis.
An vigilare metu exanimem, noctesque diesque
Formidare malos fures, incendia, servos,
Ne te compilent fugientes, hoc iuvat? Horum
Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum. —
At si condoluit tentatum frigore corpus,
Aut alius casus lecto te affixit; habes qui
Assideat, fomenta paret, medicum roget, ut te
Suscitet, ac natis reddat, carisque propinquis. —
Non uxor salvum te vult, non filius; omnes

— *v.* 59. *quantum* Bentl. e Codd. Sed Cf. Heind. — *v.* 63. *miseram* Bentl. ex coniec. itemque unus Cod. Valart. Cf. Gesner. — *v.* 73. Pro *quo* Cod. Han. et Gotting. *quid.* — *v.* 77. *malos, fures* commate interposito Fea cum aliis editoribus. Sed Vid. Heindorf. Both. Annott. — *v.* 79. *optarem* Codd. duo Bersm. alii. — *v.* 81. *Afflixit* plures Codd. et vett. Edd. *affixit* pauciores. Vid. Bentl. et Gesner. — *v.* 83. In plurimis Edd. signum interrogandi in fine vers. additur, Sed Cf. Heind. *An* pro *At* coni. Doering.

Vicini oderunt, noti, pueri atque puellae.
Miraris, quum tu argento post omnia ponas,
Si nemo praestet, quem non merearis, amorem?
An si cognatos, nullo natura labore
Quos tibi dat, retinere velis, servareque amicos,
Infelix operam perdas: ut si quis asellum
In campo doceat parentem currere frenis?
Denique sit finis quaerendi; quoque habeas plus,
Pauperiem metuas minus, et finire laborem
Incipias, parto quod avebas, ne facias quod
Ummidius quidam; non longa est fabula. Dives,
Ut metiretur nummos; ita sordidus, ut se
Non unquam servo melius vestiret, ad usque
Supremum tempus, ne se penuria victus
Opprimeret, metuebat. At hunc liberta securi
Divisit medium, fortissima Tyndaridarum. —
Quid mi igitur suades? ut vivam Maenius aut sic
Ut Nomentanus? — Pergis pugnantia secum
Frontibus adversis componere? Non ego, avarum
Quum veto te fieri, vappam iubeo ac nebulonem.
Est inter Tanain quiddam socerumque Viselli.
Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit consistere rectum.
Illuc, unde abii, redeo. Nemon' ut avarus
Se probet, ac potius laudet diversa sequentes;
Quodque aliena capella gerat distentius uber,

— *v.* 88. *An si* Bentl. e vetere Schol. et pluribus Codd. *At si* plurimae Edd. vett. *amorem, Ac si* Heind. ex coni. *An sic — amicos?* Cod. Valart. Vid. Bentl. et Heind. — *v.* 92. *cumque* vel *quumque* pro *quoque* Bentl. e Codd. et vett. Edd. Cf. Heind. — *v.* 95. In nomine proprio valde in Codd. variatum est: *Vinidius, Numidius, Umidius*, aliter Vid. Bentl. et Fea. — Bentl. coni. *qui tam* pro *quidam* Cf. Heind. et Both. Annott. — *v.* 100. *Tyndariarum* coni. Cuning. Sed. V. Bentl. — *v.* 101. *Naevius* plurimi Codd. *Mevius* Edd. vett. pleraeque. Sed Ed. Ven. Lambin. Bentl. cum plerisque recentiorum *Maenius* V. Heind. — Cod. Bentl. *an sic*, duo alii apud eundem *ac sic*.

Tabescat! neque se maiori pauperiorum
Turbae comparet; hunc atque hunc superare laboret!
Sic festinanti semper locupletior obstat:
Ut, quum carceribus missos rapit ungula currus,
Instat equis auriga suos vincentibus, illum
Praeteritum temnens extremos inter euntem.
Inde fit, ut raro, qui se vixisse beatum
Dicat, et exacto contentus tempore, vita
Cedat, uti conviva satur, reperire queamus.
Iam satis est. Ne me Crispini scrinia lippi
Compilasse putes, verbum non amplius addam.

Satira II.

Opinionem vulgarem, qua tota haec satira in moechos conscripta putatur, tum demum admiserimus, si omnino in quovis poemate totius operis consilium et ratio ex longissima quaque parte apparere statuendum erit; quod secus esse videtur. Atqui haec quidem satira duabus partibus constat. Incipit poeta a describenda et pluribus exemplis explicanda communi quadam hominum perversitate, quae V. 24. his verbis significatur: *Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.* Ob oculos igitur ponit ab altera parte eos, qui ne in prodigalitatis vitium incurrant, avari evadant et nimis adstricti, et sic porro. Eodem modo etiam in amore peccari subiungit, dum alteri nimis fastidiosi nonnisi matronas, alteri contra nonnisi vilissima quaeque scorta venentur. — V. 36. Iam inde sequitur altera satirae pars, qua moechorum insania exagitatur, qui quamvis facilem Venerem spernunt, atque pericula omnis generis et taedia in matronis alienisque uxoribus sectandis caeci subeunt. Posset utique tota pars prior (V. 1—36.) prooemium totius sermonis haberi, nisi v. 48. denuo alterum in amore et contrarium vitium eorum, qui in libertinis solis insaniunt, uberiori tractatione describeretur. V. 48—63. Inde efficitur commune totius satirae consilium et rationem omnino multiplicem illam et variam hominum stultitiam spectare, qui sapientia carentes dum vitant vitia in contraria incurrunt. In cuius quidem argumenti tractatione unum aliquod genus seligit poeta plenius explicandum, quod aper-

— *v.* 118. *vita* multi Codd. etiam Feae. Alii *vitae.* Cf. Heind. — *v.* 120. *lippum* pro *lippi* coni. Bentl. Sed V. Heind.

tissime ostendat, quam sit grave et periculosum ab aurea illa mediocritate utravis parte recedere. *Heindorf.*

Ambubaiarum collegia, pharmacopolae,
Mendici, mimae, balatrones, hoc genus omne
Moestum ac sollicitum est cantoris morte Tigellì.
Quippe benignus erat. Contra hic, ne prodigus esse
Dicatur metuens, inopi dare nolit amico,
Frigus quo duramque famem depellere possit.
Hunc si perconteris, avi cur atque parentis
Praeclaram ingrata stringat malus ingluvie rem,
Omnia conductis coëmens obsonia nummis:
Sordidus atque animi quod parvi nolit haberi,
Respondet. Laudatur ab his, culpatur ab illis.
Fufidius vappae famam timet ac nebulonis,
Dives agris, dives positis in fenore nummis,
Quinas hic capiti mercedes exsecat, atque
Quanto perditior quisque est, tanto acrius urget;
Nomina sectatur, modo sumta veste virili,
Sub patribus duris, tironum. Maxime, quis non,
Iupiter, exclamat, simulatque audivit? — At in se
Pro quaestu sumtum facit hic. — Vix credere possis
Quam sibi non sit amicus: ita ut pater ille, Terentî
Fabula quem miserum nato vixisse fugato
Inducit, non se peius cruciaverit atque hic.
Si quis nunc quaerat, Quo res haec pertinet? Illuc:
Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.
Malthinus tunicis demissis ambulat; est qui
Inguen ad obscoenum subductis usque facetus.
Pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum.
Nil medium est. Sunt qui nolint tetigisse nisi illas,

II, *v.* 6. *propellere* longe plurimi Codd. Alii cum maxima parte editionum *depellere*. Cf. Bentl. et Heind. — *v.* 14. *mercedes exigit.* Ed. Glarean. — *v.* 18. *at ipse* Ed. Ven. et Glarean. pro *in se.* — *v.* 25. Codd. et Edd. veteres varie *Malthinus*, *Maltinus*, *Malchinus*, quod quidem Bentl. praetulit, et *Malchimus*. Cf. Bentl. et Heind. — *v.* 27. *Gargonius* Bentl. e Codd. Vulg. *Gorgonius.*

Quarum subsuta talos tegat instita veste:
Contra alius nullam, nisi olente in fornice stantem.
Quidam notus homo quum exiret fornice, Macte
Virtute esto, inquit sententia dia Catonis:
Nam simulac venas inflavit tetra libido,
Huc iuvenes aequum est descendere, non alienas
Permolere uxores. Nolim laudarier, inquit,
Sic me, mirator cunni Cupiennius albi.
Audire est operae pretium, procedere recte
Qui moechos non vultis, ut omni parte laborent;
Utque illis multo corrupta dolore voluptas,
Atque haec rara cadat dura inter saepe pericla.
Hic se praecipitem tecto dedit; ille flagellis
Ad mortem caesus; fugiens hic decidit acrem
Praedonum in turbam; dedit hic pro corpore nummos;
Hunc perminxerunt calones; quin etiam illud
Accidit, ut quidam testes caudamque salacem
Demeteret ferro. Iure omnes: Galba negabat.
Tutior at quanto merx est in classe secunda!
Libertinarum dico, Sallustius in quas
Non minus insanit, quam qui moechatur. At hic si,
Qua res, qua ratio suaderet, quaque modeste
Munifico esse licet, vellet bonus atque benignus
Esse: daret quantum satis esset; nec sibi damno
Dedecorique foret; verum hoc se amplectitur uno,
Hoc amat, hoc laudat: Matronam nullam ego tango.
Ut quondam Marsaeus, amator Originis ille,
Qui patrium mimae donat fundumque laremque,

— *v.* 30. *olenti* quidam Codd. et servat Fea. Sed Vid. Bentl. ad Od. I, 25, 17. — *v.* 38. *moechos* Bentl. ex Codd. et loco Ennii a Scholiasta laudato. Vulg. *moechis*. Cf. Heind. — *v.* 45. Sic omnes fere Codd. et vett. Edd. Duo Codd. Lambin. et unus Cruq. *cuidam;* unus Cod. Feae *demeterent*. Unde vel *cuidam* . . . . . *demeteret ferrum*, vel *cuidam* . . . *demeterent ferro* ediderunt. Vid. Bentl. et Heind. — *v.* 48. *in qua* Bentl. ex uno Cod. Sed Cf. Heind. — *v.* 56. *mimae censum donavit avarae* Codd. quidam quos laudat Fea et Coll. Sax.

Nil fuerit mi, inquit, cum uxoribus unquam alienis.
Verum est cum mimis, est cum meretricibus, unde
Fama malum gravius, quam res, trahit. An tibi abunde
Personam satis est, non illud, quidquid ubique
Officit, evitare? Bonam deperdere famam,
Rem patris oblimare, malum est ubicunque. Quid inter-
Est in matrona, ancilla peccesne togata?
Villius in Fausta Sullae gener, hoc miser uno
Nomine deceptus, poenas dedit usque superque
Quam satis est: pugnis caesus, ferroque petitus;
Exclusus fore, quum Longarenus foret intus.
Huic si mutonis verbis mala tanta videntis
Diceret haec animus: Quid vis tibi? numquid ego a te
Magno prognatum deposco Consule cunnum,
Velatumque stola, mea quum conferbuit ira?
Quid responderet? Magno patre nata puella est.
At quanto meliora monet, pugnantiaque istis,
Dives opis natura suae, tu si modo recte
Dispensare velis, ac non fugienda petendis
Immiscere! Tuo vitio rerumne labores,
Nil referre putas? Quare, ne poeniteat te,
Desine matronas sectarier, unde laboris
Plus haurire mali est, quam ex re decerpere fructus.
Nec magis huic, niveos inter viridesque lapillos
Sit licet, o Cerinthe, tuo tenerum est femur aut crus
Rectius, atque etiam melius persaepe togata est.
Adde huc, quod mercem sine fucis gestat; aperte,
Quod venale habet, ostendit; nec, si quid honesti est,
Iactat habetque palam, quaerit quo turpia celet.
Regibus hic mos est, ubi equos mercantur, opertos

— *v.* 63. *peccesne* Lambin. et Bentl. ex Codd. Olim plurimae Edd. *peccesve*. Vid. Bentl. — Comma post *ancilla* delevimus auctore Heindorf. quem Cf. — *v.* 68. *videnti* Bentl. e pluribus Codd. et vett. Edd. Cf. Heind. — *v.* 80. Ita locum ex Codd. constituit Bentl. quem V. Lectio vulgaris erat: (*Sit licet hoc Cerinthe tuum*), a Fea servata. Cf. Iahn. *Scilicet*, *o Cerinthe*, *tuo tenerum* etc. coni. Both. — *v.* 86. *apertos* plures Codd. et vett. Edd. Cf. Bentl.

Inspiciunt; ne, si facies, ut saepe, decora
Molli fulta pede est, emtorem inducat hiantem;
Quod pulchrae clunes, breve quod caput, ardua cervix.
Hoc illi recte: ne corporis optima Lyncei
Contemplere oculis, Hypsaea caecior illa
Quae mala sunt spectes. — O crus! O brachia! — Verum
Depygis, nasuta, brevi latere ac pede longo est.
Matronae, praeter faciem, nil cernere possis,
Cetera, ni Catia est, demissa veste tegentis.
Si interdicta petes, vallo circumdata, (nam te
Hoc facit insanum): multae tibi tum officient res,
Custodes, lectica, ciniflones, parasitae,
Ad talos stola demissa, et circumdata palla;
Plurima, quae invideant pure apparere tibi rem.
Altera, nil obstat: Cois tibi paene videre est
Ut nudam, ne crure malo, ne sit pede turpi;
Metiri possis oculo latus. An tibi mavis
Insidias fieri, pretiumque avellier, ante
Quam mercem ostendi? — Leporem venator ut alta
In nive sectetur, positum sic tangere nolit:
Cantat, et apponit, Meus est amor huic similis; nam
Transvolat in medio posita, et fugientia captat.
Hiscine versiculis speras tibi posse dolores,
Atque aestus, curasque graves e pectore pelli?
Nonne, cupidinibus statuat natura modum quem,
Quid latura, sibi quid sit dolitura negatum,
Quaerere plus prodest, et inane abscindere soldo?
Num, tibi quum fauces urit sitis, aurea quaeris
Pocula? num esuriens fastidis omnia praeter

— v. 90. *Lyncei* pro vulgato *Lynceis* Bentl. e Codd. Itemque coni. *Tu corporis optima Lyncei Contemplare oculis . . . spectas* Sed Cf. Heind. — v. 106. *sectatur* Codd. aliquot. Sed Vid. Bentl. et Heind. — v. 110. *tolli* Bentl. ex Codd. Vulg. *pectore pelli.* Cod. Bentl. et Feae. *velli.* — v. 111. *statuat* plures Codd. et Schol. Olim vulgata lectio *statuit.* Cf. Bentl. Gesner. Heind. — v. 113. *abscidere* Fea ex aliquot Codd.

Pavonem rhombumque? tument tibi quum inguina, num, si
Ancilla aut verna est praesto puer, impetus in quem
Continuo fiat, malis tentigine rumpi?
Non ego: namque parabilem amo Venerem facilemque.
Illam, »Post paulo:« »Sed pluris:« »Si exierit vir,«
Gallis; hanc Philodemus ait sibi, quae neque magno
Stet pretio, neque cunctetur, quum est iussa venire.
Candida rectaque sit; munda hactenus, ut neque longa
Nec magis alba velit, quam det natura, videri.
Haec ubi supposuit dextro corpus mihi laevum,
Ilia et Egeria est; do nomen quodlibet illi,
Nec vereor, ne, dum futuo, vir rure recurrat,
Ianua frangatur, latret canis, undique magno
Pulsa domus strepitu resonet, vepallida lecto
Desiliat mulier, miseram se conscia clamet;
Cruribus haec metuat, doti deprensa, egomet mi.
Discincta tunica fugiendum est ac pede nudo,
Ne nummi pereant, aut pyga, aut denique fama.
Deprendi miserum est; Fabio vel iudice vincam.

Satira III.

Horatius neque invidiam, quam sibi apud multos satiris suis contraxerat diluere, neque metum eorum tollere efficacius potuit, qui a poeta, Maecenatis potentissimi viri amico homines tam libere et diserte notari aegre ferrent, quam hoc ipso sermone, in quo dum praecipit, qua ratione aliorum errores et vitia ferenda et diiudicanda sint, animi sui candorem, et humanitatem luculentissime prodit. Atque huius satirae conscribendae hoc nobis consilium, haec occasio esse videtur. Ceterum ibi

---

— *v.* 121. Olim male Edd. *Gallis hanc;* coniungebant; veram interpunctionem instituit Bentl. — *v.* 129. Codd. et vett. Edd. *vepallida, veh pallida, vae pallida.* Bentl. ex coni. *ne pallida.* Vid. Heind. et Fea. — *v.* 131. *doti haec deprensa* Bentl. ex Nic. Heinsii coni. Sed Cf. Heind.

primum communis illa hominum perversitas exagitatur, qua nostra vitia aut plane ignoramus aut summa indulgentia fovemus, aliorum contra, vel amicorum, sedulo inquirimus et acerbissima severitate notamus. Deinde V. 76. transit poeta ad Stoicorum philosophorum sententiam omnia vitia aequalia habentium; qua quidem cum obtrectatores abuti possint, contrariae Epicureorum sententiae adhibentur V. 98—112. Sequitur postremum aliud Stoicorum παράδοξον V. 126. quod poeta deridet, ita ut vivida et alacri clausula sermo finiatur. *Heindorf.*

Omnibus hoc vitium est cantoribus, inter amicos
Ut nunquam inducant animum cantare rogati,
Iniussi nunquam desistant. Sardus habebat
Ille Tigellius hoc. Caesar, qui cogere posset,
Si peteret per amicitiam patris atque suam non
Quidquam proficeret: si collibuisset, ab ovo
Usque ad mala citaret, Io Bacche! modo summa
Voce, modo hac, resonat quae chordis quatuor ima.
Nil aequale homini fuit illi. Saepe velut qui
Currebat fugiens hostem, persaepe velut qui
Iunonis sacra ferret; habebat saepe ducentos,
Saepe decem servos; modo reges atque tetrarchas,
Omnia magna, loquens; modo, Sit mihi mensa tripes et
Concha salis puri et toga, quae defendere frigus,
Quamvis crassa, queat. Decies centena dedisses
Huic parco paucis contento, quinque diebus
Nil erat in loculis. Noctes vigilabat ad ipsum
Mane; diem totum stertebat. Nil fuit unquam
Sic impar sibi. Nunc aliquis dicat mihi, Quid tu?
Nullane habes vitia? Imo alia, haud fortasse minora.
Maenius absentem Novium quum carperet, Heus tu,

III, v. 7. *iteraret* pro *citaret* Bentl. ex coni. Vid. Heind. — *Ibid. Io Bacchae* Codd. aliquot. et Ed. Mediolan. 1477. Cf. Bentl. et Heind. — *v.* 11. *alebat* Bentl. ex scriptura Cod. Vossian. *Halebat.* Cf. Heind. — *v.* 20. *haud* in uno Feae Cod. et Ed. Ald. Unus Cod. *aut*, reliqui omnes et Edd. vett. ante Aldinam *et.* Baxter. coni. *at.* Vid. Bentl. qui lectionem *et* probat, et Heind. qui probat *haud.*

Quidam ait, ignoras te? an ut ignotum dare nobis
Verba putas? Egomet mi ignosco, Maenius inquit.
Stultus et improbus hic amor est dignusque notari.
Quum tua pervideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quam aut aquila aut serpens Epidaurius? At tibi contra
Evenit, inquirant vitia ut rursus et illi.
Iracundior est paulo; minus aptus acutis
Naribus horum hominum; rideri possit, eo quod
Rusticius tonso toga defluit, et male laxus
In pede calceus haeret: at est bonus, ut melior vir
Non alius quisquam; at tibi amicus; at ingenium ingens
Inculto latet hoc sub corpore: denique te ipsum
Concute, num qua tibi vitiorum inseverit olim
Natura aut etiam consuetudo mala: namque
Neglectis urenda filix innascitur agris.
Illuc praevertamur: amatorem quod amicae
Turpia decipiunt caecum vitia, aut etiam ipsa haec
Delectant, veluti Balbinum polypus Hagnae.
Vellem in amicitia sic erraremus, et isti
Errori nomen virtus posuisset honestum.
At pater ut gnati, sic nos debemus amici,
Si quod sit vitium, non fastidire: strabonem
Appellat Paetum pater; et Pullum, male parvus
Si cui filius est, ut abortivus fuit olim
Sisyphus: hunc Varum, distortis cruribus: illum
Balbutit Scaurum, pravis fultum male talis.
Parcius hic vivit? frugi dicatur. Ineptus
Et iactantior hic paulo est? concinnus amicis

— *v.* 25. Unus Cod. *praevideas*, pauci *provideas*, reliqui *pervideas* Bentl. coni. *Cum tua tu videas.* Both. *pro videas oculis* ut praepositio *pro* cum *oculis* coniungatur. Vid. Henr. Stephan. apud Both. Annotatt. Heind. et Fea. — *vers. cod.* Bentl. *male* e Codd. probante Heind. — *v.* 29. *aduncis* pro *acutis* coni. Bentl. Cf. Heind. — *v.* 34. *pectore* Codd. aliquot pro *corpore* Cf. Bentl. — *v.* 40. *Agnae* Codd. Sed V. Bentl. et Fea. — *v.* 43. Alii Codd. *ac* pro *at* Both. coni. *aut.* Cf. Heind. —

Postulat ut videatur. At est truculentior atque
Plus aequo liber? simplex fortisque habeatur.
Caldior est? acres inter numeretur. Opinor,
Haec res et iungit, iunctos et servat amicos.
At nos virtutes ipsas invertimus atque
Sincerum cupimus vas incrustare. Probus quis
Nobiscum vivit multum demissus homo? Illi
Tardo cognomen, pingui, damus. Hic fugit omnes
Insidias, nullique malo latus obdit apertum,
Quum genus hoc inter vitae versetur, ubi acris
Invidia atque vigent ubi crimina: pro bene sano
Ac non incauto fictum astutumque vocamus.
Simplicior quis, et est, qualem me saepe libenter
Obtulerim tibi, Maecenas, ut forte legentem
Aut tacitum impellat quovis sermone molestus?
Communi sensu plane caret, inquimus. Heu, heu,
Quam temere in nosmet legem sancimus iniquam!
Nam vitiis nemo sine nascitur: optimus ille est,
Qui minimis urgetur. Amicus dulcis, ut aequum est,
Cum mea compenset vitiis bona, pluribus hisce,
Si modo plura mihi bona sunt, inclinet. Amari
Si volet hac lege, in trutina ponetur eadem.
Qui, ne tuberibus propriis offendat amicum,
Postulat, ignoscet verrucis illius; aequum est,
Peccatis veniam poscentem reddere rursus.
Denique, quatenus excidi penitus vitium irae,

— 57. Olim vulgo: *multum est demissus homo;* Bentl. *multum demissus homo ille, Tardo ac cognomen pingui damus.* Heind. *multum et demissus homo: illi Tardo cognomen pingui et damus.* In utraque lectione *ac* et post *pingui* copula *et* mera coniectura nituntur. Cf. utrumque et de nostra lectione Both. Annotatt. — *v.* 58. *pinguis* Codd. Bersm. Feae et vett. aliquot Edd. — *v.* 60. *versemur* Bentl. ex uno Cod. Cruquii. — *v.* 63. *quis at est qual.* Lambin. e Codd. — *v.* 65. *appellet* Lambin. ex Codd. et vet. Schol. *impediat* Bentl. ex coni. pro *impellat.* Cf. Heind. — *v.* 74. *ignoscet* e plurimis Codd. et vett. Edd. Bentl. quem V. Alii *ignoscat.* —

Cetera item nequeunt stultis haerentia: cur non
Ponderibus modulisque suis ratio utitur? ac res
Ut quaeque est, ita suppliciis delicta coërcet?
Si quis eum servum, patinam qui tollere iussus
Semesos piscis tepidumque ligurrierit ius,
In cruce suffigat, Labeone insanior inter
Sanos dicatur. Quanto hoc furiosius atque
Maius peccatum est! Paulum deliquit amicus;
Quod nisi concedas, habeare insuavis; acerbus
Odisti, et fugis, ut Rusonem debitor aeris,
Qui nisi, quum tristes misero venere Calendae,
Mercedem aut nummos unde unde extricat, amaras
Porrecto iugulo historias, captivus ut, audit.
Comminxit lectum potus, mensave catillum
Evandri manibus tritum deiecit: ob hanc rem,
Aut positum ante mea quia pullum in parte catini
Sustulit esuriens, minus hoc iucundus amicus
Sit mihi? Quid faciam, si furtum fecerit? aut si
Prodiderit commissa fide? sponsumve negarit?
Queis paria esse fere placuit peccata, laborant,
Quum ventum ad verum est: sensus moresque repugnant,
Atque ipsa utilitas, iusti prope mater et aequi.
Quum prorepserunt primis animalia terris,
Mutum et turpe pecus, glandem atque cubilia propter
Unguibus et pugnis, dein fustibus, atque ita porro
Pugnabant armis, quae post fabricaverat usus;
Donec verba, quibus voces sensusque notarent,
Nominaque invenere: dehinc absistere bello,
Oppida coeperunt munire, et ponere leges,
Ne quis fur esset, neu latro, neu quis adulter.
Nam fuit ante Helenam cunnus teterrima belli

---

v. 82. *Labieno* coni. Bentl. quem V. coll. Wieland. et Heind. *Labione* unus Feae. Cod. — v. 86. *Rusonem* omnes fere Codd. Olim pleraeque Edd. *Drusonem* V. Bentl. — v. 91. *tortum* pro *tritum* Bentlei unus Cod. ipsi probatum. Sed. Cf. Heind. — v. 99. *animalia glebis*. Ed. Ven. 1509.

Causa; sed ignotis perierunt mortibus illi,
Quos, Venerem incertam rapientes, more ferarum,
Viribus editior caedebat, ut in grege taurus.
Iura inventa metu iniusti fateare necesse est,
Tempora si fastosque velis evolvere mundi.
Nec natura potest iusto secernere iniquum,
Dividit ut bona diversis, fugienda petendis:
Nec vincet ratio hoc, tantundem ut peccet idemque,
Qui teneros caules alieni fregerit horti,
Et qui nocturnus sacra Divum legerit. Adsit
Regula, peccatis quae poenas irroget aequas,
Ne scutica dignum horribili sectere flagello.
Nam ut ferula caedas meritum maiora subire
Verbera, non vereor, quum dicas esse pares res
Furta latrociniis, et magnis parva mineris
Falce recisurum simili te, si tibi regnum
Permittant homines. Si dives, qui sapiens est,
Et sutor bonus, et solus formosus, et est rex:
Cur optas quod habes? — Non nosti, quid pater, inquit,
Chrysippus dicat. Sapiens crepidas sibi nunquam
Nec soleas fecit; sutor tamen est sapiens. — Qui? —
Ut, quamvis tacet Hermogenes, cantor tamen atque
Optimus est modulator; ut Alfenus vafer, omni
Abiecto instrumento artis clausaque taberna,
Sutor erat: sapiens operis sic optimus omnis
Est opifex solus, sic rex. — Vellunt tibi barbam
Lascivi pueri, quos tu nisi fuste coërces,
Urgeris turba circum te stante, miserque

— v. 117. *sacra deum nocturnus* Cod. unus Bentl. quem Cf. — v. 120. *Nam ferula caedas* sine *ut* Cod. Feae; sed a secunda manu ibidem. *Nam ferula ut caed.* Inde Both. *Nam ferula ut caedas ... Verbera? Non ver.* Idemque coni .... *flagello. Ne ferula caedas* etc. Cf. Heind. et Iahn. — v. 128. *qui* Bentl. e Codd. Olim vulg. *quo.* — v. 130. Plures Edd. *Alphenus.* Cf. Fea. — v. 132. *tonsor* pro *sutor* Bentl. e Cod. raso et secundum Acronis Cod. in quo erat *tonstrina.* Vid. Heind. — *Protinus* pro *optimus* Cuning. e Codd.

Rumperis, et latras, magnorum maxime regum.
Ne longum faciam, dum tu quadrante lavatum
Rex ibis, neque te quisquam stipator, ineptum
Praeter Crispinum, sectabitur: et mihi dulces
Ignoscent, si quid peccaro stultus, amici;
Inque vicem illorum patiar delicta libenter,
Privatusque magis vivam te rege beatus.

Satira IV.

Octoginta circiter ante Horatium annis Lucilius, ingeniosissimus poeta, veterem illam et inconditam Romanorum satiram instauraverat, adstrinxerat certo versuum genere, plerumque epici carminis, et novo decore ornaverat, cum suae aetatis vitam moresque salse describeret. Neque ullum impedimentum diviti venae et salibus eius offecit, florente populari rei publicae statu et summa loquendi scribendique libertate. Etsi igitur veteres comoediae Atticae auctores aemulatus nemini ne principibus quidem in civitate viris parcebat, tamen neque apud cives suos invidiam sibi conflavit, neque nobilium amicorum gratiam perdidit. (Cf. Sat. II, 1, 62.) Post Lucilium nemo in hoc genere elaboravit, donec Horatius existeret novus satiricae poeseos auctor, sed tempore a Luciliano illo aevo multum diverso. Sublata enim erat una cum vetere re publica felicissima illa dicendi, iocandi, deridendi libertas; simul morum perditorum pestis et omnis generis vitia, iam prius illata per bella civilia, ita nunc omnem civitatem inquinaverant, ut perquam pauci reperirentur ab hac seculi labe immunes et qui hanc satirarum candidam libertatem non reformidarent. Neque minus iam tota poeseos Romanae ratio erat immutata, in qua patrius color et vernacula antiquitatis Romanae indoles ita evanuisset, ut omnis laus ex artificiosa Graecorum imitatione peteretur. Non igitur mirum nobis videri potest, ab aliis ea aetate nativam Horatianae satirae simplicitatem et gratam sermonis negligentiam prae magis artificiosa illa carminum pangendorum ratione fastiditam esse, ab aliis poetam ut acerbum, lividum, perniciosum esse vituperatum. Iam contra hos sinistros rumores et prava iudicia ut se

— *v.* 140. *peccaro* e plurimis Codd. Bentl. quem Cf. Olim pleraeque Edd. *peccavero*.

defenderet poeta hanc satiram conscripsit. Atque ut iam in sermonis exordio hoc consilium significatur, ita propria argumenti tractatio inde a V. 48. instituitur. *Heindorf.*

Eupolis atque Cratinus Aristophanesque, poëtae,
Atque alii, quorum Comoedia prisca virorum est,
Si quis erat dignus describi, quod malus, aut fur,
Quod moechus foret, aut sicarius, aut alioqui
Famosus, multa cum libertate notabant.
Hinc omnis pendet Lucilius, hosce secutus,
Mutatis tantum pedibus numerisque, facetus,
Emunctae naris, durus componere versus.
Nam fuit hoc vitiosus, in hora saepe ducentos,
Ut magnum, versus dictabat stans pede in uno.
Quum flueret lutulentus, erat quod tollere velles:
Garrulus, atque piger scribendi ferre laborem,
Scribendi recte: nam ut multum, nil moror. Ecce,
Crispinus minimo me provocat. — Accipe, si vis,
Accipiam tabulas; detur nobis locus, hora,
Custodes; videamus, uter plus scribere possit. —
Dî bene fecerunt, inopis me quodque pusilli
Finxerunt animi, raro et perpauca loquentis;
At tu conclusas hircinis follibus auras,
Usque laborantes, dum ferrum molliat ignis,
Ut mavis, imitare. Beatus Fannius, ultro
Delatis capsis et imagine! quum mea nemo
Scripta legat, vulgo recitare timentis, ob hanc rem,
Quod sunt quos genus hoc minime iuvat, utpote plures
Culpari dignos. Quemvis media elige turba;

— *v*. 3. *ac fur* Bentl. e Codd. Sed Vid. Heind. et Fea. — *v*. 11. Both. verba: *scribendi recte . . . moror* parentheseos uncinis includens, commate tantum interpungit, ut *garrulus* etc. ad *Crispinum* referatur. Cf. Iahn. — *v*. 15. *Accipe iam* Bentl. e Codd. et vett. aliquot Edd. Cf. Gesner. et Heind. — *v*. 18. *loquentem* Bentl. ex coni. Cf. Heindorf. — *v*. 25. Pro *elige* alii Codd. iique plurimi *erue*, alii *eripe* unde coni. *arripe* Bentl. Cf. Heind.

Aut ab avaritia aut misera ambitione laborat.
Hic nuptarum insanit amoribus, hic puerorum;
Hunc capit argenti splendor; stupet Albius aere;
Hic mutat merces surgente a sole ad eum, quo
Vespertina tepet regio; quin per mala praeceps
Fertur, uti pulvis collectus turbine, ne quid
Summa deperdat metuens, aut ampliet ut rem.
Omnes hi metuunt versus, odere poëtas. —
Fenum habet in cornu, longe fuge; dummodo risum
Excutiat sibi, non hic cuiquam parcet amico;
Et, quodcunque semel chartis illeverit, omnes
Gestiet a furno redeuntes scire lacuque,
Et pueros et anus. — Agedum, pauca accipe contra.
Primum ego me illorum, dederim quibus esse poëtis,
Excerpam numero. Neque enim concludere versum
Dixeris esse satis, neque, si qui scribat, uti nos,
Sermoni propiora, putes hunc esse poëtam.
Ingenium cui sit, cui mens divinior, atque os
Magna sonaturum, des nominis huius honorem.
Idcirco quidam, Comoedia necne poëma
Esset, quaesivere: quod acer spiritus ac vis
Nec verbis nec rebus inest, nisi quod pede certo
Differt sermoni sermo merus. — At pater ardens
Saevit, quod meretrice nepos insanus amica
Filius uxorem grandi cum dote recuset,
Ebrius et, magnum quod dedecus, ambulet ante
Noctem cum facibus. — Numquid Pomponius istis
Audiret leviora, pater si viveret? Ergo
Non satis est puris versum perscribere verbis,
Quem si dissolvas, quivis stomachetur eodem

— v. 26. Plures Codd. *miser*. Sed Cf. Fea. — Plurimi Codd. *ob avaritiam*. Vid. Iahn. — v. 28. *aera* coni. Burmann. V. Heind. — v. 35. *tibi* pro *sibi* coni. Rutgers. probante Heind. quem V. — v. 39. *poetis* Bentl. secundum Acronem ad Sat. I, 6, 25. Codd. omnes *poetas*. — v. 41. *si qui* Bentl. e Codd. Alii *si quis*. Cf. Heind. et Iahn. — v. 50. *recusat* et vers. seq. *ambulat* Fea e pluribus Codd. Cf. Both. Annotatt.

Quo personatus pacto pater. His, ego quae nunc,
Olim quae scripsit Lucilius, eripias si
Tempora certa modosque, et quod prius ordine verbum est,
Posterius facias, praeponens ultima primis:
Non, ut si solvas, »Postquam discordia tetra
Belli ferratos postes portasque refregit:»
Invenias etiam disiecti membra poëtae.
Hactenus haec: alias, iustum sit necne poëma,
Nunc illud tantum quaeram, meritone tibi sit
Suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer
Ambulat et Caprius, rauci male cumque libellis,
Magnus uterque timor latronibus; at bene si quis
Et vivat puris manibus, contemnat utrumque.
Ut sis tu similis Caelî Birrîque, latronum,
Non ego sum, Caprî neque Sullî; cur metuas me?
Nulla taberna meos habeat neque pila libellos,
Queis manus insudet vulgi Hermogenisque Tigellî,
Nec recito cuiquam, nisi amicis, idque coactus,
Non ubivis, coramve quibuslibet. In medio qui
Scripta foro recitent, sunt multi, quique lavantes;
Suave locus voci resonat conclusus. Inanes
Hoc iuvat, haud illud quaerentes, num sine sensu,
Tempore num faciant alieno. — Laedere gaudes,
Inquit, et hoc studio pravus facis. — Unde petitum
Hoc in me iacis? est auctor quis denique eorum,
Vixi cum quibus? Absentem qui rodit amicum,
Qui non defendit alio culpante, solutos
Qui captat risus hominum famamque dicacis,
Fingere qui non visa potest, commissa tacere
Qui nequit: hic niger est, hunc tu, Romane, caveto.

— v. 70. *Caprii* e pluribus Codd. Bentl. Sed Vid. Heind. — *sum* plures Codd. Torrentii probante Heind. quem Cf. Vulg. *sim*. — v. 73. *recitem* Codd. aliquot Lambin. *quicquam* pro *cuiquam* unus Cod. Bentlei, quem V. coll. Heind. — v. 79. *inquit* Bentl. e Codd. revocavit, quem V. coll. Heind. Olim vulg. *inquis*.

Saepe tribus lectis videas coenare quaternos,
E quibus unus amet quavis adspergere cunctos,
Praeter eum, qui praebet aquam; post, hunc quoque potus,
Condita quum verax aperit praecordia Liber:
Hic tibi comis et urbanus liberque videtur
Infesto nigris: ego si risi, quod ineptus
Pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum,
Lividus et mordax videor tibi? Mentio si qua
De Capitolini furtis iniecta Petillî
Te coram fuerit, defendas, ut tuus est mos: —
Me Capitolinus convictore usus amicoque
A puero est, causaque mea permulta rogatus
Fecit, et incolumis laetor quod vivit in urbe,
Sed tamen admiror, quo pacto iudicium illud
Fugerit. — Hic nigrae succus loliginis, haec est
Aerugo mera, quod vitium procul afore chartis,
Atque animo prius, ut si quid promittere de me
Possum aliud vere, promitto. Liberius si
Dixero quid, si forte iocosius, hoc mihi iuris
Cum venia dabis. Insuevit pater optimus hoc me,
Ut fugerem, exemplis vitiorum quaeque notando.
Quum me hortaretur, parce, frugaliter, atque
Viverem uti contentus eo, quod mî ipse parasset:
Nonne vides, Albî ut male vivat filius? utque
Barrus inops? magnum documentum, ne patriam rem
Perdere quis velit. A turpi meretricis amore
Quum deterreret: Scetani dissimilis sis.

— v. 87. *imus* pro *unus* Fea ex aliquot Codd. — *amet* Bentl. ex Codd. pro *avet*, quod olim pleraeque Edd. habuerunt. — v. 88. *aqua* coniecerunt Brodaeus et Muret. Cf. Heind. — v. 100. *fucus* pro *succus* Fea ex uno Cod. et vet. Schol. — v. 102. *ut si qui promittere de me Possum aliquid, vere promitto* Fea ex Codd. Sed Cf. Heind. et Both. Annotatt. — v. 105. *Insevit* coni. Lambin. et duo Codd. confirmant. Sed Vid. Bentl. et Heind. — v. 108. *parassem* Cod. Bentl. quem Cf. — v. 109 et 110. *ut qui Panis inops?* vel: *Farris inops* coni. Bentl. Cf. Heind. — v. 112.

Ne sequerer moechas, concessa quum Venere uti
Possem: Deprensi non bella est fama Trebonî,
Aiebat. Sapiens, vitatu quidque petitu
Sit melius, causas reddet tibi; mî satis est, si
Traditum ab antiquis morem servare, tuamque,
Dum custodis eges, vitam famamque tueri
Incolumem possum; simulac duraverit aetas
Membra animumque tuum, nabis sine cortice. Sic me
Formabat puerum dictis, et sive iubebat
Ut facerem quid, Habes auctorem, quo facias hoc;
Unum ex iudicibus selectis obiiciebat:
Sive vetabat, An hoc inhonestum et inutile factum
Necne sit, addubites, flagret rumore malo quum
Hic atque ille? Avidos vicinum funus ut aegros
Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit:
Sic teneros animos aliena opprobria saepe
Absterrent vitiis. Ex hoc ego sanus ab illis,
Perniciem quaecunque ferunt, mediocribus, et queis
Ignoscas, vitiis teneor. Fortassis et istinc
Largiter abstulerit longa aetas, liber amicus,
Consilium proprium; neque enim, quum lectulus aut me
Porticus excepit, desum mihi. Rectius hoc est;
Hoc faciens vivam melius; sic dulcis amicis
Occurram; hoc quidam non belle; numquid ego illi
Imprudens olim faciam simile? Haec ego mecum
Compressis agito labris; ubi quid datur otî,
Illudo chartis. Hoc est mediocribus illis
Ex vitiis unum, cui si concedere nolis,
Multa poëtarum veniet manus, auxilio quae
Sit mihi, nam multo plures sumus, ac veluti te
Iudaei cogemus in hanc concedere turbam.

Scetani omnes fere Codd. excepto uno, qui *Sectani*. Cf. Bentl. et Iahn. — v. 115. *vitatum*, .. *petitum* Coll. Sax. — v. 119. *possim* plurimae Edd. vett. Sed Vid. Bentl. — v. 124. *factum* longe plurimi Codd. *factu* Lambin. et Bentl. Cf. Heind. — v. 140. *nolis* Codd. ferunt. Bentl. *noles* ... *veniet*. Sed Vid. Heind. — v. 141. *auxilioque* Lambin. cum Codd. aliquot et vett. Edd.

Satira V.

Schol. Porphyr. *Lucilium hac satira aemulatur Horatius iter suum a Roma usque Brundusium describens, quod et ille in tertio libro fecit, primum a Roma Capuam usque et inde fretum Siciliense.* Dubitari non potest, quin poeta hanc satiram, quae itineris Roma Brundusium quasi diarium continet, Lucilianae illi ut geminam addere voluerit; in qua quidem quantopere vetustiorem poetam et arte et elegantia superaverit, e Luciliani carminis fragmentis adhuc reliquis (in collectione Dousae), etsi non multis illis quidem coniicere quodammodo possumus. Quaeri tamen potest, an non haec lepida narratio omnes omnino Romanos lectores et ab omni parte ita teneret, ut nos nunc tenet. Plures enim loci ut vers. 30. 38. 48. 49. 95. 96, tum id quod significatur v. 36, atque quod v. 82-85. narratur, haec omnia adducere nos debent, ut credamus, hunc sermonem non fuisse ab auctore destinatum, qui publici iuris fieret, sed tantum cum paucis amicis una profectis ut ludicrum huius itineris monimentum communicaretur. Qua de causa autem Maecenas et Cocceius, quibus Horatius se comitem applicuit, hoc iter susceperint, ipse indicat vers. 28: conciliaturi enim erant Octavianum et Antonium tum temporis inter se dissentientes. Massonius *in Vita Horat.* p. 81 seqq. hoc iter anni 717 auctumno assignat secundum *Dion. Cass.* 48, 54; sed Wesselingius *Observatt.* II, 15. certioribus rationibus utens praecedentis anni tempori verno, cum Antonius Brundusium veniret. *Appian.* V, 78 *sq. ed. Schweigh.* p. 815 *sq.* Iter fecerunt primum pedibus, tum navi, deinde mulis (v. 47.) postremum rhedis (v. 86.) vecti. *Heindorf.*

Egressum magna me excepit Aricia Roma
Hospitio modico; rhetor comes Heliodorus,
Graecorum longe doctissimus. Inde Forum Appî,
Differtum nautis, cauponibus atque malignis.
Hoc iter ignavi divisimus, altius ac nos
Praecinctis unum; minus est gravis Appia tardis.

V, v. 1. *accepit* Lambin. e Codd. Cf. Fea. — v. 3. *linguae* pro *longe* multi Codd. Cf. Heind. et Fea. — v. 5. *Hinc iter* coni. Both. Annotatt. Sed Cf. Iahn. — v. 6. *nimis* pro *minus* dedit Fea e pluribus Codd. Bothio et Doeringio sequentibus. Sed V. Iahn.

Hic ego propter aquam, quod erat teterrima, ventri
Indico bellum, coenantes haud animo aequo
Exspectans comites. Iam nox inducere terris
Umbras et coelo diffundere signa parabat:
Tum pueri nautis, pueris convicia nautae
Ingerere. — Huc appelle!... Trecentos inseris; ohe!
Iam satis est. — Dum aes exigitur, dum mula ligatur,
Tota abit hora. Mali culices ranaeque palustres
Avertunt somnos. Absentem ut cantat amicam
Multa prolutus vappa nauta atque viator
Certatim: tandem fessus dormire viator
Incipit, ac missae pastum retinacula mulae
Nauta piger saxo religat, stertitque supinus.
Iamque dies aderat, nil quum procedere lintrem
Sentimus, donec cerebrosus prosilit unus,
Ac mulae nautaeque caput lumbosque saligno
Fuste dolat. Quarta vix demum exponimur hora.
Ora manusque tua lavimus, Feronia, lympha.
Millia tum pransi tria repimus, atque subimus
Impositum saxis late candentibus Anxur.
Huc venturus erat Maecenas optimus atque
Cocceius, missi magnis de rebus uterque
Legati, aversos soliti componere amicos.
Hic oculis ego nigra meis collyria lippus
Illinere. Interea Maecenas advenit atque
Cocceius Capitoque simul Fonteius, ad unguem
Factus homo, Antonî, non ut magis alter, amicus.
Fundos Aufidio Lusco praetore libenter
Linquimus, insani ridentes praemia scribae,
Praetextam et latum clavum prunaeque vatillum.

— v. 7. *teterrima* aliquot Codd. sed plurimi *deterrima* Cf. Bentl. Heind. Fea, qui quidem praefert *deterr.* — v. 12. *ingeris* pro *inseris* Codd. Lambin. Cf. Fea. — v. 15. *ut cantat* e multis Codd. Bentl. Olim vulgo sine *ut.* — v. 23. *exponimus* Coll. Sax. — v. 24. *lavimur* Bentl. ex coni. Nic. Heinsii. Cf. Heind. — v. 27. *optimus* Bentl. commate a praecedente nomine divellit et ad *Cocceium* refert. — v. 36. *prunaeque batillum* multi Codd.

In Mamurrarum lassi deinde urbe manemus,
Murena praebente domum, Capitone culinam.
Postera lux oritur multo gratissima, namque
Plotius et Varius Sinuessae Virgiliusque
Occurrunt, animae, quales neque candidiores
Terra tulit, neque queis me sit devinctior alter.
O qui complexus et gaudia quanta fuerunt!
Nil ego contulerim iucundo sanus amico.
Proxima Campano ponti quae villula, tectum
Praebuit, et parochi, quae debent ligna salemque.
Hinc muli Capuae clitellas tempore ponunt.
Lusum it Maecenas, dormitum ego Virgiliusque:
Namque pila lippis inimicum et ludere crudis.
Hinc nos Cocceii recipit plenissima villa,
Quae super est Caudi cauponas. Nunc mihi paucis
Sarmenti scurrae pugnam Messîque Cicirri,
Musa, velim memores, et quo patre natus uterque
Contulerit lites. Messî clarum genus Osci;
Sarmenti domina exstat. Ab his maioribus orti
Ad pugnam venere. Prior Sarmentus: Equi te
Esse feri similem dico. Ridemus; et ipse
Messius, Accipio; caput et movet. O, tua cornu
Ni foret exsecto frons, inquit, quid faceres, quum
Sic mutilus miniteris? At illi foeda cicatrix
Setosam laevi frontem turpaverat oris.
Campanum in morbum, in faciem permulta iocatus,
Pastorem saltaret uti Cyclopa, rogabat;
Nil illi larva aut tragicis opus esse cothurnis.

---

bacillum vel *catillum* Edd. quaedam veteres; *prunique bacillum* auctore Baruffaldo Opusc. scient. et philol. Tom. 29. p. 141. scribendum censet Both. quem **V.** in Annotatt. coll. Fea et Heind. — v. 37. *Dein* pro *deinde* dedit Both. ad insuavem sonum vitandum. — v. 50. *Cocceii* cum Iahnio scripsimus, quem **V.** pro vulg. *Coccei.* — v. 51. *Claudi* plures Codd. Cf. Heind. et Fea. — v. 54. *Contulerint* Both. e Coll. Sax. et Ed. Mediolan. 1477. — v. 60. *miniteris* Bentl. e plurimis Codd. et antiquissimis Edd. revocavit; olim vulgo: *minitaris.* Cf. Heind.

Multa Cicirrus ad haec: Donasset iamne catenam
Ex voto Laribus, quaerebat; scriba quod esset,
Nihilo deterius dominae ius esse. Rogabat
Denique, cur unquam fugisset? cui satis una
Farris libra foret, gracili sic tamque pusillo.
Prorsus iucunde coenam produximus illam.
Tendimus hinc recta Beneventum, ubi sedulus hospes
Paene macros arsit dum turdos versat in igni.
Nam vaga per veterem dilapso flamma culinam
Vulcano summum properabat lambere tectum.
Convivas avidos coenam servosque timentes
Tum rapere, atque omnes restinguere velle videres.
Incipit ex illo montes Appulia notos
Ostentare mihi, quos torret Atabulus, et quos
Numquam erepsemus, nisi nos vicina Trivici
Villa recepisset, lacrimoso non sine fumo,
Udos cum foliis ramos urente camino.
Hic ego mendacem stultissimus usque puellam
Ad mediam noctem exspecto: somnus tamen aufert
Intentum Veneri; tum immundo somnia visu
Nocturnam vestem maculant ventremque supinum.
Quatuor hinc rapimur viginti et millia rhedis,
Mansuri oppidulo, quod versu dicere non est,
Signis perfacile est: venit vilissima rerum
Hic aqua, sed panis longe pulcherrimus, ultra
Callidus ut soleat humeris portare viator;
Nam Canusî lapidosus, aquae non ditior urna
Qui locus a forti Diomede est conditus olim.
Flentibus hic Varius discedit moestus amicis.
Inde Rubos fessi pervenimus, utpote longum

— v. 67. Ita Bentl. e multis Codd. quem Vid. Alii Codd. et Edd. *Deterius nihilo; Nullo deterius.* Cf. Fea. — v. 70. *producimus* Bentl. e Codd. assentiente Heind. — v. 72. *Paene arsit macros* Lambini Cod. et alter Bentl. Sed V. Both. Annotatt. — *igni* Bentl. e Codd. pro *igne*. — v. 89. *ultro* plures Edd. post Aldinam. Cf. Heind. — v. 92. Hunc versum Bentl. pro spurio habet. Sed Cf. Heind.

Carpentes iter et factum corruptius imbri.
Postera tempestas melior, via peior adusque
Bari moenia piscosi. Dein Gnatia Lymphis
Iratis exstructa dedit risusque iocosque,
Dum flamma sine thura liquescere limine sacro
Persuadere cupit. Credat Iudaeus Apella,
Non ego; namque Deos didici securum agere aevum,
Nec, si quid miri faciat natura, Deos id
Tristes ex alto coeli demittere tecto.
Brundusium longae finis chartaeque viaeque.

Satira VI.

Poeta noster postquam et familiaritate, quam cum Maecenate habuit et Luciliano satirarum genere denuo a se instaurato multitudinis in se oculos converterat, fieri non potuit, quin, cum nonnisi perquam pauci aut ipsum aut Maecenatis in eum animum accuratius introspicerent, a plurimis unus ex istis vulgaribus fortunae filiis haberetur, quales post civilium conversionum turbas et in hac nobilissimarum familiarum ruina a civitatis dominis aut oppressarum aut derelictarum larga copia pullulaverant, atque qui prava ambitione et mala sedulitate in familiaritatem Maecenatis irrepsisset, ut honores et opes venaretur. Atqui adversus hanc ipsam sinistram de se suspicionem et hominum aut ignorantiam aut malevolentiam hic sermo conscriptus esse nobis videtur. Generosus enim poeta virtutis suae sibi conscius et sapientium praeceptis iam a teneris annis honorum et divitiarum inanem gloriam spernere edoctus hoc et Maecenati suo et sibi ipsi debuit, ut civibus suis demonstraret, qua ratione Maecenatis sibi amicitiam conciliaverit, et quam parum ea ad splendida in re publica munera quaerenda abuti vellet. Inde igitur hic sermo natus est, in quo nescias utrum magis admiranda sit dicendi libertas et generosus poetae coram patrono candor, an pietatis erga parentem et grati animi sensus mira vi et veritate expressus. Etiam hoc prudentissime noster fecit, quod ad Maecenatem potissimum hanc satiram scripsit. Ita enim et omnibus quae narrat eo certiorem fidem conciliat, et nimiam summi amici laudationem, in quam alioquin aberrare poterat, felicissime effugit. Accedit, quod Maecenati procul dubio pergratum accidit, ut de vera nobili-

— *v.* 97. *Dein* Bentl. e Codd. Vulg. *dehinc.*

tate populus a poeta nostro tam luculenter et graviter edoceretur. Nam ut et ipse Maecenas, quanquam potentia et gratia validissimus, intra equestrem ordinem substitit, ita in amicis quoque eligendis, modo sibi constare vellet, magis virtutem et ingenii dotes, quam generis splendorem spectare debuit. Neque id quidem, ut Wielandius acutissime observat, a rationibus rei publicae conversae et secundum Maecenatis potissimum consilia ab Augusto temperatae erat alienum, in qua cum iam summa rerum unius esse coepisset, necesse quodammodo erat, quo facilius nobilium familiarum superbia et auctoritas imminueretur, ut ubique cum in vitae usu, tum in re publica administranda, ab iis qui civitatem regerent, non ex generis nobilitate et decore imaginum, sed ex sua ipsius virtute et ingenii praestantia unusquisque tractaretur.

Non, quia, Maecenas, Lydorum quidquid Etruscos
Incoluit fines, nemo generosior est te,
Nec, quod avus tibi maternus fuit atque paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitarent,
Ut plerique solent, naso suspendis adunco
Ignotos, ut me libertino patre natum.
Quum referre negas, quali sit quisque parente
Natus, dum ingenuus: persuades hoc tibi vere,
Ante potestatem Tullî atque ignobile regnum
Multos saepe viros nullis maioribus ortos
Et vixisse probos, amplis et honoribus auctos;
Contra Laevinum, Valerî genus, unde Superbus
Tarquinius regno pulsus fugit, unius assis
Non unquam pretio pluris licuisse, notante
Iudice, quo nosti, populo, qui stultus honores
Saepe dat indignis, et famae servit ineptus,

VI, *v.* 4. *regionibus* ex uno suo Cod. Cf. Heind. Both. Iahn. — *imperitarent* multi Codd. Alii Codd. et Edd. *imperitarint*, vel *imperitarunt*. Vid. Bentl. Heind. Both. Annotatt. — *v.* 13. *fugit* Bentl. e multis Codd. revocavit. Vulg. *fuit*, quod tuetur Heind. Cf. Both. Annotatt. — *v.* 15. *quo* Bentl. e Codd. et vetustissimis Edd. quem Vid. coll. Heind. *quem* pleraeque Edd. inde ab Aldin.

Qui stupet in titulis et imaginibus. Quid oportet
Nos facere, a vulgo longe longeque remotos?
Namque esto, populus Laevino mallet honorem
Quam Decio mandare novo, censorque moveret
Appius, ingenuo si non essem patre natus;
Vel merito, quoniam in propria non pelle quiessem.
Sed fulgente trahit constrictos gloria curru
Non minus ignotos generosis. Quo tibi, Tilli,
Sumere depositum clavum, fierique tribuno?
Invidia accrevit, privato quae minor esset.
Nam ut quisque insanus nigris medium impediit crus
Pellibus et latum demisit pectore clavum,
Audit continuo: Quis homo hic est? quo patre natus?
Ut si qui aegrotet, quo morbo Barrus, haberi
Ut cupiat formosus; eat quacunque, puellis
Iniiciat curam quaerendi singula, quali
Sit facie, sura, quali pede, dente, capillo:
Sic qui promittit, cives, Urbem sibi curae,
Imperium fore, et Italiam, et delubra Deorum;
Quo patre sit natus, num ignota matre inhonestus,
Omnes mortales curare et quaerere cogit. —
Tune Syri, Damae, aut Dionysi filius, audes
Deiicere e saxo cives, aut tradere Cadmo? —
At Novius collega gradu post me sedet uno;
Namque est ille, pater quod erat meus. — Hoc tibi Paullus
Et Messala videris? At hic, si plostra ducenta
Concurrantque foro tria funera, magna sonabit
Cornua quod vincatque tubas: saltem tenet hoc nos. —
Nunc ad me redeo, libertino patre natum,

— *v.* 18. *Vos* pro *nos* Bentl. ex coniect. Sed Cf. Heind. — *longe longeque* Bentl. e Codd. Olim vulg. *longe lateque*. — *v.* 24. *Tilli* e pluribus Codd. Bentl. quem V. Ante eum vulg. *Tulli*. — *v.* 25. *tribunum* plures Edd. Cf. Heind. — *v.* 29. Ita Lambin. e multis Codd. Alii: *quis homo hic et quo patr.* alii: *quis homo hic aut quo p.* quam postremam lectionem Bentl. sequitur.

Quem rodunt omnes libertino patre natum;
Nunc quia sim tibi, Maecenas, convictor, at olim,
Quod mihi pareret legio Romana tribuno.
Dissimile hoc illi est, quia non, ut forsit honorem
Iure mihi invideat quivis, ita te quoque amicum,
Praesertim cautum dignos assumere prava
Ambitione procul. Felicem dicere non hoc
Me possum, casu quod te sortitus amicum;
Nulla etenim mihi te fors obtulit; optimus olim
Virgilius, post hunc Varius, dixere quid essem.
Ut veni coram, singultim pauca locutus,
Infans namque pudor prohibebat plura profari,
Non ego me claro natum patre, non ego circum
Me Satureiano vectari rura caballo,
Sed quod eram, narro: respondes, ut tuus est mos,
Pauca: abeo; et revocas nono post mense, iubesque
Esse in amicorum numero. Magnum hoc ego duco,
Quod placui tibi, qui turpi secernis honestum,
Non patre praeclaro, sed vita et pectore puro.
Atqui si vitiis mediocribus ac mea paucis
Mendosa est natura, alioqui recta, velut si
Egregio inspersos reprendas corpore naevos,
Si neque avaritiam neque sordes aut mala lustra
Obiiciet vere quisquam mihi; purus et insons,
Ut me collaudem, si et vivo carus amicis
Causa fuit pater his, qui macro pauper agello
Noluit in Flavi ludum me mittere, magni
Quo pueri magnis e centurionibus orti,
Laevo suspensi loculos tabulamque lacerto,

— *v.* 47. *sum* plures Codd. Feae, aliorum. Cf. Heind. — *v.* 53. *possim* Codd. Feae, aliorum; recepit Iahn. *possunt* Bentl. ex Schol. itemque plures Edd. Vid. Heind. et Bo h. Annotatt. — *v.* 54. *tibi me* Bentl. ex Schol. Cruq. et uno Cod. Sed Vid. Gesner. et Heind. — *v.* 55. Torrentii aliquot Codd. *Varus*. Cf. Heind. — *v.* 68. Ita Bentl. ex Acrone et Ed. Ven. 1490. Olim vulg. *ac mala*. Cod. Cruq. *nec mala*. — *v.* 70. *si vivo et carus* Lambin. cum veteribus aliquot Edd.

Ibant octonis referentes Idibus aera;
Sed puerum est ausus Romam portare, docendum
Artes, quas doceat quivis eques atque senator
Semet prognatos. Vestem servosque sequentes,
In magno ut populo, si qui vidisset, avita
Ex re praeberi sumtus mihi crederet illos.
Ipse mihi custos incorruptissimus omnes
Circum doctores aderat. Quid multa? pudicum,
Qui primus virtutis honos, servavit ab omni
Non solum facto, verum opprobrio quoque turpi,
Nec timuit, sibi ne vitio quis verteret olim,
Si praeco parvas, aut, ut fuit ipse, coactor
Mercedes sequerer; neque ego essem questus. At hoc nunc
Laus illi debetur et a me gratia maior.
Nil me poeniteat sanum patris huius, eoque
Non, ut magna dolo factum negat esse suo pars,
Quod non ingenuos habeat clarosque parentes,
Sic me defendam. Longe mea discrepat istis
Et vox et ratio. Nam si natura iuberet
A certis annis aevum remeare peractum,
Atque alios legere ad fastum quoscunque parentes:
Optaret sibi quisque; meis contentus honestos
Fascibus et sellis nollem mihi sumere, demens
Iudicio vulgi, sanus fortasse tuo, quod
Nollem onus haud unquam solitus portare molestum.
Nam mihi continuo maior quaerenda foret res,
Atque salutandi plures; ducendus et unus
Et comes alter, uti ne solus rusve peregreve
Exirem; plures calones atque caballi
Pascendi; ducenda petorrita. Nunc mihi curto
Ire licet mulo vel, si libet, usque Tarentum,

— *v.* 79. *si qui* Bentl. ex optimis et veterrimis Codd. Alii *si quis* Cf. Iahn. ad Sat. I, 4, 41. — *v.* 87. Codd. varie: *ad hoc*, *ad haec*, *at hoc*, *ob hoc*. Bentl. praefert *ad haec*. Cf. Heind. — *v.* 96. *onustos* pro *honestos* e Codd. Lambin. Cf. Heind. — *v.* 102. *peregre aut* Cod. Gott. et Edd. aliquot vett. Sed V. Heind.

Mantica cui lumbos onere ulceret atque eques armos.
Obiiciet nemo sordes mihi, quas tibi, Tulli,
Quum Tiburte via praetorem quinque sequuntur
Te pueri, lasanum portantes oenophorumque.
Hoc ego commodius quam tu, praeclare senator,
Multis atque aliis vivo. Quacunque libido est,
Incedo solus; percontor quanti olus ac far;
Fallacem Circum vespertinumque pererro
Saepe forum; adsisto divinis; inde domum me
Ad porri et ciceris refero laganique catinum.
Coena ministratur pueris tribus, et lapis albus
Pocula cum cyatho duo sustinet; adstat echinus
Vilis, cum patera guttus, Campana supellex.
Deinde eo dormitum, non sollicitus, mihi quod cras
Surgendum sit mane, obeundus Marsya, qui se
Vultum ferre negat Noviorum posse minoris.
Ad quartam iaceo; post hanc vagor, aut ego, lecto
Aut scripto quod me tacitum invet, ungor olivo,
Non quo fraudatis immundus Natta lucernis.
Ast ubi me fessum Sol acrior ire lavatum
Admonuit, fugio Campum lusumque trigonem.
Pransus non avide, quantum interpellet inani
Ventre diem durare, domesticus otior. Haec est
Vita solutorum misera ambitione gravique.
His me consolor victurum suavius, ac si
Quaestor avus, pater atque meus, patruusque fuisset.

— v. 107. *Tilli* Bentl. ut supra v. 24. itemque Fea. Cf. Heind. — v. 113. *vespertinusque* Zurck. in variis lectt. — v. 126. Ita versum restituit Bentl. e Cod. Cruq. Olim vulgabatur: *fugio rabiosi tempora signi.* Pro *lusum* Bentl. coni. *nudum.* Cf. Heind. — v. 131. *fuisset* Bentl. e Codd. quem Vid. Alii *fuissent.*

Satira VII.

Massonius in *Vita Horat.* p. 69. anno U. C. 713, cum Horatius post proelium Philippense Romam rediisset, hanc satiram conscriptam esse censet. Sed quam brevi aut longo tempore interposito hoc certamen scurrile eius narratio subsecuta sit, quis certo hoc demonstraverit? P. Rupilius Rex Romanus ex cohorte Bruti (v. 23—25.) tunc temporis Asiam provinciam a senatu sibi demandatam administrantis cum Persio quodam Clazomenis, Ionica urbe, negotiatore litem habebat, quae erat coram Bruto praetore (711 U. C.) dirimenda. Litigabant igitur utrique acerrima contentione, Rupilius insuper acerbissimis conviciis, Persius vilissima utens erga Brutum adulatione. Tandem Persius salse aliquod dictum in adversarium expromit, quod totius historiolae acumen et quasi medullam continet, vers. 33 seqq. atque narratiunculae finem imponit. De hoc P. Rupilio Rege afferunt Scholia Cruquii: *Publius Rupilius Rex Praenestinus, postquam a Praenestinis in exilium missus esset, in Attica militavit sub Attio Varo; deinde cum praeturam gereret, in triumviratu proscriptus ab Augusto confugit ad Brutum, in cuius castris cum Horatio commilito tulit aegre tribunum eum esse militum, generis ignobilitatem ei saepius exprobrans. Quare Horatius, ut se ulcisceretur, describit infacetum et arrogans in iurgando cum Persio ingenium.* Idem narrant Acro et Porphyr. Qui tandem igitur Wielandus omnia, quae non ex ipsa satira petita sint, Scholiastas in hac narratione commentos esse affirmare sustinuit?

Proscripti Regis Rupilî pus atque venenum
Hybrida quo pacto sit Persius ultus, opinor
Omnibus et lippis notum et tonsoribus esse.
Persius hic permagna negotia dives habebat
Clazomenis, etiam lites cum Rege molestas;
Durus homo, atque odio qui posset vincere Regem,
Confidens, tumidusque, adeo sermonis amari,
Sisennas, Barros ut equis praecurreret albis.
Ad Regem redeo. Postquam nihil inter utrumque
Convenit: (hoc etenim sunt omnes iure molesti,

VII, v. 2. *Ibrida* Both. Alii *Hibrida*. Cf. Heind. — v. 5. *haud lippis* coni. Faber. Vid. Bentl. et Heind.

Quo fortes, quibus adversum bellum incidit: inter
Hectora Priamiden, animosum atque inter Achillem
Ira fuit capitalis ut ultima divideret mors,
Non aliam ob causam nisi quod virtus in utroque
Summa fuit; duo si discordia vexet inertes,
Aut si disparibus bellum incidat, ut Diomedi
Cum Lycio Glauco: discedat pigrior, ultro
Muneribus missis.) Bruto Praetore tenente
Ditem Asiam, Rupilî et Persî par pugnat, uti non
Compositum melius cum Bitho Bacchius. In ius
Acres procurrunt, magnum spectaculum uterque.
Persius exponit causam; ridetur ab omni
Conventu: laudat Brutum laudatque cohortem;
Solem Asiae Brutum appellat, stellasque salubres
Appellat comites, excepto Rege; canem illum,
Invisum agricolis sidus, venisse: ruebat,
Flumen ut hibernum, fertur quo rara securis.
Tum Praenestinus salso multoque fluenti
Expressa arbusto regerit convicia durus
Vindemiator et invictus, cui saepe viator
Cessisset, magna compellans voce cuculum.
At Graecus, postquam est Italo perfusus aceto,
Persius exclamat: Per magnos, Brute, Deos te
Oro, qui reges consueris tollere; cur non
Hunc Regem iugulas? operum hoc, mihi crede, tuorum est.

— *v.* 11. *olim* pro *inter* coni. Bentl. Sed Cf. Heind. — *v.* 15. *verset inert.* Codd. aliquot Lambin. idque praefert Bentl. Cf. Heind. — *v.* 20. *Compositus* maxima Edd. pars; *compositum* permulti Codd. *compositi* duo Codd. Vid. Bentl. qui dedit *compositi*, Cf. Heind. Fea. — *v.* 28. *multumque* Edd. vett. et maior pars Codd. Cf. Bentl. — *v.* 34. *consuesti* ex uno Cod. et vetere quadam Ed. Bentl. Sed Cf, Heind.

Satira VIII.

Neutiquam haec Satira omnino contra superstitiosos, ut Baxterus autumat, conscripta est, sed certam quandam personam petit, id est, Canidiam veneficam, eandem quae epodi 5 et 17 argumentum praebuit. Scholia Acronis et Cruquii adnotant ad v. 24. *Canidiam pro Gratidia Neapolitana unguentaria, quam semper ut veneficam carpit Horatius,* maxime in V et XVII Epodo, et Schol. Cruquii ad Od. I, 16. *Cantat palinodiam, i. e. cantando revocat, quae scripserat in amicam Gratidiam.* Itemque Schol. Acron. et Cruq. ad Sat. II, 1, 48. *Canidia posita est pro Gratidia.* Ad huius Satirae VIII, vers. 25. Porphyr. addit: *Memini me legere apud Helenum Acronem, Saganam fuisse nomine libertam Pomponii senatoris, qui a triumviris est proscriptus.* Quae quidem omnia ex antiquis fontibus, inprimis ex scriptis illis *De personis Horatianis,* quae saepius Scholiastae laudant, derivata esse videntur. Criminosi autem illi iambi, quorum Carm. I, 16, 2. mentio iniicitur procul dubio sunt ii ipsi bini Epodi, nisi temere de aliis deperditis carminibus cogitare malimus. Canidia igitur sive Gratidia, ut ex iis locis apparet, meretrix erat, quam olim iuvenis poeta amaverat ut Cinaram, Lydiam, Barinen, alias, quae quidem res ex eorum temporum moribus nihil in se habebat turpe nec quidquam flagitiosi. Vid. Od. I, 16. in fin. Sed dissensione oborta Horatius amicam, quo malam eius fidem ulcisceretur, omnibus ob oculos in hoc sermone ponit veneficiorum et incantationum laboribus occupatam, indeque ridiculo casu fugatam. Inducit igitur Priapum, cuius simulacrum ut omnino in hortis ita in Maecenatis hortis Exquilinis esset collocatum, narrantem, ut veneficia et magicas artes a Canidia eiusque socia Sagana in sepulcris exerceri viderit, easque subito fugaverit. Tota res procul dubio non vera sed callide ficta. De ritibus magicis Cf. Epod. V et XVII. Theocrit. Idyll. II. Virgil. Eclog. VIII. Propert. V, 4, 25 seqq. Lucan. VI, 430—830.

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum,
Quum faber, incertus scamnum faceretne Priapum,
Maluit esse Deum. Deus inde ego, furum aviumque
Maxima formido; nam fures dextra coërcet
Obscoenoque ruber porrectus ad inguine palus,
Ast importunas volucres in vertice arundo

Terret fixa, vetatque novis considere in hortis.
Huc prius angustis eiecta cadavera cellis
Conservus vili portanda locabat in arca.
Hoc miserae plebi stabat commune sepulcrum,
Pantolabo scurrae Nomentanoque nepoti.
Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
Hic dabat; heredes monumentum ne sequeretur.
Nunc licet Exquiliis habitare salubribus, atque
Aggere in aprico spatiari, qua modo tristes
Albis informem spectabant ossibus agrum,
Quum mihi non tantum furesque feraeque, suetae
Hunc vexare locum, curae sunt atque labori,
Quantum carminibus quae versant atque venenis
Humanos animos. Has nullo perdere possum
Nec prohibere modo, simulac vaga Luna decorum
Protulit os, quin ossa legant herbasque nocentes.
Vidi egomet nigra succinctam vadere palla
Canidiam, pedibus nudis, passoque capillo,
Cum Sagana maiore ululantem. Pallor utrasque
Fecerat horrendas adspectu. Scalpere terram
Unguibus, et pullam divellere mordicus agnam
Coeperunt; cruor in fossam confusus, ut inde
Manes elicerent, animas responsa daturas.
Lanea et effigies erat, altera cerea; maior
Lanea, quae poenis compesceret inferiorem.
Cerea suppliciter stabat, servilibus ut quae
Iam peritura modis. Hecaten vocat altera, saevam
Altera Tisiphonen; serpentes atque videres
Infernas errare canes, lunamque rubentem,

VIII, *v.* 7. *fissa* pro *fixa* Fea ex coniectura. Cf. Both. Annotatt. — *v.* 14. *Exquiliis* Fea quem Vid. Vulg. *Esquiliis*; aliquot Edd. *Aesquiliis*. — *v.* 15. *quo* omnes Codd. *qua* Bentl. ex coniectura, plurimis Edd. sequentibus Cf. Iahn. — *v.* 19. *vexant* Codd. aliquot Feae, aliorum. — *v.* 29. Comma post verbum *elicerent* tollunt Fea et Both. Annotatt. quos Vid. — *v.* 32. *ut quae* e Codd. Bentl. Vulg. *utque*. Iahnius cum Wakef. *servilibus modis* ad *stabat* referens post *servilibus* et *peritura* incidit.

Ne foret his testis, post magna latere sepulcra.
Mentior at si quid, merdis caput inquiner albis
Corvorum, atque in me veniat mictum atque cacatum
Iulius, et fragilis Pediatia, furque Voranus.
Singula quid memorem? quo pacto alterna loquentes
Umbrae cum Sagana resonarent triste et acutum,
Utque lupi barbam variae cum dente colubrae
Abdiderint furtim terris, et imagine cerea
Largior arserit ignis, et ut non testis inultus
Horruerim voces Furiarum et facta duarum.
Nam, displosa sonat quantum vesica, pepedi
Diffissa nate ficus: at illae currere in urbem.
Canidiae dentes, altum Saganae caliendrum
Excidere, atque herbas, atque incantata lacertis
Vincula, cum magno risuque iocoque videres.

Satira IX.

Vulgaris opinio, qua haec satira garruli descriptionem continere putatur, procul dubio e male intellecto versu 33. orta est. Nam lectori integro et nullis praeiudicatis opinionibus corrupto continuo patebit, hic neque garruli charactera depingi, qualis, ut hoc utar, apud Theophrastum (Charact. III.) describitur, neque omnino generalis characteris ullius descriptionem proponi, quales, ut garruli, ubique et semper reperiantur; sed potius hoc sibi poetam in hac satira proposuisse, sive veram rem narrat sive fictam, ut certos quosdam homines derideret, qui iudicii elegantiam et ingenium amoenum affectantes atque exemplum Virgilii Horatiique aemulati in Maecenatis familiaritatem se intrudere satagerent, et quo certius id assequerentur sine ullo pudore et nihil verentes ne vilem suum et abiectum animum proderent, omnibus modis poetae nostri amicitiam expugnare contenderent. Utut hoc sit multo aptius certe haec satira *male seduli* quam *garruli* inscriptionem prae se ferret. Denique et hoc facile apparebit, quam callide hac quoque occasione Horatius utatur, ut civibus suis demonstret, qualis sibi

— *v.* 41. *resonarint* Bentl. e coniect. Cf. Heind. — *v.* 45. *Obruerim voces* ex uno Cod. Fea, Both. Iahn,

familiaritas cum Maecenate intercedat a plurimis ignorata aut male iudicata, atque qui mores et qualis vivendi ratio Maecenati placeat. *Heindorf.*

Ibam forte Via sacra, sicut meus est mos,
Nescio quid meditans nugarum, et totus in illis:
Accurrit quidam notus mihi nomine tantum,
Arreptaque manu, Quid agis, dulcissime rerum?
Suaviter, ut nunc est, inquam, et cupio omnia quae vis.
Quum assectaretur, Num quid vis? occupo: at ille,
Noris nos, inquit; docti sumus. Hic ego, Pluris
Hoc, inquam, mihi eris. Misere discedere quaerens,
Ire modo ocius, interdum consistere, in aurem
Dicere nescio quid puero; quum sudor ad imos
Manaret talos. O te, Bolane, cerebri
Felicem! aiebam tacitus, quum quidlibet ille
Garriret, vicos, urbem laudaret. Ut illi
Nil respondebam, Misere cupis, inquit, abire,
Iamdudum video, sed nil agis, usque tenebo,
Prosequar. Hinc quo nunc iter est tibi? — Nil opus est te
Circumagi; quendam volo visere non tibi notum;
Trans Tiberim longe cubat is, prope Caesaris hortos. —
Nil habeo quod agam, et non sum piger; usque sequar te. —
Demitto auriculas ut iniquae mentis asellus,
Quum gravius dorso subiit onus. Incipit ille:
Si bene me novi, non Viscum pluris amicum,
Non Varium facies; nam quis me scribere plures
Aut citius possit versus? quis membra movere
Mollius? invideat quod et Hermogenes, ego canto.
Interpellandi locus hic erat. — Est tibi mater?

IX, v. 1. *Ibam ut forte* Bentl. ex mera coni. Cf. Heind. et Both. Annotatt. — *v.* 3. *Occurrit* plures Codd. et Edd. V. Fea. — *v.* 16. *Prosequar* Bentl. e pluribus Codd. probante Heind. Vulg. *persequar,* quod Fea tuetur.

Cognati, queis te salvo est opus? — Haud mihi quisquam;
Omnes composui. — Felices! Nunc ego resto;
Confice, namque instat fatum mihi triste, Sabella
Quod puero cecinit, divina mota anus urna:
„Hunc neque dira venena nec hosticus auferet ensis,
„Nec laterum dolor aut tussis nec tarda podagra;
„Garrulus hunc quando consumet cunque; loquaces,
„Si sapiat, vitet, simulatque adoleverit aetas.“
Ventum erat ad Vestae, quarta iam parte diei
Praeterita, et casu tunc respondere vadato
Debebat: quod ni fecisset, perdere litem.
Si me amas, inquit, paulum hic ades. — Inteream, si
Aut valeo stare, aut novi civilia iura;
Et propero quo scis. — Dubius sum quid faciam, inquit;
Tene relinquam an rem. — Me, sodes. — Non faciam, ille,
Et praecedere coepit. Ego, ut contendere durum est
Cum victore, sequor. — Maecenas quomodo tecum?
Hinc repetit. Paucorum hominum et mentis bene sanae;
Nemo dexterius fortuna est usus. Haberes
Magnum adiutorem, posset qui ferre secundas,
Hunc hominem velles si tradere; dispeream ni
Summosses omnes. — Non isto vivitur illic,
Quo tu rere, modo; domus hac nec purior ulla est,
Nec magis his aliena malis; nil mi officit unquam,
Ditior hic aut est quia doctior; est locus uni-

— v. 30. *mota divina anus urna* Bentl. ex coni. Sed Cf. Heind. — v. 36. *vadatus* coni. Bentl. Sed Vid. Heind. — v. 38. *huc* pro *hic* Both. e paucis Feae Codd. — *Si tu me, inquit, amas* Cod. Cruq. Sed Cf. Heind. — v. 42. *est* omittit Bentl. secundum Codd. Cf. Both. Annotatt. — v. 44. *hominum; mentis* sine copula ex uno Codd. Feae Both. cuius Vid. Annotatt. — v. 48. *vivitur* e Codd. Bentl. quem Cf. Olim vulg. *vivimus*. — v. 49. *hac non* Cod. Comb. idque praeferendum videtur Both. Annotatt. — v. 50. *officit inquam* Bentl. e Codd. Cf. Heind.

Cuique suus. — Magnum narras, vix credibile. — Atqui
Sic habet. — Accendis, quare cupiam magis illi
Proximus esse. — Velis tantummodo; quae tua virtus,
Expugnabis, et est qui vinci possit, eoque
Difficiles aditus primos habet. — Haud mihi deero;
Muneribus servos corrumpam; non, hodie si
Exclusus fuero, desistam; tempora quaeram;
Occurram in triviis, deducam. Nil sine magno
Vita labore dedit mortalibus. — Haec dum agit, ecce,
Fuscus Aristius occurrit, mihi carus et illum
Qui pulchre nosset. Consistimus. Unde venis? et,
Quo tendis? rogat et respondet. Vellere coepi,
Et prensare manu lentissima bracchia, nutans,
Distorquens oculos, ut me eriperet. Male salsus
Ridens dissimulare. Meum iecur urere bilis.
Certe nescio quid secreto velle loqui te
Aiebas mecum. Memini bene, sed meliore
Tempore dicam; hodie tricesima sabbata; vin' tu
Curtis Iudaeis oppedere? — Nulla mihi, inquam,
Relligio est. — At mi; sum paulo infirmior, unus
Multorum; ignosces, alias loquar. — Huncecine solem
Tam nigrum surrexe mihi! Fugit improbus ac me
Sub cultro linquit. Casu venit obvius illi
Adversarius, et, Quo tu turpissime? magna
Inclamat voce, et, Licet antestari? Ego vero
Oppono auriculam. Rapit in ius. Clamor utrinque,
Undique concursus. Sic me servavit Apollo.

— *v.* 60. *dum ait* Both. ex aliquot Codd. Sed Cf. Iahn. — *v.* 64. *pressare* e pluribus Codd. Fea quem V. — *v.* 69. *vis tu* Bentl. Sed Vid. Heind. — *v.* 76. *Inclamat* e melioribus Codd. Bentl. quem V. Alii *exclamat* vel *Adclamat*. — *v.* 77. *Appono* e duobus Codd. Fea quem Cf. sequentibus Both. et Iahn.

Satira X.

Octo versus huic satirae praemissi et diversis formis typorum a reliquis distincti desiderabantur in Editionibus Horatii, ex quo Landinus eos in sua editione anni 1482 e textu in adnotationes relegaverat. Secuti sunt eum Aldus, Ascensius, Lambinus, Cruquius, Torrentius, Bentleius alii. Atque Lambinus quidem *Hos versus*, inquit, *si quis non videt non esse Horatianos, in his litteris parum videt;* provocans ad Mureti, Aurati, aliorum iudicium. Plures, ut Bentleius, ne mentionem quidem horum versuum fecerunt. Gesnerus demum ex antiquissimis Editionibus denuo eos protraxit, quod et editores primi, etiam Lambinus et Torrentius eos in Codicibus reperissent et sibi ipsi si non ab Horatio tamen et ingenioso et antiquo poeta profecti esse viderentur. Genuinos esse peculiari scriptione demonstrare studuit Iac. Fried. Heusingerus (*De versibus Horatianis, quibus eques importunus Lucilii defensor facete reprehenditur, causa parum manifesta ab Horatio abiudicatis Wolfenb. 1759.*) rationibus partim ex iis ipsis partim extra petitis, quae tamen incredulis vix persuadeant. Nos certe quidem, cum statuit aut Horatium hos versus satirae iam prius publici iuris factae postea addidisse, postquam comperisset Catonem Grammaticum Lucilianas satiras emendare, aut Librarii negligentia in uno exemplo esse omissos, sententiae eius non magis quam aliorum hariolationibus accedere possumus. Utut hoc sit, id certe quidem facile patebit, totam horum versuum rationem et indolem neque cum verbis *Nempe incomposito* etc. apte coire, neque omnino cum subsequente satira eos uno filo esse deductos. Qualis enim tandem haec est coniunctio et orationis progressus, ubi sic habet: *Quam mendosa, Lucili, tua carmina sint, probabo Catone teste, qui versus tuos emendaturus est, et certe melius ille quidem quam iste Grammaticus, qui puer nonnisi loris et funibus ad antiquorum poetarum studium cogi poterat. Sed ut illuc redeam* (quo tandem?), *nempe hoc dixi, Lucilii versus incomposito pede currere* etc. Quo tandem hanc in exordio satirae aliorum hominum derisionem, ubi Horatius hoc egit, ut serio iudicium de Lucilio suum in Satira IV. prolatum tueretur? Nam graviter et serio se defendere incipit, cum dicit: *Nempe incompositio* etc. atque hoc serium dicendi genus ad *vers.* 18 usque, imo per totam satiram dominatur. Attamen hos versus, etsi a satira segregandos, orationis color antiquos esse ostendit, multum diversus ille quidem ab illis versibus Aeneidos exordio praepositis *Ille ego qui quondam* etc. His enim versibus continetur derisio aequalium, lenior Catonis, qui defensor Lucilii, carmina eius emendaturus, hoc ipso munere

veteris satirici vitia argueret; acerbior callosi Grammatici, quem nonnisi verbera in ludo puero inflicta Grammaticum et veterum poetarum admiratorem effingere possent. Ut igitur hi versus ingenium non vile produnt, ita orationem prae se ferunt Horatio non indignam; atque Catonis mentio ut viventis, *qui emendare parat versus Lucilii* arguit, esse eos aetati poetae nostri assignandos. Nam, ut Georg. Fabricius iam observavit, procul dubio *Cato Valerius* Grammaticus significatur, qui apud Suetonium De Grammat. illustr. 11. nominatur *Latina Siren, qui solus legit ac facit poetas;* qui quidem per Sullam admodum iuvenis bonis exutus, auctore Suetonio ad summam senectutem pervenit, ut Horatii esset adhuc aequalis. Sed quae res adducere potuerit quemquam inter Horatii aequales, ut satirae, quae tam belle et apte incipit, hoc exordium assueret? Neque magis cogitare licet, Horatium ipsum satirae a se ad umbilicum deductae postea hunc pannum addidisse. Nobis utique hi versus a manu Horatii profecti esse videntur, destinati primum huius satirae exordio, sed postea reiecti, cum aliud sermonis initium placuisset; aut inventi post poetae obitum ut imperfectum cuiuscunque satiraex eordium et ab aliquo ante hanc satiram collocati, cum qua commode coniungi posse viderentur. Neque tamen hoc fragmentum in omnia exempla assumebatur, cum neque in omnibus, qui nunc habentur, codicibus reperiatur, neque ullum eius scholion vetus exstet. Ceterum haec satira X defensionem continet iudicii, quod Horatius satira huius libri quarta de Lucilio tulerat a nonnullis reprehensi (Vid. vers. 78--80.) Excipit igitur haec satira satiram quartam; sed quominus eidem subiungeremus impedivit nos satirarum ordo, qui ut omnino ab omnibus observatur, ita non temere institutus esse videtur. *Heindorf.*

Lucili, quam sis mendosus, teste Catone
Defensore tuo pervincam, qui male factos
Emendare parat versus. Hoc lenius ille,
Quo melior vir adest; longe subtilior illo,
Qui multum puer est loris et funibus udis
Exoratus, ut esset, opem qui ferre poëtis
Antiquis posset contra fastidia nostra,
Grammaticorum equitum doctissimus. Ut redeam illuc.

X, *v.* 4. Ita Cod. Berolin. Vulg. *Est quo vir melior.* Both. coni. in Annotatt. *Quo melior vir et est longe subtilior isto.* — *v.* 6. Ita plures Codd. Berolin. et Feac. Vulg. *Exhortatus.* Cf. Heind. et Both. Annotatt. —

Nempe imcomposito dixi pede currere versus
Lucilî. Quis tam Lucilî fautor inepte est,
Ut non hoc fateatur? At idem, quod sale multo
Urbem defricuit, charta laudatur eadem.
Nec tamen hoc tribuens dederim quoque cetera; nam sic
Et Laberî mimos ut pulchra poëmata mirer.
Ergo non satis est risu diducere rictum
Auditoris: (et est quaedam tamen hic quoque virtus:)
Est brevitate opus, ut currat sententia, neu se
Impediat verbis lassas onerantibus aures:
Et sermone opus est modo tristi, saepe iocoso,
Defendente vicem modo rhetoris atque poëtae,
Interdum urbani, parcentis viribus, atque
Extenuantis eas consulto. Ridiculum acri
Fortius et melius magnas plerumque secat res.
Illi, scripta quibus Comoedia prisca viris est,
Hoc stabant, hoc sunt imitandi; quos neque pulcher
Hermogenes unquam legit, neque simius iste,
Nil praeter Calvum et doctus cantare Catullum. —
At magnum fecit, quod verbis Graeca Latinis
Miscuit. — O seri studiorum! quine putetis
Difficile et mirum, Rhodio quod Pitholeonti
Contigit? — At sermo lingua concinnus utraque
Suavior, ut Chio nota si commixta Falerni est.
Quum versus facias, te ipsum percontor, an et quum
Dura tibi peragenda rei sit causa Petillî?
Scilicet oblitus patriaeque patrisque, Latine
Quum Pedius causas exsudet Publicola, atque
Corvinus, patriis intermiscere petita
Verba foris malis, Canusini more bilinguis?
Atqui ego quum Graecos facerem, natus mare citra,

— v. 8. *haec quoque* Cod. Feae. — v. 21. *putatis* plures Codd. Vid. Bentl. et Both. Annotatt. — v. 27. *Latine* aliquot Lambin. idque tuentur Fea et Iahn. quos Vid. Plurimi Codd. *Latini*. Pro *oblitus* Bentl. ex coni. *oblitos*, probantibus Heind. et Both. quos Cf. — v. 31. *Atqui* Bentl. e Codd. Alii *atque* Cf. Heind.

Versiculos, vetuit tale me voce Quirinus,
Post mediam noctem visus, quum somnia vera:
In silvam non ligna feras insanius, ac si
Magnas Graecorum malis implere catervas.
Turgidus Alpinus iugulat dum Memnona, dumque
Defingit Rheni luteum caput: haec ego ludo,
Quae neque in aede sonent certantia iudice Tarpa,
Nec redeant iterum atque iterum spectanda theatris.
Arguta meretrice potes, Davoque Chremeta
Eludente senem, comis garrire libellos,
Unus vivorum, Fundani: Pollio regum
Facta canit pede ter percusso: forte epos acer,
Ut nemo, Varius ducit: molle atque facetum
Virgilio annuerunt gaudentes rure Camenae.
Hoc erat, experto frustra Varrone Atacino
Atque quibusdam aliis, melius quod scribere possem,
Inventore minor; neque ego illi detrahere ausim
Haerentem capiti cum multa laude coronam.
At dixi fluere hunc lutulentum, saepe ferentem
Plura quidem tollenda relinquendis. Age, quaeso,
Tu nihil in magno doctus reprendis Homero?
Nil comis tragici mutat Lucilius Attî?
Non ridet versus Ennî gravitate minores?
Quum de se loquitur, non ut maiore reprensis?
Quid vetat et nosmet Lucilî scripta legentes
Quaerere, num illius, num rerum dura negarit
Versiculos natura magis factos et euntes
Mollius, ac si quis pedibus quid claudere senis,
Hoc tantum contentus, amet scripsisse ducentos
Ante cibum versus, totidem coenatus? Etrusci
Quale fuit Cassi rapido ferventius amni
Ingenium, capsis quem fama est esse librisque
Ambustum propriis. Fuerit Lucilius, inquam,

— *v.* 37. Codd. varie: *defingit*, *diffingit*, *defigit*, *depingit*. Vid. Bentl. et Heind. — *v.* 49. *cum multa* Bentl. e Codd. et vett. Edd. quem Cf. Alii *multa cum*. Cf. Both. Annotatt.

Comis et urbanus; fuerit limatior idem,
Quam rudis et Graecis intacti carminis auctor,
Quamque poëtarum seniorum turba: sed ille,
Si foret hoc nostrum fato delatus in aevum,
Detereret sibi multa, recideret omne, quod ultra
Perfectum traheretur, et in versu faciendo
Saepe caput scaberet, vivos et roderet ungues.
Saepe stilum vertas, iterum quae digna legi sint,
Scripturus; neque, te ut miretur turba, labores,
Contentus paucis lectoribus. An tua demens
Vilibus in ludis dictari carmina malis?
Non ego; nam satis est equitem mihi plaudere, ut audax,
Contemtis aliis, explosa Arbuscula dixit.
Men' moveat cimex Pantilius? aut cruciet quod
Vellicet absentem Demetrius? aut quod ineptus
Fannius Hermogenis laedat conviva Tigellî?
Plotius et Varius, Maecenas Virgiliusque,
Valgius, et probet haec Octavius optimus, atque
Fuscus, et haec utinam Viscorum laudet uterque!
Ambitione relegata, te dicere possum,
Pollio, te, Messala, tuo cum fratre, simulque
Vos, Bibule et Servi; simul his te, candide Furni,
Compluresque alios, doctos ego quos et amicos
Prudens praetereo, quibus haec, sunt qualiacunque,
Arridere velim; doliturus, si placeant spe
Deterius nostra. Demetri, teque, Tigelli,
Discipularum inter iubeo plorare cathedras.
I, puer, atque meo citus haec subscribe libello.

— *v.* 66. *Quam Rudius Graecis* etc. coni. Casaubon. De Rom. Sat. p. 255. Sed Cf. Heind. — *v.* 68. Alii Codd. *delatus, delapsus, dilapsus*. Cf. Heind. et Fea. — *v.* 78. *crucier* Lambin. Bentleius orationem inde a verbis *Men' moveat*, continuat nullo interrogationis signo interposito usque ad *Demetrius?* Cf. Heind. — *v.* 86. *Bibule* ex emendatione Nic. Heinsii. Codd. et Edd. vett. *Bibuli*. Cf. Heind. — *v.* 88. *sunt* ex antiquissimis Edd. Bentl. quem V. coll. Heind. Alii *sint*. — *v.* 91. *discipulorum* Edd. aliquot vett. post Aldinam. Vid. Fea et Heind.

Q. HORATII FLACCI
SERMONUM.
LIBER SECUNDUS.

Satira I.

Carminum Horatii ordo et in singulos libros distributio poetam ipsum, ut a Bentleio in praefatione sua edocti sumus, auctorem habet. Horatius, ex Bentlei computatione, satiras aetatis anno 26 usque ad 28 a se conscriptas uno volumine collectas ediderat; nunc pluribus annis post, alterum hoc volumen publici iuris fecit anno aetatis 31 usque ad 33 confectum. Quam parum autem hae satirae separatim primum editae placuerint, quam aspera iam tum iudicia pars lectorum de poetae consilio et voluntate, alia pars de horum carminum pretio tulerit, satirae libri primi, 3, 4 et 10 satis clare ostendunt; neque integro volumine edito hominum favorem continuo sibi poeta conciliaverit. Hactenus non mirum nobis videbitur, hoc alterum satirarum volumen ab iterata satirici generis defensione incipere; at quam longe huius quidem defensionis ratio et stilus ab illis prioribus recedit! Poeta enim dum simplici et candido sermone uti videtur, per totam hanc satiram adversarios suos salsissime nobis deridendos propinat, ut non amplius hoc carminum genus serio et iustis argumentis defendere, sed potius hac data occasione de aliis quibusdam rebus huc pertinentibus cum lectoribus communicare eum voluisse appareat. Nam Horatius, cum in priore satirarum volumine poetam satis ingeniosum atque adeo praestantissimum se praebuisset, nonne exspectationem excitare de se debebat, fore, ut ipse, Maecenatis et Augusti familiaris, ingenium suum et artem ad huius principis gloriam celebrandam conferret, quod quidem omnes fere poetae hac aetate satagerent? Augustum certe quidem ipsum hoc exoptasse et Horatii de se silentium male accepisse *Suetonius* diserte narrat in

Vita Horatii, his verbis: *Scripta quidem eius usque adeo probavit mansuraque perpetuo opinatus est* (Augustus), *ut — post sermones quoque lectos nullam sui mentionem habitam ita sit questus: Irasci me tibi scito, quod non in plerisque eiusmodi scriptis mecum potissimum loquaris. An vereris ne apud posteros tibi infame sit, quod videris familiaris nobis esse?* In priore autem satirarum libro nusquam Augusti honorifica mentio iniicitur; semel tantum aliud agens poeta eum nominat III, 4: at contra in hac prima alterius libri satira bis egregia cum laude nomen eius carmine includitur: *vers.* 10 seqq. et *vers.* 84, tum subtili artificio et elegantissima orationis conversione *vers.* 62 sqq. Sat. V. huius libri. Quapropter Augusti querela nullam sui mentionem a poeta factam nonnisi priorem Satirarum librum tangere potest. Iam prior huius primae libri secundi Satirae pars ad hanc ipsam de se exspectationem pertinet *vers.* 10—20. Aliud quiddam eorum, quae poeta in hoc sermone quasi aliud agens attingit, significatur *vers.* 60. Trebatii verbis: *O puer ut sis Vitalis metuo, et maiorum ne quis amicus Frigore te feriat.* Poeta enim non satis securus et verens, ne hoc satiricum genus sensim sensimque etiam potentioribus suis amicis molestiam creet et moveat stomachum, consulto ibi heroes illos Scipiones, Laelios commemorat Lucilio, familiari suo, non succensentes quamvis mordaci libertate principes in civitate viros et omnino omnes cives notaret. In fine Satirae adversariorum praeoccupat consilia, qui, ut videtur, vel in ius poetam se vocaturos esse minati erant, atque ad Augusti de his Satiris iudicium provocans impetum eorum contundit. Neque minus haec Satira in alterius libri limine posita ut orationis stilo ita toto genere et conformatione a praecedentibus differt. Est enim genus dramaticum: colloquuntur inter se Horatius et senex iuris consultus C. Trebatius Testa, Ciceronis familiaris, ad quem Topica scripsit, ex eiusque litteris ad familiares (Lib. VII.) satis notus. Cicero Trebatium his verbis Iulio Caesari, Galliae Proconsuli, commendaverat (Epp. VII, 5.): *de quo tibi homine hoc spondeo — more Romano — probiorem hominem, meliorem virum, prudentiorem esse neminem. Accedit etiam, quod familiam ducit in iure civili, singularis memoria, summa scientia;* quo factum est, ut Caesar eum in amicorum cohortem reciperet. Orto bello civili partes Pompeii cum Cicerone secutus, postea veniam impetravit ab Augusto et totum se iurisprudentiae studio dedit, nisi quod 706 U. C. Tribunus plebis fuit. Augustus eum de iure consulere solebat, eiusque auditor fuit magnus ille Iuris consultus Q. Antistius Labeo. Vid. *N. H. Gundlingii Dissertatio C. Trebatius Testa Ictus ab iniuriis veterum et recentiorum liberatus. Hal. 1710.* et *Menag. Amoenitatt. Iur. Civ. cap. 14.* Magnam ei

cum Horatio intercessisse familiaritatem. ex hoc colloquio satis apparet, in quo senex Iuris consultus iuniori amico benevole, sed breviter et praecisis verbis, ut de iure respondens, consilium dat. *Heindorf.*

Horatius.

Sunt quibus in Satira videor nimis acer, et ultra
Legem tendere opus; sine nervis altera, quidquid
Composui, pars esse putat, similesque meorum
Mille die versus deduci posse. Trebati,
Quid faciam, praescribe.

Trebatius.

Quiescas.

Horatius.

Ne faciam, inquis,
Omnino versus?

Trebatius.

Aio.

Horatius.

Peream male, si non
Optimum erat; verum nequeo dormire.

Trebatius.

Ter uncti
Transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto,
Irriguumque mero sub noctem corpus habento.
Aut si tantus amor scribendi te rapit, aude
Caesaris invicti res dicere, multa laborum
Praemia laturus.

Horatius.

Cupidum, pater optime, vires
Deficiunt; neque enim quivis horrentia pilis

1, *v.* 1. Codd. plurimi *videor;* haud pauci *videar.* Vid. Bentl. et Heind. — *v.* 2. *intendere opus* Codd. aliquot, Vid. Fea et Heind. — *v.* 10. *te capit* Bentl. ex uno Cod. Cf. Heind.

Agmina, nec fracta pereuntes cuspide Gallos,
Aut labentis equo describit vulnera Parthi.

Trebatius.

Attamen et iustum poteras et scribere fortem,
Scipiadam ut sapiens Lucilius.

Horatius.

Haud mihi deero,
Quum res ipsa feret: nisi dextro tempore Flacci
Verba per attentam non ibunt Caesaris aurem;
Cui male si palpere, recalcitrat undique tutus.

Trebatius.

Quanto rectius hoc, quam tristi laedere versu
Pantolabum scurram Nomentanumque nepotem!
Quum sibi quisque timet, quamquam est intactus, et odit.

Horatius.

Quid faciam? Saltat Milonius, ut semel icto
Accessit fervor capiti numerusque lucernis.
Castor gaudet equis; ovo prognatus eodem,
Pugnis; quot capitum vivunt, totidem studiorum
Millia: me pedibus delectat claudere verba,
Lucilì ritu, nostrum melioris utroque.
Ille velut fidis arcana sodalibus olim
Credebat libris; neque, si male cesserat, usquam
Decurrens alio; neque si bene: quo fit, ut omnis
Votiva pateat veluti descripta tabella
Vita senis. Sequor hunc, Lucanus an Appulus, anceps:
Nam Venusinus arat finem sub utrumque, colonus

— *v.* 15. *describat* pleraeque Edd. vett. et plures Codd. Reliqui Codd. aut *describet* aut *describit.* Vid. Bentl. et Fea. — *v.* 20. *recalcitret* Bentl. e Codd. Cf. Heind. — *v.* 24. *ut simul* Fea ex Cod. Cf. Both. Annotatt. — *v.* 31. *cesserat* Codd. aliquot Feae; *gesserat* longe plurimi Codd. et pleraeque ante Lambin. Edd. Cf. Bentl. et Heindorf. — *umquam* cum Fea scripsimus e pluribus Codd. et vett. Edd. Alii *usquam.* Cf. Fea.

Missus ad hoc, pulsis, vetus est ut fama, Sabellis,
Quo ne per vacuum Romano incurreret hostis,
Sive quod Appula gens, seu quod Lucania bellum
Incuteret violenta. Sed hic stilus haud petet ultro
Quemquam animantem; et me veluti custodiet ensis
Vagina tectus, quem cur destringere coner,
Tutus ab infestis latronibus? O pater et rex
Iupiter, ut pereat positum robigine telum,
Nec quisquam noceat cupido mihi pacis! at ille,
Qui me commorit, (melius non tangere, clamo)
Flebit, et insignis tota cantabitur urbe.
Cervius iratus leges minitatur et urnam:
Canidia Albutî, quibus est inimica, venenum:
Grande malum Turius, si quid se iudice certes.
Ut, quo quisque valet, suspectos terreat, utque
Imperet hoc natura potens, sic collige mecum:
Dente lupus, cornu taurus petit; unde, nisi intus
Monstratum? Scaevae vivacem crede nepoti
Matrem: nil faciet sceleris pia dextera; — mirum,
Ut neque calce lupus quemquam, neque dente petit bos; —
Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
Ne longum faciam, seu me tranquilla senectus
Exspectat, seu mors atris circumvolat alis,
Dives, inops, Romae, seu fors ita iusserit, exsul,
Quisquis erit vitae, scribam, color.

Trebatius.

O puer, ut sis
Vitalis, metuo, et maiorum ne quis amicus
Frigore te feriat.

— *v.* 37. *qua ne* aliquot Codd. Lambin. Cf. Bentl. — *v.* 41. *distringere* Edd. aliquot, quas Heindorf. sequitur, quem Vid. collat. Doering. — *v.* 45. *commordit* unus Cod. apud Bentleium, quem Cf. — *v.* 55. *petat* Codd. aliquot apud Bentl. qui coni. *mirum ni* aut *si*. De interpunctione loci Cf. Iahn. — *v.* 58. *ita luserit* Fea e pluribus Codd.

Horatius.

Quid? quum est Lucilius ausus
Primus in hunc operis componere carmina morem,
Detrahere et pellem, nitidus qua quisque per ora
Cederet, introrsum turpis; num Laelius, et qui
Duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen,
Ingenio offensi? aut laeso doluere Metello,
Famosisque Lupo cooperto versibus? Atqui
Primores populi arripuit, populumque tributim;
Scilicet uni aequus virtuti atque eius amicis.
Quin ubi se a vulgo et scena in secreta remorant
Virtus Scipiadae et mitis sapientia Laelì,
Nugari cum illo et discincti ludere, donec
Decoqueretur olus, soliti. Quidquid sum ego, quamvis
Infra Lucilì censum ingeniumque, tamen me
Cum magnis vixisse invita fatebitur usque
Invidia, et fragili quaerens illidere dentem
Offendet solido; nisi quid tu, docte Trebati,
Dissentis.

Trebatius.

Equidem nihil hic diffingere possum,
Sed tamen ut monitus caveas, ne forte negotì
Incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum:
Si mala condiderit in quem quis carmina, ius est
Iudiciumque.

Horatius.

Esto, si quis mala: sed bona si quis
Iudice condiderit laudatus Caesare? si quis
Opprobriis dignum laceraverit, integer ipse?

— v. 64. *ora in-cederet* Coll. Sax. Cf. Bentl. — *v.* 65. *et qui* Bentl. e Codd. et vetustis Edd. Olim vulgo: *aut qui.* Cf. Bentl. — *v.* 69. *tributum* Lambin. e Codd. Cf. Heind. — *v.* 79. Magna hoc loco Codd. et Edd. veterum varietas; habent enim primum *hic* vel *hinc*, deinde *diffundere*, *diffidere*, *defingere*, *defindere*, *diffingere*, *diffigere*, *defringere*. Vid. Bentl. Heind. Fea. — *v.* 85. *laceraverit* Bentl. quem Vid. e Codd. Lambin. Vulgo *latraverit.* Cf. Bentl. Fea, Both. Annotatt.

Trebatius.

Solventur risu tabulae; tu missus abibis.

Satira II.

Tenuis et simplex victus, quo veteres illi Romani heroes inde ab urbe condita per quinque secula usi erant, poetae nostri aetate in his corruptis civium suorum moribus plane evanuerat. *Potentiae Romanorum*, Velleio auctore II, 1, *prior Scipio viam aperuerat, luxuriae posterior aperuit; quippe remoto Carthaginis metu sublataque imperii aemula, non gradu, sed praecipiti cursu a virtute descitum, ad vitia transcursum; vetus disciplina deserta, nova inducta; in somnum a vigiliis, ab armis ad voluptates, a negotiis in otium conversa civitas.* Carthaginis excidium, Graecia voluptatum omnis generis magistra et Asia opulentissima subactae, orientis gazae Romam deportatae incredibilem luxuriam et mollitiem apud Romanos pepererant. Sed ut plerumque contrariis vitiis genus humanum ab utraque parte simul urgeri solet, ita in hac communi fere prodigentia non defuerunt, qui nimiam parsimoniam atque adeo sordidam avaritiam consectarentur. Nulla res magis poetae, seculi vitia emendaturo, cordi esse debuit, quam haec ipsa labes. Sed cum Maecenatis et talium virorum convictorem parum deceret, censoria severitate in hoc genere uti, sub Ofelli, rustici cuiusdam, persona praecepta tradit, qui nullius philosophi doctrinae addictus, perversis aetatis suae hominibus veterem illam abstinentiam et frugalitatem liberrimo gravissimoque sermone commendat, quam ipse optimam expertus erat ad beate vivendum et vel totius rei familiaris iacturam aequo animo ferendam. Per totam igitur hanc Satiram Ofellus, loquens inducitur, vir simplex et candidus; sed Ofellum dum audimus, poetae ipsius animum et sententiam cognoscimus. *Heindorf.*

Quae virtus, et quanta, boni, sit vivere parvo,
(Nec meus hic sermo est, sed quem praecepit Ofellus
Rusticus, abnormis sapiens, crassaque Minerva)

II, *v.* 1. *bonis* Codd. aliquot et ve . Edd. Cf. Heind. Fea. et Both. Annotatt. — *v.* 2. *quae* pro *quem* Bentl. e Codd. Cf. Heind. — *v.* 3. *abnormi* plures Codd. Cf. Bentl.

Discite, non inter lances mensasque nitentes,
Quum stupet insanis acies fulgoribus, et quum
Acclinis falsis animus meliora recusat;
Verum hic impransi mecum disquirite. — Cur hoc? —
Dicam, si potero. Male verum examinat omnis
Corruptus iudex. Leporem sectatus, equove
Lassus ab indomito, vel, si Romana fatigat
Militia assuetum graecari, seu pila velox,
Molliter austerum studio fallente laborem,
Seu te discus agit; (pete cedentem aëra disco:)
Quum labor extuderit fastidia, siccus, inanis
Sperne cibum vilem; nisi Hymettia mella Falerno
Ne biberis diluta. Foris est promus, et atrum
Defendens pisces hiemat mare: cum sale panis
Latrantem stomachum bene leniet. Unde putas? aut
Qui partum? Non in caro nidore voluptas
Summa, sed in te ipso est. Tu pulmentaria quaere
Sudando: pinguem vitiis albumque neque ostrea
Nec scarus aut poterit peregrina iuvare lagois.
Vix tamen eripiam, posito pavone, velis quin
Hoc potius, quam gallina, tergere palatum,
Corruptus vanis rerum, quia veneat auro
Rara avis et picta pandat spectacula cauda;
Tanquam ad rem attineat quidquam. Num vesceris ista,
Quam laudas, pluma? cocto num adest honor idem?
Carne tamen quamvis distat nihil hac magis illa,
Imparibus formis deceptum te patet: esto.
Unde datum sentis, lupus hic Tiberinus an alto
Captus hiet? pontesne inter iactatus an amnis
Ostia sub Tusci? laudas insane trilibrem
Mullum, in singula quem minuas pulmenta necesse est.

— *v.* 14. *labor extulerit* plures Codd. *expulerit* Bentl. ex uno Cod. Cf. Heind. Fea, Iahn. — v. 29. *nihil hac avis illa* coni. Heind. *haec magis illa* Fea. Cf. Bentl. Heind. et inprimis Both. Annotatt. cum Iahn.

Ducit te species, video: quo pertinet ergo
Proceros odisse lupos? quia scilicet illis
Maiorem natura modum dedit, his breve pondus:
Ieiunus raro stomachus vulgaria temnit.
Porrectum magno magnum spectare catino
Vellem, ait Harpyiis gula digna rapacibus: at vos
Praesentes Austri coquite horum opsonia. Quamquam
Putet aper rhombusque recens, mala copia quando
Aegrum sollicitat stomachum, quum rapula plenus
Atque acidas mavult inulas. Necdum omnis abacta
Pauperies epulis regum: nam vilibus ovis
Nigrisque est oleis hodie locus. Haud ita pridem
Galloni praeconis erat acipensere mensa
Infamis: quid? tum rhombos minus aequora alebant?
Tutus erat rhombus, tutoque ciconia nido,
Donec vos auctor docuit praetorius. Ergo
Si quis nunc mergos suaves edixerit assos,
Parebit pravi docilis Romana iuventus.
Sordidus a tenui victu distabit, Ofello
Iudice; nam frustra vitium vitaveris illud,
Si te alio pravus detorseris. Avidienus,
Cui Canis ex vero dictum cognomen adhaeret,
Quinquennes oleas est et silvestria corna,
Ac nisi mutatum parcit defundere vinum, et
Cuius odorem olei nequeas perferre, (licebit
Ille repotia, natales, aliosve dierum
Festos albatus celebret) cornu ipse bilibri
Caulibus instillat, veteris non parcus aceti.

— v. 38. Bentleius hunc versum pro spurio habuit ad A. P. v. 337. *rari* pro *raro* ex Acrone Heind. Cf. Doering. et Iahn. — v. 40. *Velle ait* pro *Vellem* coni. Heind. Cf. Both. Annotatt. — v. 41. Pleraeque olim Codd. *quamvis* pro *quamquam* Cf. Heind. — v. 53. *distabat* Codd. aliquot. Vid. Bentl. — v. 55. *pravus* e Codd. Bentl. quem Vid. Vulg. *pravum*. — v. 56. *ductum* plures Codd. et vett. Edd. Vid. Bentl. Heind. et Fea. — v. 58. *diffundere* Codd. aliquot et vett. Edd. Cf. Heind. — v. 62. *largus* pro *parcus* Codd. Feae et Ed. princ. Cf. Heind.

Quali igitur victu sapiens utetur? et horum
Utrum imitabitur? Hac urget lupus, hac canis, aiunt.
Mundus erit, qui non offendat sordibus, atque
In neutram partem cultus miser. Hic neque servis,
Albucî senis exemplo, dum munia didit,
Saevus erit; neque sic ut simplex Naevius unctam
Convivis praebebit aquam; vitium hoc quoque magnum.
Accipe nunc, victus tenuis quae quantaque secum
Afferat. Inprimis valeas bene: nam variae res
Ut noceant homini, credas, memor illius escae,
Quae simplex olim tibi sederit. At simul assis
Miscueris elixa, simul conchylia turdis:
Dulcia se in bilem vertent, stomachoque tumultum
Lenta feret pituita. Vides, ut pallidus omnis
Coena desurgat dubia? Quin corpus onustum
Hesternis vitiis animum quoque praegravat una,
Atque affigit humo divinae particulam aurae.
Alter, ubi dicto citius curatá sopori
Membra dedit, vegetus praescripta ad munia surgit,
Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam,
Sive diem festum rediens advexerit annus,
Seu recreare volet tenuatum corpus, ubive
Accedent anni, et tractari mollius aetas
Imbecilla volet. Tibi quidnam accedet ad istam,
Quam puer et validus praesumis, mollitiem, seu
Dura valetudo inciderit seu tarda senectus?
Rancidum aprum antiqui laudabant, non quia nasus
Illis nullus erat, sed, credo, hac mente, quod hospes
Tardius adveniens vitiatum commodius, quam
Integrum edax dominus consumeret. Hos utinam inter
Heroas natum tellus me prima tulisset!

— v. 64. *angit* plurimi Codd. et Edd. ante Lambinum, qui primus e Codd. dedit *aiunt*. Cf. Heind. et Fea. — v. 65. *qua non offendat* Bentl. e Codd. Sed Vid. Heind. — v. 77. *desurgit* Collat. Sax. — v. 79. *affligit* Plures Codd. Lambin. et Feae. Praetulit Bentl. quem Vid. coll. Heind. et Fea. — v. 84. *ubive* Bentl. ex coni. Cf. Heind. et Iahn.

Das aliquid famae, quae carmine gratior aurem
Occupat humanam? grandes rhombi patinaeque
Grande ferunt una cum damno dedecus. Adde
Iratum patruum, vicinos, te tibi iniquum,
Et frustra mortis cupidum, quum deerit egenti
As, laquei pretium. Iure, inquit, Trausius istis
Iurgatur verbis; ego vectigalia magna
Divitiasque habeo tribus amplas regibus. Ergo,
Quod superat, non est melius quo insumere possis?
Cur eget indignus quisquam, te divite? quare
Templa ruunt antiqua Deum? cur, improbe, carae
Non aliquid patriae tanto emetiris acervo?
Uni nimirum tibi recte semper erunt res.
O magnus posthac inimicis risus! Uterne
Ad casus dubios fidet sibi certius? hic, qui
Pluribus assuerit mentem corpusque superbum,
An qui, contentus parvo metuensque futuri
In pace, ut sapiens, aptarit idonea bello?
Quo magis his credas; puer hunc ego parvus Ofellum
Integris opibus novi non latius usum,
Quam nunc accisis. Videas metato in agello
Cum pecore et gnatis fortem mercede colonum,
Non ego, narrantem, temere edi luce profesta
Quidquam praeter olus, fumosae cum pede pernae;
Ac mihi seu longum post tempus venerat hospes,
Sive operum vacuo gratus conviva per imbrem
Vicinus, bene erat, non piscibus urbe petitis,
Sed pullo atque haedo: tum pensilis uva secundas
Et nux ornabat mensas, cum duplice ficu.
Post hoc ludus erat, culpa potare magistra;

— v. 95. *occupet* plures Codd. eosque sequitur Heind. quem Vid. coll. Bentl. et Both. Annotatt. — v. 99. *aes* plurimi Codd. et vett. Edd. Vid. Bentl. et Fea. — v. 99. *inquit* Bentl. e Codd. quem Vid. coll. Heindorf. et Both. quibus aliorum Codd. lectio *inquis* praeplacet. — v. 106. *rectae* Codd. aliquot Lambin. et, ut videtur, omnes Feae. — *eunt* Bentl. ex coni. Nic. Heinsii. Sed Cf. Heind. — v. 123. *cuppa* Lambin. *cupa* Bentl. uterque ex coni. Sed Vid.

Ac venerata Ceres, ita culmo surgeret alto,
Explicuit vino contractae seria frontis.
Saeviat atque novos moveat fortuna tumultus;
Quantum hinc imminuet? quanto aut ego parcius, aut vos,
O pueri, nituistis, ut huc novus incola venit?
Nam proprie telluris herum natura neque illum,
Nec me, nec quemquam statuit: nos expulit ille;
Illum aut nequities aut vafri inscitia iuris,
Postremum expellet certe vivacior heres.
Nunc ager Umbreni sub nomine, nuper Ofelli
Dictus erat, nulli proprius, sed cedet in usum
Nunc mihi, nunc alii. Quocirca vivite fortes,
Fortiaque adversis opponite pectora rebus.

Satira III.

Aedilitatis Agrippae cum mentio in hac Satira (v. 185.) fiat, inde sequitur eam non ante annum 721 U. C. quo Agrippa hoc munus gessit, id est, ante annum aetatis 33. poetae nostri esse conscriptam. Quodsi igitur prioris Satirarum libri confectio annis 715—717 U. C. assignanda est, Horatius post hoc tempus, quo illum librum edidit, per tres, quatuor annos paucas tantummodo Satiras, fortasse nullam nisi primam et secundam huius libri publici iuris fecit. Eo pertinet, quod sibi ineunte hoc Satira desidiam ipse obiicit, quae quidem desidia ingenium et conditionem poetae introspicientibus non tam mira videbitur. Cum enim iam a teneris annis hoc in votis haberet, ut sibi vivere posset, nec unquam inani carminum pangendorum pruritu laboraret, nunc tandem opes et praesidia vitae ita instituendae Maecenatis liberalitate nactus erat: nam in hac primum Satira villae Sabinae a Maecenate sibi donatae mentionem facit. Cf. Sat. II. 6. et quod etsi per iocum de se narrat Epist. II. 2. 49—54. Utrum id quod *vers.* 14 huius Satirae dicitur serio accipiendum sit, et adversarii hanc desidiam poetae in medio quasi curriculo cessanti vere crimini dederint, an amice fortasse eum hoc nomine familiares carp-

---

Heind. — v. 124. *ut culmo surgeret* multae Edd. Sed Cf. Bentl. et Heind. — v. 129. *proprie* e Codd. Fea. Vulg. *propriae* Cf. Iahn.

serint, haec omnia hariolationibus quidem, quibus Wielandii introductiones abundant, locum dare, neque vero ullis certioribus rationibus diiudicari possunt. Post longiorem igitur intercapedinem hic sermo a poeta nostro editus est, qui cum Epistolis libri secundi multo post et alio orationis genere conscriptis, inter longissima eademque perfectissima eius carmina numerandus est. Etiam huius Satirae ut plurimarum secundi libri genus est dramaticum. Colloquium enim continet poetae cum Damasippo, maxime ridiculo eius aetatis homine, qui cum per mercatum rem familiarem consumsisset, nihil iam aliud ageret, quam ut Stoica barba et pallio superbiens circumforaneus philosophus ubique sectae suae formulas, a Stertinio importuno aretalago sibi traditas, decantaret. Hunc igitur Damasippum inducit poeta in villam suam Sabinam irruentem et acerbissima sua vel potius Stertinii oratione totum genus humanum, Stoicis sapientibus exceptis, stultitiae atque adeo ex Stoicae philosophiae rationibus, insaniae arguentem. Quam callide poeta hoc commento usus sit, quam salse Stoicus personatus Stoicos ipsos, tum etiam cives suos, denique se ipsum derideat, quam mirifico artificio sapientiae ludibrium et seria ludo miscuerit, haec omnia lectori intelligenti sua sponte perspicienda relinquere, quam disputatione nostra praeoccupare maluimus. *Heindorf.*

Damasippus.

Sic raro scribis, ut toto non quater anno
Membranam poscas, scriptorum quaeque retexens,
Iratus tibi, quod vini somnique benignus
Nil dignum sermone canas. Quid fiet? At ipsis
Saturnalibus huc fugisti. Sobrius ergo
Dic aliquid dignum promissis: incipe. Nil est.
Culpantur frustra calami, immeritusque laborat
Iratis natus paries Dis atque poëtis.
Atqui vultus erat multa et praeclara minantis,
Si vacuum tepido cepisset villula tecto.
Quorsum pertinuit stipare Platona Menandro?

III, v. 1. Bentl. e Codd. *Si raro scribis, ut .... canas: quid fiet?* Cf. Heind. *Sic raro scribes* Both. e Codd. metri causa. Sed Vid. Iahn. — v. 4. *ab ipsis* fere Codd. quod tuentur Fea et Iahn. *at ipsis* Bentl. e Codd. aliquot et Edd. vett.

Eupolin, Archilochum, comites educere tantos?
Invidiam placare paras, virtute relicta?
Contemnere miser. Vitanda est improba Siren
Desidia; aut quidquid vita meliore parasti,
Ponendum aequo animo.

Horatius.

Dì te, Damasippe, Deaeque
Verum ob consilium donent tonsore. Sed unde
Tam bene me nosti?

Damasippus.

Postquam omnis res mea Ianum
Ad medium fracta est, aliena negotia curo,
Excussus propriis. Olim nam quaerere amabam,
Quo vafer ille pedes lavisset Sisyphus aere,
Quid sculptum infabre, quid fusum durius esset:
Callidus huic signo ponebam millia centum:
Hortos egregiasque domos mercarier unus
Cum lucro noram; unde frequentia Mercuriale
Imposuere mihi cognomen compita.

Horatius.

Novi,
Et miror morbi purgatum te illius.

Damasippus.

Atqui
Emovit veterem mire novus, ut solet, in cor
Traiecto lateris miseri capitisve dolore,
Ut lethargicus hic, quum fit pugil, et medicum urget.

Horatius.

Dum ne quid simile huic, esto ut libet.

Damasippus.

O bone, ne te
Frustrere; insanis et tu stultique prope omnes,

— v. 22. *scalptum* plures Codd. et Edd. Vid. Heind. — v. 25. *Mercuriali* coni. Cuning. Sed Cf. Heind. et Iahn. — v. 29. *capitisve* Bentl. e Codd. et vett. Edd. quem Cf. Olim vulg. *capitisque*.

Si quid Stertinius veri crepat; unde ego mira
Descripsi docilis praecepta haec, tempore quo me
Solatus iussit sapientem pascere barbam,
Atque a Fabricio non tristem ponte reverti.
Nam male re gesta quum vellem mittere operto
Me capite in flumen, dexter stetit, et Cave faxis
Te quidquam indignum: pudor, inquit, te malus angit,
Insanos qui inter vereare insanus haberi.
Primum nam inquiram, quid sit furere: hoc si erit in te
Solo, nil verbi, pereas quin fortiter, addam.
Quem mala stultitia, et quemcunque inscitia veri
Caecum agit, insanum Chrysippi porticus et grex
Autumat. Haec populos, haec magnos formula reges,
Excepto sapiente, tenet. Nunc accipe, quare
Desipiant omnes aeque ac tu, qui tibi nomen
Insano posuere. Velut silvis, ubi passim
Palantes error certo de tramite pellit,
Ille sinistrorsum, hic dextrorsum abit; unus utrisque
Error, sed variis illudit partibus: hoc te
Crede modo insanum; nihilo ut sapientior ille,
Qui te deridet, caudam trahat. Est genus unum
Stultitiae nihilum metuenda timentis, ut ignes,
Ut rupes, fluviosque in campo obstare queratur:
Alterum et huic varum et nihilo sapientius, ignes
Per medios fluviosque ruentis; clamet amica
Mater, honesta soror, cum cognatis pater, uxor;
Hic fossa est ingens, hic rupes maxima, serva!
Non magis audierit, quam Fufius ebrius olim,
Quum Ilionam edormit, Catienis mille ducentis,
Mater, te appello, clamantibus. Huic ego vulgus
Errori similem cunctum insanire docebo.
Insanit veteres statuas Damasippus emendo:
Integer est mentis Damasippi creditor? esto.

— v. 48. *insani* Codd. aliquot Lamb. alii. — v. 56. *varium* plures Edd. etiam Bentl. Vid. Heind. — v. 60. *Fufius* Bentl. e Codd. revocavit; olim pleraeque Edd. *Fafius* Cf. Bentl.

Accipe quod nunquam reddas mihi, si tibi dicam,
Tune insanus eris, si acceperis, an magis excors,
Reiecta praeda, quam praesens Mercurius fert?
Scribe decem a Nerio: non est satis; adde Cicutae
Nodosi tabulas centum; mille adde catenas:
Effugiet tamen haec sceleratus vincula Proteus
Quum rapies in ius malis ridentem alienis,
Fiet aper, modo avis, modo saxum, et, quum volet, arbor.
Si male rem gerere insani, contra bene sani est,
Putidius multo cerebrum est mihi crede, Perillî
Dictantis, quod tu nunquam rescribere possis.
Audire atque togam iubeo componere, quisquis
Ambitione mala aut argenti pallet amore;
Quisquis luxuria tristique superstitione,
Aut alio mentis morbo calet; huc propius me,
Dum doceo insanire omnes vos, ordine adite.
Danda est ellebori multo pars maxima avaris:
Nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.
Heredes Staberî summam incidere sepulcro;
Ni sic fecissent, gladiatorum dare centum
Damnati populo paria, atque epulum arbitrio Arrî,
Frumenti quantum metit Africa. Sive ego prave
Seu recte hoc volui, ne sis patruus mihi. Credo,
Hoc Staberî prudentem animum vidisse. Quid ergo
Sensit, quum summam patrimonî insculpere saxo
Heredes voluit? Quoad vixit, credidit ingens
Pauperiem vitium, et cavit nihil acrius; ut si
Forte minus locuples uno quadrante perisset,
Ipse videretur sibi nequior. Omnis enim res,
Virtus, fama, decus, divina humanaque pulchris
Divitiis parent, quas qui construxerit, ille

— *v.* 72. *in iura malis* Codd. Torrent. Vid. Heind. — *v.* 89. *iussisse* pro *vidisse* Lambin. Sed Cf. Both. Annotatt. — *v.* 93. *periret* plurimae Edd. Sed Vid. Bentl. — *v.* 96. *qui contraxerit* multi Codd. Cf. Bentl.

Clarus erit, fortis, iustus. Sapiensne? Etiam; et rex,
Et quidquid volet. Hoc, veluti virtute paratum,
Speravit magnae laudi fore. Quid simile isti
Graecus Aristippus, qui servos proiicere aurum
In media iussit Libya, quia tardius irent
Propter onus segnes? Uter est insanior horum?
Nil agit exemplum, litem quod lite resolvit.
Si quis emat citharas, emtas comportet in unum,
Nec studio citharae nec Musae deditus ulli;
Si scalpra et formas non sutor; nautica vela
Aversus mercaturis: delirus et amens
Undique dicatur merito. Quî discrepat istis,
Qui nummos aurumque recondit, nescius uti
Compositis, metuensque velut contingere sacrum?
Si quis ad ingentem frumenti semper acervum
Porrectus vigilet cum longo fuste, neque illinc
Audeat esuriens dominus contingere granum,
Ac potius foliis parcus vescatur amaris;
Si positis intus Chii veterisque Falerni
Mille cadis, nihil est, tercentum millibus, acre
Potet acetum; age, si et stramentis incubet unde-
Octoginta annos natus, cui stragula vestis,
Blattarum ac tinearum epulae, putrescat in arca:
Nimirum insanus paucis videatur, eo quod
Maxima pars hominum morbo iactatur eodem.
Filius aut etiam haec libertus ut ebibat heres,
Dîs inimice senex, custodis? Ne tibi desit?
Quantulum enim summae curtabit quisque dierum,
Ungere si caules oleo meliore, caputque
Coeperis impexa foedum porrigine? Quare,
Si quidvis satis est, periuras, surripis, aufers
Undique? tun' sanus? Populum si caedere saxis
Incipias servosque tuos, quos aere pararis,

— v. 127. *Si quodvis* unus Codd. Bentl. quem Cf. — v. 129. *tuo* Bentl. ex coni. Ian. Fabri Codicibus Feae firmata Cf. Both. Vulg. *tuos* Cf. Heind.

Insanum te omnes pueri clamentque puellae:
Quum laqueo uxorem interimis, matremque veneno,
Incolumi capite es? Quid enim? Neque tu hoc facis Argis,
Nec ferro ut demens genitricem occidis Orestes.
An tu reris eum occisa insanisse parente,
Ac non ante malis dementem actum Furiis, quam
In matris iugulo ferrum tepefecit acutum?
Quin ex quo habitus male tutae mentis Orestes,
Nil sane fecit, quod tu reprendere possis:
Non Pyladen ferro violare aususve sororem est
Electram: tantum maledicit utrique, vocando
Hanc Furiam, hunc aliud, iussit quod splendida bilis.
Pauper Opimius argenti positi intus et auri,
Qui Veientanum festis potare diebus
Campana solitus trulla, vappamque profestis,
Quondam lethargo grandi est oppressus, ut heres
Iam circum loculos et claves laetus ovansque
Curreret. Hunc medicus multum celer atque fidelis
Excitat hoc pacto: mensam poni iubet, atque
Effundi saccos nummorum, accedere plures
Ad numerandum: hominem sic erigit; addit et illud:
Ni tua custodis, avidus iam haec auferet heres. —
Men' vivo? — Ut vivas igitur, vigila: hoc age. — Quid vis? —
Deficient inopem venae te, ni cibus atque
Ingens accedit stomacho fultura ruenti.
Tu cessas? agedum, sume hoc ptisanarium oryzae. —
Quanti emtae? — Parvo. — Quanti ergo? — Octussibus. — Eheu!
Quid refert, morbo an furtis pereamque rapinis?

— *v.* 154. *accedit* Bentl. e Codd. Vulg. *accedat* Cf. Heind. et Both. Annotatt. — *v.* 157. Plurimi libri *pereamque*, multi *pereamve*, pauci *pereamne*. Bentl. *pereamve*. Sed Vid. Heind. et praecipue Iahn.

Quisnam igitur sanus? — Qui non stultus. — Quid avarus? —
Stultus et insanus. — Quid? si quis non sit avarus,
Continuo sanus? — Minime. — Cur, Stoice? — Dicam.
Non est cardiacus, Craterum dixisse putato,
Hic aeger. Recte est igitur, surgetque? Negabit,
Quod latus aut renes morbo tententur acuto.
Non est periurus neque sordidus; immolet aequis
Hic porcum Laribus; verum ambitiosus et audax:
Naviget Anticyram. Quid enim differt, barathrone
Dones quidquid habes, an nunquam utare paratis?
Servius Oppidius Canusî duo praedia, dives
Antiquo censu, gnatis divîsse duobus
Fertur, et haec moriens pueris dixisse vocatis
Ad lectum: Postquam te talos, Aule, nucesque
Ferre sinu laxo, donare et ludere vidi,
Te, Tiberi, numerare, cavis abscondere tristem:
Extimui, ne vos ageret vesania discors,
Tu Nomentanum, tu ne sequerere Cicutam.
Quare per Divos oratus uterque Penates,
Tu cave ne minuas, tu, ne maius facias id,
Quod satis esse putat pater, et natura coërcet.
Praeterea ne vos titillet gloria, iure-
Iurando obstringam ambo: uter Aedilis fueritve
Vestrum Praetor, is intestabilis et sacer esto.
In cicere atque faba bona tu perdasque lupinis,
Latus ut in Circo spatiere, et aëneus ut stes,
Nudus agris, nudus nummis, insane, paternis?
Scilicet ut plausus, quos fert Agrippa, feras tu,
Astuta ingenuum vulpes imitata leonem?

— *v.* 163. *tentantur* Bentl. e multis Codd. et vett. Edd. Sed Cf. Heind. — *v.* 166. *balatrone* Bentl. e pluribus Codd. *balatroni* Fea e duobus Codd. Bersm. Cf. Heind. — *v.* 172. Pro *ludere* Bentl. e coni. *perdere*. Cf. Heind. — *v.* 183. *et aëneus* Bentl. e Codd. quem Vid. Vulg. *aut aeneus*.

Ne quis humasse velit Aiacem, Atrida, vetas cur? —
Rex sum. — Nil ultra quaero Plebeius. — Et aequam
Rem imperito; at si cui videor non iustus, inulto
Dicere, quod sentit, permitto. — Maxima regum,
Dî tibi dent capta classem reducere Troia!
Ergo consulere et mox respondere licebit? —
Consule. — Cur Aiax, heros ab Achille secundus,
Putrescit, toties servatis clarus Achivis,
Gaudeat ut populus Priami Priamusque inhumato,
Per quem tot iuvenes patrio caruere sepulcro? —
Mille ovium insanus morti dedit, inclytum Ulixen
Et Menelaum una mecum se occidere clamans. —
Tu quum pro vitula statuis dulcem Aulide natam
Ante aras, spargisque mola caput, improbe, salsa,
Rectum animi servas? — Quorsum? — Insanus quid enim Aiax
Fecit? Quum stravit ferro pecus: abstinuit vim
Uxore et gnato; mala multa precatus Atridis
Non ille aut Teucrum aut ipsum violavit Ulixen. —
Verum ego, ut haerentes adverso litore naves
Eriperem, prudens placavi sanguine Divos. —
Nempe tuo, furiose. — Meo, sed non furiosus. —
Qui species alias veri, scelerisque tumultu
Permixtas capiet, commotus habebitur, atque
Stultitiane erret, nihilum distabit, an ira.
Aiax quum immeritos occidit, desipit, agnos;
Quum prudens scelus ob titulos admittis inanes,
Stas animo? et purum est vitio tibi, quum tumidum est, cor?

---

v. 188. *quaere* Bentl. ex uno Cod. Cf. Heind. — *v.* 191. *deducere* Codd. aliquot et vett. Edd. quod praetulit Bentl. Cf. Heind. et Iahn. — *v.* 194. *putescit* multi Codd. et vett. Edd. probantque Fea et Both. quos Cf. Sed *putrescit* tuetur Bentl. — *v.* 201. Ita locus auctore Schol. Cruq. constituendus. Alii, ut Bentl. et Heind. Acronem sequentes: *Quorsum insanus quid enim Aiax Fecit?* Both. *Quorsum insanus?* Vid. Heind. Both. Annotatt. Iahn. — *v.* 208. *veris* unus Cod. Cruq. a prima manu, alter a secunda *vero*. Vid. Bentl. et Heind.

Si quis lectica nitidam gestare amet agnam,
Huic vestem ut gnatae, paret ancillas, paret aurum,
Rufam aut Pusillam appellet, fortique marito
Destinet uxorem: interdicto huic omne adimat ius
Praetor, et ad sanos abeat tutela propinquos.
Quid? si qui gnatam pro muta devovet agna,
Integer est animi? Ne dixeris. Ergo ubi prava
Stultitia, hic summa est insania: qui sceleratus,
Et furiosus erit; quem cepit vitrea fama,
Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.
Nunc age, luxuriam et Nomentanum arripe mecum.
Vincet enim stultos ratio insanire nepotes.
Hic simul accepit patrimonî mille talenta,
Edicit, piscator uti, pomarius, auceps,
Unguentarius ac Tusci turba impia vici,
Cum scurris fartor, cum Velabro omne Macellum
Mane domum veniant. Quid tum? Venere frequentes.
Verba facit leno: Quidquid mihi, quidquid et horum
Cuique domi est, id crede tuum et vel nunc pete, vel cras.
Accipe, quid contra iuvenis responderit aequus:
In nive Lucana dormis ocreatus, ut aprum
Coenem ego; tu pisces hiberno ex aequore verris;
Segnis ego, indignus qui tantum possideam: aufer!
Sume tibi decies; tibi tantundem; tibi triplex,
Unde uxor media currit de nocte vocata.
Filius Aesopi detractam ex aure Metellae,
Scilicet ut decies solidum absorberet, aceto
Diluit insignem baccam; quî sanior, ac si
Illud idem in rapidum flumen iaceretve cloacam?
Quinti progenies Arrî, par nobile fratrum,
Nequitia et nugis, pravorum et amore gemellum,

---

v. 230. *Quid enim?* Codd. Torrent. *qui cum* Bentl. coni. itemque Codd. aliquot Feae. Cf. Bentl. Heind. Iahn. — *v.* 235. *verris* tuentur Bentl. et Heind. Sed eadem Codd. et Edd. vett. auctoritate est *vellit*, quod defendit Fea. — *v.* 238. *currat* plures Edd. veteres. Cf. Heind.

Luscinias soliti impenso prandere coëmtas.
Quorsum abeant? sani ut creta, an carbone notandi?
Aedificare casas, plostello adiungere mures,
Ludere par impar, equitare in arundine longa,
Si quem delectet barbatum, amentia verset.
Si puerilius his ratio esse evincet amare,
Nec quidquam differre, utrumne in pulvere, trimus
Quale prius, ludas opus, an meretricis amore
Sollicitus plores: quaero, faciasne quod olim
Mutatus Polemo? ponas insignia morbi,
Fasciolas, cubital, focalia, potus ut ille
Dicitur ex collo furtim carpsisse coronas,
Postquam est impransi correptus voce magistri?
Porrigis irato puero quum poma, recusat:
Sume, catelle: negat; si non des, optat. Amator
Exclusus quî distat, agit ubi secum, eat, an non,
Quo rediturus erat non arcessitus, et haeret
Invisis foribus? Ne nunc, quum me vocet ultro,
Accedam? an potius mediter finire dolores?
Exclusit, revocat: redeam? Non, si obsecret. Ecce
Servus, non paulo sapientior: O here, quae res
Nec modum habet neque consilium, ratione modoque
Tractari non vult. In amore haec sunt mala: bellum,
Pax rursum. Haec si quis tempestatis prope ritu
Mobilia, et caeca fluitantia forte, laboret
Reddere certa sibi, nihilo plus explicet, ac si
Insanire paret certa ratione modoque.
Quid? Quum Picenis excerpens semina pomis
Gaudes, si cameram percusti forte, penes te es?

— *v.* 246. *sani ut* plurimi Codd. alii *sani creta, sani an creta, sanine creta.* Bentleius, eumque secutus Fea, alii *sanin creta.* — *notati* Bentl. e Codd. Cf. Heind. — *v.* 254. *Polemo* Lambin. et Cruq. Vulg. *Polemon* Cf. Heind. — *v.* 262. *ne nunc* Bentl. e Codd. pro *nec nunc*, quod vett. Edd. ferunt. Cf. Heind. et Doering. — *v. eod. vocet* omnes Codd. tuetur Heind. Sed Bentl. *vocat*, quod omnes fere post eum Edd. habent. — *v.* 272. *camaram* Heind. Cf. Fea.

Quid? quum balba feris annoso verba palato,
Aedificante casas quî sanior? Adde cruorem
Stultitiae, atque ignem gladio scrutare modo, inquam.
Hellade percussa, Marius quum praecipitat se,
Cerritus fuit? an commotae crimine mentis
Absolves hominem, et sceleris damnabis eundem,
Ex more imponens cognata vocabula rebus?
Libertinus erat, qui circum compita siccus
Lautis mane senex manibus currebat, et, Unum,
(Quiddam magnum addens,) unum me surpite morti,
Dìs etenim facile est, orabat; sanus utrisque
Auribus atque oculis; mentem, nisi litigiosus,
Exciperet dominus, quum venderet. Hoc quoque vulgus
Chrysippus ponit fecunda in gente Menenî.
Iupiter, ingentes qui das adimisque dolores,
Mater ait pueri menses iam quinque cubantis,
Frigida si puerum quartana reliquerit, illo
Mane die, quo tu indicis ieiunia, nudus
In Tiberi stabit. Casus medicusve levarit
Aegrum ex praecipiti, mater delira necabit
In gelida fixum ripa, febrimque reducet.
Quone malo mentem concussa? timore Deorum.
Haec mihi Stertinius, sapientium octavus, amico
Arma dedit, posthac ne compellarer inultus.
Dixerit insanum qui me, totidem audiet, atque
Respicere ignoto discet pendentia tergo.

Horatius.

Stoice, post damnum sic vendas omnia pluris;
Qua me stultitia, quoniam non est genus unum,
Insanire putas? ego nam videor mihi sanus.

— v. 274. *seris* Codd. aliquot apud Lambin. Cf. Doering. — v. 283. Ita plures Codd. et antiquissimae quaeque Editiones; eamque lectionem tuentur Heind. et Doering. In aliis Codd. *Quid tam magnum? addens;* quod probant cum Bentleio Fea et Both. in Annotatt. — v. 301. *quam... stultitiam* unus Cod. Cruq. indeque Bentl. Cf. Heind.

Damasippus.

Quid? caput abscissum manibus quum portat Agave
Gnati infelicis, sibi tum furiosa videtur?

Horatius.

Stultum me fateor, liceat concedere veris,
Atque etiam insanum; tantum hoc edissere, quo me
Aegrotare putes animi vitio.

Damasippus.

Accipe: primum
Aedificas, hoc est, longos imitaris, ab imo
Ad summum totus moduli bipedalis; et idem
Corpore maiorem rides Turbonis in armis
Spiritum et incessum: qui ridiculus minus illo?
An quodcunque facit Maecenas, te quoque verum est
Tantum dissimilem et tanto certare minorem?
Absentis ranae pullis vituli pede pressis,
Unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens
Bellua cognatos eliserit. Illa rogare,
Quantane? num tantum, sufflans se, magna fuisset? —
Maior dimidio. — Num tanto? — Quum magis atque
Se magis inflaret; Non, si te ruperis, inquit,
Par eris. Haec a te non multum abludit imago.
Adde poëmata nunc, hoc est, oleum adde camino;
Quae si quis sanus fecit, sanus facis et tu.
Non dico horrendam rabiem.

Horatius.

Iam desine.

— v. 303. *abscisum* plures Codd. Feae, quem Vid. — *manibus* Bentl. e pluribus Codd. Olim vulg. *demens* Cf. Heind. — v. 313. *Tantum* Bentl. e Codd. quem Vid. Olim vulg. *tanto*. — v. 317. Ita cum Cruquio Bentleius, quem V. Olim vulg. *num tandem*, quod denuo tuetur Fea. *in tantum* coni. Doering. Cf. Both. Annotatt. et Iahn. — v. 318. Tuetur lectionem vulgatam Heind. *num tantum* Bentl. e Codd. idemque coni. *Maior perniuio*. Both. *Maior. — Dimidio? — Num tanto.*

Damasippus.

Cultum
Maiorem censu.

Horatius.

Teneas, Damasippe, tuis te.

Damasippus.

Mille puellarum, puerorum mille furores.

Horatius.

O maior tandem parcas, insane, minori.

Satira IV.

De Catio, quem sibi Horatius fingit artis culinariae et mensae struendae praecepta summa cum gravitate et tanquam ex tripode tradentem, Cruquii Scholia haec nobis referunt: *Sub persona Catii risurus est poeta Epicureos, ut in proxima* (risit) *Stoicos. Fuit autem M. Catius Epicureus, qui quatuor libros scripsit de rerum natura et de summo bono, quod cum Epicurei in voluptate ponerent, h. e., in gulae et corporis libidine, contra Stoicos, qui summum bonum dicebant esse voluptatem rerum honestarum, rogat Catium Horatius, ut sibi dicat coenae parandae et ordinandae magistrum eiusque praecepta.* Catium Epicureum Insubria oriundum ut scriptorem nuper admodum mortuum commemorat *Cicero Epist. ad Familiar.* XV, 16. *Cf. Quintilian.* X, 1. *in fine.* Sed difficile est ad intelligendum, cur Horatius, si vere consilium habuit Epicureos deridendi, hunc potissimum Catium iam diu mortuum et cuius memoria iam certe esset oblitterata, quasi ex inferis ad hunc sermonem habendum resuscitaverit. Procul dubio nomen Catii et locus huius Satirae Stoicum Damasippi philosophi sermonem excipientis veteres Scholiastas ad singularem hanc opinionem adduxit. Praecepta quidem in hoc sermone tradita neutiquam luxuriam et gulae intemperantiam, sed potius victum elegantem et cum elegantia valetudini non adversantem commendant. Praeterea certam quandam personam omnia produnt, ut liquido Romanus quidam Horatii aequalis a poeta derideatur sub Catii nomine latens. Quapropter nobis non mera hariolatione sed certioribus rationibus Wielandii sententia niti videtur, totum hoc carmen conscriptum esse statuentis in gratiam Maecenatis et reliquorum eius convictorum, atque id potissimum poetam nostrum agere,

ut certum quendam e numero horum convictorum iocose, sed non sine salsa acrimonia tangeret, qui reconditam suam sapientiae culinariae peritiam iactando nonnunquam sodalibus molestiam crearet. Sed quis tandem ille fuit? In Satira quidem octava, qua convivium Nasidieni Rufi describitur, nonnulla similia praecepta occurrunt, sed tractationem tamen multum diversam referunt. Wielandius, in coniectando audacior, eum, cuius hic delicatula in cibis eligendis elegantia, callida artificia et in curta re familiari magnificum fastidium ab Horatio deridetur, neminem alium esse putat quam Horatium ipsum, qui ultro se lectoribus hoc quidem nomine deridendum propinet. Sed ubi tandem ulla parsimoniae vestigia apparent, aut ratio curtae rei familiaris habetur? Imo praestantissima et pretiosissima quaeque commendantur. (Cf. v. 32--34, v. 58, 66, 68, 69, 77.) Quam parum quoque Wielandius poetam in hoc quidem genere novit, qui haud semel conviviorum luxuriam notat, tenuemque victum suum commendat. Vid. *Sat.* II, 2. Cf. *Od.* I, 20. I, 31, 15 sqq. III, 1. III, 6. III, 29. *Sat.* I, 6, 115 seqq. II, 6, 63 seqq. Epist. I, 5. init. I, 14, 35. I, 25. Nobis quidem, modo in re tam incerta coniecturam proferre liceat, is, qui hac Satira tecto nomine illuditur, nemo alius, nisi *Maecenas* videtur esse. Quodsi enim Maecenas, homo delicatulus et valetudinarius, de cibis et ad saporem et ad valetudinem optime parandis inter convivas disserere, atque omnino singularem in hoc genere et subtilem intelligentiam profiteri amabat, quid iocosius esse poterat hoc sermone, quid callidius hac nominis reticentia? Hoc si verum est, non modo tota orationis conformatio ad huius personae similitudinem facta erit, sed etiam singula praecepta procul dubio aut commemorationem cibi a Maecenate in deliciis habiti, aut observationem ab eodem cum convictoribus communicatam continebunt, ita quidem ut Maecenas hanc satiram legens ubique ea deprehenderet, quae ambitiose convivas docere soleret, varie et iocosa derisione inversa et immutata. Fortasse etiam Catius non est persona plane ficta, sed unus e convictoribus Maecenatis, simile nomen habens, sed quod ex poetae nostri consuetudine paulum immutatum sit, qui quidem haec patroni praecepta inprimis observare et repetere soleret, ut simul binae personae in hoc sermone tantummodo sodalibus proprie destinato simul significarentur. Singulare tamen et mirum est, in praeceptis ibi traditis falsas res veris et a communi usu alienas usitatis misceri. *Heindorf.* (Cf. *Both. Annotatt.*)

Horatius.

Unde, et quo Catius?

Catius.

Non est mihi tempus aventi
Ponere signa novis praeceptis, qualia vincant
Pythagoran Anytique reum doctumque Platona.

Horatius.

Peccatum fateor, quum te sic tempore laevo
Interpellarim: sed des veniam bonus, oro.
Quod si interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox,
Sive est naturae hoc, sive artis, mirus utroque.

Catius.

Quin id erat curae, quo pacto cuncta tenerem,
Utpote res tenues, tenui sermone peractas.

Horatius.

Ede hominis nomen; simul et, Romanus an hospes.

Catius.

Ipsa memor praecepta canam, celabitur auctor.
Longa quibus facies ovis erit, illa memento
Ut succi melioris et ut magis alba rotundis
Ponere; namque marem cohibent callosa vitellum.
Caule suburbano, qui siccis crevit in agris,
Dulcior; irriguo nihil est elutius horto.
Si vespertinus subito te oppresserit hospes,
Ne gallina malum responset dura palato,
Doctus eris vivam musto mersare Falerno;
Hoc teneram faciet. Pratensibus optima fungis

IV, v. 2. *vincant* e Codd. Bentl. Alii Codd. *vincunt,* aut *vincent.* — v. 10. Ita Bentl. e Codd. Olim vulg. *simul an Rom.* Cf. Heind. — v. 13. *alba* omnes Codd. et vett. Edd. quam lectionem tuentur Fea, Both. Iahn. Bentl. e coniectura *alma,* quod recentiores Edd. plerumque receperunt. — v. 15. *cole* pro *caule* plures Codd. Cf. Heind. — v. 19. *musto* ex coniectura Bentl. quem Vid. Codd. *misto* vel *mixto.*

Natura est; aliis male creditur. Ille salubres
Aestates peraget, qui nigris prandia moris
Finiet, ante gravem quae legerit arbore solem.
Aufidius forti miscebat mella Falerno,
Mendose, quoniam vacuis committere venis
Nil nisi lene decet; leni praecordia mulso
Prolueris melius. Si dura morabitur alvus,
Mitulus et viles pellent obstantia conchae,
Et lapathi brevis herba, sed albo non sine Coo.
Lubrica nascentes implent conchylia lunae;
Sed non omne mare est generosae fertile testae.
Murice Baiano melior Lucrina peloris;
Ostrea Circeiis, Miseno oriuntur echini;
Pectinibus patulis iactat se molle Tarentum.
Nec sibi coenarum quivis temere arroget artem,
Non prius exacta tenui ratione saporum.
Nec satis est cara pisces avertere mensa,
Ignarum quibus est ius aptius, et quibus assis
Languidus in cubitum iam se conviva reponet.
Umber et iligna nutritus glande rotundas
Curvet aper lances carnem vitantis inertem:
Nam Laurens malus est, ulvis et arundine pinguis.
Vinea summittit capreas non semper edules.
Fecundae leporis sapiens sectabitur armos.
Piscibus atque avibus quae natura et foret aetas,
Ante meum nulli patuit quaesita palatum.
Sunt quorum ingenium nova tantum crustula promit.
Nequaquam satis in re una consumere curam;
Ut si quis solum hoc, mala ne sint vina, laboret,
Quali perfundat pisces securus olivo.
Massica si coelo suppones vina sereno,
Nocturna, si quid crassi est, tenuabitur aura,
Et decedet odor nervis inimicus; at illa
Integrum perdunt lino vitiata saporem.

— v. 37. Codd. *avertere* et *averrere* pari fere auctoritate Cf. Bentl. Heind. Fea, Doering.

Surrentina vafer qui miscet faece Falerna
Vina, columbino limum bene colligit ovo,
Quatenus ima petit volvens aliena vitellus.
Tostis marcentem squillis recreabis et Afra
Potorem cochlea; nam lactuca innatat acri
Post vinum stomacho; perna magis ac magis hillis
Flagitat immorsus refici, quin omnia malit,
Quaecunque immundis fervent allata popinis.
Est operae pretium duplicis pernoscere iuris
Naturam. Simplex e dulci constat olivo,
Quod pingui miscere mero muriaque decebit,
Non alia quam qua Byzantia putuit orca.
Hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis,
Corycioque croco sparsum stetit, insuper addes
Pressa Venafranae quod bacca remisit olivae.
Picenis cedunt pomis Tiburtia succo;
Nam facie praestant. Venucula convenit ollis;
Rectius Albanam fumo duraveris uvam.
Hanc ego cum malis, ego faecem primus et halec,
Primus et invenior piper album, cum sale nigro
Incretum, puris circumposuisse catillis.
Immane est vitium, dare millia terna macello,
Angustoque vagos pisces urgere catino.
Magna movet stomacho fastidia, seu puer unctis
Tractavit calicem manibus, dum furta ligurrit,
Sive gravis veteri craterae limus adhaesit.
Vilibus in scopis, in mappis, in scobe, quantus
Consistit sumtus? neglectis, flagitium ingens.
Ten' lapides varios lutulenta radere palma,
Et Tyrias dare circum illota toralia vestes,
Oblitum, quanto curam sumtumque minorem

— v. 61. *immorsus* Bentl. e Codd. et vett. Edd. Plures Codd. et pleraeque olim Edd. *in morsus*. Cf. Heind. *immersus* coni. Both. in Annotatt. — *mavult* Codd. aliquot et ita Bentl. Cf. Heind. — v. 62. *in mundis* Codd. Cruq. Sed Vid. Bentl. — v. 78. *movet* Bentl. e Codd. quem Vid. Sed vett. Edd. plerumque *movent*.

Haec habeant, tanto reprendi iustius illis,
Quae nisi divitibus nequeant contingere mensis?

Horatius.

Docte Cati, per amicitiam Divosque rogatus,
Ducere me auditum, perges quocunque, memento.
Nam quamvis memori referas mihi pectore cuncta,
Non tamen interpres tantundem iuveris. Adde
Vultum habitumque hominis; quem tu vidisse beatus
Non magni pendis, quia contigit; at mihi cura
Non mediocris inest, fontes ut adire remotos,
Atque haurire queam vitae praecepta beatae.

Satira V.

In eo populo, apud quem ingentes opes per plura secula coacervatae, neque eae per mercatum aut opificiorum et artium industria laboriose conquisitae, sed ex toto terrarum orbe bellorum rapinis coactae summam avaritiam et, Livio teste, *desiderium per luxum atque libidinem pereundi perdendique omnia* peperissent; apud quem vel puerorum educandorum ratio nihil aliud fere spectaret, quam ut teneris iam annis iuventus *hac aerugine et cura peculii imbueretur* (Horat. A. P. 325 seqq.), ut omnes uno quasi ore hoc praeceptum decantarent, *quaerenda pecunia primum est, Virtus post nummos;* in eo igitur populo ea ars rem augendi, quae in hac Satira describitur, plurimis utique innoxia atque adeo honesta videri debuit. Per bellorum enim civilium turbas maxima civium pars omnem fere honestatis et decoris sensum perdiderat; atque cum satis exemplorum apud poetam nostrum et alios scriptores occurrant, Romanos eius aetatis, ut divitias conquirerent, nullum legibus vetitum crimen neque fenoris, neque periurii, aut parricidii detrectasse: quanto minus hoc artificium reformidaverint, quod neque leges vetarent, et quod nunc tam proclive esset, quoniam in his perditis moribus caelibes et orbi avari indies augerentur, atque consuetudo Romanis frequentata, maiores amicos et potentiores cives omni genere officiorum prosequendi, eo faciliorem aditum ad eiusmodi homines praeberet? Ita tandem factum est, ut fortasse in nullo alio unquam populo magis, quam apud Romanos hoc testamentorum captandorum studium a heredipetis tanquam peculiaris quaedam ars et proprius quaestus exerceretur. Atque quo magis imperatoria tempora vilescerent, eo latius haec

pestis manare coepit. Horat. Epist. I, 1, 77. *Pars hominum gestit conducere publica: sunt qui Crustis et pomis viduas venentur avaras Excipiantque senes, quos in vivaria mittant: Multis occulto crescit res fenore.* Seneca De Benef. VI, 38. *An tu Arruntium et Aterium et ceteros, qui captandorum testamentorum artem professi sunt, non putas eadem habere, quae designatores et libitinarios, vota?* Cf. Epist. 68. et Iuvenal. Sat. XII. Plin. Hist. Nat. XIV, prooem. *Postquam coepere orbitas in auctoritate summa et potentia esse, captatio in quaestu fertilissimo ac sola gaudia in possidendo, pessum iere vitae pretia.* Petron. Satir. 124. *Crotona intravimus, ubi — incidimus in turbam heredipetarum.* Quid quod iam Cicero dicit Paradox. V, 2. *An eorum servitus dubia est, qui cupiditate peculii nullam conditionem recusant durissimae servitutis? Hereditatis spes quid iniquitatis in serviendo non suscipit? quem nutum locupletis orbi senis non observat? Loquitur ad voluntatem: quicquid denuntiatum sit, facit: assectatur, assidet muneratur. Quid horum est liberi? quid non denique servi inertis?* Cf. Lips. ad Senec. De constant. cap. 5. Contra hos igitur, qui vocabantur, captatores haec Satira conscripta est, omnes dolos, artificia, insidias describens, quibus homines isti uterentur. Commentus est poeta in hunc finem colloquium Tiresiam inter et Ulyssem apud inferos habitum, tam salibus conditum et amara derisione insignem, ut haec Satira cum libri prioris Satira nona nostrae aetatis lectoribus maxime placuerit. *Heindorf.*

Ulysses.

Hoc quoque, Tiresia, praeter narrata petenti
Responde, quibus amissas reparare queam res
Artibus atque modis. Quid rides?

Tiresias.

Iamne doloso
Non satis est Ithacam revehi, patriosque penates
Adspicere?

Ulysses.

O nulli quidquam mentite, vides ut
Nudus inopsque domum redeam, te vate, neque illic

V, v. 3. *dolose* Bentl. ex uno Cod. cui accedunt aliquot Feae Cf. Heind.

Aut apotheca procis intacta est, aut pecus. Atqui
Et genus et virtus, nisi cum re, vilior alga est.

Tiresias.

Quando pauperiem, missis ambagibus, horres;
Accipe, qua ratione queas ditescere. Turdus
Sive aliud privum dabitur tibi, devolet illuc,
Res ubi magna nitet, domino sene; dulcia poma,
Et quoscunque feret cultus tibi fundus honores,
Ante Larem gustet venerabilior Lare dives;
Qui quamvis periurus erit, sine gente, cruentus
Sanguine fraterno, fugitivus: ne tamen illi
Tu comes exterior, si postulet, ire recuses.

Ulysses.

Utne tegam spurco Damae latus? haud ita Troiae
Me gessi, certans semper melioribus.

Tiresias.

Ergo
Pa per eris.

Ulysses.

Fortem hoc animum tolerare iubebo;
Et quondam maiora tuli. Tu protinus, unde
Divitias aerisque ruam, dic Augur, acervos.

Tiresias.

Dixi equidem et dico. Captes astutus ubique
Testamenta senum, neu, si vafer unus et alter
Insidiatorem praeroso fugerit hamo,
Aut spem deponas aut artem illusus omittas.
Magna minorve foro si res certabitur olim,
Vivet uter locuples sine gnatis, improbus, ultro
Qui meliorem audax vocet in ius, illius esto
Defensor: fama civem causaque priorem
Sperne, domi si gnatus erit fecundave coniux.

— *v.* 11. *primum* plures Codd. Cf. Heind.

Quinte, puta, aut Publi (gaudent praenomine molles
Auriculae) tibi me virtus tua fecit amicum;
Ius anceps novi, causas defendere possum;
Eripiet quivis oculos citius mihi, quam te
Contemtum cassa nuce pauperet: haec mea cura est,
Ne quid tu perdas, neu sis iocus. Ire domum atque
Pelliculam curare iube: si cognitor ipse,
Persta atque obdura seu rubra Canicula findet
Infantes statuas, seu pingui tentus omaso
Furius hibernas cana nive conspuet Alpes.
Nonne vides, aliquis cubito stantem prope tangens
Inquiet, ut patiens, ut amicis aptus, ut acer?
Plures annabunt thunni, et cetaria crescent.
Si cui praeterea validus male filius in re
Praeclara sublatus aletur; ne manifestum
Caelibis obsequium nudet te, leniter in spem
Arrepe officiosus, ut et scribare secundus
Heres, et, si quis casus puerum egerit Orco,
In vacuum venias: perraro haec alea fallit.
Qui testamentum tradet tibi cunque legendum,
Abnuere et tabulas a te removere memento,
Sic tamen ut limis rapias, quid prima secundo
Cera velit versu: solus multisne coheres,
Veloci percurre oculo. Plerumque recoctus
Scriba ex Quinqueviro corvum deludet hiantem,
Captatorque dabit risus Nasica Corano.

Ulysses.

Num furis an prudens ludis me, obscura canendo?

Tiresias.

O Laërtiade, quidquid dicam, aut erit aut non:
Divinare etenim magnus mihi donat Apollo.

— *v.* 36. *quassa nuce* plures Codd. et vett. Edd. Servat Fea. — *v.* 38, *sis cognit.* plurimae Edd. Cf. Bentl. — *v.* 53. *limus* Coll. Sax. — *v.* 59. *dico* Both. e Codd. — *v.* 60. Bentleius in uno Cod. *mihi donat*, in alio *donavit* invenit, unde Haberfeldus correxit:

Ulysses.

Quid tamen ista velit sibi fabula, si licet, ede.

Tiresias.

Tempore quo iuvenis Parthis horrendus, ab alto
Demissum genus Aenea, tellure marique
Magnus erit, forti nubet procera Corano
Filia Nasicae, metuentis reddere soldum.
Tum gener hoc faciet: tabulas socero dabit, atque
Ut legat orabit. Multum Nasica negatas
Accipiet tandem, et tacitus leget, invenietque
Nil sibi legatum, praeter plorare, suisque.
Illud ad haec iubeo: mulier si forte dolosa
Libertusve senem delirum temperet, illis
Accedas socius, laudes, lauderis ut absens.
Adiuvat hoc quoque, sed vincit longe prius, ipsum
Expugnare caput. Scribet mala carmina vecors:
Laudato. Scortator erit: cave te roget; ultro
Penelopam facilis potiori trade.

Ulysses.

Putasne,
Perduci poterit tam frugi tamque pudica,
Quam nequiere proci recto depellere cursu?

Tiresias.

Venit enim magnum donandi parca iuventus,
Nec tantum Veneris, quantum studiosa culinae.
Sic tibi Penelope frugi est: quae si semel uno
De sene gustarit, tecum partita lucellum,
Ut canis a corio nunquam absterrebitur uncto.
Me sene, quod dicam, factum est. Anus improba Thebis
Ex testamento sic est elata: cadaver
Unctum oleo largo nudis humeris tulit heres,

Quidquid dicam aut erit, aut non Divinare mihi magnus donavit Apollo, Vossio, Heindorfio, Bothio probantibus. — *v.* 76. *Penelopen* alii Codd. et pleraeque Edd. vett. Vid. Bentl.

Scilicet elabi si posset mortua; credo,
Quod nimium institerat viventi. Cautus adito,
Neu desis operae neve immoderatus abundes.
Difficilem et morosum offendet garrulus, ultro
Non etiam sileas. Davus sis comicus, atque
Stes capite obstipo, multum similis metuenti.
Obsequio grassare: mone, si increbuit aura',
Cautus uti velet carum caput; extrahe turba
Oppositis humeris; aurem substringe loquaci.
Importunus amat laudari: donec, Ohe iam!
Ad coelum manibus sublatis dixerit, urge, et
Crescentem tumidis infla sermonibus utrem.
Quum te servitio longo curaque levarit,
Et certum vigilans, Quartae esto partis Ulixes,
Audieris, heres: Ergo nunc Dama sodalis
Nusquam est? unde mihi tam fortem tamque fidelem?
Sparge subinde, et, si paulum potes, illacrimare. Est
Gaudia prodentem vultum celare. Sepulcrum
Permissum arbitrio sine sordibus exstrue: funus
Egregie factum laudet vicinia. Si quis
Forte coheredum senior male tussiet, huic tu
Dic, ex parte tua, seu fundi sive domus sit
Emtor, gaudentem nummo te addicere. Sed me
Imperiosa trahit Proserpina; vive valeque.

Satira VI.

Quod maxime in votis habuerat Horatius, ut liber aliquando ab omni negotiorum cura et impedimentis vitae sibi ipsi rure viveret et otio suo frueretur, id iam villae Sabinae erat possessione assecutus; neque tamen tam assidue quam vellet ibi degere

— *v.* 90. *offendes* Bentl. ex coniectura; recepit etiam Heind. Sed Cf. Both. Annotatt. — *ultra* multi Codd. et Edd. Servat Fea. Cf. Heind. — Bentl. post *ultro* punctum collocat. — *v.* 103. Cod. a Barthio inspectus: *et, si paulum potes, illacrimare est Gaudia prudentum vultu celare.* Inde Bentl. coni. *et, sic paulum potes illacrimare, et Gaudia prudenter vultu celare.* Cf. Heind. Iahn.

ei licuit et *nunc veterum libris nunc somno et inertibus horis Ducere sollicitae iucunda oblivia vitae.* Consuetudo enim et familiaritas Maecenatis, cui omnia sua deberet, fortasse etiam aliae rationes (Vid. *vers.* 36.) saepius eum Romae et in his urbanae vitae turbis detinebant, ubi quidem nulla alia res maiorem ei molestiam creabat, quam eorum importunitas, qui Maecenatis non minus quam poetae nostri animum et mores ignorantes, ut se resque suas validissimo Augusti amico commendaret, pertinaci sedulitate Horatium rogare nunquam desinerent. (*Vers. 38 seqq.*) Itaque fortunati illius otii desiderium in hac satira describit, quae proprium poetae animum, sensus, ingenium tam graphice ob oculos ponit, ut plane hoc carminum genus a Lucilio inventum, instauratum ab Horatio, siqua alia, referat; derisio enim et ioci non insunt. Atqui in hoc ipso genere, quod totum in eo positum est, ut libere et sponte quasi erumpentes animi sensus exprimat, omnino necesse non est, ut quaeramus, an praeterea proprium et peculiare aliquid poeta in scribendo sibi proposuerit. Sed si coniecturis indulgere libet, suspicari possumus, Horatium excusare se Maecenati voluisse, quod tam raro in urbem veniret, aut civibus suis denuo explicare, qualis sibi cum Maecenate familiaritas intercederet, aut denique huic ipse significare, quid ab eo impetrare optaret. Eiusmodi certe quidem coniecturae alios poetae locos (Epist. I, 7. Sat. I, 6. I, 9.) conferentibus multo propius a vero abesse nobis videntur, quam singularis Wielandii opinio autumantis, Horatium vicinorum villae suae Sabinae in gratiam hunc sermonem confecisse, quos sibi conciliaret, cum boni rustici hominem e media urbe et ex sinu quasi Augusti atque Maecenatis ad se delatum subtimidi aspicerent, eique non satis confiderent. Sed vix credideris, rusticos Sabinos poetae vicinos unquam ullum eius carmen oculis usurpasse, neque Horatius pro ingenio suo, quale ex versibus eius elucet, hac commendatione indigere putandus est. *Heindorf.*

Hoc erat in votis: modus agri non ita magnus,
Hortus ubi, et tecto vicinus iugis aquae fons,
Et paulum silvae super his foret. Auctius atque
Dì melius fecere: bene est: nil amplius oro,
Maia nate, nisi ut propria haec mihi munera faxis.
Si neque maiorem feci ratione mala rem,
Nec sum facturus vitio culpave minorem;
Si veneror stultus horum nihil, O si angulus ille

Proximus accedat, qui nunc denormat agellum!
O si urnam argenti fors quae mihi monstret, ut illi,
Thesauro invento qui mercenarius agrum
Illum ipsum mercatus aravit, dives amico
Hercule! Si, quod adest, gratum iuvat: hac prece te oro,
Pingue pecus domino facias, et cetera, praeter
Ingenium; utque soles, custos mihi maximus adsis.
Ergo ubi me in montes et in arcem ex Urbe removi,
Quid prius illustrem Satiris Musâque pedestri?
Nec mala me ambitio perdit, nec plumbeus Auster,
Auctumnusque gravis, Libitinae quaestus acerbae.
Matutine pater, seu Iane libentius audis,
Unde hominis operum primos vitaeque labores
Instituunt, (sic Dîs placitum,) tu carminis esto
Principium. Romae sponsorem me rapis. — Eia,
Ne prior officio quisquam respondeat, urge.
Sive Aquilo radit terras, seu bruma nivalem
Interiore diem gyro trahit, ire necesse est. —
Postmodo, quod mi obsit, clare certumque locuto,
Luctandum in turba et facienda iniuria tardis. —
Quid tibi vis, insane? et quam rem agis improbus? urget
Iratis precibus; tu pulses omne quod obstat,
Ad Maecenatem memori si mente recurras. —
Hoc iuvat et melli est, non mentiar. At simul atras

VI, *v.* 9. *deformat* plures Codd. et vett. Edd. Sed Cf. Fea. — *v.* 10. *quae* Bentl. e multis Codd. et vetustissimis Edd. Olim vulg. *qua* Cf. Fea et Both. Annotatt. — *v.* 16. Gesner. hunc versum parenthesi includit, Heindorfio probante. Sed Cf. Iahn. — *v.* 24. *urges* Codd. aliquot Lambini, aliorum. — *v.* 29. Ita ex emendatione Bentl. cum plurimi Codd. ferant: *Quid tibi vis insane et quas res agis? improbus urget.* Fea e suis Codd. *Quid vis insane? et quas res agis? improbus urget.* Sed Cf. Both. Omnes Editores praeter Gesnerum, et qui eum sequuntur, *improbus* non cum *agis*, sed cum *urget* coniungunt. Cf. Heind. — *v.* 30. *pulsas* Cod. Bersm. et aliquot Feae Cf. Heind. — *v.* 32. *mentior* Coll. Sax. et Cod. Bersm. Vid. Bentl.

Ventum est Esquilias, aliena negotia centum
Per caput et circa saliunt latus. Ante secundam
Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras.
De re communi scribae magna atque nova te
Orabant hodie meminisses, Quinte, reverti.
Imprimat his, cura, Maecenas signa tabellis.
Dixeris, Experiar: Si vis, potes, addit et instat.
Septimus octavo propior iam fugerit annus,
Ex quo Maecenas me coepit habere suorum
In numero, duntaxat ad hoc, quem tollere rheda
Vellet iter faciens, et cui concredere nugas
Hoc genus, Hora quota est? Threx est Gallina Syro par?
Matutina parum cautos iam frigora mordent:
Et quae rimosa bene deponuntur in aure.
Per totum hoc tempus subiectior in diem et horam
Invidiae noster. Ludos spectaverit una,
Luserit in campo: Fortunae filius, omnes.
Frigidus a Rostris manat per compita rumor:
Quicunque obvius est, me consulit: O bone, nam te
Scire, Deos quoniam propius contingis, oportet,
Num quid de Dacis audisti? — Nil equidem. — Ut tu
Semper eris derisor! — At omnes Di exagitent me,
Si quidquam. — Quid? militibus promissa Triquetra
Praedia Caesar an est Itala tellure daturus?
Iurantem me scire nihil mirantur ut unum
Scilicet egregii mortalem altique silenti.
Perditur haec inter misero lux. non sine votis:
O rus, quando ego te adspiciam? quandoque licebit,
Nunc veterum libris, nunc somno et inertibus horis
Ducere sollicitae iucunda oblivia vitae?

— v. 44. *Thrax* Lambin. — v. 48. Ita Bentl. locum interpunxit, idemque pro vulg. *spectaverat*, *luserat*, dedit e Codd. *spectaverit*, *luserit*. Sed Fea, ut olim vulgabatur retinuit: *Invidiae: noster ludos spectaverat una*, *Luserat* etc. Cf. Heind. — v. 57. *miratur* Bentl. ex uno Cod. Sed Cf. Heind.

O quando faba Pythagorae cognata, simulque
Uncta satis pingui ponentur oluscula lardo?
O noctes coenaeque Deûm! quibus ipse, meique,
Ante larem proprium vescor, vernasque procaces
Pasco libatis dapibus. Prout cuique libido est,
Siccat inaequales calices conviva solutus
Legibus insanis, seu quis capit acria fortis
Pocula, seu modicis uvescit laetius. Ergo
Sermo oritur non de villis domibusve alienis,
Nec, male necne Lepos saltet, sed, quod magis ad nos
Pertinet et nescire malum est, agitamus: utrumne
Divitiis homines an sint virtute beati;
Quidve ad amicitias, usus rectumne, trahat nos;
Et quae sit natura boni summumque quid eius.
Cervius haec inter vicinus garrit aniles
Ex re fabellas. Si quis nam laudat Arellî
Sollicitas ignarus opes, sic incipit: Olim
Rusticus urbanum murem mus paupere fertur
Accepisse cavo, veterem vetus hospes amicum;
Asper et attentus quaesitis, ut tamen arctum
Solveret hospitiis animum. Quid multa? neque ille
Sepositi ciceris nec longae invidit avenae;
Aridum et ore ferens acinum semesaque lardi
Frusta dedit, cupiens varia fastidia coena
Vincere tangentis male singula dente superbo:
Quum pater ipse domus palea porrectus in horna
Esset ador loliumque, dapis meliora relinquens.
Tandem urbanus ad hunc: Quid te iuvat, inquit, amice,
Praerupti nemoris patientem vivere dorso?
Vis tu homines urbemque feris praeponere silvis?
Carpe viam, mihi crede, comes, terrestria quando

— v. 67. *dapibus: cum, ut cuique lib.* Bentl. ex uno Cod. Vid. Heind. — v. 70. *humescit* Ed. Glareani, aliquot aliae. — v. 78. Ita longe plurimi Codd. Sed plurimae Edd. vett. *nam si quis.* Vid. Bentl. et Fea. — v. 83. *ille* Bentl. e plurimis Codd. quem Vid. Olim vulg. *illi.* Cf. Heind. — v. 92. *vis tu* e Codd. Bentl. quem Vid. Olim vulgo: *vin' tu.*

Mortales animas vivunt sortita, neque ulla est
Aut magno aut parvo leti fuga; quo, bone, circa,
Dum licet, in rebus iucundis vive beatus;
Vive memor, quam sis aevi brevis. Haec ubi dicta
Agrestem pepulere, domo levis exsilit; inde
Ambo propositum peragunt iter, urbis aventes
Moenia nocturni subrepere. Iamque tenebat
Nox medium coeli spatium, quum ponit uterque
In locuplete domo vestigia, rubro ubi cocco
Tincta super lectos canderet vestis eburnos,
Multaque de magna superessent fercula coëna,
Quae procul exstructis inerant hesterna canistris.
Ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit
Agrestem, veluti succinctus cursitat hospes,
Continuatque dapes; nec non verniliter ipsis
Fungitur officiis, praelambens omne quod affert.
Ille cubans gaudet mutata sorte, bonisque
Rebus agit laetum convivam, quum subito ingens
Valvarum strepitus lectis excussit utrumque.
Currere per totum pavidi conclave, magisque
Exanimes trepidare, simul domus alta Molossis
Personuit canibus. Tum rusticus, Haud mihi vita
Est opus hac, ait, et valeas, me silva cavusque
Tutus ab insidiis tenui solabitur ervo.

Satira VII.

Servus Horatii libertate Saturnalium utens severa oratione, quae tota est ad Stoicorum rationem composita, dominum castigat; neque vero quae dicit suo ingenio excogitavit, sed a Crispini Aretalogi ianitore, qui ex domini sui sermonibus arripuerat, accepta tradit. Gestiens igitur quae didicerat effutire, ubi primum loquendi veniam impetravit, perversitatem hominum admodum

---

— *v.* 108. *vernaliter* maxima pars Codd. et olim plurimae Edd. Sed Vid. Bentl. et Heind. — *v.* 109. *praelibans omne* Bentl. e duobus Codd.

communem exagitare incipit, qua ne in vitiis quidem sibi constare consueverint, eandemque etiam in dominum suum cadere ostendit. Atque ea quidem, quae servus Horatio obiicit *vers.* 23—35 non plane a vero abesse facile credas, etiam si ipsius confessio non accedat *Epist.* I, 8, 11 *seqq. et* I, 1, 97 *seqq.;* sed ne ea quoque quae *vers.* 46 sequuntur, ubi contra moechos servus invehitur, serio a lectore accipiantur aut verum inde crimen contra poetae mores et ingenium petatur, satis cavetur *versu* 45. tum *versu* 72, qui clare ostendit, quomodo servi accusatio intelligenda sit. Neque ea quidem, quae *vers.* 95—101 proferuntur poetae personam spectare, sequentia docent, inprimis *vers.* 110. Sed quid sibi voluit Horatius hac satira conscribenda? Nobis quidem sibi plane idem proposuisse videtur, quod in Satira III huius septimae perquam simili, nimirum ut languidam, putidam et inertem garrulitatem derideret, qua Stoicorum eius aetatis, ut Stertinii, ut Crispini, scripta laborabant. Contrarium igitur in his satiris exemplum proponit, qua tandem ratione haec Stoicorum celebrata παράδοξα tractanda sint, quod quidem tam luculenter, tam graviter et ingeniose facere instituit, ut nobis et germanam germanorum Stoicorum sententiam repraesentet, et optima vitae regendae praecepta impertiat. Nihil igitur est nisi amara derisio, quod hi sermones, alter Stertinio, alter Crispino auctoribus tribuuntur. — Casu aut falsa versus 1 interpretatione factum est, ut in pluribus codicibus haec satira cum antecedente continuata coaluerit. Sed qua tandem ratione adductus Bentleius hanc coniunctionem probare aut statuere potuerit, hanc satiram ad superiorem referri debere? Initium enim huius sermonis ita explicat: „Iamdudum ausculto, ait Davus; tibi nempe sermonem superiorem tecum recitanti: si pace tua liceat pauca habeo, quae contra reponam. Id modo dixisti tibi in votis esse, ut rure procul a negotiis et turbis degas. Recte quidem, si in eodem voto constanter ac perpetuo manere possis. Sed *Laudas Fortunam et mores antiquae plebis; et idem Si quis ad illa Deus subito te agat usque recuses. — Romae rus optas; absentem rusticus urbem Tollis ad astra levis* etc.“ Neque vero necesse erat hanc sermonis coniungendi occasionem comminisci; imo servus sapientiae, quam a Crispini ianitore in rem suam converterat, iactandae impatiens, coram domino disputare properat. Tum superior satira (VI.) siquae alia in se ipsa tota est teres atque rotunda, et aperte narrata fabula clauditur. Qui tandem eadem tam abrupte dramaticam formam inducere et colloquium illud murium inter se, servi cum Horatio colloquium continuo subsequi possit? Quo consilio hoc factum esse dicamus? Scilicet ut Sermonis VI. elegantia et nativa simplicitas corrumperetur. *Heindorf.*

Davus.

Iamdudum ausculto et cupiens tibi dicere servus
Pauca, reformido.

Horatius.

Davusne?

Davus.

Ita, Davus, amicum
Mancipium domino, et frugi quod sit satis, hoc est,
Ut vitale putes.

Horatius.

Age, libertate Decembri,
Quando ita maiores voluerunt, utere, narra.

Davus.

Pars hominum vitiis gaudet constanter, et urget
Propositum; pars multa natat, modo recta capessens,
Interdum pravis obnoxia. Saepe notatus
Cum tribus anellis, modo laeva Priscus inani,
Vixit inaequalis, clavum ut mutaret in horas;
Aedibus ex magnis subito se conderet, unde
Mundior exiret vix libertinus honeste;
Iam moechus Romae, iam mallet doctus Athenis
Vivere, Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis.
Scurra Volanerius, postquam illi iusta cheragra
Contudit articulos, qui pro se tolleret atque
Mitteret in phimum talos, mercede diurna
Conductum pavit: quanto constantior idem
In vitiis, tanto levius miser ac prior illo,
Qui iam contento, iam laxo fune laborat.

— *v.* 13. Pars fere dimidia Codd. *doctor Athen;* eamque lectionem servat Fea. Sed Cf. Heind. — v. 19. *ille* alii Codd. et Edd, probatum Bentleio, Heindorfio, quem Vid. aliis. Plures Codd. Cruq. et Torrentii *acrior ille* vel *illo*.

Horatius.

Non dices hodie, quorsum haec tam putida tendant,
Furcifer?

Davus.

Ad te inquam.

Horatius.

Quo pacto pessime?

Davus.

Laudas
Fortunam et mores antiquae plebis, et idem,
Si quis ad illa Deus subito te agat, usque recuses,
Aut quia non sentis, quod clamas, rectius esse,
Aut quia non firmus rectum defendis, et haeres,
Nequidquam coeno cupiens evellere plantam.
Romae rus optas, absentem rusticus Urbem
Tollis ad astra levis. Si nusquam es forte vocatus
Ad coenam, laudas securum olus, ac, velut usquam
Vinctus eas, ita te felicem dicis, amasque,
Quod nusquam tibi sit potandum. Iusserit ad se
Maecenas serum sub lumina prima venire
Convivam: Nemon' oleum fert ocius? ecquis
Audit? cum magno blateras clamore furisque.
Mulvius et scurrae tibi non referenda precati
Discedunt. Etenim fateor me, dixerit ille,
Duci ventre levem; nasum nidore supinor,
Imbecillus, iners; si quid vis, adde, popino:
Tu, quum sis quod ego, et fortassis nequior, ultro
Insectere velut melior, verbisque decoris
Obvolvas vitium? Quid, si me stultior ipso
Quingentis emto drachmis deprenderis? Aufer
Me vultu terrere; manum stomachumque teneto,
Dum, quae Crispini docuit me ianitor, edo.

— v. 34. *feret* plures Codd. et Edd. vett. Cf. Bentl. — v. 35. *fugisque* plurimi Codd. idque tuetur cum Fea Both. quem Vid. in Annotatt. — v. 45. *Chrysippi* pro *Crispini* Cod. Feae.

Te coniux aliena capit, meretricula Davum:
Peccat uter nostrum cruce dignius? Acris ubi me
Natura incendit, sub clara nuda lucerna
Quaecunque excepit turgentis verbera caudae,
Clunibus aut agitavit equum lasciva supinum:
Dimittit neque famosum, neque sollicitum, ne
Ditior aut formae melioris meiat eodem.
Tu, quum proiectis insignibus, annulo equestri
Romanoque habitu, prodis ex iudice Dama
Turpis, odoratum caput obscurante lacerna,
Non es quod simulas? Metuens induceris, atque
Altercante libidinibus tremis ossa pavore.
Quid refert, uri, virgis ferroque necari
Auctoratus eas, an turpi clausus in arca,
Quo te demisit peccati conscia herilis,
Contractum genibus tangas caput? Estne marito
Matronae peccantis in ambo iusta potestas?
In corruptorem vel iustior: illa tamen se
Non habitu mutatve loco, peccatve superne,
Quum te formidet mulier, neque credat amanti:
Ibis sub furcam prudens, dominoque furenti
Committens rem omnem et vitam et cum corpore famam.
Evasti: metues, credo, doctusque cavebis.
Quaeres, quando iterum paveas iterumque perire
Possis, o toties servus! Quae bellua ruptis,
Quum semel effugit, reddit se prava catenis?
Non sum moechus, ais. Neque ego hercule fur, ubi vasa
Praetereo sapiens argentea. Tolle periclum:
Iam vaga prosiliet frenis natura remotis.
Tune mihi dominus, rerum imperiis hominumque
Tot tantisque minor, quem ter vindicta quaterque
Imposita haud unquam misera formidine privet?
Adde super, dictis quod non levius valeat: nam

— v. 64. *supine* coniicit pro *superne* Petr. Nannius Miscell. lib. IV. probante Both. Annotatt. — v. 78. Ita e pluribus Codd. Bentl. quem Vid. Olim vulg. *supra dictis.*

Sive vicarius est qui servo paret, uti mos
Vester ait, seu conservus: tibi quid sum ego? Nempe
Tu, mihi qui imperitas, aliis servis miser, atque
Duceris ut nervis alienis mobile lignum.
Quisnam igitur liber? Sapiens, sibi qui imperiosus,
Quem neque pauperies neque mors neque vincula terrent,
Responsare cupidinibus, contemnere honores
Fortis, et in se ipse totus, teres atque rotundus,
Externi ne quid valeat per leve morari,
In quem manca ruit semper fortuna. Potesne
Ex his ut proprium quid noscere? Quinque talenta
Poscit te mulier, vexat, foribusque repulsum
Perfundit gelida; rursus vocat; eripe turpi
Colla iugo, Liber, liber sum, dic age. Non quis.
Urget enim dominus mentem non lenis, et acres
Subiectat lasso stimulos, versatque negantem.
Vel quum Pausiaca torpes, insane, tabella,
Quî peccas minus atque ego, quum Fulvî Rutubaeque
Aut Placideiani contento poplite miror
Proelia, rubrica picta aut carbone, velut si
Re vera pugnent, feriant, vitentque moventes
Arma viri? Nequam et cessator Davus; at ipse
Subtilis veterum iudex et callidus audis.
Nil ego, si ducor libo fumante: tibi ingens
Virtus atque animus coenis responsat opimis?
Obsequium ventris mihi perniciosius est cur?
Tergo plector enim: quî tu impunitior illa,
Quae parvo sumi nequeunt, obsonia captas?
Nempe inamarescunt epulae sine fine petitae,
Illusique pedes vitiosum ferre recusant
Corpus. An hic peccat, sub noctem qui puer uvam
Furtiva mutat strigili? qui praedia vendit,
Nil servile, gulae parens, habet? Adde, quod idem

— v. 82. *signum* pro *lignum* Bentl. ex coniectura. — v. 107. *inmarcescunt* Cod. Gotting. et aliquot Feae, quem Cf. — v. 109. *uva Furtivam mutat strigilem* Lambin. e Codd. Sed Vid. Heind.

Non horam tecum esse potes, non otia recte
Ponere; teque ipsum vitas fugitivus et erro,
Iam vino quaerens, iam somno fallere curam;
Frustra: nam comes atra premit sequiturque fugacem.

Horatius.

Unde mihi lapidem?

Davus.

Quorsum est opus?

Horatius.

Unde sagittas?

Davus.

Aut insanit homo, aut versus facit.

Horatius.

Ocius hinc te
Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

Satira VIII.

Satis patet, quantum huic satirae commendationis accedat, si statuerimus, Horatium ut alias facere solet ita etiam hoc loco *Nasidieni* appellatione certum quendam hominem vero nomine paulum immutato significare, quem quidem bona lectorum pars ex cognomine *Rufi* versu 58 addito, atque adeo ex tota narratione facili coniectura assequeretur. Nihil autem vero similius est, quam derideri hoc sermone, ut iam Lambinus coniecit, *Salvidienum Rufum* apud *Suetonium in Aug.* cap. 66. commemoratum, ubi haec leguntur: *Neque ... temere ex omni numero in amicitia eius* (Augusti) *afflicti reperientur praeter Salvidienum Rufum, quem ad consulatum usque, et Cornelium Gallum, quem ad praefecturam Aegypti, ex infima utrumque fortuna, provexerat. Quorum alterum* (Gallum) *res novas molientem damnandum Senatui tradidit: alteri* (Nasidieno) *ob ingratum et malevolum animum domo et provinciis suis interdixit.* Id autem quamvis summo studio ageret huius convivii dominus, quod Fundanius, poeta comicus apud Horatium Sat. I, 10, 42 collaudatus narrat, ut coram Maecenate, in cuius honorem convivium haberet, divitias suas, magnificentiam et elegans iudicium ostentaret, tamen operam tam misere perdi-

dit, ut vix quidquam ineptius, agrestius et magis rldiculum cogitari posset, quam haec ipsa coena et qui eam praebuit Nasidienus, *ex infima fortuna,* ut omnia arguunt, *provectus,* homo, ut Wielandii verbis utamur, avare prodigus, superbe submissus, arroganter credulus, elegantiam et urbanitatem ridicule affectans, sed idem ineptus, taedii plenus, stolidus, omni sensu, liberaliore educatione et vitae usu destitutus. Vel hodieque lector Horatii vix in ulla alia eius satira tam multa ridicula et deridenda in unum collecta inveniet: quanto plus romanus lector invenerit? Praesertim enim in iis, quae de ciborum ordine et apparatu narrantur, vix nunc nobis derisionis vim vel coniectura assequi licet; neque Salmasii aut Boettigeri eruditio suppetat ad omnes ineptias demonstrandas, quibus haec coena laboraverit. *Heindorf.*

Horatius.

Ut Nasidieni iuvit te coena beati?
Nam mihi convivam quaerenti dictus here illic
De medio potare die.

Fundanius.

Sic, ut mihi nunquam
In vita fuerit melius.

Horatius.

Da, si grave non est,
Quae prima iratum ventrem placaverit esca.

Fundanius.

In primis Lucanus aper: leni fuit Austro
Captus, ut aiebat coenae pater; acria circum
Rapula, lactucae, radices, qualia lassum
Pervellunt stomachum, siser, halec, faecula Coa.
His ubi sublatis puer alte cinctus acernam
Gausape purpureo mensam pertersit, et alter

VIII, v. 1. Fea e Codd. *Nasidieni qui iuvit* etc. unde Iahn. conii. *Qui Nasidieni* etc. Cf. Bentl. et Both. Annotatt. — v. 4. *da* Codd. Feae; sed plurimi Codd. et antiquissimae Edd. *dic*. Cf. Bentl. Heind. et Fea.

Sublegit quodcunque iaceret inutile, quodque
Posset coenantes offendere: ut Attica virgo
Cum sacris Cereris, procedit fuscus Hydaspes
Caecuba vina ferens, Alcon Chium maris expers.
Hic herus, Albanum, Maecenas, sive Falernum
Te magis appositis delectat, habemus utrumque.

Horatius.

Divitias miseras! Sed queis coenantibus una,
Fundani, pulchre fuerit tibi, nosse laboro.

Fundanius.

Summus ego, et prope me Viscus Thurinus, et infra,
Si memini, Varius; cum Servilio Balatrone
Vibidius, quos Maecenas adduxerat umbras.
Nomentanus erat super ipum, Porcius infra.
Ridiculus totas simul obsorbere placentas.
Nomentanus ad hoc, qui, si quid forte lateret,
Indice monstraret digito: nam cetera turba,
Nos, inquam, coenamus aves, conchylia, pisces,
Longe dissimilem noto celantia succum;
Ut vel continuo patuit, quum passeris assi et
Ingustata mihi porrexerat ilia rhombi.
Post hoc me docuit, melimela rubere minorem
Ad lunam delecta. Quid hoc intersit, ab ipso
Audieris melius. Tum Vibidius Balatroni:
Nos nisi damnose bibimus, moriemur inulti;
Et calices poscit maiores. Vertere pallor
Tum parochi faciem, nil sic metuentis ut acres
Potores, vel quod maledicunt liberius, vel
Fervida quod subtile exsurdant vina palatum.

— v. 17. Bothius cum Heindorfio ita interpungit: *habemus utrumque, Divitias miseras.* Cf. Bentl. et Heind. — v. 23. *supra* Coll. Sax. Cf. Heind. — v. 24. *semel* plures Codd. Vid. Bentl. et Heind. — *absorbere* plures Codd. Cf. Heind. — v. 29. Ita Bentl. e Codd. Lambini. Olim vulg. *passeris atque Ingust.* Iidem Codd. Lamb. *porrexerat;* plurimi alii *porrexerit* Cf. Bentl.

Invertunt Allifanis vinaria tota
Vibidius Balatroque, secutis omnibus: imi
Convivae lecti nihilum nocuere lagenis.
Affertur squillas inter muraena natantes
In patina porrecta. Sub hoc herus, Haec gravida, inquit,
Capta est, deterior post partum carne futura.
His mixtum ius est: oleo, quod prima Venafri
Pressit cella; garo de succis piscis Iberi;
Vino quinquenni, verum citra mare nato,
Dum coquitur; cocto Chium sic convenit, ut non
Hoc magis ullum aliud; pipere albo, non sine aceto,
Quod Methymnaeam vitio mutaverit uvam.
Erucas virides, inulas ego primus amaras
Monstravi incoquere; illotos Curtillus echinos,
Ut melius muria, quam testa marina remittit.
Interea suspensa graves aulaea ruïnas
In patinam fecere, trahentia pulveris atri
Quantum non Aquilo Campanis excitat agris.
Nos maius veriti, postquam nihil esse pericli
Sensimus, erigimur. Rufus posito capite, ut si
Filius immaturus obisset, flere. Quis esset
Finis, ni sapiens sic Nomentanus amicum
Tolleret? Heu, Fortuna, quis est crudelior in nos
Te Deus? ut semper gaudes illudere rebus
Humanis! Varius mappa compescere risum
Vix poterat. Balatro suspendens omnia naso,
Haec est conditio vivendi, aiebat, eoque
Responsura tuo nunquam est par fama labori.
Tene, ut ego accipiar laute, torquerier omni
Sollicitudine districtum? ne panis adustus,
Ne male conditum ius apponatur? ut omnes
Praecincti recte pueri comtique ministrent?
Adde hos praeterea casus, aulaea ruant si,
Ut modo; si patinam pede lapsus frangat agaso.
Sed convivatoris, uti ducis, ingenium res

— v. 52. Cruquius; alii *illutos*.

Adversae nudare solent, celare secundae.
Nasidienus ad haec: Tibi Dî, quaecunque preceris,
Commoda dent; ita vir bonus es convivaque comis.
Et soleas poscit. Tum in lecto quoque videres
Stridere secreta divisos aure susurros.

Horatius.

Nullos his mallem ludos spectasse; sed illa
Redde, age, quae deinceps risisti.

Fundanius.

Vibidius dum
Quaerit de pueris, num sit quoque fracta lagena,
Quod sibi poscenti non dentur pocula, dumque
Ridetur fictis rerum, Balatrone secundo:
Nasidiene, redis mutatae frontis, ut arte
Emendaturus fortunam; deinde secuti
Mazonomo pueri magno discerpta ferentes
Membra gruis, sparsi sale multo non sine farre,
Pinguibus et ficis pastum iecur anseris albae,
Et leporum avulsos, ut multo suavius, armos,
Quam si cum lumbis quis edit. Tum pectore adusto
Vidimus et merulas poni, et sine clune palumbes;
Suaves res, si non causas narraret earum et
Naturas Dominus, quem nos sic fugimus ulti,
Ut nihil omnino gustaremus, velut illis
Canidia afflasset peior serpentibus Afris.

— v. 75. *precaris* Codd. aliquot. et priscae Edd. Cf. Bentl. — v. 82. *dantur* plures Codd. Feae. Cf. Iahn. — v. 88. *albae* Heind. e pluribus Codd. apud Bentl. quem Vid. coll. Fea. et Iahn. Alii *albi.* — v. 94. Bentleius, cui *afflare* hic accusativum requirere videretur ex coniectura: *veluti si Canidia.* Cf. Heind. et Both. Annotatt. — v. 95. *serpentibus atris* Bentl. e Codd.

Q. HORATII FLACCI

EPISTOLARUM

LIBER PRIMUS.

Epistola I.

AD MAECENATEM.

Horatius, cum post Satiras, Epodos et Odas compositas tam diu cessavisset, ut Musarum castra plane deseruisse videretur; atque a Maecenate ut stilum repeteret esset provocatus: rationem reddit hac epistola cur nunc minus iam ad versus scribendos caleat. Excusat enim primum aetatem ingravescentem et a iuvenilibus ludis alienam, *vers.* 1—9. (agebat autem hoc tempore e Bentleii rationibus annum quadragesimum sextum, aut septimum); deinde mutatum animi propositum, quo nunc unice sapientiae studio omissis ludicris vacet, non scholiasticae illius quidem, sed quae sectarum formulis spretis, serio et vere id tantum quaerat, ut vitam ratione regamus, neque malis cupidinibus abrepti, neque languore lenti et incuriosi. (Vers. 10—25.) Quod ubi dixit, continuo huius sanae rationis et verae sapientiae aliquot quasi specimina amico proponit, in quibus ut omnino contra humani generis inconstantiam et vitae vere beatae ignorationem disputat, (Vers 25—93.) ita vel Maecenatem ipsum, etsi leniter et amicis verbis hoc nomine tangere pro sua libertate dicendi non veretur. (Vers. 94—104.) Postremum ne nimia severitate supercilium philosophicum assumsisse videatur, ludibunda clausula epistolam praecidit. (Vers. 105—108).

Prima dicte mihi, summa dicende Camena,
Spectatum satis, et donatum iam rude, quaeris,
Maecenas, iterum antiquo me includere ludo.
Non eadem est aetas, non mens. Veianius, armis
Herculis ad postem fixis, latet abditus agro,
Ne populum extrema toties exoret arena.
Est mihi purgatam crebro qui personet aurem:
Solve senescentem mature sanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, et ilia ducat.
Nunc itaque et versus et cetera ludicra pono;
Quid verum atque decens curo et rogo, et omnis in hoc sum;
Condo et compono, quae mox depromere possim.
Ac ne forte roges, quo me duce, quo lare tuter:
Nullius addictus iurare in verba magistri,
Quo me cunque rapit tempestas, deferor hospes.
Nunc agilis fio et mersor civilibus undis,
Virtutis verae custos rigidusque satelles;
Nunc in Aristippi furtim praecepta relabor,
Et mihi res, non me rebus subiungere conor.
Ut nox longa, quibus mentitur amica, diesque
Lenta videtur opus debentibus: ut piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum:
Sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quae spem
Consiliumque morantur agendi gnaviter id, quod
Aeque pauperibus prodest, locupletibus aeque,
Aeque neglectum pueris senibusque nocebit.
Restat, ut his ego me ipse regam solerque elementis:
Non possis oculos quantum contendere Lynceus,
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi;
Nec, quia desperes invicti membra Glyconis,

I. v. 3. *inducere ludo* Codd. Bersm. *reddere ludo* Cod. Feae. Eiusdem Cod. unus cum interrogatione versum profert. — v. 16. *versor* e Codd. et vett. Edd. Lambinus. Cf. Fea. — v. 19. *submittere conor* plures Codd. et vett. Edd. Vid. Fea. — v. 21. *lenta* ex uno Cod. Bentl. Vulg. *longa*, quod tuentur Fea et Obbarius (*in peculiari huius epist. editione. Rudolstadt. 1822.*). — v. 28. *oculos* Lambin. unus Cod. *oculis* alius Feae. Vid. Bentl. et Fea.

Nodosa corpus nolis prohibere cheragra.
Est quadam prodire tenus, si non datur ultra.
Fervet avaritia miseroque cupidine pectus:
Sunt verba et voces, quibus hunc lenire dolorem
Possis, et magnam morbi deponere partem.
Laudis amore tumes: sunt certa piacula, quae te
Ter pure lecto poterunt recreare libello.
Invidus, iracundus, iners, vinosus, amator,
Nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit,
Si modo culturae patientem commodet aurem.
Virtus est vitium fugere, et sapientia prima
Stultitia caruisse. Vides, quae maxima credis
Esse mala, exiguum censum turpemque repulsam
Quanto devites animo capitisque labore:
Impiger extremos curris mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes:
Ne cures ea, quae stulte miraris et optas,
Discere et audire et meliori credere non vis?
Quis circum pagos et circum compita pugnax
Magna coronari contemnat Olympia, cui spes,
Cui sit conditio dulcis sine pulvere palmae?
Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.
O cives, cives, quaerenda pecunia primum est,
Virtus post nummos. Haec Ianus summus ab imo
Prodocet; haec recinunt iuvenes dictata senesque,
Laevo suspensi loculos tabulamque lacerto.
Est animus tibi, sunt mores, est lingua fidesque;
Sed quadringentis sex septem millia desunt:

— v. 31. *prohibere podagra* Codd. aliquot Feae. — v. 32. *quodam* plerique Codd. et Edd. *quadam* duo Codd. Cruq. et Schol. *quoddam* Codd. aliquot Feae et vett. Edd. Vid. Bentl. et Fea. — v. 33. *miseraque* Cod. Bersm. et Ed. Ven. — v. 40. *accomodet* Coll. Sax. et Cod. Bersm. — v. 44. *animo* Codd. aliquot Cruq. Alii *animi*. — *Ibid. labore?* Cod. Feae. Cf. Iahn. — v. 48. *audere* Ed. prima Cf. Gesner. — v. 55. *Prodocet* plurimi Codd. Alii cum vett. Edd. *praedocet* aut *perdocet* Cf. Bentl. et Fea. — *Ibid. senesque et* Markland coni. Cf. Gesner et Iahn. — v. 57 et 58. Locum ita constituit Cruq. e Cod. probante Bentl. quem Vid. Vulgata lectio olim erat:

Plebs eris. At pueri ludentes, Rex eris, aiunt,
Si recte facies. Hic murus aëneus esto,
Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.
Roscia, dic sodes, melior lex, an puerorum est
Naenia, quae regnum recte facientibus affert,
Et maribus Curiis et decantata Camillis?
Isne tibi melius suadet, qui, rem facias; rem,
Si possis, recte; si non, quocunque modo rem,
Ut propius spectes lacrimosa poëmata Pupi:
An qui, fortunae te responsare superbae
Liberum et erectum, praesens hortatur et aptat?
Quod si me populus Romanus forte roget, cur
Non, ut porticibus, sic iudiciis fruar îsdem,
Nec sequar aut fugiam, quae diligit ipse vel odit:
Olim quod vulpes aegroto cauta leoni
Respondit, referam: Quia me vestigia terrent
Omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.
Bellua multorum es capitum. Nam quid sequar? aut quem?
Pars hominum gestit conducere publica: sunt qui
Crustis et pomis viduas venentur avaras,
Excipiantque senes, quos in vivaria mittant;
Multis occulto crescit res fenore. Verum
Esto, aliis alios rebus studiisque teneri:
Iidem eadem possunt horam durare probantes?
Nullus in orbe sinus Baiis praelucet amoenis,
Si dixit dives, lacus et mare sentit amorem
Festinantis heri; cui si vitiosa libido
Fecerit auspicium, cras ferramenta Teanum
Tolletis, fabri. Lectus genialis in aula est:
Nil ait esse prius, melius nil caelibe vita;

Si quadringentis sex etc.... desunt, Est animus tibi... fidesque, Plebs eris. — v. 67. *Pupi* Bentl. e Codd. Vulg. *Puppi.* Cf. Bentl. et Fea. — v. 69. *optat* Cod. Feae, Ed. princeps multaeque aliae. Vid. Bentl. et Fea. — v. 76. *est* pro *es* Bentl. ex coni. Cf. Gesner. — v. 78. *frustis* pro *crustis* Codd. aliquot Feae, alii et Ed. princ.

Si non est, iurat bene solis esse maritis.
Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?
Quid pauper? Ride, ut mutat coenacula, lectos,
Balnea, tonsores; conducto navigio aeque
Nauseat ac locuples, quem ducit priva triremis.
Si curatus inaequali tonsore capillos
Occurro, rides: si forte subucula pexae
Trita subest tunicae, vel si toga dissidet impar,
Rides: quid? mea quum pugnat sententia secum;
Quod petiit, spernit; repetit quod nuper omisit;
Aestuat et vitae disconvenit ordine toto;
Diruit, aedificat, mutat quadrata rotundis:
Insanire putas solennia me, neque rides?
Nec medici credis nec curatoris egere
A praetore dati; rerum tutela mearum
Quum sis, et prave sectum stomacheris ob unguem
De te pendentis, te respicientis amici.
Ad summam, sapiens uno minor est Iove, dives,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum;
Praecipue sanus, nisi quum pituita molesta est.

Epistola II.

AD LOLLIUM.

Lollius, ad quem haec epistola data est, filius fuit natu maximus M. Lollii Palicani, ad quem scripsit Horatius carmen 9 libri IV, nobili loco natus, dives, iuvenis generosae indolis et elegantis ingenii, quantum quidem ex hac epistola et huius libri epistola XVIII coniicere licet. Ei igitur poeta hac epistola saluberrimis consiliis viam, qua pervenitur ad honestatem et felicitatem, indigitat, et

---

— v. 91. *rides* aliquot Codd. *viden' ut* mutat Bentl. ex coni. Cf. Iahn. — v. 94. *curatus* omnes Codd. excepto uno Cruq. qui habet *curtatus*, idemque Ed. Loscheriana, unde in plurimas alias transiit Vid. Bentl. et Fea. — v. 95. *Occurro* Bentl. e Codd. itemque plures Feae. Vulg. *occurri*. — v. 105. *suspicientis* Bentl. ex coni. Nic. Heins. Cf. Fea.

ut alacri animo ingrediatur iuvenem monet. Atque cum hoc ipso tempore Horatius Praeneste degens Homeri carmina relegisset hac scribendi occasione utens primum ostendit inde tanquam e vita ipsa posse aptissima in utramque partem exempla a nobis peti. Post hanc egregiam de Homero sententiam pluribus versibus explicatam (*vers.* 1—31.), tradit potissima praeceptorum capita, quibus vita iuveni regenda sit, tam vere, tam nervose, tam ad persuadendum apte, ut quemlibet adolescentem, nisi plane abiecto animo sit, non excitare et ad optima quaeque incendere non possint. (*Vers. 32 usque ad fin.*)

Troiani belli scriptorem, maxime Lolli,
Dum tu declamas Romae, Praeneste relegi;
Qui, quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non,
Planius ac melius Chrysippo et Crantore dicit.
Cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi.
Fabula, qua Paridis propter narratur amorem
Graecia barbariae lento collisa duello,
Stultorum regum et populorum continet aestus.
Antenor censet belli praecidere causam.
Quid Paris? ut salvus regnet vivatque beatus,
Cogi posse negat. Nestor componere lites
Inter Peliden festinat et inter Atriden:
Hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque.
Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.
Seditione, dolis, scelere, atque libidine et ira
Iliacos intra muros peccatur et extra.
Rursum, quid virtus et quid sapientia possit,
Utile proposuit nobis exemplar Ulixem,
Qui domitor Troiae multorum providus urbes
Et mores hominum inspexit, latumque per aequor,
Dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa

II, v. 4. *planius* ex Edd. principibus et plurimis Codd. revocavit Bentl. quem Vid. Olim vulg. *plenius*. — v. 10. *Quod Paris* sine interrogatione Bentl. ex Codd. — v. 17. *rursum* ex uno Cod. Bentl. quem Vid. collato Both. Annotatt. Reliqui *rursus*. —

Pertulit, adversis rerum immersabilis undis.
Sirenum voces et Circae pocula nosti;
Quae si cum sociis stultus cupidusque bibisset,
Sub domina meretrice fuisset turpis et excors,
Vixisset canis immundus, vel amica luto sus.
Nos numerus sumus, et fruges consumere nati,
Sponsi Penelopae, nebulones, Alcinoique
In cute curanda plus aequo operata iuventus,
Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, et
Ad strepitum citharae cessatum ducere curam.
Ut iugulent homines, surgunt de nocte latrones:
Ut te ipsum serves, non expergisceris? atqui
Si noles sanus, curres hydropicus; et ni
Posces ante diem librum cum lumine, si non
Intendes animum studiis et rebus honestis:
Invidia vel amore vigil torquebere. Nam cur,
Quae laedunt oculum, festinas demere: si quid
Est animum, differs curandi tempus in annum?
Dimidium facti, qui coepit, habet; sapere aude,
Incipe. Qui recte vivendi prorogat horam,
Rusticus exspectat dum defluat amnis; at ille
Labitur, et labetur in omne volubilis aevum.
Quaeritur argentum, puerisque beata creandis
Uxor et incultae pacantur vomere silvae;
Quod satis est cui contigit, hic nihil amplius optet.
Non domus et fundus, non aeris acervus et auri
Aegroto domini deduxit corpore febres,
Non animo curas. Valeat possessor oportet,
Si comportatis rebus bene cogitat uti.

— v. 23. *Circes* et mox *Penelopes* aliquot Codd. et Edd. Sed Cf. Bentl. — v. 31. *cessantem ducere somnum* Bentl. e Codd. quem Vid. coll. Gesner. et Iahn. — v. 32. *hominem* Bentl. e Codd. Cf. Fea. — v. 34. *nolis . . . cures* plures Codd. *cures* etiam primae Edd. Vid. Bentl. et Iahn. — v. 38. *oculum* Bentl. e melioribus Codd. Alii *oculos*. — v. 41. Ita Bentl. ex aliquot Codd. cum quibus conspirant plures apud Feam; sed plerique: *Vivendi qui recte prorog. hor.* alii *vivendi recte qui.* V. Bentl.

Qui cupit aut metuit, iuvat illum sic domus et res,
Ut lippum pictae tabulae, fomenta podagram,
Auriculas citharae collecta sorde dolentes.
Sincerum est nisi vas, quodcunque infundis, acescit.
Sperne voluptates; nocet emta dolore voluptas.
Semper avarus eget; certum voto pete finem.
Invidus alterius macrescit rebus opimis;
Invidia Siculi non invenere tyranni
Maius tormentum. Qui non moderabitur irae,
Infectum volet esse, dolor quod suaserit et mens,
Dum poenas odio per vim festinat inulto.
Ira furor brevis est; animum rege, qui nisi paret,
Imperat; hunc frenis, hunc tu compesce catena.
Fingit equum tenera docilem cervice magister
Ire, viam qua monstret eques. Venaticus, ex quo
Tempore cervinam pellem latravit in aula,
Militat in silvis catulus. Nunc adbibe puro
Pectore verba puer, nunc te melioribus offer.
Quo semel est imbuta recens, servabit odorem
Testa diu. Quod si cessas aut strenuus anteis,
Nec tardum opperior nec praecedentibus insto.

EPISTOLA III.

AD IULIUM FLORUM.

Iulium Florum familiarem suum, tunc temporis inter comites Tiberii Neronis anno U. C. 734 in Orientem ab Augusto missi, ut Tigrani Armeniae restitueret regnum, percontatur, quid Tiberius, quid communes amici, quid ipse agat, (*vers.* 1—25.) ad sapientiae studium excitat (v. 25 — 30.), postremum ut cum Munatio, communi amico, in gratiam redeat amice hortatur. (v. 30-35.)

— v. 52. *podagrum* Bentl. — *tomenta* coni. Buher. Antholog. lat. Burmanni Tom. II. p. 485. Cf. Doering. et Iahn. — v. 65. Ita Bentl. e Codd. quem Vid. Olim vulg. *Ire viam quam monstrat.* — v. 66. *laceravit in aula* Codd. aliquot Feae.

Iuli Flore, quibus terrarrum militet oris
Claudius Augusti privignus, scire laboro.
Thracane vos, Hebrusque nivali compede vinctus,
An freta vicinas inter currentia turres,
An pingues Asiae campi collesque morantur?
Quid studiosa cohors operum struit? Hoc quoque curo.
Quis sibi res gestas Augusti scribere sumit?
Bella quis et paces longum diffundit in aevum?
Quid Titius, Romana brevi venturus in ora,
Pindarici fontis qui non expalluit haustus,
Fastidire lacus et rivos ausus apertos?
Ut valet? ut meminit nostri? fidibusne Latinis
Thebanos aptare modos studet, auspice Musa?
An tragica desaevit et ampullatur in arte?
Quid mihi Celsus agit? monitus multumque monendus,
Privatas ut quaerat opes, et tangere vitet
Scripta, Palatinus quaecunque recepit Apollo;
Ne, si forte suas repetitum venerit olim
Grex avium plumas, moveat cornicula risum
Furtivis nudata coloribus. Ipse quid audes?
Quae circumvolitas agilis thyma? non tibi parvum
Ingenium non incultum est et turpiter hirtum.
Seu linguam causis acuis, seu civica iura
Respondere paras, seu condis amabile carmen;
Prima feres ederae victricis praemia. Quod si
Frigida curarum fomenta relinquere posses,
Quo te coelestis sapientia duceret, ires.
Hoc opus, hoc studium parvi properemus et ampli,
Si patriae volumus, si nobis vivere cari.
Debes hoc etiam rescribere, si tibi curae,

III, v. 4. *terras* pro *turres* Bentl. ex aliquot Codd. inprimis Blandiniano veterrimo. Cf. Fea et Iahn. — v. 6. *hoc* Bentl. e plurimis Codd. quibus accedunt Codd. Feae. Sed antiquissimae Edd. *haec.* Cf. Bentl. — v. 22. Ita Bentl. et Fea e plurimis Codd. *nec turpiter* plurimae Edd. *non turp.* Both. e Codd. Torrent. — v. 30. Codd. et vett. Edd. *si tibi* aut *sit tibi.* Bentl. quem Cf. *si tibi curae est.*

Quantae conveniat, Munatius, an male sarta
Gratia nequidquam coit et rescinditur? At, vos
Seu calidus sanguis seu rerum inscitia vexat
Indomita cervice feros, ubicunque locorum
Vivitis, indigni fraternum rumpere foedus,
Pascitur in vestrum reditum votiva iuvenca.

EPISTOLA IV.

AD ALBIUM TIBULLUM.

Scire avet, quid amicus agat, ad hilarem vitae usum hortatur, invitat denique, ut se visat. Commendatur elegans epistolium praesertim hoc nomine, quod summi elegiarum scriptoris ingenium et vitae conditio tam belle ibi significatur (*vers.* 6—11.). Ad eundem scripta est Lib. IV. Od. 33.

Albi, nostrorum sermonum candide iudex,
Quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
Scribere quod Cassî Parmensis opuscula vincat,
An tacitum silvas inter reptare salubres,
Curantem quidquid dignum sapiente bonoque est?
Non tu corpus eras sine pectore. Dì tibi formam,
Dì tibi divitias dederunt, artemque fruendi.
Quid voveat dulci nutricula maius alumno,
Qui sapere et fari possit quae sentiat, et cui
Gratia, fama, valetudo contingat abunde,
Et mundus victus, non deficiente crumena?
Inter spem curamque, timores inter et iras,

— v. 32. *ac vos* Bentl. e Codd. — v. 33. *versat* Codd. aliquot Feae et antiquissimae Edd.

IV, v. 9. Hanc lectionem Bentl. ex optimis Codd. revocavit. Olim vulg. *Quam sapere et fari ut possit.* Plures Codd. Torrent. *Quin sap.* etc. Vid. Bentl. — v. 11. Ita omnes Edd. cum maiore parte Codd. Aliquot tamen Codd. *Modus et victus*, unde Bentl. coni, *Domus et victus.*

Omnem crede diem tibi diluxisse supremum:
Grata superveniet, quae non sperabitur, hora.
Me pinguem et nitidum bene curata cute vises,
Quum ridere voles Epicuri de grege porcum.

EPISTOLA V.

AD TORQUATUM.

Invitat poeta amicum ad coenam frugalem et genialem, quo Iulii Caesaris natalem diem celebraturus erat, simulque ad hilarem et laetum vitae usum excitat, quod etiam in Od. 7 Libri IV. ad eundem scripta a poeta fieri videmus.

Si potes Archiacis conviva recumbere lectis,
Nec modica coenare times olus omne patella,
Supremo te sole domi, Torquate, manebo.
Vina bibes iterum Tauro diffusa, palustres
Inter Minturnas Sinuessanumque Petrinum.
Sin melius quid habes, arcesse, vel imperium fer.
Iamdudum splendet focus, et tibi munda supellex.
Mitte leves spes, et certamina divitiarum,
Et Moschi causam. Cras nato Caesare festus
Dat veniam somnumque dies; impune licebit
Aestivam sermone benigno tendere noctem.
Quo mihi fortunam, si non conceditur uti?
Parcus ob heredis curam nimiumque severus
Assidet insano. Potare et spargere flores

— v. 13. *deluxisse* antiquissimae Edd. Sed Vid. Fea.

V, *v.* 1. *Archiacis* plurimi Codd. atque etiam Porphyrio; *Achaicis* aliquot Codd. Lambin. Torrent. Feae; aliorum, et omnes fere Edd. antiquiores Cf. Bentl. et Fea. — v. 11. *extendere* Codd. aliquot Feae et vetustissimae Edd. Vid. Bentl. — v. 12. *fortunam* Bentl. ex aliquot Codd. *fortunae* Fea ex duobus MSS. Sed longe plurimi Codd. *fortuna*, quam lectionem Doeringius posita post *mihi* distinctione minori, servavit.

Incipiam, patiarque vel inconsultus haberi.
Quid non ebrietas designat? operta recludit,
Spes iubet esse ratas, in proelia trudit inertem,
Sollicitis animis onus eximit, addocet artes.
Fecundi calices quem non fecere disertum?
Contracta quem non in paupertate solutum?
Haec ego procurare et idoneus imperor, et non
Invitus, ne turpe toral, ne sordida mappa
Corruget nares; ne non et cantharus et lanx
Ostendat tibi te; ne fidos inter amicos
Sit, qui dicta foras eliminet; ut coëat par
Iungaturque pari. Butram tibi Septiciumque,
Et nisi coena prior potiorque puella Sabinum
Detinet, assumam. Locus est et pluribus umbris;
Sed nimis arcta premunt olidae convivia caprae.
Tu, quotus esse velis, rescribe, et rebus omissis
Atria servantem postico falle clientem.

EPISTOLA VI.

AD NUMICIUM.

Gentem Numiciam Romae floruisse certum est, cum Titus Numicius Priscus anni U. C. 285 Consul et Numicius Thermus sub Nerone praetor memorentur. Sed quis hic Numicius fuerit, ad quem Horatius hanc epistolam scripsit, nisi fortasse nomen fictum est, ignoratur. Quae poeta ibi praecipit, eo fere redeunt: Primarium et maximum vitae beatae praesidium eo continetur, ut plane nulla re, nedum his humanarum rerum ludibriis et sordibus, perturbemur (*vers.* 1—30); alterum est, ut caveamus, ne inconstantia misere fluctuemus. Ubi primum igitur videris, virtutem solam posse nobis animi tranquillitatem et vitam vere beatam praebere, hanc ipsam unice sequere (v. 30); sin autem secus senseris, praestat vel divitias (v. 32—48), vel populi favorem et honores

---

— v. 17. *inertem* multi Codd. Sed olim vulg. *inermem*. Cf. Fea.
— v. 26. Ita Codd. Sed olim per Edd. vulgabatur *Brutum tibi Septimumque*. Cf. Bentl. Fea, Iahn.

(— v. 58), adeoque luxuriam et voluptates (— v. 66) strenue sectari, quam trepidare in vitae rationibus, titubare, alia sentire et loqui, alia factitare.

Nil admirari prope res est una, Numici,
Solaque, quae possit facere et servare beatum.
Hunc solem, et stellas, et decedentia certis
Tempora momentis, sunt qui formidine nulla
Imbuti spectent. Quid censes munera terrae?
Quid maris extremos Arabas ditantis et Indos?
Ludicra quid, plausus, et amici dona Quiritis?
Quo spectanda modo, quo sensu credis et ore?
Qui timet his adversa, fere miratur eodem
Quo cupiens pacto; pavor est utrobique molestus,
Improvisa simul species exterret utrumque.
Gaudeat an doleat, cupiat metuatne, quid ad rem,
Si, quidquid vidit melius peiusve sua spe,
Defixis oculis, animoque et corpore torpet?
Insani sapiens nomen ferat, aequus iniqui,
Ultra quam satis est virtutem si petat ipsam.
I nunc, argentum et marmor vetus aeraque et artes
Suspice, cum gemmis Tyrios mirare colores,
Gaude quod spectant oculi te mille loquentem,
Gnavus mane forum, et vespertinus pete tectum,
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mutus, et (indignum, quod sit peioribus ortus)
Hic tibi sit potius, quam tu mirabilis illi.
Quidquid sub terra est, in apricum proferet aetas,
Defodiet condetque nitentia. Quum bene notum
Porticus Agrippae et via te conspexerit Appî,
Ire tamen restat, Numa quo devenit et Ancus.
Si latus aut renes morbo tentatur acuto,

VI, v. 5. *spectant* Fea e paucis Codd. Sed Vid. Iahn. — v. 12. *metuatve* multae antiquissimae Edd, apud Feam. — v. 22. *Mutus* Bentl. e plurimis Codd. et binis Edd. principibus Loscheriana et Veneta restituit. Olim vulgabatur *Mucius* sine *et*. Vid. Bentl.

Quaere fugam morbi. Vis recte vivere? quis non?
Si virtus hoc una potest dare, fortis omissis
Hoc age deliciis. Virtutem verba putas, ut
Lucum ligna? cave ne portus occupet alter;
Ne Cibyratica, ne Bithyna negotia perdas.
Mille talenta rotundentur; totidem altera porro, et
Tertia succedant, et quae pars quadret acervum.
Scilicet uxorem cum dote, fidemque et amicos,
Et genus et formam regina pecunia donat,
Ac bene nummatum decorat Suadela Venusque.
Mancipiis locuples eget aeris Cappadocum rex;
Ne fueris hic tu. Chlamydes Lucullus, ut aiunt,
Si posset centum scenae praebere rogatus,
Qui possum tot? ait; tamen et quaeram, et quot habebo
Mittam. Post paulo scribit, sibi millia quinque
Esse domi chlamydum; partem, vel tolleret omnes.
Exilis domus est, ubi non et multa supersunt,
Et dominum fallunt, et prosunt furibus. Ergo
Si res sola potest facere et servare beatum,
Hoc primus repetas opus, hoc postremus omittas.
Si fortunatum species et gratia praestat,
Mercemur servum, qui dictet nomina, laevum
Qui fodicet latus, et cogat trans pondera dextram
Porrigere. Hic multum in Fabia valet, ille Velina;
Cui libet is fasces dabit, eripietque curule
Cui volet importunus ebur; Frater, Pater, adde;
Ut cuique est aetas, ita quemque facetus adopta.
Si, bene qui coenat, bene vivit: lucet, eamus

— v. 31. Sic Codd. recentiores et Edd. principes Bentleio teste, qui ipse ex optimis suis Codd. dedit *putes, et;* Fea ex suis Codd. et aliorum *putas, et.* Vid. Bentl. et Fea. — v. 42. *quod habebo* Codd. Lambin. — v. 50. *saevum* pro *laevum* Codd. Torrentii et pleraeque Edd. vett. Cf. Fea. — v. 51. *fodicet* Bentl. revocavit ex membranis vetustioribus; alii Codd. et plurimae Edd. vett. *fodiet* aut *fodiat.* Cf. Bentl. et Fea. — v. 53. *is fasces* Bentl. e suis Codd. quibus accedunt Feae. Olim plurimae Edd. *hic fasc.* Vid. Bentl. et Iahn.

Quo ducit gula; piscemur, venemur; ut olim
Gargilius, qui mane plagas, venabula, servos
Differtum transire forum populumque iubebat,
Unus ut e multis populo spectante referret
Emtum mulus aprum. Crudi tumidique lavemur,
Quid deceat, quid non, obliti, Caerite cera
Digni, remigium vitiosum Ithacensis Ulixei,
Cui potior patria fuit interdicta voluptas.
Si, Mimnermus uti censet, sine amore iocisque
Nil est iucundum: vivas in amore iocisque.
Vive, vale; si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti; si non, his utere mecum.

EPISTOLA VII.

AD MAECENATEM.

Est haec epistola ex iis Horatii carminibus, unde egregium eius ingenium, candor incorruptus et ingenua libertas non minus quam amicitiae et grati animi sensus inprimis eluceat. Maecenas enim, qui poetae consuetudine nunquam non admodum delectaretur et invitus semper a se dimitteret, cum aliquando Horatius etsi pollicitus intra paucos dies se rediturum, diutius urbe abesset, id aegre tulisse et subiratus esse videtur. Iam igitur poeta hanc epistolam scripsit, qua et hanc absentiam excusaret et omnino libere eloqueretur, qua ratione ab maiori amico se tractari vellet. Primum certiorem ibi facit Maecenatem, se nonnisi sequentis anni tempore verno ob valetudinis periculum Romam posse reverti (*v.* 1—12.). Tum ubi lepide significavit, se probe intelligere, quanti generosus Maecenatis animus et in beneficiis largiendis humanitas facienda sit (*v.* 12—24), diserte aetatem suam provectiorem et incertam valetudinem excusat, quod omnino non amplius in urbe tam assidue se detineri pateretur (*v.* 25—28.); atque fabula (*v.* 29—34.) et narratiuncula (*v.* 46—94) significat, adeoque aperto profitetur (*v.* 34— 39), se omnia quae Maecenati deberet, reddere malle, quam liberum otii usum serviendo amittere. Cum hac epistola conferes Sat. I, 6. Od. III, 29, 53.

— *v.* 59. *forum campumque* mera coniectura Bentleius quem V. coll. Gesner.

Quinque dies tibi pollicitus me rure futurum,
Sextilem totum mendax desideror. Atqui
Si me vivere vis, recteque videre valentem:
Quam mihi das aegro, dabis aegrotare timenti,
Maecenas, veniam, dum ficus prima calorque
Designatorem decorat lictoribus atris,
Dum pueris omnis pater et matercula pallet,
Officiosaque sedulitas et opella forensis
Adducit febres et testamenta resignat.
Quod si bruma nives Albanis illinet agris,
Ad mare descendet vates tuus, et sibi parcet,
Contractusque leget; te, dulcis amice, reviset
Cum Zephyris, si concedes, et hirundine prima.
Non, quo more pyris vesci Calaber iubet hospes,
Tu me fecisti locupletem. — Vescere sodes. —
Iam satis est. — At tu quantumvis tolle. — Benigne. —
Non invisa feres pueris munuscula parvis.—
Tam teneor dono, quam si dimittar onustus. —
Ut libet, haec porcis hodie comedenda relinquis. —
Prodigus et stultus donat, quae spernit et odit.
Haec seges ingratos tulit, et feret omnibus annis.
Vir bonus et sapiens dignis ait esse paratus,
Nec tamen ignorat quid distent aera lupinis.
Dignum praestabo me etiam pro laude merentis.
Quod si me noles usquam discedere, reddes
Forte latus, nigros angusta fronte capillos,
Reddes dulce loqui, reddes ridere decorum, et
Inter vina fugam Cinarae moerere protervae.
Forte per angustam tenuis nitedula rimam
Repserat in cumeram frumenti, pastaque rursus

VII, v. 13. Alii Codd. et Edd. quas Fea laudat *concedis* aut *concedas*. — v. 19. *relinquas* et *relinques* Edd. aliquot vett. Vid. Fea. — v. 22. *paratus* cum Cruquio revocavit ex optimis Codd. Bentleius, quem Vid. Plurimae Edd. veteres *paratum*. — v. 29. Omnes Codd. et vett. Edd. *vulpecula*, quod omnibus assentientibus mutavit in *nitedula* Bentl. quem Vid. — v. 30. *camerum* Codd. plures Feae Cf. Bentl. ad antecedentem versum.

Ire foras pleno tendebat corpore frustra.
Cui mustela procul, Si vis, ait, effugere istinc,
Macra cavum repetes arctum, quem macra subisti.
Hac ego si compellor imagine, cuncta resigno.
Nec somnum plebis laudo, satur altilium, nec
Otia divitiis Arabum liberrima muto.
Saepe verecundum laudasti; Rexque Paterque
Audisti coram, nec verbo parcius absens.
Inspice, si possum donata reponere laetus.
Haud male Telemachus, proles patientis Ulixei:
Non est aptus equis Ithace locus, ut neque planis
Porrectus spatiis, neque multae prodigus herbae:
Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.
Parvum parva decent. Mihi iam non regia Roma,
Sed vacuum Tibur placet, aut imbelle Tarentum.
Strenuus et fortis, causisque Philippus agendis
Clarus, ab officiis octavam circiter horam
Dum redit, atque Foro nimium distare Carinas
Iam grandis natu queritur, conspexit, ut aiunt,
Adrasum quendam vacua tonsoris in umbra,
Cultello proprios purgantem leniter ungues.
Demetri, (puer hic non laeve iussa Philippi
Accipiebat,) abi, quaere et refer, unde domo; quis;
Cuius fortunae; quo sit patre quove patrono.
It, redit, et narrat: Vulteium nomine Menam,
Praeconem, tenui censu, sine crimine notum;
Et properare loco et cessare, et quaerere et uti,
Gaudentem parvisque sodalibus, et lare certo,
Et ludis, et post decisa negotia Campo.
Scitari libet ex ipso quaecunque refers dic
Ad coenam veniat. Non sane credere Mena;
Mirari secum tacitus. Quid multa? Benigne,

— *v.* 41. *Ithace* Bentl. e Porphyrione. Olim vulg. *Ithacae.* Cf. Bentl. — *v.* 50. *Abrasum* Fea e Codd. suis et pluribus Edd. vetustis. Cf. Gesner. — *v.* 56. *natum* Bentl. ex duobus Codd. — *v.* 58. *lare curto* Bentl. e duobus Codd. Cruq.

Respondet. — Neget ille mihi? — Negat improbus, et te
Negligit aut horret. — Vulteium mane Philippus
Vilia vendentem tunicato scruta popello
Occupat, et salvere iubet prior. Ille Philippo
Excusare laborem et mercenaria vincla,
Quod non mane domum venisset; denique, quod non
Providisset eum. — Sic ignovisse putato
Me tibi, si coenas hodie mecum. — Ut libet. — Ergo
Post nonam venies; nunc i, rem strenuus auge.
Ut ventum ad coenam est, dicenda tacenda locutus,
Tandem dormitum dimittitur. Hic ubi saepe
Occultum visus decurrere piscis ad hamum,
Mane cliens et iam certus conviva, iubetur
Rura suburbana indictis comes ire Latinis.
Impositus mannis arvum coelumque Sabinum
Non cessat laudare. Videt ridetque Philippus,
Et sibi dum requiem, dum risus undique quaerit,
Dum septem donat sestertia, mutua septem
Promittit, persuadet uti mercetur agellum.
Mercatur. Ne te longis ambagibus ultra
Quam satis est morer, ex nitido fit rusticus, atque
Sulcos et vineta crepat mera, praeparat ulmos,
Immoritur studiis, et amore senescit habendi.
Verum ubi oves furto, morbo periere capellae,
Spem mentita seges, bos est enectus arando:
Offensus damnis, media de nocte caballum
Arripit, iratusque Philippi tendit ad aedes.
Quem simul adspexit scabrum intonsumque Philippus,
Durus, ait, Vultei, nimis attentusque videris
Esse mihi. Pol, me miserum, patrone, vocares,
Si velles, inquit, verum mihi ponere nomen.
Quod te per Genium dextramque Deosque Penates

— *v.* 63. *neget* Bentl. ex optimis suis Codd. Olim vulg. *negat* quod servat Fea. — *v.* 69. *praevidisset* Ed. Glarean. Cf. Gesner. — *v.* 93. *dicere nomen* Ed. Ven. et Glarean. aliae Cf. Fea. —

Obsecro et obtestor, vitae me redde priori.
Qui semel adspexit, quantum dimissa petitis
Praestent, mature redeat repetatque relicta.
Metiri se quemque suo modulo ac pede verum est.

EPISTOLA VIII.

AD CELSUM ALBINOVANUM.

Certiorem facit Celsum Albinovanum comitibus Tiberii adscriptum (Cf. Epist. I, 3.), quomodo se habeat, et invicem quid ipse agat ex eo quaerit; postremum qua ratione se gerere debeat brevi admonitione significat.

Celso gaudere et bene rem gerere Albinovano,
Musa rogata refer, comiti scribaeque Neronis.
Si quaeret quid agam, dic, multa et pulchra minantem
Vivere nec recte nec suaviter; haud quia grando
Contuderit vites, oleamve momorderit aestus,
Nec quia longinquis armentum aegrotet in agris,
Sed quia mente minus validus quam corpore toto
Nil audire velim, nil discere, quod levet aegrum,
Fidis offendar medicis, irascar amicis,
Cur me funesto properent arcere veterno;
Quae nocuere sequar, fugiam quae profore credam,
Romae Tibur amem, ventosus Tibure Romam.
Post haec, ut valeat, quo pacto rem gerat et se,
Ut placeat iuveni, percontare, utque cohorti.
Si dicet, Recte: primum gaudere, subinde
Praeceptum auriculis hoc instillare memento:
Ut tu fortunam, sic nos te, Celse, feremus.

— *v.* 96. *semel* restituit Bentl. e Codd. aliquot; olim vulg. *simul.*

VIII, *v.* 5. *oleamque* a Bentleio e Cod. in *oleamve* mutatum denuo tuetur Iahn. quem Cf. — *v.* 12. *venturus Tibure* plures Codd. Cruquii, Bentleii, Feae. Vid. Bentl. et Iahn.

EPISTOLA IX.

AD CLAUDIUM NERONEM.

Elegantissimo epistolio perquam callide conscripto Septimium commendat.

Septimius, Claudi, nimirum intelligit unus,
Quanti me facias. Nam quum rogat et prece cogit,
Scilicet ut tibi se laudare et tradere coner,
Dignum mente domoque legentis honesta Neronis;
Munere quum fungi propioris censet amici:
Quid possim videt ac novit me valdius ipso,
Multa quidem dixi, cur excusatus abirem:
Sed timui, mea ne finxisse minora putarer,
Dissimulator opis propriae, mihi commodus uni.
Sic ego, maioris fugiens opprobria culpae,
Frontis ad urbanae descendi praemia. Quod si
Depositum laudas ob amici iussa pudorem,
Scribe tui gregis hunc, et fortem crede bonumque.

EPISTOLA X.

AD FUSCUM ARISTIUM.

Amico urbis amantiori vitae rusticae amoenitates, commoda, et, quae inde peti possit, animi tranquillitatem commendat. Cf. Sat. II, 6. Epist. I, 14.

Urbis amatorem Fuscum salvere iubemus
Ruris amatores, hac in re scilicet una
Multum dissimiles, at cetera paene gemelli,

IX, *v. 2. nam me rogat* Fea e duobus Codd. et Edd. vett. Ibidem Bothius ita coniungit *et prece cogit Scilicet*, Vid. Annotatt. coll. Iahn.

X, *v. 3. at cetera*, ex pluribus Codd. Bentl. Olim vulg. *ad cetera*, quod denuo etiam suis Codd. confirmatum revocavit Fea, quem sequuntur Doering. et Iahn. *ob cetera* Ed. Zarott. Med. 1477.

Fraternis animis, quidquid negat alter, et alter,
Annuimus pariter vetuli notique columbi.
Tu nidum servas, ego laudo ruris amoeni
Rivos, et musco circumlita saxa, nemusque.
Quid quaeris? vivo et regno, simul ista reliqui,
Quae vos ad coelum effertis rumore secundo;
Utque sacerdotis fugitivus, liba recuso;
Pane egeo iam mellitis potiore placentis.
Vivere naturae si convenienter oportet,
Ponendaeque domo quaerenda est area primum:
Novistine locum potiorem rure beato?
Est ubi plus tepeant hiemes? ubi gratior aura
Leniat et rabiem Canis, et momenta Leonis,
Quum semel accepit solem furibundus acutum?
Est ubi divellat somnos minus invida cura?
Deterius Libycis olet aut nitet herba, lapillis?
Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,
Quam quae per pronum trepidat cum murmure rivum?
Nempe inter varias nutritur silva columnas,
Laudaturque domus, longos quae prospicit agros.
Naturam expelles furca, tamen usque recurret,
Et mala perrumpet furtim fastidia victrix.
Non, qui Sidonio contendere callidus ostro
Nescit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certius accipiet damnum propiusve medullis,
Quam qui non poterit vero distinguere falsum.
Quem res plus nimio delectavere secundae,
Mutatae quatient. Si quid mirabere, pones
Invitus. Fuge magna; licet sub paupere tecto
Reges et regum vita praecurrere amicos.

— *v.* 18. *depellat* Fea. e multis suis et aliorum Codicibus. Sed Cf. Torrent. — *v.* 19. *tapetis* pro *lapillis* coniecit Bentl. Cf. Fea. — *v.* 24. *expelles* Bentl. ex antiquissimis Edd. et longe plurimis Codd. Vulg. *expellas* etiam a Fea servatum. Cf. utrumque. — *v.* 25. *vestigia* Med. 1477. *fastigia* Codd. Cruq. Bos. Sax. Feae, idque Torrentius tuetur. — *v.* 27. Codices variant: *fucum*, *succum*, *sucum*. Vid. Fea. — *v.* 30. *plus aequo* Collatio Sax.

Cervus equum pugna melior communibus herbis
Pellebat, donec minor in certamine longo
Imploravit opes hominis, frenumque recepit.
Sed postquam victor violens discessit ab hoste,
Non equitem dorso, non frenum depulit ore.
Sic, qui pauperiem veritus, potiore metallis
Libertate caret, dominum vehet improbus, atque
Serviet aeternum, quia parvo nesciet uti.
Cui non conveniet sua res, ut calceus olim,
Si pede maior erit, subvertet; si minor, uret.
Laetus sorte tua vives sapienter, Aristi;
Nec me dimittes incastigatum, ubi plura
Cogere, quam satis est, ac non cessare videbor.
Imperat aut servit collecta pecunia cuique
Tortum digna sequi potius quam ducere funem.
Haec tibi dictabam post fanum putre Vacunae,
Excepto quod non simul esses, cetera laetus.

EPISTOLA XI.

AD BULLATIUM.

Bullatium curarum abigendarum causa, ut videtur, peregrinantem de itinere instituto percontatur, addit aurea praecepta de animi tranquillitate et felicitate non foris sed intus ratione et prudentia quaerenda.

Quid tibi visa Chios, Bullati, notaque Lesbos?
Quid concinna Samos? quid Croesi regia Sardis?
Smyrna quid, et Colophon? maiora minorane fama?
Cunctane prae Campo et Tiberino flumine sordent?
An venit in votum Attalicis ex urbibus una?

— *v.* 37. *violens victo* Coll. Sax. itemque Bentl. e coniectura; *postq. victor victo discessit* Editio Epistol. Horat. Cadomensis 1480. Cf. Bentl. et Fea. — *v.* 40. *vehit* Bentl. e Codd. Cf. Doering. — *v.* 41. *nesciat* Lambin. e Codd. *nesciit* Bothio in Annotatt. rectius videtur Cf. Iahn.

XI, *v.* 3, *minorave* Codd. aliquot Cruq. et Torrent.

An Lebedum laudas, odio maris atque viarum?
Scis, Lebedus quid sit; Gabiis desertior atque
Fidenis vicus: tamen illic vivere vellem,
Oblitusque meorum, obliviscendus et illis,
Neptunum procul e terra spectare furentem.
Sed neque qui Capua Romam petit, imbre lutoque
Adspersus, volet in caupona vivere, nec qui
Frigus collegit, furnos et balnea laudat,
Ut fortunatam plene praestantia vitam.
Nec, si te validus iactaverit Auster in alto,
Idcirco navem trans Aegaeum mare vendas.
Incolumi Rhodos et Mitylene pulchra facit, quod
Paenula solstitio, campestre nivalibus auris,
Per brumam Tiberis, Sextili mense caminus.
Dum licet, ac vultum servat Fortuna benignum,
Romae laudetur Samos et Chios et Rhodos absens.
Tu, quamcunque Deus tibi fortunaverit horam,
Grata sume manu, neu dulcia differ in annum,
Ut, quocunque loco fueris, vixisse libenter
Te dicas. Nam si ratio et prudentia curas,
Non locus effusi late maris arbiter, aufert:
Coelum, non animum mutant, qui trans mare currunt.
Strenua nos exercet inertia; navibus atque
Quadrigis petimus bene vivere. Quod petis, hic est,
Est Ulubris, animus si te non deficit aequus.

EPISTOLA XII.

AD ICCIUM.

Iccium, hominem avarum et de sorte sua querulum, etsi philosophiae studium affectaret, satis libere ut iam iis quae habeat contentus vivat hortatur; deinde Grosphum ei commendat; postremum de rebus in urbe actis certiorem facit. De Iccio Cf. Od. I, 29.

— *v.* 18. *nivalibus austris* Collat. Sax. et Feae aliquot Codd. — *v.* 23. *neu dulc.* Bentl. e Codd. restituit Vulg. *nec.*

Fructibus Agrippae Siculis, quos colligis, Icci,
Si recte frueris, non est ut copia maior
Ab Iove donari possit tibi. Tolle querelas;
Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.
Si ventri bene, si lateri est pedibusque tuis, nil
Divitiae poterunt regales addere maius.
Si forte in medio positorum abstemius herbis
Vivis et urtica: sic vives protinus, ut te
Confestim liquidus Fortunae rivus inauret;
Vel quia naturam mutare pecunia nescit,
Vel quia cuncta putas una virtute minora.
Miramur si Democriti pecus edit agellos
Cultaque, dum peregre est animus sine corpore velox:
Qnum tu inter scabiem tantam et contagia lucri
Nil parvum sapias, et adhuc sublimia cures;
Quae mare compescant causae; quid temperet annum;
Stellae sponte sua, iussaene vagentur et errent;
Quid premat obscurum Lunae, quid proferat orbem;
Quid velit et possit rerum concordia discors;
Empedocles, an Stertinium deliret acumen?
Verum seu pisces, seu porrum et caepe trucidas,
Utere Pompeio Grospho; et, si quid petet, ultro
Defer; nil Grosphus nisi verum orabit et aequum.
Vilis amicorum est annona, bonis ubi quid deest.
Ne tamen ignores, quo sit Romana loco res:
Cantaber Agrippae, Claudi virtute Neronis
Armenius cecidit, ius imperiumque Phraates
Caesaris accepit genibus minor: aurea fruges
Italiae pleno defundit Copia cornu.

XII, *v.* 8. *sic vivis* Cod. Feae probante Both. Annotatt. — *v.* 20. *Stertinii* Ed. Glarean. Cf. Fea et Both. Annotatt. — *v.* 22. *petet ultro, Defer* Marklandius interpungit Cf. Both. — *v.* 27. *Phrahates* Both. e Codd. Torrent. *Tigranes* pro *Phraates* conj. Bentl. infra ad Epist. XVIII, v. 56. — *v.* 29. Codd. varie: *diffudit, diffundit, defudit, defundit.* Vid. Bentl. et Fea.

EPISTOLA XIII.

AD VINIUM ASELLAM.

Vinio Asellae tabellario, et, ut Wielandio videtur, rustico Sabino, cui carminum volumina ad Augustum perferenda tradiderat, iocose praecipit, quomodo satis belle et urbane hoc munere sibi mandato fungatur.

Ut proficiscentem docui te saepe diuque,
Augusto reddes signata volumina, Vini,
Si validus, si laetus erit, si denique poscet;
Ne studio nostri pecces, odiumque libellis
Sedulus importes, opera vehemente minister.
Si te forte meae gravis uret sarcina chartae,
Abiicito potius, quam quo perferre iuberis
Clitellas ferus impingas, Asinaeque paternum
Cognomen vertas in risum, et fabula fias.
Viribus uteris per clivos, flumina, lamas.
Victor propositi simul ac perveneris illuc,
Sic positum servabis onus, ne forte sub ala
Fasciculum portes librorum, ut rusticus agnum;
Ut vinosa glomus furtivae Pyrrhia lanae;
Ut cum pileolo soleas conviva tribulis.
Ne vulgo narres te sudavisse ferendo
Carmina, quae possint oculos auresque morari
Caesaris; oratus multa prece, nitere porro.
Vade, vale, cave ne titubes mandataque frangas.

EPISTOLA XIV.

AD VILLICUM SUUM.

Villicum suum, rei rusticae pertaesum, vitae rusticae commoda cum urbana vita comparatae docet. Sed vix credideris hanc epis-

---

XIII, *v.* 2. Olim plurimae Edd. *Vinni,* male. Vid. Bentl. — *v.* 14. Codices varie: *glomos, globos, glomus* unus Fabricii *glomen.* Vid. Bentl. et Fea. — *v.* 16. *Neu* ex uno suo Cod. Bentl.

tolam vere ad villicum scriptam esse, ut potius Horatius hoc commento ad ruris et urbis comparationem instituendam usus esse videatur.

Villice silvarum et mihi me reddentis agelli,
Quem tu fastidis, habitatum quinque focis, et
Quinque bonos solitum Variam dimittere patres,
Certemus, spinas animone ego fortius, an tu
Evellas agro, et melior sit Horatius an res.
Me quamvis Lamiae pietas et cura moratur,
Fratrem moerentis, rapto de fratre dolentis
Insolabiliter: tamen istuc mens animusque
Fert, et amat spatiis obstantia rumpere claustra.
Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum.
Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors.
Stultus uterque locum immeritum causatur inique;
In culpa est animus, qui se non effugit unquam.
Tu mediastinus tacita prece rura petebas,
Nunc urbem et ludos et balnea villicus optas.
Me constare mihi scis, et discedere tristem,
Quandocunque trahunt invisa negotia Romam.
Non eadem miramur; eo disconvenit inter
Meque et te; nam, quae deserta et inhospita tesqua
Credis, amoena vocat mecum qui sentit, et odit
Quae tu pulchra putas. Fornix tibi et uncta popina
Incutiunt urbis desiderium, video, et quod
Angulus iste feret piper et thus ocius uva,
Nec vicina subest vinum praebere taberna
Quae possit tibi, nec meretrix tibicina, cuius
Ad strepitum salias terrae gravis: et tamen urges
Iampridem non tacta ligonibus arva, bovemque
Disiunctum curas, et strictis frondibus exples.

XIV, *v.* 1. *mihi me redimentis* Cod. Barthii. Sed Vid. Bentl. — *v.* 2. *an rus* coni. Dan. Heins. Cf. Bentl. — *v.* 6. *moretur* Cod. Lambini, Feae, aliorum. — *v.* 7. *mirantis* pro *moerentis* coni. Both. — *v.* 9. *avet* pro *amat* Bentl. dedit coniectura. — *v.* 28. *deiunctum* Lambin. ex quatuor Codd.

Addit opus pigro rivus, si decidit imber,
Multa mole docendus aprico parcere prato.
Nunc, age, quid nostrum concentum dividat, audi.
Quem tenues decuere togae nitidique capilli,
Quem scis immunem Cinarae placuisse rapaci,
Quem bibulum liquidi media de luce Falerni,
Coena brevis iuvat, et prope rivum somnus in herba;
Nec lusisse pudet, sed non incidere ludum.
Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
Limat; non odio obscuro morsuque venenat:
Rident vicini glebas et saxa moventem.
Cum servis urbana diaria rodere mavis;
Horum tu in numerum voto ruis. Invidet usum
Lignorum et pecoris tibi calo argutus, et horti.
Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.
Quam scit uterque, libens, censebo, exerceat artem.

EPISTOLA XV.

AD NUMONIUM VALAM.

Horatius Baiis, ubi valetudinis causa commorabatur, Veliam et Salernum iturus, ex amico de utriusque regionis coelo, copia, aqua, curiose quaerit, cum ibi genio indulgere et cutem bene curare sibi proposuisset. *(Vers. 1 — 25.)*. Atque cum alias tenuem victum semper commendare et in villa sua etiam usurpare soleret, se ispe ridet, qui nunc has delicias captet. *(Vers. 26 usque ad fin.)*

Quae sit hiems Veliae, quod coelum, Vala Salerni,
Quorum hominum regio, et qualis via; (nam mihi Baias
Musa supervacuas Antonius, et tamen illis
Me facit invisum, gelida quum perluor unda

— *v*. 34. Hunc versum post vers. 32 collocandum censet Both. Cf. Iahn. — *v*. 43. *bos, piger* interpungit Bentl. Cf. Fea.

XV, *v*. 4. *pervehor unda* Codd. duo Torrent. Cf. Fea.

Per medium frigus. Sane murteta relinqui,
Dictaque cessantem nervis elidere morbum
Sulfura contemni, vicus gemit, invidus aegris,
Qui caput et stomachum supponere fontibus audent
Clusinis, Gabiosque petunt et frigida rura.
Mutandus locus est, et deversoria nota
Praeteragendus equus. Quo tendis? non mihi Cumas
Est iter aut Baias, laeva stomachosus habena
Dicet eques: sed equis frenato est auris in ore;)
Maior utrum populum frumenti copia pascat;
Collectosne bibant imbres, puteosne perennes
Dulcis aquae; (nam vina nihil moror illius orae.
Rure meo possum quidvis perferre patique:
Ad mare quum veni, generosum et lene requiro,
Quod curas abigat, quod cum spe divite manet
In venas animumque meum, quod verba ministret,
Quod me Lucanae iuvenem commendet amicae;)
Tractus uter plures lepores, uter educet apros;
Utra magis pisces et echinos aequora celent,
Pinguis ut inde domum possim Phaeaxque reverti;
Scribere te nobis, tibi nos accredere, par est.
Maenius, ut rebus maternis atque paternis
Fortiter absumtis urbanus coepit haberi,
Scurra vagus, non qui certum praesepe teneret,
Impransus non qui civem dignosceret hoste,
Quaelibet in quemvis opprobria fingere saevus,
Pernicies et tempestas barathrumque macelli,
Quidquid quaesierat, ventri donabat avaro.
Hic, ubi nequitiae fautoribus et timidis nil

— *v.* 5. *murteta* vetustiores Codd. Vid. Bentl. — *v.* 12. *stomachatus* Codd. aliquot Feae, quem Cf. — *v.* 13. *equis* Bentl. et Fea e Codd. suis. Vulg. *equi.* — *v.* 16. *iugis aquae* Edd. vett. Sed Codd. partim *iugis* partim *dulcis.* Vid. Fea. — *v.* 17. *quodvis* coni. Heinsius. Sed Cf. Bentl. — *v.* 30. *opprobria stringere* coni. Heins. Sed Cf. Bentl. — *v.* 32. *donarat* plures Codd. Bentl. Feae, aliorum. *donaret* Editio Cadomensis 1480 et Bentl. coniectura.

Aut paulum abstulerat, patinas coenabat omasi
Vilis et agninae, tribus ursis quod satis esset;
Scilicet ut ventres lamna candente nepotum
Diceret urendos, corrector Bestius. Idem
Quidquid erat nactus praedae maioris, ubi omne
Verterat in fumum et cinerem, Non hercule miror,
Aiebat, si qui comedunt bona, quum sit obeso
Nil melius turdo, nil vulva pulchrius ampla.
Nimirum hic ego sum: nam tuta et parvula laudo,
Quum res deficiunt, satis inter vilia fortis;
Verum, ubi quid melius contingit et unctius, idem
Vos sapere et solos aio bene vivere, quorum
Conspicitur nitidis fundata pecunia villis.

EPISTOLA XVI.

AD QUINCTIUM.

Videtur epistola esse responsoria. Horatius enim, quem Quinctius Hirpinus, ut e primis epistolae versibus coniicere licet, paulo curiosius de villae suae reditibus interrogasset, de hac quidem re nihil respondet, sed formam et situm villae describit *(Vers. 1 — 17)*; deinde praecepta verae virtutis subiungit, neque ex rumore vulgi pendentis, neque in externa quadam actionum specie positae, sed in pectoris penetralibus a viro vere honesto, vere sapiente bonoque colendae. *(Vers. 18 usque ad fin.)*. Addidit autem haec quidem praecepta, sive ut omnino hac opportunitate uteretur cum amico de re gravissima colloquendi, sive quod Quinctius Hirpinus fortasse hoc ipso vitio laboraret, ut videri bonus quam esse mallet.

Ne perconteris, fundus meus, optime Quincti,
Arvo pascat herum, an baccis opulentet olivae,

— *v.* 34. Comma post *omasi* delevimus cum Bothio, quem Cf. — *v.* 35. *agnini* multi Codd. Vid. Fea. — *v.* 37. Edd. vett. et Codd. aliquot *correptus Bestius;* sed plures et meliores *correctus.* Bentleius ex uno Cod. Lambini *corrector.* Fea locum ita constituit: *Scilicet, ut ventres lamna candente nepotum Diceret urendos, correptus.* Bestius etc. Vid. Bentl. Both. Iahn. — *v.* 38. *Siquid erat* Bentl. e Codd. Torent.

Pomisne, an pratis, an amicta vitibus ulmo:
Scribetur tibi forma loquaciter, et situs agri.
Continui montes, nisi dissocientur opaca
Valle; sed ut veniens dextrum latus adspiciat Sol,
Laevum discedens curru fugiente vaporet.
Temperiem laudes. Quid, si rubicunda benigni
Corna vepres et pruna ferunt? si quercus et ilex
Multa fruge pecus, multa dominum iuvat umbra?
Dicas adductum propius frondere Tarentum.
Fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec
Frigidior Thracam nec purior ambiat Hebrus,
Infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo.
Hae latebrae dulces, et iam, si credis, amoenae,
Incolumem tibi me praestant Septembribus horis.
Tu recte vivis, si curas esse quod audis;
Iactamus iampridem omnis te Roma beatum.
Sed vereor, ne cui de te plus, quam tibi credas,
Neve putes alium sapiente bonoque beatum,
Neu, si te populus sanum recteque valentem
Dictitet, occultam febrem sub tempus edendi
Dissimules, donec manibus tremor incidat unctis.
Stultorum incurata pudor malus ulcera celat.
Si quis bella tibi terra pugnata marique
Dicat, et his verbis vacuas permulceat aures:
Tene magis salvum populus velit, an populum tu,
Servet in ambiguo, qui consulit et tibi et urbi,
Iupiter: Augusti laudes agnoscere possis.

XVI, *v.* 3. *Pomisve* tres Codd. Martin. Silv. et Blandin. *pomisque* coni. Both. in Annotatt. — *an pratis* e Codd. restituit Bentl. quem Vid. cum olim plurimae Edd. vulgassent *et pratis.* — *v.* 7. Ita plerique Codd. et vett. Edd. Alii Codd. quos enumerat Fea *descendens.* Bentleius coniectura *decedens.* Cf. Bentl. et Fea. — *v.* 9. *ferunt* emendavit Bentl. quem Vid. Codd. et Edd. vett. *ferant,* et aliquot Feae *ferent.* — *v.* 10. *iuvat* Codd. aliquot Pulmann. Bentl. Feae; reliqui *iuvet.* — *v.* 14. *fluit aptus, et utilis* Fea e multis Codd. et vett. Edd. Sequitur Iahn. — *v.* 15. *et (iam si credis)* Bentl. — *v.* 30. *Cum cupias* Cod. Bos. Gotting. Collat. Sax.

Qnum pateris sapiens emendatusque vocari,
Respondesne tuo, dic sodes, nomine? — Nempe
Vir bonus et prudens dici delector ego ac tu. —
Qui dedit hoc hodie, cras, si volet, auferet; ut si
Detulerit fasces indigno, detrahet idem.
Pone, meum est, inquit; pono, tristisque recedo.
Idem si clamet furem, neget esse pudicum,
Contendat laqueo collum pressisse paternum:
Mordear opprobriis falsis, mutemque colorem?
Falsus honor iuvat, et mendax infamia terret,
Quem, nisi mendosum et medicandum? Vir bonus est quis? —
Qui consulta patrum, qui leges iuraque servat;
Quo multae magnaeque secantur iudice lites;
Quo res sponsore, et quo causae teste tenentur. —
Sed videt hunc omnis domus et vicinia tota
Introrsus turpem, speciosum pelle decora.
Nec furtum feci, nec fugi, si mihi dicat
Servus: Habes pretium, loris non ureris, aio. —
Non hominem occidi. — Non pasces in cruce corvos. —
Sum bonus et frugi. — Renuit negitatque Sabellus.
Cautus enim metuit foveam lupus, accipiterque
Suspectos laqueos, et opertum miluus hamum.
Oderunt peccare boni virtutis amore:
Tu nihil admittes in te formidine poenae;
Sit spes fallendi, miscebis sacra profanis.
Nam de mille fabae modiis quum surripis unum,
Damnum est, non facinus mihi pacto lenius isto.
Vir bonus, omne forum quem spectat et omne tribunal,
Quandocunque Deos vel porco vel bove placat,
Iane pater, clare, clare quum dixit, Apollo:

— *v.* 38. Signum interrongandi tollit Bentl. quem Cf. — *v.* 40. *medicandum* e plurimis Codd. restituit Bentleius, quibus accedunt Codd. Feae. In vett. Edd. vulgo *mendacem*. — *v.* 43. Ita Bentl. e Codice uno Blandinio; olim vulgo *Quo responsore*. Vid. Bentl. et Fea. — *v.* 46. *dicit* Bentl. e Codd. quem Cf.

Labra movet metuens audiri: Pulchra Laverna,
Da mihi fallere, da iusto sanctoque videri;
Noctem peccatis, et fraudibus obiice nubem.
Quî melior servo, quî liberior sit avarus,
In triviis fixum quum se demittit ob assem,
Non video. Nam qui cupiet, metuet quoque; porro
Qui metuens vivet, liber mihi non erit unquam.
Perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui
Semper in augenda festinat et obruitur re.
Vendere quum possis captivum, occidere noli;
Serviet utiliter; sine pascat durus, aretque;
Naviget ac mediis hiemet mercator in undis;
Annonae prosit; portet frumenta penusque.
Vir bonus et sapiens audebit dicere: Pentheu,
Rector Thebarum, quid me perferre patique
Indignum coges? — Adimam bona. — Nempe pecus, rem,
Lectos, argentum; tollas licet. — In manicis et
Compedibus saevo te sub custode tenebo. —
Ipse Deus, simul atque volam, me solvet. — Opinor,
Hoc sentit: Moriar; mors ultima linea rerum est.

EPISTOLA XVII.

AD SCAEVAM.

Populari rei publicae Romanae statu vigente, honores, opes, totius denique vitae praesidia et ornamenta a liberi populi suffragiis erant petenda. Sed iam conversis rei publicae rationibus, haec omnia pauci divites cives aut potentia validi dispensabant, atque adeo unus princeps. Qui igitur rem augere et laute vivere vellent, nec ipsi opibus valerent, ad eiusmodi maiores amicos se applicare solebant. Quod cum etiam Scaeva facere instituisset,

---

— *v.* 61. Ita Cruquius e Codd. Pleraeque vett. Edd. *iustum sanctumque*. Vid. Bentl. — *v.* 72. *penumque* Fea ex aliquot Codd. suis et Combii. Pleraeque Edd. *penusque*. Vid. Fea.

Horatius cum eo de hoc genere consilia hac epistola communicat. Atque primum duplicem hanc vivendi rationem proponit, quarum utraque habeat quo se commendet, id est, liberum sed pauper otium et fructuosam principum amicitiam. *(Vers. 1 — 12.)* Deinde posterius hoc vitae genus quomodo salvo honore atque adeo cum decore aliquo sustineri possit, Aristippi exemplo ostendit. *(Vers. 13 — 42.)* Postremum monet amicum, ne ita peccet, ut plurimi ditiorum comites soleant, qui nimis rei augendae avidi importunis et impudentibus precibus pecuniam regibus suis extorquere non erubescant. *(Vers. 43 ad fin.)*

Quamvis, Scaeva, satis per te tibi consulis, et scis
Quo tandem pacto deceat maioribus uti,
Disce, docendus adhuc quae censet amiculus; ut si
Caecus iter monstrare velit: tamen adspice, si quid
Et nos, quod cures proprium fecisse, loquamur.
Si te grata quies et primam somnus in horam
Delectat; si te pulvis strepitusque rotarum,
Si laedit caupona: Ferentinum ire iubebo.
Nam neque divitibus contingunt gaudia solis,
Nec vixit male, qui natus moriensque fefellit.
Si prodesse tuis pauloque benignius ipsum
Te tractare voles, accedes siccus ad unctum.—
Si pranderet olus patienter, regibus uti
Nollet Aristippus. — Si sciret regibus uti,
Fastidiret olus, qui me notat. — Utrius horum
Verba probes et facta, doce, vel iunior audi,
Cur sit Aristippi potior sententia. Namque
Mordacem Cynicum sic eludebat, ut aiunt:
Scurror ego ipse mihi, populo tu: rectius hoc et
Splendidius multo est. Equus ut me portet, alat rex,
Officium facio: tu poscis vilia rerum

XVII, *v.* 2. *liceat* pro *deceat* Codd. aliquot Feae. — *v.* 3. De interpunctione Cf. Bentl. — *v.* 8. *laedat* Codd. aliquot Feae; *laedet* Codd. Torrent. — *v.* 18. *illudebat* Schol. Cruq. — *v.* 19. Bothius locum ita interpungit in Annottat. ut post *populo tu* punctum ponat, itemque post *rex.* Sed Cf. Iahn. — *v.* 21. Ita Lambinus dedit e Codd. eumque omnes fere sequuntur. Sed Fea lectionem aliorum Codd. et omnium fere ante Lambinum Editionum revocavit: *vilia: verum es.* Sed Cf. Both. Annotatt.

Dante minor, quamvis fers te nullius egentem.
Omnis Aristippum decuit color et status et res,
Tentantem maiora, fere praesentibus aequum.
Contra, quem duplici panno patientia velat,
Mirabor, vitae via si conversa decebit.
Alter purpureum non exspectabit amictum,
Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet,
Personamque feret non inconcinnus utramque:
Alter Mileti textam cane peius et angui
Vitabit chlamydem; morietur frigore, si non
Retuleris pannum: refer, et sine vivat ineptus.
Res gerere et captos ostendere civibus hostes
Attingit solium Iovis et coelestia tentat.
Principibus placuisse viris non ultima laus est.
Non cuivis homini contingit adire Corinthum.
Sedit, qui timuit ne non succederet: esto:
Quid, qui pervenit, fecitne viriliter? Atqui
Hic est aut nusquam, quod quaerimus: hic onus horret,
Ut parvis animis et parvo corpore maius;
Hic subit et perfert. Aut virtus nomen inane est,
Aut decus et pretium recte petit experiens vir.
Coram rege sua de paupertate tacentes
Plus poscente ferent. Distat, sumasne pudenter,
An rapias: atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
Indotata mihi soror est, paupercula mater,
Et fundus nec vendibilis nec pascere firmus,
Qui dicit, clamat: Victum date. Succinit alter,
Et mihi dividuo findetur munere quadra.
Sed tacitus pasci si posset corvus, haberet
Plus dapis et rixae multo minus invidiaeque.
Brundusium comes aut Surrentum ductus amoenum,
Qui queritur salebras et acerbum frigus et imbres,

— *v.* 30. *angui* restituit Bentl. e Codd. quem Vid. Vulg. *angue.* — *v.* 43. *sua* Bentl. ex uno Cod. cui accedit Cod. Feae et Valart. Vulg. *suo*, quod tuetur Fea. — *v.* 49. *quadrans* Tres Codd. Pulman. Cruq. Comb.

Aut cistam effractam aut subducta viatica plorat,
Nota refert meretricis acumina, saepe catellam,
Saepe periscelidem raptam sibi flentis; uti mox
Nulla fides damnis verisque doloribus adsit.
Nec semel irrisus triviis attollere curat
Fracto crure planum; licet illi plurima manet
Lacrima; per sanctum iuratus dicat Osirin,
Credite, non ludo; crudeles tollite claudum! —
Quaere peregrinum, vicinia rauca reclamat.

EPISTOLA XVIII.

AD LOLLIUM.

Est huius epistolae ad Lollium (de quo Cf. Od. IV, 9. Epist. I. 2.) idem fere quod proxime praecedentis argumentum. Nam hic quoque disputat de ratione, quae in potentiorum amicorum usu sequenda sit, cum omnino omnibus, tum praecipue Lollio, qui ad Tiberium se applicuerat. Monet igitur amicum, ut viam teneat inter scurrilem assentationem et nimiam asperitatem mediam *(vers. 1 — 20)*; deinde ut a pravis moribus sibi caveat, quos divites ut ipsi non reformident, ita in minoribus amicis reprehendant *(vers. 21 — 36)*; ut arcana amici ne scrutetur *(vers. 37)*; ut studiis maioris amici aliquantum cedat *(v. 39 — 66.)*, aliaque similia *(vers. 67 — 96.)*. Postremum ad sapientiae et virtutis studium in nulla vitae conditione unquam deponendum hortatur *(vers. 96 usque ad fin.)*.

Si bene te novi, metues, liberrime Lolli,
Scurrantis speciem praebere, professus amicum.
Ut matrona meretrici dispar erit atque
Discolor, infido scurrae distabit amicus.
Est huic diversum vitio vitium prope maius,
Asperitas agrestis et inconcinna gravisque,
Quae se commendat tonsa cute, dentibus atris;
Dum vult libertas dici mera, veraque virtus.

— *v.* 62. *vicinia cauta* coni. Markland. Cf. Fea.

XVIII, *v.* 8. Ita restituit Bentl. cum Edd. ante eum ferunt *mera dici.*

Virtus est medium vitiorum, et utrinque reductum.
Alter in obsequium plus aequo pronus, et imi
Derisor lecti, sic nutum divitis horret,
Sic iterat voces, et verba cadentia tollit,
Ut puerum saevo credas dictata magistro
Reddere, vel partes mimum tractare secundas:
Alter rixatur, de lana saepe caprina
Propugnat nugis armatus, scilicet ut non
Sit mihi prima fides, et vere quod placet ut non
Acriter elatrem, pretium aetas altera sordet.
Ambigitur quid enim? Castor sciat an Dolichos plus;
Brundusium Minucî melius via ducat, an Appî.
Quem damnosa Venus, quem praeceps alea nudat,
Gloria quem supra vires et vestit et ungit,
Quem tenet argenti sitis importuna famesque,
Quem paupertatis pudor et fuga, dives amicus,
Saepe decem vitiis instructior, odit et horret:
Aut, si non odit, regit; ac, veluti pia mater,
Plus quam se sapere et virtutibus esse priorem
Vult, et ait prope vera: Meae (contendere noli)
Stultitiam patiuntur opes; tibi parvula res est:
Arcta decet sanum comitem toga; desine mecum
Certare. Eutrapelus, cuicunque nocere volebat,
Vestimenta dabat pretiosa: beatus enim iam
Cum pulchris tunicis sumet nova consilia et spes;
Dormiet in lucem; scorto postponet honestum
Officium: nummos alienos pascet; ad imum
Threx erit, aut olitoris aget mercede caballum.
Arcanum neque tu scrutaberis illius unquam;
Commissumque teges, et vino tortus et ira.
Nec tua laudabis studia, aut aliena reprendes;
Nec, quum venari volet ille, poëmata panges.

— *v.* 9. *reductum* aliquot Codd. et antiquissimae Edd. — *v.* 15. Ita cum Iahnio interpunxi. Cruquius e duobus Codd. *rixatus;* Muretus coni. *rixator,* idque ascivit Fea; Bentleius in fine versus addidit *et.* — *v.* 37. *illius* restituit Bentl. e Codd. Olim vulg. *ullius.*

Gratia sic fratrum geminorum, Amphionis atque
Zethi, dissiluit, donec suspecta severo
Conticuit lyra. Fraternis cessisse putatur
Moribus Amphion: tu cede potentis amici
Lenibus imperiis; quotiesque educet in agros
Aetolis onerata plagis iumenta canesque,
Surge, et inhumanae senium depone Camenae,
Coenes ut pariter pulmenta laboribus emta;
Romanis solenne viris opus, utile famae,
Vitaeque et membris; praesertim quum valeas, et
Vel cursu superare canem vel viribus aprum
Possis. Adde, virilia quod speciosius arma
Non est qui tractet; scis quo clamore coronae
Proelia sustineas campestria: denique saevam
Militiam puer et Cantabrica bella tulisti
Sub duce, qui templis Parthorum signa refigit
Nunc, et si quid abest, Italis adiudicat armis.
Ac, ne te retrahas, et inexcusabilis absis,
Quamvis nil extra numerum fecisse modumque
Curas, interdum nugaris rure paterno:
Partitur lintres exercitus; Actia pugna
Te duce per pueros hostili more refertur;
Adversarius est frater; lacus, Hadria; donec
Alterutrum velox Victoria fronde coronet.
Consentire suis studiis qui crediderit te,
Fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.
Protinus ut moneam (si quid monitoris eges tu)
Quid, de quoque viro, et cui dicas, saepe videto.
Percontatorem fugito: nam garrulus idem est,
Nec retinent patulae commissa fideliter aures;
Et semel emissum volat irrevocabile verbum.
Non ancilla tuum iecur ulceret ulla, puerve,

— *v.* 46. *Aetoliis* plurimi Codd. *Aeoliis* Cod. Bos. Vid. Bentl. et Fea. — *v.* 56. *refigit* Bentl. e Codd. Olim vulg. *refixit*. Cf. Fea. Pro *armis* Bentl. coni. *arvis*; quem Vid. — *v.* 58. *abstes* Bentl. coniectura. Sed Cf. Fea.

Intra marmoreum venerandi limen amici;
Ne dominus pueri pulchri caraeve puellae
Munere te parvo beet, aut incommodus angat.
Qualem commendes, etiam atque etiam adspice; ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, et quondam non dignum tradimus: ergo
Quem sua culpa premet, deceptus omitte tueri;
Ut penitus notum, si tentent crimina, serves,
Tuterisque tuo fidentem praesidio: qui
Dente Theonino quum circumroditur, ecquid
Ad te post paulo ventura pericula sentis?
Nam tua res agitur, paries quum proximus ardet;
Et neglecta solent incendia sumere vires.
Dulcis inexpertis cultura potentis amici,
Expertus metuit. Tu, dum tua navis in alto est,
Hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.
Oderunt hilarem tristes, tristemque iocosi;
Sedatum celeres, agilem gnavumque remissi;
Potores bibuli media de nocte Falerni;
Oderunt porrecta negantem pocula, quamvis
Nocturnos iures te formidare vapores.
Deme supercilio nubem: plerumque modestus
Occupat obscuri speciem, taciturnus acerbi.
Inter cuncta leges et percontabere doctos,
Qua ratione queas traducere leniter aevum,
Ne te semper inops agitet vexetque cupido,
Ne pavor, et rerum mediocriter utilium spes;
Virtutem doctrina paret, naturane donet;
Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum;
Quid pure tranquillet, honos, an dulce lucellum,
An secretum iter, et fallentis semita vitae.
Me quoties reficit gelidus Digentia rivus,
Quem Mandela bibit, rugosus frigore pagus,

— *v.* 80. *At penitus* Bentl. coniectura; *Ac* Cuning. Cf. Iahn. — *v.* 91. Bentleius *liquidi* pro *bibuli* e Codd. Fabricii et ex uno suo Codice *luce* pro *nocte*. Cf. Gesner et Fea.

Quid sentire putas? quid credis, amice, precari?
Sit mihi, quod nunc est, etiam minus; et mihi vivam
Quod superest aevi, si quid superesse volunt Dî;
Sit bona librorum et provisae frugis in annum
Copia; neu fluitem dubiae spe pendulus horae.
Sed satis est orare Iovem quae donat et aufert:
Det vitam, det opes; aequum mi animum ipse parabo.

EPISTOLA XIX.

AD MAECENATEM.

Duplex hominum genus, ut omnino egregiis scriptoribus accidere solet, Horatio importunum exstitit, id est, imitatorum et invidorum. Contra utrosque coram Maecenate, optimo earum rerum iudice, hac epistola causam suam agit. Primum igitur imitatores, servum pecus, graviter et acerba cum derisione exagitat *(ver. 1 — 20.)*, simulque non sine generoso praestantiae suae sensu sua carmina proprio et Romanis antea incognito artificio facta cum istorum ineptiis contendit *(vers. 21 — 34.)* Deinde de malevolorum in se invidentia, eiusque causis exponit *(ver. 35 ad fin.)*.

Prisco si credis, Maecenas docte, Cratino,
Nulla placere diu nec vivere carmina possunt,
Quae scribuntur aquae potoribus. Ut male sanos
Adscripsit Liber Satyris Faunisque poëtas,
Vina fere dulces oluerunt mane Camenae.
Laudibus arguitur vini vinosus Homerus;
Ennius ipse pater nunquam nisi potus ad arma
Prosiluit dicenda. Forum putealque Libonis

— *v.* 107. *et mihi* emendavit Bentl. e Codd. Olim vulg. *ut mihi*. — *v.* 110. *neu* Bentl. e Codd. Vulg. *ne*. — *v.* 111. *ponit et auf.* Bentl. e Codd. Cf. Fea. — *v.* 112. *det opes: animum mihi ego ipse parobo* Cod. Bentl. quem Cf. et Ioannes Sarisberiensis Pol. III, 9.

XIX, *v.* 4. *Adscribit* Codd. aliquot Pulm. et Feae, atque plures Edd. vett.

Mandabo siccis, adimam cantare severis.
Hoc simul edixi, non cessavere poëtae
Nocturno certare mero, putere diurno.
Quid? si quis vultu torvo ferus, et pede nudo,
Exiguaeque togae simulet textore Catonem,
Virtutemne repraesentet moresque Catonis?
Rupit Iarbitam Timagenis aemula lingua,
Dum studet urbanus, tenditque disertus haberi.
Decipit exemplar vitiis imitabile: quod si
Pallerem casu, biberent exsangue cuminum.
O imitatores, servum pecus, ut mihi saepe
Bilem, saepe iocum vestri movere tumultus!
Libera per vacuum posui vestigia princeps:
Non aliena meo pressi pede. Qui sibi fidit,
Dux regit examen. Parios ego primus iambos
Ostendi Latio, numeros animosque secutus
Archilochi, non res et agentia verba Lycamben.
Ac, ne me foliis ideo brevioribus ornes,
Quod timui mutare modos et carminis artem:
Temperat Archilochi musam pede mascula Sappho,
Temperat Alcaeus, sed rebus et ordine dispar,
Nec socerum quaerit, quem versibus oblinat atris,
Nec sponsae laqueum famoso carmine nectit.
Hunc ego, non alio dictum prius ore, Latinus
Vulgavi fidicen: iuvat immemorata ferentem
Ingenuis oculisque legi manibusque teneri.
Scire velis, mea cur ingratus opuscula lector
Laudet ametque domi, premat extra limen iniquus?
Non ego ventosae plebis suffragia venor
Impensis coenarum et tritae munere vestis;

— *v.* 10. *edixi* Bentleius emendavit e Codd. Bersmanni, Torrent. Lambin. atque uno suo, quibus accedunt plures Feae. Olim vulg. *edixit.* Feae Cod. unus et Heinsius ex coniectura *edixti.* Vid. Bentl. — *v.* 15. *aemula coena* Codd. apud Torrent. Cf. Fea. — *v.* 19. *bilem Ut mihi saepe iocum* Cod. Bentl. quem Cf. — *v.* 32. *Latinis* pleraeque veteres Editiones. Vid. Fea.

Non ego, nobilium scriptorum auditor et ultor,
Grammaticas ambire tribus et pulpita dignor:
Hinc illae lacrimae. Spissis indigna theatris
Scripta pudet recitare, et nugis addere pondus,
Si dixi: Rides, ait, et Iovis auribus ista
Servas; fidis enim manare poëtica mella
Te solum, tibi pulcher. Ad haec ego naribus uti
Formido; et luctantis acuto ne secer ungui,
Displicet iste locus, clamo, et diludia posco.
Ludus enim genuit trepidum certamen et iram,
Ira truces inimicitias et funebre bellum.

EPISTOLA XX.

AD LIBRUM SUUM.

Quod nunc fere poetae facere solent, ut carminibus suis in vulgus prodituris praeludant, eaque peculiaribus versibus agmen ducentibus commendent lecturis, id Horatium in epistolarum volumine priori edendo hac extrema epistola facere videmus. Alloquitur ibi librum, et, ut Gesneri verbis utar, sub satirica et humili specie dicit hic non minora, quam Carm. III, 30.

Vertumnum Ianumque, liber, spectare videris,
Scilicet ut prostes Sosiorum pumice mundus.
Odisti claves, et grata sigilla pudico;
Paucis ostendi gemis, et communia laudas,
Non ita nutritus. Fuge quo descendere gestis,
Non erit emisso reditus tibi. Quid miser egi?
Quid volui? dices, ubi quis te laeserit; et scis
In breve te cogi, quum plenus languet amator.

— *v.* 39. *adiutor et ultor* Codd. aliquot Feae et Coll. Sax. *actor* pro *ultor* Cod. Lambin. Vid. Bentl.

XX, *v.* 5. *descendere* correxit Bentleius, quem Vid. e Codd. et Ed. principe. Vulgata lectio erat *discedere.* — *v.* 7. *quis te* omnes fere Edd. vett. et multi Codd. quos enumerat Fea; *quid te* Bentl. cum magna parte Codd. — *v.* 8. *plenus cum* Bentl. ex uno Cod. itemque duo Codd. Feae. Sed Cf. Iahn.

Quod si non odio peccantis desipit augur,
Carus eris Romae, donec te deserat aetas.
Contrectatus ubi manibus sordescere vulgi
Coeperis, aut tineas pasces taciturnus inertes,
Aut fugies Uticam, aut vinctus mitteris Ilerdam.
Ridebit monitor non exauditus; ut ille,
Qui male parentem in rupes protrusit asellum
Iratus: quis enim invitum servare laboret?
Hoc quoque te manet, ut pueros elementa docentem
Occupet extremis in vicis balba senectus.
Quum tibi sol tepidus plures admoverit aures,
Me libertino natum patre, et in tenui re
Maiores pennas nido extendisse loqueris,
Ut, quantum generi demas, virtutibus addas;
Me primis Urbis belli placuisse domique,
Corporis exigui, praecanum, solibus aptum,
Irasci celerem, tamen ut placabilis essem.
Forte meum si quis te percontabitur aevum,
Me quater undenos sciat implevisse Decembres,
Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

— *v.* 10. *deserit* Codd. Feae et Valart. plures antiquiores Edd. Bentl. *deseret* Codd. Feae et Valart. Ed. Mediol. 1477. — *v.* 13. *unctus mitteris* plurimae olim Editiones; sed Codd. plerumque *vinctus*. Vid. Bentl. et Fea. — *v.* 15. *detrusit* Ed. Glarean. Cf. Fea. — *v.* 19. *annos* pro *aures* Codd. aliquot Combii et Feae.

Q. HORATII FLACCI

EPISTOLARUM

LIBER SECUNDUS.

EPISTOLA I.

AD AUGUSTUM.

Tres libri huius secundi epistolae consimilis quodammodo sunt argumenti, cum singulae ad poeseos studia pertineant. In prima enim antiquiores poetae Romani cum recentioribus aevi Augustei, atque omnino graecae poeseos historia et indoles cum romanae conferuntur; in altera narrat Horatius de suis poeseos studiis nunc quidem a se depositis atque de multorum suae aetatis poetarum perversitate et ineptiis; in tertia denique artis praecepta tradit. Atque huius quidem primae epistolae occasio, Suetonio teste (in Vita Horatii pag. 7.) inde nata est, quod Augustus disertis verbis hoc ab Horatio petivisset, ut ad se sermonem aliquem scriberet. Optime autem hoc potissimum argumentum poeta sibi sumsit, utpote ad principem scribens et elegantis iudicii et poetas egregios foventem et omnibus praesidiis ad romanas Musas excitandas et alendas instructum. Post splendidum exordium *(vers. 1 — 17.)*, nimiam veterum poetarum admirationem exagitat, et ostendit, quam parum firmum et rectum sit eorum iudicium, qui poemata tantum ex vetustate aestiment. *(— vers. 49.)*. Tum ubi hos ipsos antiquissimos Romanorum poetas enumeravit, de iisque breviter sententiam tulit *(— vers. 89.)*, extremis quasi lineamentis descriptam, sed perquam ingeniose, Graecorum et Romanorum indolem vitaeque rationes inter se comparat *(— vers. 106.)*, eo quidem consilio, ut demonstret, si Graecorum vetustissima quaeque carmina sint optima, hoc idem iudicium in Romanorum carminibus locum habere non posse. Deinde

cum antiquiorum Romanorum ingenio a subtilioribus Musarum artibus alieno non sine aliqua derisione fervidum studium componit, quo suae aetatis homines ad versus scribendos rapiantur, additque poeseos laudationem, in qua a iocosa et submissa tractatione usque ad sublimem gravitatem assurgit *(— vers. 138.)*. Postea Augusto poeseos conditionem et rationem, qualis tunc Romae fuit, scenicae inprimis exponit *(— vers. 213.)*, atque etiam reliquos poetas praeter scenicos principi commendat, eo potissimum nomine non negligendos, quia generosi et populi et principis intersit, praeclaros praeclare factorum praecones nancisci; *(— vers. 250.)* quod dum dicit sponte quasi et ipsa sermonis via ad eam excusationem defertur, quam haud semel in carminibus suis usurpat, se quidem tantis tamque splendidis rebus ab Augusto gestis imparem esse celebrandis.

Quum tot sustineas et tanta negotia solus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes: in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora, Caesar.
Romulus, et Liber pater, et cum Castore Pollux,
Post ingentia facta Deorum in templa recepti,
Dum terras hominumque colunt genus, aspera bella
Componunt, agros assignant, oppida condunt,
Ploravere suis non respondere favorem
Speratum meritis. Diram qui contudit hydram,
Notaque fatali portenta labore subegit,
Comperit invidiam supremo fine domari.
Urit enim fulgore suo, qui praegravat artes
Infra se positas: exstinctus amabitur idem.
Praesenti tibi maturos largimur honores,
Iurandasque tuum per nomen ponimus aras,
Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.
Sed tuus hic populus, sapiens et iustus in uno,
Te nostris ducibus, te Graiis anteferendo,

I, *v.* 2. *moenibus* pro *moribus* coni. Bentl. — *v.* 6. *fata* Bentl. ex coni. — *v.* 8. *oppida formant* ex uno Cod. Cuning. Sanad. Both. — *v.* 14. *positos* Fea ex duobus Codd. Sed Cf. Both. Annotatt. — *v.* 16. *numen* Bentl. et Fea ex pluribus Codd. Cf. utrumque et Doering. — *v.* 18. *hoc* pro *hic* Bentl. ex uno Cod. Cf. Iahn.

Cetera nequaquam simili ratione modoque
Aestimat, et, nisi quae terris semota suisque
Temporibus defuncta videt, fastidit et odit,
Sic fautor veterum, ut tabulas peccare vetantes,
Quas bis quinque viri sanxerunt, foedera regum
Vel Gabiis vel cum rigidis aequata Sabinis,
Pontificum libros, annosa volumina vatum,
Dictitet Albano Musas in monte locutas.
Si, quia Graecorum sunt antiquissima quaeque
Scripta vel optima, Romani pensantur eadem
Scriptores trutina, non est quod multa loquamur:
Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.
Venimus ad summum fortunae, pingimus atque
Psallimus, et luctamur Achivis doctius unctis.
Si meliora dies, ut vina, poëmata reddit,
Scire velim, pretium chartis quotus arroget annus.
Scriptor abhinc annos centum qui decidit, inter
Perfectos veteresque referri debet, an inter
Viles atque novos? excludat iurgia finis. —
Est vetus atque probus, centum qui perficit annos. —
Quid? qui deperiit minor uno mense vel anno,
Inter quos referendus erit? veteresne poëtas?
An quos et praesens et postera respuet aetas? —
Iste quidem veteres inter ponetur honeste,
Qui vel mense brevi vel toto est iunior anno. —
Utor permisso, caudaeque pilos ut equinae
Paulatim vello, et demo unum, demo et item unum,
Dum cadat elusus ratione ruentis acervi,
Qui redit in fastos, et virtutem aestimat annis,

— *v.* 28. *Graiorum* Bentl. ex tribus Codd. Cf. Fea et Both. Annott. — *v.* 29. *pensentur* Codd. duo Bersm. — *v.* 31. *olea* Bentleius coniectura, quem Cf. — *v.* 32. *summam* Codd. aliquot Bersm. et Feae. — *v.* 33. *scitius* pro *doctius* Fea ex Eutyche apud Putsch. p. 2179. — *v.* 39. *quia perficit* Both. cum Torrent. e Codd. — *v.* 46. Ita longe plurimi Codd. ferunt. Vetustae Edd. *demo etiam unum*. Vid. Bentl. et Fea. Duo Codd. Feae *demo itidem unum* quod probat Both. in Annotatt. et recepit Iahn. — *v.* 48. *in fas-*

Miraturque nihil, nisi quod Libitina sacravit.
Ennius, et sapiens et fortis, et alter Homerus,
Ut critici dicunt, leviter curare videtur,
Quo promissa cadant et somnia Pythagorea.
Naevius in manibus non est, et mentibus haeret
Paene recens? adeo sanctum est vetus omne poëma.
Ambigitur quoties uter utro sit prior, aufert
Pacuvius docti famam senis, Accius alti:
Dicitur Afranî toga convenisse Menandro;
Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi;
Vincere Caecilius gravitate, Terentius arte.
Hos ediscit, et hos arcto stipata theatro
Spectat Roma potens, habet hos numeratque poëtas
Ad nostrum tempus, Livi scriptoris ab aevo.
Interdum vulgus rectum videt; est ubi peccat.
Si veteres ita miratur laudatque poëtas,
Ut nihil anteferat, nihil illis comparet, errat:
Si quaedam nimis antique, si pleraque dure
Dicere credit eos, ignave multa fatetur;
Et sapit, et mecum facit, et Iove iudicat aequo.
Non equidem insector delendave carmina Livi
Esse reor, memini quae plagosum mihi parvo
Orbilium dictare: sed emendata videri
Pulchraque et exactis minimum distantia miror.
Inter quae verbum emicuit si forte decorum,
Si versus paulo concinnior unus et alter,
Iniuste totum ducit venditque poëma.
Indignor quidquam reprehendi, non quia crasse
Compositum illepideve putetur, sed quia nuper;
Nec veniam antiquis sed honorem et praemia posci.

---

tos Bentl. e plurimis Codd. quibus accedunt Codd. Feae. Vulg. *ad fastos*. Vid. Bentl. — *v*. 54. Signum interrogationis a Bentleio additum, delet Fea. Sed Cf. Bothii. Annotatt. et Bentl. — *v*. 63. *peccet*. Ed. Glarean. — *v*. 67. *cedit* Bentl. ex uno Cod. *credat* Ed. Ven. et Glarean. — *v*. 69. *Laevi* Bentleius ex uno suo Cod. Itemque Coll. Saxian. et Porphyrio MS. apud Feam. — *v*. 75. *venitque* Bentl. ex uno suo Cod.

Recte necne crocum floresque perambulet Attae
Fabula si dubitem, clament periisse pudorem
Cuncti paene patres, ea quum reprehendere coner,
Quae gravis Aesopus, quae doctus Roscius egit:
Vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt;
Vel quia turpe putant parere minoribus, et, quae
Imberbi didicere, senes perdenda fateri.
Iam Saliare Numae carmen qui laudat, et illud,
Quod mecum ignorat, solus vult scire videri:
Ingeniis non ille favet plauditque sepultis,
Nostra sed impugnat, nos nostraqua lividus odit.
Quod si tam Graecis novitas invisa fuisset,
Quam nobis, quid nunc esset vetus? aut quid haberet,
Quod legeret tereretque viritim publicus usus?
Ut primum positis nugari Graecia bellis
Coepit, et in vitium fortuna labier aequa,
Nunc athletarum studiis, nunc arsit equorum,
Marmoris aut eboris fabros aut aeris amavit,
Suspendit picta vultum mentemque tabella,
Nunc tibicinibus nunc est gavisa tragoedis;
Sub nutrice puella velut si luderet infans,
Quod cupide petiit, mature plena reliquit.
Quid placet aut odio est, quod non mutabile credas?
Hoc paces habuere bonae ventique secundi.
Romae dulce diu fuit et solenne, reclusa
Mane domo vigilare, clienti promere iura,
Cautos nominibus rectis expendere nummos,
Maiores audire, minori dicere per quae
Crescere res posset, minui damnosa libido.
Mutavit mentem populus levis, et calet uno
Scribendi studio: pueri patresque severi

— *v.* 85. Ita Bentl. e Codd. Vulg. *imberbes* quod retinuit Fea. — *v.* 90. *Graiis* Bentl. coniectura. — *v.* 92. *Quiritum* pro *viritim* Fea ex uno Cod. Fulv. Ursini. Cf. Iahn. — *v.* 105. *rectis* e Codd. Bentleius correxit, quem V. Alii Codd. et pleraeque olim Edd. *nominibus certis*. Codex Barthii (Advers. XXXVII, 18) *scriptos* habet pro *cautos*, idque praetulit Bentl. — *v.* 109. Ita fere

Fronde comas vincti coenant, et carmina dictant.
Ipse ego, qui nullos me affirmo scribere versus,
Invenior Parthis mendacior, et, prius orto
Sole vigil, calamum et chartas et scrinia posco.
Navim agere ignarus navis timet, abrotonum aegro
Non audet, nisi qui didicit, dare; quod medicorum est,
Promittunt medici tractant fabrilia fabri:
Scribimus indocti doctique poëmata passim.
Hic error tamen, et levis haec insania, quantas
Virtutes habeat, sic collige: vatis avarus
Non temere est animus; versus amat, hoc studet unum;
Detrimenta, fugas servorum, incendia ridet;
Non fraudem socio, puerove incogitat ullam
Pupillo; vivit siliquis et pane secundo.
Militiae quamquam piger et malus, utilis urbi,
Si das hoc, parvis quoque rebus magna iuvari.
Os tenerum pueri balbumque poëta figurat;
Torquet ab obscoenis iam nunc sermonibus aurem,
Mox etiam pectus praeceptis format amicis,
Asperitatis et invidiae corrector et irae;
Recte facta refert; orientia tempora notis
Instruit exemplis; inopem solatur et aegrum.
Castis cum pueris ignara puella mariti
Disceret unde preces, vatem ni Musa dedisset?
Poscit opem chorus, et praesentia numina sentit,
Coelestes implorat aquas docta prece blandus,
Avertit morbos, metuenda pericula pellit,
Impetrat et pacem, et locupletem frugibus annum.
Carmine Dî superi placantur, carmine manes.
Agricolae prisci, fortes, parvoque beati,

Codd. Sed Edd. veteres aliquot *puerique*. Vid. Bentl. et Fea. — *v.* 111. *me* omittit Sax. quod placet Bothio. — *v.* 115. *melicorum* et *vers. seq. melici* Bentl. coniectura. Cf. Both. Annott et Iahn. — *v.* 124. *urbi est* Iahn. e Codd. Feae et Comb. — *v.* 129. *correptor* plures Codd. Vid. Fea.

Condita post frumenta, levantes tempore festo
Corpus, et ipsum animum spe finis dura ferentem,
Cum sociis operum et pueris, et coniuge fida,
Tellurem porco, Silvanum lacte piabant,
Floribus et vino Genium, memorem brevis aevi.
Fescennina per hunc inventa licentia morem,
Versibus alternis opprobria rustica fudit;
Libertasque recurrentes accepta per annos
Lusit amabiliter, donec iam saevus apertam
In rabiem coepit verti iocus, et per honestas
Ire domos impune minax. Doluere cruento
Dente lacessiti; fuit intactis quoque cura
Conditione super communi: quin etiam lex
Poenaque lata, malo quae nollet carmine quemquam
Describi. Vertere modum, formidine fustis
Ad bene dicendum delectandumque redacti.
Graecia capta ferum victorem cepit, et artes
Intulit agresti Latio: sic horridus ille
Defluxit numerus Saturnius; et grave virus
Munditiae pepulere; sed in longum tamen aevum
Manserunt hodieque manent vestigia ruris.
Serus enim Graecis admovit acumina chartis;
Et post Punica bella quietus, quaerere coepit,
Quid Sophocles et Thespis et Aeschylus utile ferrent.
Tentavit quoque rem, si digne vertere posset,
Et placuit sibi, natura sublimis et acer:
Nam spirat tragicum satis, et feliciter audet;
Sed turpem putat inscite metuitque lituram.
Creditur, ex medio quia res arcessit, habere
Sudoris minimum, sed habet Comoedia tanto
Plus oneris, quanto veniae minus. Adspice, Plautus

— *v.* 142. Haec est vulgata lectio pluribus Codd. Pulmann. et Feae confirmata. Alii Codd. et Edd. vett. omittunt *et* ante *pueris* Vid. Bentl. et Fea. — *v.* 145. *invecta licentia* Bentl. coniectura. Cf. Fea. — *v.* 167. Plurimae olim Edd. *putat in scriptis*, sed Codd. fere omnes *inscite*. Vid. Bentleius qui dedit *inscitus* coniect. et Fea.

Quo pacto partes tutetur amantis ephebi,
Ut patris attenti, lenonis ut insidiosi;
Quantus sit Dossennus edacibus in parasitis;
Quam non adstricto percurrat pulpita socco.
Gestit enim nummum in loculos demittere, post hoc
Securus, cadat an recto stet fabula talo.
Quem tulit ad scenam ventoso Gloria curru,
Exanimat lentus spectator, sedulus inflat.
Sic leve, sic parvum est, animum quod laudis avarum
Subruit aut reficit. Valeat res ludicra, si me
Palma negata macrum, donata reducit opimum.
Saepe etiam audacem fugat hoc terretque poëtam,
Quod numero plures, virtute et honore minores,
Indocti stolidique, et depugnare parati,
Si discordet eques, media inter carmina poscunt
Aut ursum aut pugiles: his nam plebecula gaudet.
Verum equiti quoque iam migravit ab aure voluptas
Omnis ad incertos oculos et gaudia vana.
Quatuor aut plures aulaea premuntur in horas,
Dum fugiunt equitum turmae peditumque catervae;
Mox trahitur manibus regum fortuna retortis;
Esseda festinant, pilenta, petorrita, naves;
Captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
Si foret in terris, rideret Democritus, seu
Diversum confusa genus panthera camelo,
Sive elephas albus vulgi converteret ora:
Spectaret populum ludis attentius ipsis,
Ut sibi praebentem mimo spectacula plura.
Scriptores autem narrare putaret asello

— *v.* 173. *Dorsennus* plures Edd. Vid. Both. — *v.* 178. *sedulus instat* Coll. Sax. Cf. Gesner. Fea, Both. — *v.* 180. *ac reficit* Bentl. ex aliquot Codd. Cf. Fea. — *v.* 186. *plebecula plaudit* haud pauci Codd. Lambini, Feae, aliorum; recepit cum Fea Iahnius. — *v.* 187. *equiti* Bentl. coniectura. — *v.* 188. *ingratos oculos* Bentl. coniectura Cf. Fea. — *v.* 196. *converterit* Bentl. e Prisciani Cod. Cf. Both. et Iahn.

Fabellam surdo. Nam quae pervincere voces
Evaluere sonum, referunt quem nostra theatra?
Garganum mugire putes nemus, aut mare Tuscum:
Tanto cum strepitu ludi spectantur, et artes,
Divitiaeque peregrinae; quibus oblitus actor
Quum stetit in scena, concurrit dextera laevae.
Dixit adhuc aliquid? — Nil sane. — Quid placet ergo? —
Lana Tarentino violas imitata veneno.
Ac ne forte putes, me, quae facere ipse recusem,
Quum recte tractent alii, laudare maligne;
Ille per extentum funem mihi posse videtur
Ire poëta, meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, falsis terroribus implet,
Ut magus, et modo me Thebis, modo ponit Athenis.
Verum age, et his, qui se lectori credere malunt,
Quam spectatoris fastidia ferre superbi,
Curam redde brevem, si munus Apolline dignum
Vis complere libris, et vatibus addere calcar,
Ut studio maiore petant Helicona virentem.
Multa quidem nobis facimus mala saepe poëtae,
(Ut vineta egomet caedam mea) quum tibi librum
Sollicito damus aut fesso; quum laedimur, unum
Si quis amicorum est ausus reprendere versum;
Quum loca iam recitata revolvimus irrevocati;
Quum lamentamur, non apparere labores
Nostros, et tenui deducta poëmata filo;
Quum speramus eo rem venturam, ut simul atque
Carmina rescieris nos fingere, commodus ultro
Arcessas, et egere vetes, et scribere cogas.
Sed tamen est operae pretium cognoscere, quales
Aedituos habeat belli spectata domique
Virtus, indigno non committenda poëtae.
Gratus Alexandro regi Magno fuit ille

— *v.* 210. Codd. aliquot *extensum* Vid. Fea. — *v.* 216. *curam impende brev.* Bentl. ex uno Cod. Sed Cf. Fea et Doering. — *v.* 223. *inrevocati* libri veteres, teste Torrentio.

Choerilus, incultis qui versibus et male natis
Retulit acceptos, regale nomisma, Philippos.
Sed veluti tractata notam labemque remittunt
Atramenta, fere scriptores carmine foedo
Splendida facta linunt. Idem rex ille, poëma
Qui tam ridiculum tam care prodigus emit,
Edicto vetuit, ne quis se, praeter Apellem,
Pingeret, aut alius Lysippo duceret aera
Fortis Alexandri vultum simulantia. Quod si
Iudicium subtile videndis artibus illud
Ad libros et ad haec Musarum dona vocares,
Boeotum in crasso iurares aëre natum.
At neque dedecorant tua de se iudicia, atque
Munera, quae multa dantis cum laude tulerunt,
Dilecti tibi Virgilius Variusque poëtae:
Nec magis expressi vultus per aënea signa,
Quam per vatis opus mores animique virorum
Clarorum apparent. Nec sermones ego mallem
Repentes per humum, quam res componere gestas;
Terrarumque situs et flumina dicere, et arces
Montibus impositas, et barbara regna, tuisque
Auspiciis totum confecta duella per orbem,
Claustraque custodem pacis cohibentia Ianum,
Et formidatam Parthis te principe Romam;
Si, quantum cuperem, possem quoque. Sed neque parvum
Carmen maiestas recipit tua, nec meus audet
Rem tentare pudor, quam vires ferre recusent.
Sedulitas autem, stulte quem diligit, urget;
Praecipue quum se numeris commendat et arte.
Discit enim citius meminitque libentius illud,
Quod quis deridet, quam quod probat et veneratur.
Nil moror officium quod me gravat, ac neque ficto
In peius vultu proponi cereus usquam

— v. 234. *nomisma* cum Fea dedimus, quem Cf. Vulg. *numisma*. — v. 240. *cuderet aera* coni. Lambin. recipit Bentl.

Nec prave factis decorari versibus opto,
Ne rubeam pingui donatus munere, et una
Cum scriptore meo, capsa porrectus aperta,
Deferar in vicum vendentem thus et odores
Et piper et quidquid chartis amicitur ineptis.

EPISTOLA II.

AD IULIUM FLORUM.

Excusaturus se Iulio Floro (Cf. Epist. I, 3), quod nihil litterarum neque carminum ad eum miserit, primum lepida similitudine significat, se nihil proficiscenti amico promisisse, imo suam in scribendo pigritiam ingenue professum esse *(vers. 1 — 25.)*. De carminibus ridens respondet, se quondam nonnisi paupertate ad versus faciendos adactum, nunc quidem meliore fortuna utentem beatum otium his laboribus longe praeferre *(vers. 25 — 54.)*; deinde serio excusat aetatem suam, importuna lectorum fastidia, urbanae vitae impedimenta et turbas *(vers. 55 — 86.)*, et significat, se pertaesum esse omnis huius carminum pangendorum studii ob ineptos et misellos tot poetarum sui temporis ad favorem hominum et laudem captandam tumultus et legitimae artis ignorantiam, simulque saniora quaedam et severiora artis praecepta iis opponit *(vers. 87 — 140.)*. Postremum studium, quod tam frequenter in his epistolis profitetur, sapientiae excusat, cui nunc relictis versuum lusibus unice deditus sit, atque aurea quaedam sanae rationis praecepta hoc ipso studio sibi comparata cum amico communicat *(vers. 141 ad fin.)*.

Flore, bono claroque fidelis amice Neroni,
Si quis forte velit puerum tibi vendere, natum
Tibure vel Gabiis, et tecum sic agat: Hic et
Candidus, et talos a vertice pulcher ad imos,
Fiet eritque tuus nummorum millibus octo,

— v. 268. *operta* Codd. 5 Bersm. Gotting. alii; sequitur Bentl. Sed Cf. Gesner. et Fea. — v. 270. *inemptis* Codd. duo Feae, unus Cruq. et vett. Edd. aliquot, quos laudat Fea; idemque coniecerat Wakef.

Verna ministeriis ad nutus aptus heriles,
Literulis Graecis imbutus, idoneus arti
Cuilibet, argilla quidvis imitaberis uda:
Quin etiam canet indoctum, sed dulce bibenti.
Multa fidem promissa levant, ubi plenius aequo
Laudat venales, qui vult extrudere, merces.
Res urget me nulla; meo sum pauper in aere:
Nemo hoc mangonum faceret tibi: non temere a me
Quivis ferret idem: semel hic cessavit, et, ut fit,
In scalis latuit metuens pendentis habenae.
Des nummos, excepta nihil te si fuga laedat.
Ille ferat pretium, poenae securus, opinor.
Prudens emisti vitiosum; dicta tibi est lex:
Insequeris tamen hunc, et lite moraris iniqua?
Dixi me pigrum proficiscenti tibi, dixi
Talibus officiis prope mancum, ne mea saevus
Iurgares ad te quod epistola nulla veniret.
Quid tum profeci, mecum facientia iura
Si tamen attentas? Quereris super hoc etiam, quod
Exspectata tibi non mittam carmina mendax.
Luculli miles collecta viatica multis
Aerumnis, lassus dum noctu stertit, ad assem
Perdiderat; post hoc vehemens lupus, et sibi et hosti
Iratus pariter, ieiunis dentibus acer,
Praesidium regale loco deiecit, ut aiunt,
Summe munito et multarum divite rerum.
Clarus ob id factum, donis ornatur honestis;
Accipit et bis dena super sestertia nummûm.
Forte sub hoc tempus castellum evertere praetor
Nescio quod cupiens, hortari coepit eundem
Verbis, quae timido quoque possent addere mentem:

II, *v.* 8. *imitabitur* Gotting. Codd. Torrentii et Feae, qui recepit in textum. — *v.* 11. *excludere* haud pauci Codd. Lambin. et Feae, quem Cf. — *v.* 16. *laedat* plurimi libri; alii *laedit*. Cf. Bentl. et Fea. — *v.* 22. *rediret* magna Codd. pars; alii *veniret*. Cf. Fea. — *v.* 32. *ornatur opimis* Codd. aliquot Torrent. et Feae.

I, bone, quo virtus tua te vocat; i pede fausto,
Grandia laturus meritorum praemia: quid stas?
Post haec ille catus, quantumvis rusticus, Ibit,
Ibit eo quo vis, qui zonam perdidit, inquit.
Romae nutriri mihi contigit atque doceri,
Iratus Graiis quantum nocuisset Achilles:
Adiecere bonae paulo plus artis Athenae;
Scilicet ut possem curvo dignoscere rectum,
Atque inter silvas Academi quaerere verum.
Dura sed emovere loco me tempora grato,
Civilisque rudem belli tulit aestus in arma,
Caesaris Augusti non responsura lacertis.
Unde simul primum me dimisere Philippi,
Decisis humilem pennis, inopemque paterni
Et laris et fundi, paupertas impulit audax
Ut versus facerem; sed, quod non desit, habentem
Quae poterunt unquam satis expurgare cicutae,
Ni melius dormire putem quam scribere versus?
Singula de nobis anni praedantur euntes;
Eripuere iocos, Venerem, convivia, ludum;
Tendunt extorquere poëmata: quid faciam vis?
Denique non omnes eadem mirantur amantque:
Carmine tu gaudes; hic delectatur iambis;
Ille Bioneis sermonibus et sale nigro.
Tres mihi convivae prope dissentire videntur,
Poscentes vario multum diversa palato.
Quid dem? quid non dem? renuis tu, quod iubet alter;
Quod petis, id sane est invisum acidumque duobus.
Praeter cetera, me Romaene poëmata censes
Scribere posse, inter tot curas totque labores?
Hic sponsum vocat, hic auditum scripta, relictis
Omnibus officiis; cubat hic in colle Quirini,

— *v*. 46. *amovere* Codd. apud Palm. et Feam. Cf. Both. — *v*. 63. *renuis quod tu* Bentl. e Codd. — *v*. 65. *Romae mene* Codd. Valart. et quaedam Edd. vett. V. Fea. — *v*. 68. *in monte Quirini* et *in valle Quir*. Codd. aliquot Feae, quem Cf.

Hic extremo in Aventino, visendus uterque;
Intervalla vides humane commoda. — Verum
Purae sunt plateae, nihil ut meditantibus obstet. —
Festinat calidus mulis gerulisque redemtor;
Torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignum;
Tristia robustis luctantur funera plaustris;
Hac rabiosa fugit canis, hac lutulenta ruit sus:
I nunc, et versus tecum meditare canoros.
Scriptorum chorus omnis amat nemus, et fugit urbes,
Rite cliens Bacchi, somno gaudentis et umbra:
Tu me inter strepitus nocturnos atque diurnos
Vis canere, et contracta sequi vestigia vatum?
Ingenium, sibi quod vacuas desumsit Athenas,
Et studiis annos septem dedit, insenuitque
Libris et curis, statua taciturnius exit
Plerumque, et risu populum quatit: hic ego rerum
Fluctibus in mediis, et tempestatibus urbis,
Verba lyrae motura sonum connectere digner?
Frater erat Romae consulti rhetor, ut alter
Alterius sermone meros audiret honores;
Gracchus ut hic illi foret, huic ut Mucius ille.
Quî minus argutos vexat furor iste poëtas?
Carmina compono, hic elegos; mirabile visu
Caelatumque novem Musis opus. Adspice primum,
Quanto cum fastu, quanto molimine circum-
Spectemus vacuam Romanis vatibus aedem.
Mox etiam, si forte vacas, sequere, et procul audi,
Quid ferat et quare sibi nectat uterque coronam.

— *v.* 71. *obsit* duo Codd. Cruq. Vid. Fea. — *v.* 75. *furit canis* Fea e Codd. Cf. Iahn. — *v.* 80. Ita plurimi Codd. et antiquissimae Edd. Alii Codd. *contacta*, quae lectio post Lambinum plurimas Edd. occupavit. Bentleius coniectura *non tacta*, quem Vid. collato Fea. — *v.* 90. *Qui minus? Argutos vexat* etc. Both. Sed Cf. Iahn. — *v.* 92. *Sacratumque novem Mus.* Bentl. coniectura, quem Cf. Bothius ita distinguendum censet: *Mirabile visu Caelatumque novem Musis opus, aspice primum* etc. Vid. eius Annotatt. Fea. — *v.* 95. *vacat* Ed. Ven.

Caedimur, et totidem plagis consumimus hostem,
Lento Samnites ad lumina prima duello.
Discedo Alcaeus puncto illius: ille meo quis?
Quis, nisi Callimachus? si plus adposcere visus,
Fit Mimnermus, et optivo cognomine crescit.
Multa fero, ut placem genus irritabile vatum,
Quum scribo, et supplex populi suffragia capto:
Idem, finitis studiis et mente recepta,
Obturem patulas impune legentibus aures.
Ridentur mala qui componunt carmina: verum
Gaudent scribentes, et se venerantur, et ultro,
Si taceas, laudant quidquid scripsere, beati.
At qui legitimum cupiet fecisse poëma,
Cum tabulis animum censoris sumet honesti;
Audebit quaecunque parum splendoris habebunt,
Et sine pondere erunt, et honore indigna ferentur,
Verba movere loco, quamvis invita recedant,
Et versentur adhuc intra penetralia Vestae.
Obscurata diu populo bonus eruet, atque
Proferet in lucem speciosa vocabula rerum,
Quae priscis memorata Catonibus atque Cethegis,
Nunc situs informis premit et deserta vetustas:
Adsciscet *nova*, quae genitor produxerit usus.
Vehemens et liquidus, puroque simillimus amni,
Fundet opes, Latiumque beabit divite lingua,
Luxuriantia compescet, nimis aspera sano
Levabit cultu, virtute carentia tollet:
Ludentis speciem dabit, et torquebitur, ut qui
Nunc Satyrum nunc agrestem Cyclopa movetur. —
Praetulerim scriptor delirus inersque videri,
Dum mea delectent mala me vel denique fallant,
Quam sapere et ringi. Fuit haud ignobilis Argis,
Qui se credebat miros audire tragoedos,
In vacuo laetus sessor plausorque theatro;

— *v.* 114. *inter* Codd. aliquot Torrentii et Feae. — *v.* 128. *ringi?* Iahn.

Cetera qui vitae servaret munia recto
More; bonus sane vicinus, amabilis hospes,
Comis in uxorem, posset qui ignoscere servis,
Et signo laeso non insanire lagenae,
Posset qui rupem et puteum vitare patentem.
Hic ubi cognatorum opibus curisque refectus
Expulit elleboro morbum bilemque meraco,
Et redit ad sese: Pol, me occidistis, amici,
Non servastis, ait, cui sic extorta voluptas,
Et demtus per vim mentis gratissimus error. —
Nimirum sapere est abiectis utile nugis,
Et tempestivum pueris concedere ludum,
Ac non verba sequi fidibus modulanda Latinis,
Sed verae numerosque modosque ediscere vitae.
Quocirca mecum loquor haec, tacitusque recordor:
Si tibi nulla sitim finiret copia lymphae,
Narrares medicis: quod quanto plura parasti,
Tanto plura cupis, nulline faterier audes?
Si vulnus tibi monstrata radice vel herba
Non fieret levius, fugeres radice vel herba
Proficiente nihil curarier. Audieras, cui
Rem Di donarent, illi decedere pravam
Stultitiam; et, quum sis nihilo sapientior, ex quo
Plenior es, tamen uteris monitoribus isdem?
At si divitiae prudentem reddere possent,
Si cupidum timidumque minus te: nempe ruberes,
Viveret in terris te si quis avarior uno.
Si proprium est, quod quis libra mercatus et aere est,
Quaedam, si credis consultis, mancipat usus:
Qui te pascit ager, tuus est; et villicus Orbî,
Quum segetes occat tibi mox frumenta daturas,
Te dominum sentit: das nummos, accipis uvam,

— *v.* 152. Codd. *donarent*, *donarunt*, *donarant*. Bentl. coniectura *donarint*. — *v.* 154. *rationibus isdem* plures Codd. quos enumerat Fea. — *v.* 161. *daturas* Bentl. e Codd. Vulg. *daturus* quod servat Fea. Cf. utrumque.

Pullos, ova, cadum temeti: nempe modo isto
Paulatim mercaris agrum, fortasse trecentis,
Aut etiam supra, nummorum millibus emtum.
Quid refert, vivas numerato nuper an olim?
Emtor Aricini quondam Veientis et arvi
Emtum coenat olus, quamvis aliter putat; emtis
Sub noctem gelidam lignis calefactat aënum;
Sed vocat usque suum, qua populus adsita certis
Limitibus vicina refugit iurgia; tanquam
Sit proprium quidquam, puncto quod mobilis horae,
Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc morte suprema,
Permutet dominos et cedat in altera iura.
Sic, quia perpetuus nulli datur usus, et heres
Heredem alterius velut unda supervenit undam,
Quid vici prosunt aut horrea? quidve Calabris
Saltibus adiecti Lucani, si metit Orcus
Grandia cum parvis, non exorabilis auro?
Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena sigilla, tabellas,
Argentum, vestes Gaetulo murice tinctas,
Sunt qui non habeant, est qui non curat habere.
Cur alter fratrum cessare et ludere et ungi
Praeferat Herodis palmetis pinguibus; alter,
Dives et importunus, ad umbram lucis ab ortu
Silvestrem flammis et ferro mitiget agrum,
Scit Genius, natale comes qui temperat astrum,
Naturae Deus humanae, mortalis in unum-
Quodque caput, vultu mutabilis, albus et ater.
Utar, et ex modico, quantum res poscet, acervo
Tollam, nec metuam, quid de me iudicet heres,
Quod non plura datis invenerit: et tamen idem

— v. 167. *quando* pro *quondam* unus Cod. Feae; alii eiusdem *quoniam*. — v. 171. *refigit* Bentl. e Codd. Cf. Fea, qui tuetur *refugit*. — v. 173. *morte* est Codd. lectio, sed plurimae Edd. *sorte*. Vid. Bentl. — v. 175. *Si quia* Fea e Codd. et vett. Edd. — v. 176. *Heredem alternis* Bentl. coniectura. Cf. Fea. — v. 182. *curat* longe plurimi optimique Codd. Vid. Bentl. *curet* revocarunt Both. et Iahn. e tribus Codd. Valart.

Scire volam, quantum simplex hilarisque nepoti
Discrepet, et quantum discordet parcus avaro.
Distat enim, spargas tua prodigus, an neque sumtum
Invitus facias neque plura parare labores,
Ac potius, puer ut festis quinquatribus olim,
Exiguo gratoque fruaris tempore raptim.
Pauperies immunda domo procul absit: ego, utrum
Nave ferar magna an parva, ferar unus et idem.
Non agimur tumidis velis aquilone secundo;
Non tamen adversis aetatem ducimus austris:
Viribus, ingenio, specie, virtute, loco, re,
Extremi primorum, extremis usque priores.
Non es avarus: abi. Quid? cetera iam simul isto
Cum vitio fugere? caret tibi pectus inani
Ambitione? caret mortis formidine et ira?
Somnia, terrores magicos, miracula, sagas,
Nocturnos lemures portentaque Thessala rides?
Natales grate numeras? ignoscis amicis?
Lenior et melior fis accedente senecta?
Quid te exemta levat spinis de pluribus una?
Vivere si recte nescis, decede peritis.
Lusisti satis, edisti satis, atque bibisti:
Tempus abire tibi est, ne potum largius aequo
Rideat et pulset lasciva decentius aetas.

— *v.* 199. *domus* Edd. primae et vulg. *domo* Cod. unus Feae, alter Pulm. *domu* aliqui eruditi viri apud Lambinum et ita Baxter, Gesner, alii; *immunda procul procul absit* Bentl. coniectura. — *v.* 206. *Cum vitio fuge rite; caret* etc. Codd. apud Torrentium, alii, pluresque vett. Edd. ut Mediolan. 1477. — *v.* 212. *levat* Bentl. e tribus Codd. Cruq. revocavit; itemque Codd. aliquot Feae. Vulg. *iuvat.* Vid. Bentl. — *v.* 216. *licentius aetas* duo Codd. a Bentleio laudati et aliquot Feae. Vid. Bentl.

EPISTOLA III.

AD PISONES

sive

DE ARTE POETICA LIBER.

Disputat in hac epistola Horatius de artis poeticae summis praeceptis, generibus, inprimis dramatico, difficultate, via, ratione, de versuum denique scribendorum cacozelia. Quae quidem omnia non legitima tractatione et ad severiorem disputandi ordinem redacta profert, sed pro communi sermonum et epistolarum consuetudine, libero orationis cursu utens; verbo dicam, et si minus latine: singula capita non systematico ordine, sed quod in colloquendo et in literis scribendis plerumque fit, idearum associatione, id est, naturali cogitationum nexu et sponte nascente continuantur. Hoc inprimis tenendum est, ne ex his paginis, procul dubio egregiis et quas sana ratio ipsa dictasse videatur, integram artis doctrinam et sexcentas regulas extundere conemur, aut poetam huius loci totum ambitum complecti voluisse putemus. Etiam hoc notandum est, ea potissimum artis praecepta illustrari hic ab Horatio et inculcari, quae plerumque a vulgari poetarum grege negligi solent. Totius autem epistolae haec fere est descriptio: praecepta quaedam proferuntur de inventione, cuius rei caput est, ut carmen quodvis unum sit et convenientiam servet *(v. 1 — 37.)*; alia de elocutione *(v. 38 — 73.)*; diversa poeseos genera poetarum graecorum exemplis significantur *(v. 74 — 85.)*; sequuntur generalia quaedam praecepta epici et dramatici generis inprimis communia *(v. 86 — 152.)*; dramatici generis propria *(v. 153 — 285.)*; de Romanorum poetarum studiis atque de causis cur minus felici quam Graeci successu gaudeant *(v. 286 — 332.)*; denuo generalia quaedam praecepta de iusta brevitate et fingendi modo *(v. 333 — 346.)*; postremum de carminum virtutibus et vitiis recte et severe diiudicandis, sive de severiore et sana critica facultate in suis et aliorum carminibus rite adhibenda *(v. 347 usque ad fin.)*, ad quam quidem illustrandam sermo instituitur de poeseos difficultate *(v. 347 — 390.)* et dignitate *(v. 391 — 407.)*, postremum de arte et studio cum naturae dotibus necessario coniungendo, quod nisi fiat caecum et ridiculum plerumque impetum relinqui *(v. 408 usque ad fin.)*. Ceterum utrum Horatius, quae Wielandii est sententia, Pisonem iuvenem nimis ad versus faciendos proclivem, a poësi deterrere vo-

luerit, an sine ulla alia causa peculiari cum amicis poëseos amantibus, quae de hac arte senserit, communicaverit, hoc quidem certis rationibus definiri non potest.

Humano capiti cervicem pictor equinam
Iungere si velit, et varias inducere plumas
Undique collatis membris, ut turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa superne,
Spectatum admissi risum teneatis, amici?
Credite, Pisones, isti tabulae fore librum
Persimilem, cuius, velut aegri somnia, vanae
Fingentur species, ut nec pes, nec caput uni
Reddatur formae. — Pictoribus atque poëtis
Quidlibet audendi semper fuit aequa potestas. —
Scimus, et hanc veniam petimusque damusque vicissim:
Sed non ut placidis coëant immitia; non ut
Serpentes avibus geminentur, tigribus agni.
Inceptis gravibus plerumque et magna professis
Purpureus, late qui splendeat, unus et alter
Assuitur pannus; quum lucus et ara Dianae,
Et properantis aquae per amoenos ambitus agros,
Aut flumen Rhenum, aut pluvius describitur arcus.
Sed nunc non erat his locus. Et fortasse cupressum
Scis simulare: quid hoc, si fractis enatat exspes
Navibus, aere dato qui pingitur? Amphora coepit
Institui; currente rota cur urceus exit?
Denique sit quid vis, simplex duntaxat et unum.
Maxima pars vatum, pater et iuvenes patre digni,
Decipimur specie recti. Brevis esse laboro,

III, *v.* 2. *pennas* pro *plumas* Coll. Sax. *formas* Bentl. coniectura, de qua Cf. Hocheder (*Horatius Buch über die Dichtkunst, erklärt von Hocheder. Passau. 1824*). — *v.* 3. *aut turpiter* Codd. Valart et Sanadon. ex ingenio. Cf. Fea. — *v.* 5. Markland. ita distinguit: — *teneatis? Amici, Credite, Pisones.* Cf. Iahn. — *v.* 8. *iunguntur spec.* Cod. Helmst. — *v.* 9. *redduntur, reddentur* Codd. aliquot Feae; *reddantur* Cod. Helm. et Ed. Zar. Cf. Fea. — *v.* 18. *Rhenus* Codd. Valart. *Rheni* plures Codd. quos enumerat Fea. Cf. Iahn. — *v.* 20. *expes* plures Codd. et vett. Edd. apud Feam. Cf. Iahn. — *v.* 23. *quidvis* Bentl. et Fea e Codd. Vulg. *quodvis.*

Obscurus fio; sectantem lenia nervi
Deficiunt animique; professus grandia turget;
Serpit humi tutus nimium timidusque procellae;
Qui variare cupit rem prodigialiter unam,
Delphinum silvis appingit, fluctibus aprum.
In vitium ducit culpae fuga, si caret arte.
Aemilium circa ludum faber imus et ungues
Exprimet, et molles imitabitur aere capillos,
Infelix operis summa, quia ponere totum
Nesciet. Hunc ego me, si quid componere curem,
Non magis esse velim, quam naso vivere pravo,
Spectandum nigris oculis nigroque capillo.
Sumite materiam vestris, qui scribitis, aequam
Viribus, et versate diu, quid ferre recusent,
Quid valeant humeri. Cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo.
Ordinis haec virtus erit et venus, aut ego fallor,
Ut iam nunc dicat iam nunc debentia dici,
Pleraque differat et praesens in tempus omittat.
In verbis etiam tenuis cautusque serendis,
Hoc amet, hoc spernat promissi carminis auctor.
Dixeris egregie, notum si callida verbum
Reddiderit iunctura novum. Si forte necesse est
Indiciis monstrare recentibus abdita rerum,
Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
Continget, dabiturque licentia sumta pudenter.
Et nova fictaque nuper habebunt verba fidem, si
Graeco fonte cadent, parce detorta. Quid autem

— *v.* 26. *lenia* Bentl. e Codd. Vulg. *levia,* quod tuetur Fea. — *v.* 32. *faber unus* e Codd. Bentleius; eumque sequitur Fea. Sed Cf. Iahn. — *v.* 40. *pudenter* Cod. Comb. — *v.* 42. *haud ego* Fea e multis suis Codd. Cf. Both. Annotatt. — *v.* 43. De interpunctione Vid. Bentl. Olim sic: *Ut iam nunc dicat; iam nunc debentia dici Pleraque differat* etc. — *v.* 46. Hunc versum ante v. 45. in Codd. positum Bentleius in locum suum restituit. Obloquitur Fea; sed Cf. Both. Annotatt. — *v.* 49. *rerum : et* Lambin. — *v.* 52. *factuque* Bentl. e Codd. Fabricii. — *v.* 53. *cadent* Lambin. Bentl. multi Codd. Palm. Comb. Feae. Vulg. *cadant.*

Caecilio Plautoque dabit Romanus, ademtum
Virgilio Varioque? Ego cur, acquirere pauca
Si possum, invideor, quum lingua Catonis et Ennî
Sermonem patrium ditaverit, et nova rerum
Nomina protulerit? Licuit, semperque licebit,
Signatum praesente nota producere nomen.
Ut silvae foliis pronos mutantur in annos,
Prima cadunt: ita verborum vetus interit aetas,
Et iuvenum ritu florent modo nata vigentque.
Debemur morti nos nostraque. Sive receptus
Terra Neptunus classes aquilonibus arcet,
Regis opus; sterilisque diu palus aptaque remis
Vicinas urbes alit, et grave sentit aratrum;
Seu cursum mutavit iniquum frugibus amnis,
Doctus iter melius: mortalia facta peribunt;
Nedum sermonum stet honos et gratia vivax.
Multa renascentur quae iam cecidere, cadentque
Quae nunc sunt in honore vocabula, si volet usus,
Quem penes arbitrium est et ius et norma loquendi.
Res gestae regumque ducumque et tristia bella
Quo scribi possent numero, monstravit Homerus.
Versibus impariter iunctis querimonia primum,
Post etiam inclusa est voti sententia compos.
Quis tamen exiguos elegos emiserit auctor,
Grammatici certant, et adhuc sub iudice lis est.
Archilochum proprio rabies armavit iambo.

— *v.* 59. *procudere nomen* plures Codd. Lambin. Stephan. Valart. Bentleius e coniectura Luisini: *procudere nummum.* — *v.* 62. *virentque* Fea ex uno Cod. Cf. Hocheder. — *v.* 63. *debemus* Codd. Priscian. apud Achill. Statium Cf. Bentl. ad v. 68. — *v.* 65. Ita Codd. omnes, nisi quod in paucis est *sterilisve*, nec non Grammatici veteres, qui hunc locum laudant. Tamen ob correptam syllabam finalem in *palus* viri docte tentarunt, ut Bentl. *sterilisve palus prius aptaque remis;* alii aliter. Sed Cf. Fea et Both. Annotatt. — *v.* 68. *mortalia cuncta perib.* Bentl. ex uno Cod. Cf. Hocheder. — *v.* 72. *vis et norma* Codd. Bersm. Feae et plures Edd. vett. — *v.* 77. *elegos commiserit* Codd. duo Feae. *actor* duo Codd. Feae.

Hunc socci cepere pedem grandesque cothurni,
Alternis aptum sermonibus, et populares
Vincentem strepitus, et natum rebus agendis.
Musa dedit fidibus Divos, puerosque Deorum,
Et pugilem victorem, et equum certamine primum,
Et iuvenum curas, et libera vina referre.
Descriptas servare vices operumque colores,
Cur ego, si nequeo ignoroque, poëta salutor?
Cur nescire, pudens prave, quam discere malo?
Versibus exponi tragicis res comica non vult;
Indignatur item privatis, ac prope socco
Dignis carminibus narrari coena Thyestae.
Singula quaeque locum teneant sortita decenter.
Interdum tamen et vocem Comoedia tollit,
Iratusque Chremes tumido delitigat ore:
Et tragicus plerumque dolet sermone pedestri
Telephus et Peleus, quum pauper et exsul, uterque
Proiicit ampullas et sesquipedalia verba,
Si cor spectantis curat tetigisse querela.
Non satis est pulchra esse poëmata; dulcia sunto,
Et quocunque volent, animum auditoris agunto.
Ut ridentibus arrident, ita flentibus adsunt
Humani vultus. Si vis me flere, dolendum est
Primum ipsi tibi; tunc tua me infortunia laedent,
Telephe vel Peleu. Male si mandata loqueris,
Aut dormitabo aut ridebo. Tristia moestum
Vultum verba decent; iratum plena minarum;
Ludentem lasciva; severum seria dictu.
Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum; iuvat, aut impellit ad iram,
Aut ad humum moerore gravi deducit et angit;
Post effert animi motus interprete lingua.
Si dicentis erunt fortunis absona dicta,

— *v.* 92. *decentem* Bentl. e Codd. — *v.* 95. Punctum, quod vulgo post vocabulum *pedestri* collocant, sustulit Bentl. quem Vid. — *v.* 99. *pura esse poemata* unus Cod. Bentleii, quem Cf. — *v.* 101. *adsunt* longe plurimi Codd. *adsint* reliqui. Tan. Faber coni. *adflent*, quod Bentleius tuetur.

Romani tollent equites peditesque cachinnum.
Intererit multum, Davusne loquatur an heros;
Maturusne senex an adhuc florente iuventa
Fervidus; et matrona potens an sedula nutrix;
Mercatorne vagus cultorve virentis agelli;
Colchus an Assyrius; Thebis nutritus an Argis.
Aut famam sequere, aut sibi convenientia finge,
Scriptor. Honoratum si forte reponis Achillem:
Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,
Iura neget sibi nata, nihil non arroget armis.
Sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino,
Perfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.
Si quid inexpertum scenae committis, et audes
Personam formare novam, servetur ad imum
Qualis ab incepto processerit, et sibi constet.
Difficile est proprie communia dicere: tuque
Rectius Iliacum carmen deducis in actus,
Quam si proferres ignota indictaque primus.
Publica materies privati iuris erit, si
Nec circa vilem patulumque moraberis orbem;
Nec verbum verbo curabis reddere fidus
Interpres: nec desilies imitator in arctum,
Unde pedem proferre pudor vetet aut operis lex.
Nec sic incipies, ut scriptor cyclicus olim:
Fortunam Priami cantabo et nobile bellum.
Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?

— v. 113. *equitesque patresque* Bentl. ex coniectura. — v. 114. *Divusne* Bentl. e Codd. et denuo tuetur Both. in Annotatt. Sed Cf. Gesner. — *herusne* Lambin. *Heros* Fea pro nomine proprio servi habet. — v. 116. *etmatr.* restituit Bentl. e Codd. quibus accedunt Codd. Feae. Vulg. *an matr.* — *matrona parens* Fea e duobus Codd. Sed Cf. Both. Annotatt. — v. 120. Ita interpunxit Bentleius. Vulg. *finge. Scriptor honorat.* etc. Idemque coni. *Homereum* pro *honoratum.* Cf. Hocheder. — v. 129. *diducis* Fea e duobus Codd. Both. praesens *deducis* cum imperfecto *proferres* non posse coniungi censens, coniecit: — *deduxes in actus Quam sic proferres.* Sed Vid. Iahn. — v. 135. *referre* plures Codd. quos enumerat Fea. — v. 136. *cyclius* Bentl. et Fea e Codd. — v. 137. *nobile regnum* Coll. Sax. — v. 138. *hic professor* duo

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.
Quanto rectius hic, qui nil molitur inepte:
Dic mihi, Musa, virum, captae post tempora Troiae,
Qui mores hominum multorum vidit et urbes.
Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
Cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat,
Antiphaten, Scyllamque, et cum Cyclope Charybdin.
Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
Nec gemino bellum Troianum orditur ab ovo.
Semper ad eventum festinat, et in medias res,
Non secus ac notas, auditorem rapit, et quae
Desperat tractata nitescere posse, relinquit;
Atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
Primo ne medium, medio ne discrepet imum.
Tu, quid ego et populus mecum desideret, audi.
Si plausoris eges aulaea manentis, et usque
Sessuri, donec cantor, Vos plaudite, dicat:
Aetatis cuiusque notandi sunt tibi mores,
Mobilibusque decor naturis dandus et annis.
Reddere qui voces iam scit puer, et pede certo
Signat humum, gestit paribus colludere, et iram
Colligit ac ponit temere, et mutatur in horas.
Imberbis iuvenis, tandem custode remoto,
Gaudet equis canibusque et aprici gramine campi;
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Utilium tardus provisor, prodigus aeris,
Sublimis, cupidusque, et amata relinquere pernix.
Conversis studiis aetas animusque virilis
Quaerit opes et amicitias, inservit honori,
Commisisse cavet, quod mox mutare laboret.
Multa senem circumveniunt incommoda, vel quod
Quaerit, et inventis miser abstinet, ac timet uti,

Codd. Feae. — *v.* 139. *parturiunt* Bentl. e Codd. Vulg. *parturient.* — *v.* 141. *moenia Troiae* Bentl. e Codd. Cf. Fea. — *v.* 154. *fautoris eges* Bentl. coniectura. — *v.* 157. *maturis dandus* Bentl. coniectura, itemque unus Cod. Feae, qui eam lectionem in textum recepit. Sed Cf. Iahn. — *v.* 161. *imberbus* Cod. Cruq. indeque Bentl. alii. Cf. Fea.

Vel quod res omnes timide gelideque ministrat,
Dilator, spe longus, iners, avidusque futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, castigator censorque minorum.
Multa ferunt anni venientes commoda secum,
Multa recedentes adimunt. Ne forte seniles
Mandentur iuveni partes, pueroque viriles;
Semper in adiunctis aevoque morabimur aptis.
Aut agitur res in scenis, aut acta refertur.
Segnius irritant animos demissa per aurem,
Quam quae sunt oculis subiecta fidelibus, et quae
Ipse sibi tradit spectator. Non tamen intus
Digna geri promes in scenam: multaque tolles
Ex oculis, quae mox narret facundia praesens.
Ne pueros coram populo Medea trucidet;
Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus:
Aut in avem Progne vertatur, Cadmus in anguem.
Quodcunque ostendis mihi sic, incredulus odi.
Neve minor neu sit quinto productior actu
Fabula, quae posci vult et spectata reponi;
Nec Deus intersit, nisi dignus vindice nodus
Inciderit; nec quarta loqui persona laboret.
Actoris partes Chorus officiumque virile
Defendat; neu quid medios intercinat actus,
Quod non proposito conducat et haereat apte.
Ille bonis faveatque et consilietur amicis,
Et regat iratos, et amet peccare timentes:
Ille dapes laudet mensae brevis, ille salubrem
Iustitiam, legesque, et apertis otia portis;
Ille tegat commissa, deosque precetur et oret.

— v. 172. *spe lentus, iners, pavidusque futuri* Bentl. coniectura. Sed Cf. Gesner. — v. 174. Ita omnes Codd. Vid. Bentl. Vulgo: *censor castigatorque.* — v. 185. *Ne pueros* e plurimis Codd. et antiquissimis Edd. restituit Bentl. quem Cf. Olim vulgo: *Nec.* — v. 190. *spectanda* Codd. aliquot Feae, aliorum. Cf. Iahn. — v. 193. *auctoris* plures Codd. Feae et aliquot Pulm. Lamb. — v. 195. *amicis* Muret. indeque multae Edd. *amice* Codd. Lambini, Bersm. alii. — v. 197. *amet pacare tumentes* e duobus Codd. Pulm. Bentleius. Cf. Doering.

Ut redeat miseris, abeat Fortuna superbis.
Tibia non, ut nunc, orichalco iuncta, tubaeque
Aemula, sed tenuis simplexque foramine pauco
Adspirare et adesse Choris erat utilis, atque
Nondum spissa nimis complere sedilia flatu;
Quo sane populus numerabilis, utpote parvus,
Et frugi castusque verecundusque coibat.
Postquam coepit agros extendere victor, et urbes
Latior amplecti murus, vinoque diurno
Placari Genius festis impune diebus,
Accessit numerisque modisque licentia maior.
Indoctus quid enim saperet liberque laborum
Rusticus, urbano confusus, turpis honesto?
Sic priscae motumque et luxuriem addidit arti
Tibicen, traxitque vagus per pulpita vestem:
Sic etiam fidibus voces crevere severis,
Et tulit eloquium insolitum facundia praeceps;
Utiliumque sagax rerum, et divina futuri,
Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.
Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum,
Mox etiam agrestes Satyros nudavit, et asper
Incolumi gravitate iocum tentavit, eo quod
Illecebris erat et grata novitate morandus
Spectator, functusque sacris, et potus, et exlex.
Verum ita risores, ita commendare dicaces
Conveniet Satyros, ita vertere seria ludo;
Ne, quicunque Deus, quicunque adhibebitur heros,
Regali conspectus in auro nuper et ostro,
Migret in obscuras humili sermone tabernas;
Aut, dum vitat humum, nubes et inania captet.
Effutire leves indigna Tragoedia versus,
Ut festis matrona moveri iussa diebus,
Intererit Satyris paulum pudibunda protervis.
Non ego inornata et dominantia nomina solum,

— v. 202. *iuncta* plurimi Codd. et veteres Edd. Alii *vincta*. Vid. Bentl. et Fea. — v. 208. *urbes* Fea e plurimis Codd. Vulg. *urbem*. Cf. Iahn. — v. 209. *laxior* Bentl. coniectura. Cf. Hocheder.

Verbaque, Pisones, Satyrorum scriptor amabo;
Nec sic enitar tragico differre colori,
Ut nihil intersit, Davusne loquatur et audax
Pythias, emuncto lucrata Simone talentum,
An custos famulusque Dei Silenus alumni.
Ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quivis
Speret idem; sudet multum, frustraque laboret
Ausus idem. Tantum series iuncturaque pollet;
Tantum de medio sumtis accedit honoris.
Silvis educti caveant, me iudice, Fauni,
Ne, velut innati triviis ac paene forenses,
Aut nimium teneris iuvenentur versibus unquam,
Aut immunda crepent ignominiosaque dicta.
Offenduntur enim, quibus est equus, et pater, et res;
Nec, si quid fricti ciceris probat et nucis emtor,
Aequis accipiunt animis, donantve corona.
Syllaba longa brevi subiecta vocatur Iambus,
Pes citus; unde etiam Trimetris accrescere iussit
Nomen iambeis, quum senos redderet ictus,
Primus ad extremum similis sibi. Non ita pridem,
Tardior ut paulo graviorque veniret ad aures,
Spondeos stabiles in iura paterna recepit
Commodus et patiens, non ut de sede secunda
Cederet aut quarta socialiter. Hic et in Accî
Nobilibus Trimetris apparet rarus, et Ennî
In scenam missos cum magno pondere versus
Aut operae celeris nimium curaque carentis,
Aut ignoratae premit artis crimine turpi.
Non quivis videt immodulata poëmata iudex;
Et data Romanis venia est indigna poëtis.
Idcircone vager, sribamque licenter? Ut omnes

— *v.* 235. *Satirarum* Codd. aliquot Feae et Helmst. — *v.* 237. *an audax* Codd. aliquot Feae, aliorum. — *v.* 243. *accedet* pauci Codd. Feae, idque mavult Both. in Annotatt. Sed Cf. Iahn. — *v.* 244. *educti* Codd. Feae, idque Markland. coniecerat. Cf. Fea. — *v.* 249. *fracti ciceris* plures Codd. et multae Edd. vett. Vid. Fea. — *v.* 258. *hic,* ut sit adverbium Both. in Annotatt. scribendum censet. — *v.* 260. *missus* Bentl. coniectura. Cf. Fea. — *cum magno* Bentl. e Codd. Vulg. *magno cum.* — *v.* 265. Ita Bent-

Visuros peccata putem mea, tutus et intra
Spem veniae cautus: vitavi denique culpam,
Non laudem merui. Vos exemplaria Graeca
Nocturna versate manu, versate diurna.
At vestri proavi Plautinos et numeros et
Laudavere sales. Nimium patienter utrumque,
Ne dicam stulte, mirati; si modo ego et vos
Scimus inurbanum lepido seponere dicto,
Legitimumque sonum digitis callemus et aure.
Ignotum tragicae genus invenisse Camenae
Dicitur et plaustris vexisse poëmata Thespis,
Quae canerent agerentque peruncti faecibus ora.
Post hunc personae pallaeque repertor honestae
Aeschylus et modicis instravit pulpita tignis,
Et docuit magnumque loqui nitique cothurno.
Successit vetus his comoedia, non sine multa
Laude; sed in vitium libertas excidit, et vim
Dignam lege regi. Lex est accepta, chorusque
Turpiter obticuit, sublato iure nocendi.
Nil intentatum nostri liquere poëtae;
Nec minimum meruere decus, vestigia Graeca
Ausi deserere, et celebrare domestica facta,
Vel qui praetextas, vel qui docuere togatas.
Nec virtute foret clarisve potentius armis,
Quam lingua, Latium, si non offenderet unum-
Quemque poëtarum limae labor et mora. Vos, o
Pompilius sanguis, carmen reprehendite, quod non
Multa dies et multa litura coërcuit, atque
Praesectum decies non castigavit ad unguem.

---

leius locum e Codd. restitutum interpunctione adiuvit. Olim vulg. *an omnes*. Fea *et omnes* merito a Bothio in Annotatt. castigatus. Doering. a verbis *Idcircone vager* orationem continuat et post *cautus* demum interrogandi signum addit. — *v*. 270. *At vestri* maior Codd. pars, sed haud pauci *nostri*. Cf. Bentl. — *v*. 272. *non dicam* Cod. unus Feae alter Achill. Statii. — *v*. 277. *Qui canerent* Bentl. coniectura. Cf. Gesner. — *v*. 294. *praesectum decies* Lambin. Bentleius, quem Vid. e Codd. Sed longe plurimi Codd. *perfectum* idque restituit Fea, quem Cf. cum Both. et Iahn.

Ingenium misera quia fortunatius arte
Credit, et excludit sanos Helicone poëtas
Democritus, bona pars non ungues ponere curat,
Non barbam, secreta petit loca, balnea vitat.
Nanciscetur enim pretium nomenque poëtae,
Si tribus Anticyris caput insanabile nunquam
Tonsori Licino commiserit. O ego laevus,
Qui purgor bilem sub verni temporis horam!
Non alius faceret meliora poëmata. Verum
Nil tanti est. Ergo fungar vice cotis, acutum
Reddere quae ferrum valet, exsors ipsa secandi:
Munus et officium nil scribens ipse docebo:
Unde parentur opes, quid alat formetque poëtam,
Quid deceat, quid non, quo virtus, quo ferat error.
Scribendi recte, sapere est et principium et fons.
Rem tibi Socraticae poterunt ostendere chartae;
Verbaque provisam rem non invita sequentur
Qui didicit, patriae quid debeat, et quid amicis;
Quo sit amore parens, quo frater amandus et hospes,
Quod sit conscripti, quod iudicis officium, quae
Partes in bellum missi ducis: ille profecto
Reddere personae scit convenientia cuique.
Respicere exemplar vitae morumque iubebo
Doctum imitatorem, et vivas hinc ducere voces.
Interdum speciosa locis morataque recte
Fabula, nullius veneris, sine pondere et arte,
Valdius oblectat populum meliusque moratur,
Quam versus inopes rerum nugaeque canorae.
Graiis ingenium, Graiis dedit ore rotundo
Musa loqui, praeter laudem nullius avaris.
Romani pueri longis rationibus assem
Discunt in partes centum diducere. — Dicas,

— *v.* 302. *purgo* aliquot Codd Lambin. et Feae, nec non plures Edd. vett. — *v.* 312. *quod debeat, et quod* Coll. Sax. et Cod. unus Feae. — *v.* 318. *vivas* maxima pars Codd. et priscarum Edd. habet, unde restituit Bentleius, quem sequitur Fea. Olim vulg. *veras.* — *v.* 319. *speciosa iocis* Cod. Achill. Stat. et duo Bersm. itemque Edd. Ven. Glarean. aliae. Cf. Fea.

Filius Albini, Si de quincunce remota est
Uncia, quid superet? — Poterat dixisse: Triens. — Eu!
Rem poteris servare tuam. Redit uncia, quid fit? —
Semis. — An, haec animos aerugo et cura peculî
Quum semel imbuerit, speramus carmina fingi
Posse linenda cedro, et levi servanda cupresso?
Aut prodesse volunt aut delectare poëtae,
Aut simul et iucunda et idonea dicere vitae.
Quidquid praecipies, esto brevis, ut cito dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles.
Omne supervacuum pleno de pectore manat.
Ficta voluptatis causa sint proxima veris:
Ne, quodcunque volet, poscat sibi fabula credi,
Neu pransae Lamiae vivum puerum extrahat alvo.
Centuriae seniorum agitant expertia frugis;
Celsi preatereunt austera poëmata Rhamnes.
Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,
Lectorem delectando pariterque monendo.
Hic meret aera liber Sosiis, hic et mare transit,
Et longum noto scriptori prorogat aevum.
Sunt delicta tamen, quibus ignovisse velimus.
Nam neque chorda sonum reddit, quem vult manus et mens,
Poscentique gravem persaepe remittit acutum;
Nec semper feriet quodcunque minabitur arcus.
Verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cavit natura. Quid ergo est?
Ut scriptor si peccat idem librarius usque,
Quamvis est monitus, venia caret; ut citharoedus

— v. 328. *superet* Bentl. e Codd. Alii Codd. *superat* et *superest*. Vid. Fea. — *poterat* Bentl. ex Codd. Vulg. *poteras*. — v. 330. *An* Bentl. ex aliquot Blandin. Alii Codd. et Edd. *at haec* vel *ad haec*. — v. 339. *Ne* Bentl. e plurimis Codd. et antiquissimis Edd. Vulg. *Nec*. Cf. Bentl. — v. 350. *quocunque* plures Codd. Bersm. et Feae. — v. 353. *ergo est* longe plurimi Codd. et principes Edd. Alii omittunt *est*. Vid. Bentl. et Fea. Posteriorem lectionem defendit Both. — v. 355. *quamvis sit* Cod. Achillis Statii. — *ut citharoedus* revocavit e Codd. Bentl. quem Cf. Vulg. *et*.

Ridetur, chorda qui semper oberrat eadem:
Sic mihi, qui multum cessat, fit Choerilus ille,
Quem bis terve bonum cum risu miror; et idem
Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.
Verum operi longo fas est obrepere somnum.
Ut pictura, poësis: erit quae, si propius stes,
Te capiat magis, et quaedam, si longius abstes.
Haec amat obscurum; volet haec sub luce videri,
Iudicis argutum quae non formidat acumen:
Haec placuit semel, haec decies repetita placebit.
O maior iuvenum, quamvis et voce paterna
Fingeris ad rectum, et per te sapis, hoc tibi dictum
Tolle memor: certis medium et tolerabile rebus
Recte concedi: consultus iuris et actor
Causarum mediocris abest virtute diserti
Messalae, nec scit quantum Cascellius Aulus;
Sed tamen in pretio est: mediocribus esse poëtis
Non homines, non Di, non concessere columnae.
Ut gratas inter mensas symphonia discors
Et crassum unguentum, et Sardo cum melle papaver
Offendunt, poterat duci quia coena sine istis:
Sic animis natum inventumque poëma iuvandis,
Si paulum a summo decessit, vergit ad imum.
Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis,
Indoctusque pilae discive trochive quiescit,
Ne spissae risum tollant impune coronae:
Qui nescit, versus tamen audet fingere! — Quidni?
Liber et ingenuus, praesertim census equestrem
Summam nummorum, vitioque remotus ab omni. —
Tu nihil invita dices faciesve Minerva;
Id tibi iudicium est, ea mens: si quid tamen olim

---

v. 358. *terve* Bentl. ex uno Cod. reliqui *terque.* — *v.* 359. Per interrogationem hic versus inferendus esse videtur, et insuper scribendum *indigner.* Merito enim Fea in vulgari interpunctione offendit. — *v.* 360. *operi longo* e Codd. et vett. Edd. Bentl. quem Cf. Vulg. *opere in longo.* — *v.* 362. *capiat* Lambin. Bentl. Fea. Vulg. *capiet.* — *adstes* Fea ex uno Cod. Sed Cf. Both. Annotatt. — *v.* 371. Plures Edd. *Casellius.* Sed Vid. Fea. — *v.* 378. Ita maxima Codd. pars. Sed plures Edd. *a summo.* Vid. Fea.

Scripseris, in Meti descendat iudicis aures,
Et patris, et nostras, nonumque prematur in annum,
Membranis intus positis. Delere licebit,
Quod non edideris: nescit vox missa reverti.
Silvestres homines sacer interpresque Deorum
Caedibus et victu foedo deterruit Orpheus,
Dictus ob hoc lenire tigres rabidosque leones:
Dictus et Amphion, Thebanae conditor arcis,
Saxa movere sono testudinis, et prece blanda
Ducere quo vellet. Fuit haec sapientia quondam,
Publica privatis secernere, sacra profanis,
Concubitu prohibere vago, dare iura maritis,
Oppida moliri, leges incidere ligno.
Sic honor et nomen divinis vatibus atque
Carminibus venit. Post hos insignis Homerus,
Tyrtaeusque mares animos in Martia bella
Versibus exacuit. Dictae per carmina sortes,
Et vitae monstrata via est, et gratia regum
Pieriis tentata modis, ludusque repertus,
Et longorum operum finis: ne forte pudori
Sit tibi Musa lyrae solers, et cantor Apollo.
Natura fieret laudabile carmen, an arte,
Quaesitum est. Ego nec studium sine divite vena,
Nec rude quid possit video ingenium: alterius sic
Altera poscit opem res, et coniurat amice.
Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer, sudavit et alsit,
Abstinuit venere et vino. Qui Pythia cantat
Tibicen, didicit prius, extimuitque magistrum.
Nec satis est dixisse: Ego mira poëmata pango;
Occupet extremum scabies; mihi turpe relinqui est,

— *v.* 387. *Meti* scripsimus cum Iahn. quem Cf. Plurimae Edd. *Metii*; sed in Codd. varie: *Meci*, *Maeci*, *Mettii*, *Mattii* Vid. Bentl. et Fea. — *v.* 394. *urbis* e plurimis Codd. et antiquissimis Edd. Fea, quem Vid. Vulg. *arcis*. — *v.* 402. *Dircaeusque mares* Codd. aliquot et primae Edd. Cf. Fea. — *v.* 410. *possit* Bentl. e Codd. Olim vulg. *prosit*. — *v.* 416. *Nec* Bentl. e Codd. Vulg. *Nunc*, quod denuo defendit Fea. Alii Codd. aliquot *Non* et *Num*.

Et, quod non didici, sane nescire fateri.
Ut praeco, ad merces turbam qui cogit emendas,
Assentatores iubet ad lucrum ire poëta
Dives agris, dives positis in fenore nummis.
Si vero est, unctum qui recte ponere possit,
Et spondere levi pro paupere, et eripere atris
Litibus implicitum, mirabor si sciet inter-
Noscere mendacem verumque beatus amicum.
Tu seu donaris, seu quid donare voles cui,
Nolito ad versus tibi factos ducere plenum
Laetitiae; clamabit enim, Pulchre! bene! recte!
Pallescet super his; etiam stillabit amicis
Ex oculis rorem; saliet, tundet pede terram.
Ut quae conductae plorant in funere, dicunt
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo: sic
Derisor vero plus laudatore movetur.
Reges dicuntur multis urgere culullis,
Et torquere mero, quem perspexisse laborant,
An sit amicitia dignus: si carmina condes,
Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes.
Quintilio si quid recitares, Corrige sodes
Hoc, aiebat, et hoc. Melius te posse negares,
Bis terque expertum frustra, delere iubebat,
Et male tornatos incudi reddere versus.
Si defendere delictum, quam vertere, malles,
Nullum ultra verbum aut operam insumebat inanem,
Quin sine rivali teque et tua solus amares.
Vir bonus et prudens versus reprehendet inertes,
Culpabit duros, incomtis allinet atrum
Transverso calamo signum, ambitiosa recidet

—*v.* 423. *artis* Cod. Feae et alter Valart. idemque Bentl. coniecerat. Sed Cf. Fea. — *v.* 431. *quae conductae* Kirchmanni (De funerib. II, 6) coniecturam etiam Marklando probatam recepit Fea. Cf. Hocheder. — *v.* 435. *prospexisse* Fea e Codd. sed iure a Both. in Annott. reprehensus. — *laborant* Bentl. cum Codd. et vett. Edd. Vulg. *laborent*. — *v.* 441. *ter natos* Bentl. coniectura. Acron et Porphyrio legisse videntur *formatos* a Cuning. aliis receptum. Cf. Gesner. Fea et Both. Annotatt.

Ornamenta, parum claris lucem dare coget,
Arguet ambigue dictum, mutanda notabit;
Fiet Aristarchus; non dicet: Cur ego amicum
Offendam in nugis? Hae nugae seria ducent
In mala derisum semel exceptumque sinistre.
Ut mala quem scabies aut morbus regius urget,
Aut fanaticus error, et iracunda Diana,
Vesanum tetigisse timent fugiuntque poëtam,
Qui sapiunt; agitant pueri, incautique sequuntur.
Hic, dum sublimis versus ructatur et errat,
Si veluti merulis intentus decidit auceps
In puteum foveamve, licet, Succurrite, longum
Clamet, io cives! ne sit, qui tollere curet.
Si curet quis opem ferre, et demittere funem,
Quî scis, an prudens huc se proiecerit, atque
Servari nolit? dicam, Siculique poëtae
Narrabo interitum. Deus immortalis haberi
Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aetnam
Insiluit. Sit ius liceatque perire poëtis.
Invitum qui servat, idem facit occidenti.
Nec semel hoc fecit; nec, si retractus erit, iam
Fiet homo, et ponet famosae mortis amorem.
Nec satis apparet, cur versus factitet; utrum
Minxerit in patrios cineres, an triste bidental
Moverit incestus: certe furit, ac velut ursus
Obiectos caveae valuit si frangere clathros.
Indoctum doctumque fugat recitator acerbus;
Quem vero arripuit, tenet occiditque legendo,
Non missura cutem, nisi plena cruoris, hirudo.

— *v.* 450. *Non* Bentl. secundum Codd. Vulg. *nec.* — *v.* 457. *su*
blimes plures Codd. et vett. Edd. indeque olim vulgata per plu
rimas editiones lectio. Vid. Fea. — *v.* 458. *sic veluti* duo Cod
Bersm. — *v.* 461. *si curet quis* Bentl. e Codd. et vett. Edd. Vul
si quis curet. Ed. Zar. *curret.* -- *v.* 462. *proiecerit* restituit Bent
ex maxima Codd. parte et vett. Edd. consentiente Fea. Vulg. *d*
iecerit.

Horace
Opera omnia;
2 vol.in 1.

DATE.	NA
May 12 '50	[illegible]